This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

VI B 37

VI B 37

Šebek, František

ČESKÁ

FRASEOLOGIE.

OD

FR. ŠEBKA,

C. K. PROFESORA NA GYMNASIU V PÍSKU.

V Praze 1864.

Nákladem spisovatelovým.

PG 4140
S4

18740

Tiskem K. Schreyera a Hyna Fuchse v Praze.

VELEBNÉMU A DŮSTOJNÉMU

PÁNU, PANU

METHUDOVI FASTEROVI,

KNĚZI ŘÁDU SV. BENEDIKTA,

FARÁŘI, NOVICMISTRU A SUPPŘEVOROVI U SV. MARKETY,

NA DŮKAZ HLUBOKÉ ÚCTY A VDĚČNOSTI

VĚNUJE

SPISOVATEL.

Předmluva.

Nikoho není tajno, že jazyk náš ustavičným stýkáním se s němčinou velkou vnitřní zkázu vzal, uchýliv se znamenitě od své čistoty a dokonalosti, které míval za věku Veleslavínova.

Z toho jde, že chceme-li psáti dobře po česku, nepostačuje k tomu pouhá i sebe důkladnější známost forem grammatických, nýbrž že nevyhnutedlně potřebno jest nám studium spisovatelů starších a řeči národní.

Avšak málokterý, zvláště za nynějšího ruchu politického a literárního, má chuť nastoupiti na tuto dlouhou a obtížnou cestu; nedostáváť se mnohým i náležitého času i knih k tomu sloužících.

Jeví se tedy co den potřeba hnihy příruční, kteráby při malém objemu obsahovala co možná všechny způsoby a obraty mluvení, vážené ze spisů doby klasické, a v nížto by snadno bylo při každé vzniklé pochybnosti najíti frási dobře českou a tak uvarovati se germanismů a jiných poklesků syntaktických.

Pokusiv se o sestavení takovéto knihy pomocné, měl jsem zření zvláště k praktické potřebě studující mládeže na školách gymnasialních a realních, které především sluší pěstovat a tříbit mluvu mateřskou a navykat záhy jazyku správnému a neporušenému.

Dosáhnu-li vytknutého účele a vyhovím-li poněkud nejnutnějším potřebám, bude mi to hojnou odměnou.

V Písku, dne 18. srpna 1863.

Fr. Š.

Zkrácení.

Aesp. = Aesopovy bájky.
Akt. Ferd. = Akta mezi Ferdinandem a některými osobami z stavův.
Apol. = Apologie stavův českých.
Bibl. = Bible.
Br. = Bratrská biblí.
Brikc. = Brikcí.
Ctib. = Ctibor z Cimburku.
Cyr. = Cyropaedia Abr. z Günterodu.
Dal. = Dalimil.
Dob. = Dobrovský.
Eus. = Eusebia historie církevní přel. od Kocína.
Flav. = Flavia Josefa historie židovská.
Háj. = Hájek.
Han. Výb. = Výbor ze staročeské literat. od I. J. Hanuše.
Har. = Harant z Polžic.
Jel. = Řehoř Hrubý z Jelení.
Jung. = Jungmann.
Kom. = Komenský.
Kon. = Konáč z Hodštkova.
Koc. = Jan Kocín z Kocinétu.
Kron. tur. = Kronika turecká.
Let. Troj. = Letopisové Trojanští.
Lom. = Lomnický.
Mudr. = Řeči z hlubokých mudrcův.
Otters. = Sixt z Ottersdorfu.
Pass. = Passional.
Plác. = Václav Plácel z Elbinku.

Preff. = Prefát z Vlkanova.
Pr. měst. = Práva městská.
Prvk. = Právník, časopis právnický.
Prov. = Proverbia.
Pulk. = Pulkavy kronika česká.
Rad. zvíř. = Rada zvířat.
Rkp. Kr. = Rukopis Kralodvorský.
Solf. = Solfernus.
Svěd. = Knihy svědomí.
St. Skl. Starobylá skládanie.
Štít. = Štítný.
Sych. Phr. = Sychrova phraseologie.
Us. = Usus.
Vel. = Daniel Adam z Veleslavína.
Vrat. = Václav Vratislav z Mitrovic.
Všeh. = Viktorin Kornel ze Všehrd.
Výb. = Výbor z literatury české. I.

A.

A, conj. — **1. adversativně** = ale, aber. Ty vězně poslal k králi v pokoře, zda by s mysli spustil hněvy, a on tak velmi hněviv byl, že to jemu vděk nebylo. St. skl. Budou lidem mým, a já budu bohem jejich. Br. — **2.** = tedy, pak, und, so, dann. Čiňtež dobře, a zlé nepřijde na vás. Neb kdo se sám vzhůru výší, a bůh jej pak dolův níží. St. skl. Kdož proti němu se vyrazil, a on každého dolů srazil. St. skl. — **3. Slouží k zvětšení a vysvětlení** = k tomu, nad to, und zwar. Rozumu těla zdá se to nepodobné, aby měl Kristus s svou církví, a to ještě od těch, jenž v církvi přednost drží, utrpěti. Br. Aj my jsme dnes manové, a to v zemi. Br. — **4.** = ba jistě, ja wohl. Znáteli Tobiáše bratra mého. Kteřížto řekli jsou: A my známe. Br. Víšliž. A já vím. Br. — **5.** = že. Nic divného, a my prvé mocí z nebe vyhnáni a vystrčeni: snad by nás rád i z pekla pozbyl. Solf.

Aby, conj. též v druhé osobě sing. místo novějšího nepravidelného: abys. Pomni na den sobotní, aby jej světil. Br. Aby o prah nezavadil, pozdvihni hlavy. Kom. Protož má jest rada, aby ty odporův proti pánu Luciperovi nečinil. Solf. — **Po časosl. záporném** = žeby, jestli. Nevěřili, aby Pán z mrtvých vstal. Br. Já jsem neviděl, aby kdo zlost vymlouval. Kom. Nemysli sobě, aby zachována býti mohla sama ze všech židů. Br. —

Adfirmativně = že, žeby. Tak se vysoko lahodícím sobě štěstím popnul, že i na to, aby člověkem byl a smrtedlným, zapomenul. Vel. Byla tak sobě blízka, aby téměř za jedno počitána býti mohla. Br. — **Ve větách podmínkových** = kdyby. Ješto, aby jen ruky své pozdvihl, mohli bychom ochráněni býti. Br. Udělám to, ale aby on nezbraňoval. Jung.

Ach! Ach mého hoře! Kom. Ach mne smutného! Háj. Ach ouvech na mé hoře, nyní jsem poznala, že ty nejsi Adam! Solf.

An, ana, ano, pl. ani, any, ana. 1. = ja auch, ja sogar, aber ja freilich. An i v apatekách odporné sobě lékařství mívají. Kom. An kdyby pak i něco trvanlivého bylo, však za práci nestane. Vel. — **2.** = wie, dass. Viděllis, an i ten Rýn svůj břeh hlučnými omývá víry. Jel. Proč se staráme o ty věci, kteréž vidíme, an se na světě sem i tam divně kolácejí a zmítají. Vel. Uzřel, ano již oschl svrchek země. Br. Zdálo se mu, an tovaryš jeho přišel k němu. Leg. Když vidí, an někdy prostý človíček divná tajemství mluví. Kom. — **3.** = als, wenn. K lodi jsme přijeli, an již plachty rozkládali. Har. Při východu slunce, ano slunce z hory vychodí. Háj. Před někým, an na to hledí. Vel. — **4.** = obgleich, da doch. Utíká, an ho nehoní. Dob. Kterak mohu vesel býti, ano král Polský Boleslav, vymluviv k sobě otce mého podvodně, a pod glajtem dal jej oslepiti. Háj. Toto-liž mají šťastní lidé slouti, an jsem dole nic bídnějšího neviděl. Kom. — **5.** = weil, da. Na smrti se nejbídnějším zdál, an z jedné strany hříchové, z druhé strany muky jeden jeho život trápili. Jel. Nebylo potřebí Jeho Milosti žádného nebezpečenství se obávati, an se k Jeho Milosti císařské ve vší poddanosti ohlašovali. Apol. — **6.** = ja sogar. Pomordoval starší, mládence, dítky, ano jahny i kněží. Flav.

Ani, aniž. 1. s násled. časosl. adfirm. Ve vsi, kdež ani kázání bývá, ani nešpora. Štít. Aniž bude míti jaký nedostatek chleba svého. Br. Aniž jest, čemu by se diviti měl. Jel. Aniž vídali slávy mé. Br. — **2. s násled. časosl. negat.** Svobody zachovej, aniž komu jí nedávej. Jel. — **Aniž však,** doch auch nicht. Nad rtuť nic divnějšího: tekutá jest, aniž však mokrá. Kom.

Až, adv. et conj. — **0 místu.** Alexander všecku Asii až do Indie sobě podmanil. Vel. — **2. O čase.** Učinil jsem slavné hodování až za tři dni = skrze tři dni. Háj. — **3. naznačuje stupeň velikosti** = so sehr, dass. Obraz ctili, až mu i oběti činili. Let. Troj. Tak se to rozmohlo, až se obávali, žeby nic platné nebylo. Vel. Jest blázen, až ho hlava bolí. Prov. — **4. s násled. i** = dass sogar. Taková jest lidská slepota, až i sám bůh nad ní naříkati ráčí. Br. Každého stavu lidé, až i ženy a děti k tomu divadlu se sbíhají. Eus. — **5.** = a hle. Jednák rozličné nemoci ustavičně nás trápí, tak že než jedné pozbudeme, až nás jiná přikvačí, jednák nás morové bolesti náhle umrtvují. Vel. Dříve než jim přispěl na pomoc, až nad nimi jmieli svú moc. St. skl.

B.

Barva. Barvami něco potahovati. Malíř obraz navrhuje, a penzlíkem různými barvami potahuje. Kom. Živými barvami malovati, lebendiges Kolorit geben. Jung. Barvami vynášeti, vynésti = malovati. Vel. Kronika Turecká nám světského Antikrista živými barvami maluje. Kr. Tur. — Dáti čemu barvičku, etwas beschönigen. Dal tomu barvičku. Vel. Velmi jsi pěknou dal barvu takovému ohavnému účinku. Let. Troj. Pravdy

barvu šalbám světa dáti. Kom. Barvy červené komu přidati = zahanbiti jej. Vel. — Pod barvou spravedlnosti skrývá se nepravost. Kon. Pod barvou dobrotivosti. Otters. Pod barvou říci, verblümt sagen. Jung. — On dlouho nechtěl s barvou ven. Us. — V barvy obláčeti. Přirození Čechové, a však království tohoto tajní nepřátelé, rozličně nás malují, a z pouhého jakéhosi toliko domnění v rozličné a divné barvy obláčejí. Otters. — Barva se plaví, die Farbe verschiesst. Dob.

Barviti černě, bíle, červeně neb na černo, na bílo, na červeno atd. — Barviti = líčiti, bemänteln. Ačkoli to jmenem božím povrchně barvíte a líčíte. Br.

Báti se čeho. Boje se škodnější příhody křičel na své, aby se sběhli. Let. Troj. Stínu svého, každého chřestu se báti. Vel. Kdo se chřestu bojí, nechoď do lesa. Prov. Kdo se prachu bojí, do mlejna se nehodí. Prov. — **Báti se o koho neb oč.** Já se o něho bojím. Us. Báti se o život. Let. Troj. — **Báti se před kým.** Bojí se před nimi. Tur. Kr. — **Báti se za koho neb za co.** S přízní bohů nemáš se za to báti nikoli. Let. Troj. Ano se ne třeba o nic svářiti, o nic hádati, za nic takového báti. Štít. Bojím se za ně = mám o ně strach. Štít. Báti se za syna. Jel. Nehrubě se za to bojím. Lom. Bojíce se za životy své. Br. Jestliže milostivého syna ztratil, nemáš se proč zaň báti. Jel. Bál jsem se za všecky skutky své. Vel. — **Báti se s conj. aby, neb žeby.** Boje se, aby to jemu neb lidu nebylo u boha těžce váženo. Br. V jistotě se bál, aby ho nezradili. Let. Troj. Bojím se, že by mi se tam po druhé nezachtělo. Solf.

Bázeň. Bázeň míti; bázeň uvésti, pustiti na někoho. Vel. Bázeň komu odníti. Jung. Něčí bázeň rozehnati, rozplašiti, rozptýliti. Dob. — Bázně zprostiti, zbaviti koho. Vel. — U veliké bázni býti; bázní se kormou-

titi; bázní se bouřiti. Vel. — Připadla bázeň. Vel. I spadla bázeň veliká na všecky. Br. Nebo nás převeliký strach a bázeň pojala. Vrat. Dělala se z toho bázeň na lidech. Kom. — Bázeň o něco. Us. — Bázeň za co. Jel. Bázeň za život. Let. Troj. Žádné není zvíře, kterého by milost k dětem a za ně bázeň nerozlítila. Jel.

Bažiti o co, sich bemühen. Baží o to. Dob. — **Bažiti po čem.** Kdo si mála neváží, po mnohu ať nebaží. Prov. Nebažím po tom. Us.

Bdíti na čem. Bdíti na modlitbách. Štít. — **Bdíti nad čím.** Vojsko, kteréž bdělo nad městem. Flav. — **Bdíti o co.** Nebdím o jiné, než aby slibové moji vám byli splněni. Let. Troj.

Běda. Běda nám tebe! Leg. Běda mně tebe synu můj, běda mně tebe má kráso! Pass. — Běda, běda mně neštastnému! Jung. — Běda na ty, jenž dary berou! Vel.

Bedlivost. Míti bedlivost na něco neb o něco. Vel. Měj pilnou bedlivost o to, ať špehéři a poslové neobmeškávají nám sem těch věcí, kteréž se na světě dějí, oznamovati. Solf. Bedlivost k věci přiložiti. Vel. — — Žádné bedlivosti nelitovati. Vel.

Bedlivý čeho, na čem neb nad čím. Bedlivý hospodářství a na své cti. Vel. Bedlivý nad stádem. Kom. Bohdal biskup nad tím velmi bedliv byl, a žákův mnoho na kněžstvo světil. Háj. — **Bedliv s infin.** Bedliv byl vykonávati při Jeremiášovi rozkaz pána svého. Br.

Bedro. Z beder někoho pocházeti. Z tvých beder jsme pošli. Let. Troj. Ačkoli i oni pošli z beder Abrahamových. Bibl.

Bědovati koho neb co, kränken, quälen. Nechtěl více bědovati lidu svého. Plác. Aby on mne s takovými bezbožníky tím lépe mohl bědovati, a tím snadněji

utisknouti, k tomu dosti síly má. Cyr. Bědovati dědictví někoho, vexare hereditatem. Br. Bědovati tělo své na poušti. Har. — **Bědovati na koho neb na co** = naříkati. On běduje na svého otce. Us. — **Bědovati se s kým** = trápiti se. Běduji se s ním již mnohá léta. Sych. Phr.

Běh. Běh svůj plniti. Let. Troj. Běh života konati. Kterak byste opatrně běh života svého mezi tak mnohými věcmi zlými, jako mezi osidly, konali. Br. Vyplniv běhu života mého sto let, božím způsobem vykročil jsem z světa, nechav zemi tělo. Solf. Běh držeti. Jak divně veškerý svět drží svůj běh v přirození. Štít. Běh světa říditi. Kteříž nevěřili tomu, aby měl bůh světa tohoto běh sám říditi; ale myslí, že všecko na nebi i na zemi nějakou náhodou a trefuňkem stojí a jde. Br. — Během chvátati. Běhouni k cíli během chvátají, první základ odnáší. Kom. Páni smrti se bojí, před ní během utíkají. Rad. zvíř. Zchytiv se velmi vzdechl a během běžel. Aesp. Během se potkati, impetu. Oba koňské boky krutě svírajíce, náramným během se potkali. Let. Troj. Během válečným, nach Kriegsart. By měli té svobody během válečným sobě dobývati, že se jim toho nevidí učiniti. Solf. Během přirozeným, během přátelským = způsobem. Nemůžeme během přirozeným poznati. Lom. Rovným během, tímž během. Peleus král ne týmž během k němu se měl; neb o mnohých cestách i bězích (způsobech) dnem i nocí myslil, kterak by mohl jeho se ctí z království zbýti a utratiti. Let. Troj. Starým během jíti. Jung. — Oddati se na běh = na útěk. Již se byli chtěli na běh oddati. Solf. Nemohše jich moci veliké odolati, obrátili se, a dali se na běh k městu. Let. Troj. — V běhu, v tom běhu = na rychlost. Bez meškání byli v tom běhu hotovi koňové i průvodcové poctiví. Let. Troj. — Řecké běhy, griech.

Geschichte. Dřív než o bězích Řeckých co pravil. Let. Troj. Běhy válečné, městské, sedlské, Thaten, Werke. Ke všem běhům i válečným, městským i sedlským vtip měl. Jel.

Běhlý. Běhlá ženská = chlipná. Lehkomyslná a běhlá ženka. Vel. — **Běhlý v čem** = zběhlý, zkušený. Byl velmi běhlý v lidských věcech. Jel. Nejběhlejší ve válečných věcech. Jel.

Bezhrdlí. Hledati někoho bezhrdlí. Aby hledali jeho bezhrdlí, jakž budou moci. Háj. — O bezhrdlí usilovati, ukládati, státi, Jemanden nach dem Leben trachten. S přáteli svými o bezhrdlí knížete ukládal. Vel. O bezhrdlí hráti. Sixt. Ouklady o bezhrdlí nasnovali. Sych. Phr.

Bezpečiti se neb koho čím = ubezpečiti, spolehnouti se. Nebezpečte se tím, že jste s okolními národy zpřízněni a spuntováni. Br. Doufanlivě je tím bezpečí, že se to stane, tröstet sie. Br. Že se lidé bezpečí spasením. Br. — **Bezpečiti se na koho, na co.** Nebezpeč se na cestu hladkou. Br. Pročež nelze se na něj bezpečiti. Br. Však proto více než náleží na svou sílu a stálost se bezpečívají. Vel. — **Bezpečiti před čím.** Budoucí dobré věci nám zvěstují, jimi nás přede vším zlým bezpečí. Br. Toho před tím bezpečí. Vel

Bezpečnost. Bezpečnost míti. Tím časem měli plnou svobodu i bezpečnost poslové od obou stran beze všech slibů. Let. Troj. Bezpečnost komu činiti. Vidouce jeho velikomocnost, jemu poctivost a bezpečnost aby činili, všemi obyčeji obmýšleli. Háj.

Bezpečný. Bezpečný býti čeho. Jest-li kdo smrti bezpečen? Výb. Jichžto nemůžeš bezpečen býti, jediné odchýlen jsa od nich. Ctib. — **Bezpečen býti čím.** Bezpečen jsem pravdou = ujištěn. Flav. A již jisto jest, že i bez pomoci Achillovy vítězstvím nad Trojanskými jsme bezpečni. Let. Troj. Buď tím bezpečna. Svěd. Toliko

aby byl bezpečen svým a svých věrných životem. Let. Troj. — **Bezpečen býti od koho neb od čeho.** Kterak jest bezpečen od všeho zlého. Vel. Protož ten nemůže bezpečen býti od budoucích zlých příhod. Han. Výb. Zprávce odpověděl, žeby hotov byl pokoj zachovati, když toliko těch zlých tovaryšů uručení stalo by se, aby jeho zlého neobmýšleli, aby mohl bezpečen od jich záloh býti. Brikc. Host od hospodáře není bezpečen. Kom. — **Bezpečen býti sebou před kým.** Žádný sám sebou, ani svými věcmi před nimi bezpečen býti nemůže. Br. Aby sebou bezpečen byl před židy. Plác. Před zlobivými utrhači bezpečným býti. Kom. — Na bezpečno se dostati, z neštěstí vyváznouti. Kom. Bůh nás sobě na bezpečno vytrhuje. Kom.

Běžeti, běhati koho (gen.), Jemanden fliehen. Lidé, jenž nás běhají a s námi jako v jeden úmysl uhoditi nechtí. Tkadl. — **Běžeti na koho.** Pěší běžel na Neptolema s mečem. Let. Troj. — **Běží o co.** Běží jen ještě o maličkost. Dob. Při tom běží o celé mé štěstí. Dob. Běží mu o hrdlo, o hlavu, o grunty. Jung. O tebeť běží. Vel. Vidouce, že jim o život běží. Br. Běží tu o ouraz. Us. Běžeti o pomoc. Vel. — **Běžeti po kom.** Pes, kterýž po laňkách a kamzících běží. Vel. Běževši po nich mnoho jich ranili i zbili. Let. Troj. — **Běžeti před kým** = utíkati. Jednak Čechové před Němci běželi, jednak Čechové Němce hnali. Háj. — **Běžeti při kom, při čem,** dabei sein, etwas begleiten, mitlaufen. Mnohé nedostatky a překážky při tom běží. Br. Lakomství pak i jiných při tom běžících hříchů mnohých snáze varovati se mohli. Br. Ten rozdíl při tom běží. Kom. — **Běžeti v čem.** Nesvornost běží v slovu, man ist nicht einig über die Bedeutung des Wortes. Kom.

Bída. Bídu trpěti, zkoušeti. Us. Až jsme sami té bídy zkoušeti a zažiti musili. Vrat. Bídu na někoho vydati.

Na nestálé bídu vydává. Br. Na Farizee a Zákonníky povrchu svaté bídy vydal. Br. — Bídě poddánu, podrobenu býti. Vel. — Bídami hroznými osypán býti. Br. Bídou hynouti. Dob. — Do bídy a nouze se dostati. Vel. Do bídy sobě pomoci. Kom. — V bídu a nouzi velikou přivésti. Vel. V bídu a nouzi velikou upadnouti. Vel. V bídě vězeti. Dob.

Bílý. Do bílého dne spáti. Us. — Na bílo něco učiniti = na oko. Na bílo se smířiti. Kom. Odprošovati a smířiti se, ne na bílo ale opravdu. Kom. I zarmoutil se král t. tak na bílo, nebo sic dávno rád ho z světa svésti chtěl. Br.

Bíti koho neb co. Bíti nepřítele, den Feind schlagen. Počali je náramně tisknouti, všecky bijíce, kdož se jim namátl. Let. Troj. Se všech stran lermo bíti, Lärm schlagen. Br. Řezník krmný dobytek na šlachtě řeznickým řezákem bije. Kom. Bíti prsy své. Kom. — **Bíti čím.** Míčem bíti = hráti. Vel. — **Bíti na koho, na co.** Slunce na ně papršky kolmo bije. Koc. Udatně naň bil, ging auf ihn los. Let. Troj. A ten naň vždy kordem bil. Svěd. Na jedno nákovadlí jednostejně bíti. Vel. Vždycky na jednu stranu bíti. Vel Vím nač bije, zielt. Vel. Nerozumím kam bijí. Us. Všecko na jedno kopyto bito. Prov. — **Bíti po kom neb po čem.** Kázal ji po líci bíti. Pass. — **Bíti se s kým,** kämpfen. Nepřítel se s námi bíti nechtěl. Har. S jinými králi jsou se bíti směli. Dal. V tu dobu nebyl žádný mezi Řeky tak udatný, aby se směl s ním o to bíti. Let. Troj. — **Bíti v co.** Bíti v zem nohou. Jel. Biji v líce. Kom. Rukama v prsy své bíti. Vel. V bubny bíti. Br. — Bíti z děl = střileti. Z děl bil k zámku. Tur. kr.

Bitva. Bitva hlavní se strhla. Us. — Bitvu svésti, držeti, udělati. Vel. U Starkoče s nimi bitvu svedl. Háj. Obojí stekše se velikou a vražedlnou bitvu s obou

stran učinili. Let. Troj. Bitvu začínati. Až jednoho času Čechové bitvu začali a Uhrův mnoho zjímali i zbili. Háj. Bitvu obnoviti. Jung. Bitvu vyhráti, získati. Vel. Bitvu obdržeti = vítězství. Však bitvu boží pomocí obdrželi. Háj. Bitvu ztratiti. Vel. Bitvu prohráti. Flav. Pilus prohrav tu bitvu, samotný do Egypta přijel. Flav. Bitvu s kým míti. Měl jsem bitvu s ním. Bibl. Bitvu sobě dáti. Vrány a kavky daly sobě bitvu. Kom. — Bitvou se potkati. Jung. Bitvou, polem pobiti, položiti nepřátely. Vel. — K bitvě pobídnouti, vybídnouti; k bitvě se chystati, strojiti. Flav. K bitvě troubiti. Jung. Sšikovati lid k bitvě. Vel. — V bitvě zůstati, umříti, padnouti, zahynouti. Vel. V bitvě zajíti. Dob.

Blázen. Blázna z koho strojiti sobě; blázna udělati, blázna z někoho míti. A svého blázna ze mne mají. Br. A kdožby takých darů věčně vděčen nebyl, hoden by měl učiněn býti i jmín za blázna pouhého. Let. Troj. — Dělati ze sebe blázna; býti komu za blázna. Dělá ze sebe blázna; jest jim za blázna. Dob. Za blázna někoho míti. A tebe mám za blázna udělaného, že, atd. Let. Troj.

Blízko čeho, koho. Sousedé a blízko sebe bydlící. Kom. A ti se blíž města klásti po polích počali. Háj. Když nejblíže byli nepřátel. Bibl. — **Blízký komu, čemu.** Blízko jest Hospodin těm. Bibl. Ty mi však blíže jsi. Br. — **Blízko k čemu.** Připlynuly blíž k témuž místu lodi. Let. Troj. Blízko k čtyryceti letům. Dob. — **Blízko na co.** Břetislav, aby měl blízko na lov. Háj. — **Blízko od čeho.** Když nejblíže byli od nepřátel. Vel. Byl blíž od té vlasti ostrov veliký. Let. Troj. Stoje blízko od pána boha. Solf. Nepřátele blízko od sebe máme, jako za kamny. Let. Troj. Blízko jest od toho, es ist nahe daran, parum abest. Vel.

Blud. Pojal mne blud, že jsem nevěděl, kde jsem. Us.

Nemalých bludův a velikých omylův se dopouštějí. Vel. — Od bludu odvésti. Vel. — V bludu býti. Jung. V blud neb do bludu upadnouti. Jung. V bludy vjíti. Aby lid tento v bludy pohanské zase nevešel. Háj. V bludy zajíti. Mnozíť jsou pyšni byli z takového utěšení, žeť jsou zašli v kacířské bludy. Štít. Dáti se v předešlé hříchy a bludy. Vel. V blud uvésti. Neuvedlo nás v blud lidského zlého řemesla vymyšlení ani stínu malování. Bib. — Z bludu pomoci. Rád bych ti z bludu pomohl. Sych. Phr.

Bodati koho. Brzo je kopím bodali. Let. Troj. I obořili se na Trojanské tak zmužile lítě je bodouce a sekajíce, že Trojanští musili postoupiti. Let. Troj. Bode mne svědomí. Kom. Ostnem slávy bodenu býti. Vel. — **Bodati v co.** V oči ho bode, es sticht ihn in die Augen. Vel.

Boj. Boj krutý, vražedlný, hrdinský, ostrý, krvavý. Jung. — Boj začíti; boj nastrojiti proti někomu. Kom. Boj náramný nastrojili proti Trojanským. Kom. Boj podstoupiti. Tvrdý a vražedlný boj s nimi podstoupili. Let. Troj. Boj vésti, svésti. Vel. Boj bráti. Dal. I je se s nimi boje bráti. Dal. Boj bojovati. Jel. Boj způsobiti. Solf. Boj vyhráti, obdržeti (na nepříteli). Vel. Vlastislav obdržel na Pražanech dva boje. Dal. — Nerovným bojem bojovati s nepřátely, iniquo Marte. Jel. Bojem koho utkati. Ale však bojem pohanův utkati nesměli. Háj. Bojem někoho podjíti. Polané v zemi vejdou, Čechové je bojem podejdou. Dal. Bojem někoho přemoci. Těžkým bojem od nás byl přemožen. Let. Troj. Bojem sobě podmaniti, bojem zemdliti někoho. Vel. Bojem pobiti. Císař Čechy bojem pobil. Dal. Bojem se s kým potkati. Rozumím, že by raději rokoval, než se s nepřátely bojem potkal. Solf. Bojem koho podstoupiti. Čechové Mišňany bojem podstoupili. Dal. K boji se hotoviti, strojiti, přistro-

jiti. Přistrojili se k boji, a když se sběhli, byl boj náramně lítý. Let. Troj. — V boj vjíti. Kom. V boj vešel s nimi. Let. Troj. V boj se dáti, hnáti do boje, v boj s kým vstoupiti. Nemůžeme v boj s nepřátely stoupiti s jistou nadějí vítězství. Let. Troj. Tu se prvý boj v hromadu srazi. Rkp. Kr.

Bohatý čím. Aj zlata množství, jímž ty i tvoji dědicové, dokudž jste živi, budete bohati. Let. Troj. — **Bohatý na co, na čem.** Bohatý na víno, na stříbro, na peníze. Vel. Město na dobytek bohaté. Br. Bohatý nad měšťany na dědinách, hradích i vsech. Let. Troj. — **Bohatý v čem.** Bohatý v dědinách. Vel.

Bolest. Velikou, ukrutnou, náramnou, nesnesitedlnou bolest míti, trpěti, cítiti. Vel. Bolest ukrotiti, zapuditi. Vel. — Bolestí se mučiti. Vel. Bolestmi hynouti. Abych aspoň odpočinul od bolestí těch, kterýmiž hynu. Solf. — Bolesti někoho popadají. Vel. Bolesti někoho zachvacují. Br.

Bouře. Bouře se valí. Us. Bouře se strhla. Když se bouře strhne, kotvu uvrhují. Kom. Bouře tato veliká strhla se proti vám. Br. — Bouři na moři učiniti. Vel. Bouři, bouřku v lidu tropiti, stropiti, Unruhe stiften. Vel. Bouřku svolávati, vzbuditi, dělati, spáchati, nastrojiti, činiti, učiniti. Jung. Buřiči bouřky a pozdvižení tropí, kteréž nespokojíli se, války domácí budou. Kom. Bouři staviti, ztišiti, spokojiti. Kde tu byl Kalchas, aby radil bouři mořskou staviti nevinné panny krvé vylitím. Let. Troj. — Bouří metánu býti. Velikou bouří mořskou metán jsa, bral se do jeskyně. Let. Troj.

Bouřiti. Moře se bouří. Jung. Větrové se bouří. Vel. — **Bouřiti koho neb co.** Bouřiti lid. Vel. Medea větry bouřila. Let. Troj. — **Bouřiti na co.** Včera, když jsme nejlépe spali, počali bouřiti na dům. Us. — **Bouřiti o co.** Protož to bezbožníky čpí v oči a

o to bouří. Br. **Bouřiti proti komu** = zdvíhati se. Aby proti němu bouřili, jakoby Mojžíšovi odporný byl. Br. Búřmy proti vrahom. Rkp. Kr. — **Bouřiti v koho,** losstürmen. Búřiti v vrahy. Rkp. Kr.

Braň. Braň nositi. Hrdú braň nosívá. Rkp. Kr. Braň vzíti. Abychom proti nepřátelům a vrahům našim braň i odění vzali. Let. Troj. Braň chápati. Když množství lidu schápalo braň, multitudine ad arma concurrente. Vel. Braň odvrci. Br. Odvrhli od sebe braň svou. Vel. Zbroj i braň od sebe odložiti. Vel. — Dobyti braně na koho. Jung. — Zbrojí a braní opatřiti. Vel. — K brani sáhnouti. Vel. — Nohu v krok, ruku v braň. Rkp. Kr.

Brániti koho, čeho. Brániti budu města tohoto. Vel. Brániti svých životů, žen i dětí i statku nouze je pudila. Let. Troj. Bránil jich hrdinsky a silně. Let. Troj. Vlasti své brániti. Vel. Pokudž mohl nejvíce, víry křesťanské bránil. Háj. Sůl brání masa, aby neshnilo. Štít. — **Brániti čeho komu.** Proto jest hospodář pán v čeledi, aby jí bránil nesličného. Štít. Musíte se učiti ve školách, abyste chytrostem pohanským bránili, víry a sv. písma, t. j. proti chytrostem. Štít. Tito lidé hradův králově síle a moci udatně bránili. Pulk. — **Brániti, neb brániti se komu, čemu.** Ale vidí mi se, že tomu krátkost času brání. Solf. Tu se Římanům brániti budeme. Háj. Musíte se brániti myšlení zlému. Výb. A hříchům chce se mocně brániti. Pass. Tomu násilí se snažně bránili, a na ty své zhoubce se velmi a silně valili. Háj. — **Brániti koho neb co.** Kteří pevnost brániti měli, utekli. Har. A toho což brání kněží na kázání neb na zpovědi, bude se stříci. Štít. — **Brániti koho čemu.** Ohyzdná je věc před bohem, i před lidmi, by kdo sám tomu učinil křivdu, jehož má brániti křivdě. Štít. — **Brániti koho před kým neb před čím.** Slepička

svých kuřátek před luňákem brání. Štít. I jest zvláštní úřad rytířského stavu, zvláštně před násilím brániti vdov a sirotkův. Štít. Bůh církve své před zlými chrání. Br. Ten také povinen jest před násilím, jelikož můž, brániti jej. Štít. — **Brániti proti komu.** Bránil se proti nám udatnou silou. Let. Troj. A sebe proti nám zmužile bránili. Let. Troj. Bránil toho města proti protivníkům. Pass.

Branný = bojovný. Málo bylo branného lidu. Vel. Branný lid sbírati. Jung. Branná věž, Wehrthurm. Jung. Brána byla brannýma dvěma věžma osazena. Let. Troj. Branný stav = vojenský. Dob. — Vzíti město brannou rukou. Vel. Přitáhl, jakoby brannou rukou měl vzíti Judstvo. Br.

Bráti, vzíti koho, co. Boj bráti, kämpfen. Rkp. Kr. Eleazar, když boj vzal s nepřátely, uzřel slona s znamením královým. Štít. Hlasy bráti, Stimmen sammeln. Beru hlasy od nich. Kom. Odpověď vzíti, Antwort erhalten. Vzal odpověď od anděla svatého. Bibl. Smrť mnoho lidí bere. Dob. Nebojí se Němec, že mu gatě vezmou, cantat vacuus coram latrone viator. Prov. Někomu hrdlo vzíti. Jung. Voda vzala most. Vel. Turci vzali město, eroberten die Stadt. Har. Přijely proti nám dvě lodi s dvěma kusy, a objevše nás, abychom utéci nemohli, nám Dunaj vzaly, versperrten. Vrat. Bráti desátek. Jung. Zprávu vzíti, Nachricht erhalten. Libuše zprávu vzavši od svých kravařův, že atd. Háj. Bráti počátek, původ, život, zrůst, konec, smrt. Labe řeka v Čechách svůj počátek béře. Vel. Svorností maličké věci veliký zrůst berou. Prvk. Bráti posilu a zrůst z čeho. Vel. Prospěch bráti, gedeihen. Vel. Život bráti, Leben empfangen. Br. Konec dobrý neb zlý vzíti. Vel. Nešťastné skončení vzíti. Vel. Ne jeden tu smrt vezme. Štít. Jaký konec to vezme. Dob. Porušení bráti. Tělo mrtvého poru-

šení béře. Us. Odpuštění vzíti od koho = rozloučiti se. I vzie ot nich odpuščenie. St. skl. Vzíti známost koho = učiniti s kým známost. I vzal potom jeho známost. Výb. Vzal jsem od krále počestné odpuštění. Let. Troj. Bráti pochop, zvah; vzíti pád. Moc vzala pád. Vel. Vzal pád až k smrti, er kam durch den Fall ums Leben. Sych. Phr. Bráti duši = se smrtí zápasiti. Uzří, že jeho žena duši béře. Dal. Jmeno boží na darmo bráti. Br. Podezření bráti, Verdacht schöpfen. Vel. Pohoršení vzíti, Aergerniss nehmen. Vel. Naučení bráti. Vel. Vzíti dobrou mysl, capere animum. Pulk. Utvrzení své beru, es dient mir zur Bestätigung. Tím, že s nimi se srovnávám, utvrzení své beru. Har. Vzíti ouraz. Vzal ouraz spadši s koně. Vel. Škodu, ztrátu, ujmu bráti. Us. Vzíti rok čemu. Vzavše příměří ob noc, boji rok zejtra vzali = zejtřejší den k boji určili. Dal. — **Bráti co neb koho do čeho.** Něco do základu, do zástavy bráti, pfänden. Bibl. Do řetězů, do řemenů vzíti, verhaften. Vel. Musil posly do vazby vzíti, pokudž by jistší zprávy o tom neměl. Vel. Vzal si to do hlavy. Us. — **Bráti k čemu.** Ke dvoru, k stolu vzíti. Har. K odpovídání vzíti, zur Verantwortung ziehen. Dob. K výstraze sobě bráti něco. Judští nechtí sobě bratří svých hříchů ani k výstraze bráti, ani jejich neštěstím a ranami se káti. Br. Nebrati k svému zlehčení a hanbě. Vel. — **Bráti s předl. na.** Bráti na dluh. Jung. Ryby rády na hlíšty berou. Jung. Bráti na vojnu. Jung. Slova na váhu bráti. Us. Koně na ostruhy vzíti. Vel. Vzíti na uzdu koho. Teprva když proti němu rozličná protivenství zdvihali, tu je drobet jako na uzdu vzal. Plác. Bráti koho na příklad. Berme svaté na příklad. Vel. To pak nemá na tu stranu bráno býti, das soll nicht auf diese Art ausgelegt werden. Br. Někteří toto na ten smysl berou. Br. Na dvojí smysl

vzíti, zweideutig auslegen. Vel. Na slovo koho bráti, einen für ausgezeichnet halten. Jung. Béře se na slovo, er kommt in Ruf. Jung. Vzat byl na znamenité slovo ve válkách, hatte einen grossen Namen. Jung. Zbraň na sebe vzíti. Rkp. Kr. Tělo na se béře. Us. Člověčenství, lidské přirození na se vzíti. Vel. Úřad, břemeno na se vzíti. Vel. Poselství na se vzíti. Jung. Na se mnoho zbytečných starostí béře. Vel. Pošetilého jest nemožné věci na se bráti. Kom. Bráti na úvahu, na rozmysl. Vel. Ta slova beru na své důstojenství knížetské, i také na svou duši. Háj. Na péči a starost vzíti. Vel. Bráti na závazek. Že jeden druhého pro ledajakous příčinu na závazek béře. Vel. Bráti na kom, nehmen, fordern. Jak pak mají páni na židech bráti, o tom píše svatý Tomáš. Štít. Zlá by byla omluva, pomoci bráti na své chudině. Štít. Mnoho vezmou na svých lidech. Štít. — **Bráti co od koho.** Bráti přísahu od koho. Dob. Od meče smrt vzíti. St. skl. Bráti radu od koho, Háj. Bráti od koho dobrý příklad. Štít. Pomstu vzal od boha = trpěl. Kom. — **Bráti s předl. proti.** Nenávist vzíti proti někomu. Chtě Kain, aby jemu Abel v lakomství tovaryš byl, nenávisť vzal proti němu. Ctib. Bráti se proti komu, losgehen. Bral se proti ještěrovi přehroznému. Let. Troj. — **Bráti před se něco,** sich vornehmen, unternehmen. Cokoliv před sebe berou a činí. Br. Cestu před sebe vzíti. Vel. Nic bezprávného a nespravedlivého před se nebral a působil. Vel. — **Bráti co s kým.** Bráti, vzíti radu s kým. Bral s nimi radu. Háj. Vzav o to radu s nejpřednějšími knížaty. Vel. — **Bráti v co.** Vítr bere loď v kolo. Kom. Někoho v zástavu neb v základ bráti. Har. V trestání, v kázeň vzíti, zur Strafe ziehen. Vel. Vzíti sobě něco v obyčej. Jung. Někoho sobě v obyčej vzíti, mit Jemanden sich zu sehr gemein machen. Jung. Nepořídíš tam

nic, neb si tebe v obyčej vzali. Sych. Phr. V podezření, v zlé domnění bráti, in Verdacht ziehen. Kom. Vzíti někoho v nenávisť, v ošklivost. Vel. Řeka v sebe jiných mnoho bere. Jung. Vzíti v dar něco. Cnost ani se od lidí v dar nedává, ani nebéře. Vel. I vzal to od ní v dar. Jung. Nádoba dvě pinty v se béře. Jung. Dva tisíce tun do sebe bralo. Br. Vzíti v se, auf sich nehmen. I to by vzala v se. Ctib. Bráti sobě v srdce, zu Herzen nehmen. Dob. Bráti v mysl, na mysl, do hlavy, v hlavu, v rozum. Jung. Ty nechtějž těžce sobě v mysl bráti. Let. Troj. Nemíním toho sobě v hoře bráti. Sych. Phr. V úmysl něco vzíti, sein Gemüth auf etwas wenden. Vel. Vzíti v paty, davon laufen. Jung. — **Bráti z čeho co.** Vzíti komu z rukou moc a správu. Kom. Bráti pět ze sta. Jung. Beřme příklad ze svatých. Vel. Bráti z čeho, schliessen, entnehmen. Jakž se z toho vzíti může. Br. — **Bráti za co.** Někoho za ruku bráti. Dob. Za puls bráti. Kom. Za vlasy, za pačesy vzíti. Vel. Vzíti se za nos. Us. Za slovo koho bráti. Us. Za vděk vzíti, vorlieb nehmen. Za vděk vezmu tím spískem. Sych. Phr. Bráti koho za radu. Radost z toho mám, že vás za radu vzali. Sych. Phr. Bráti koho za příklad. Vel. Bráti co za příčinu. Císař jich žaloby za příčinu vzav, chtěl sobě země české podmaniti a položiti popelem. Háj. Za své vzíti, zu Grunde gehen. Jung. Bráti koho za svědka. Jung. Vlastu za kněžnu vzali. Dal. Za manželku vzíti. Vel. Za koho mne bereš? Bráti co za zlé. Us. To slovo za jiné se béře. Kom. — Kde se lidé takoví berou, wo kommen dergleichen Leute her? Us. Železo, nůž bere, schneidet. Us. Kolovrátek bere, spinnt gut. Us.

Břímě. Břemeno na se vzíti; břemeno vložiti, naložiti aneb uvaliti na někoho. Vel. Břemeno složiti s sebe, shoditi. Dob. Veliké břemeno na hrdle míti. Vel.

Břímě na se přijmouti. A tebe mám za blázna udělaného, žes takového poselství břímě na se vzal. Let. Troj. — Břemena umenšiti, ujíti. Vel. — Břemenem tlačiti, tisknouti, obtížiti, stížiti. Býti břemenem někomu. Proč by služebník tvůj déle býti měl břemenem pánu svému králi. Br Břemenem chudoby stíženu býti. Vel.

Broditi neb broditi se čím. Brodil se bahnem. Sych. Phr. — **Broditi se v čem.** Tak že budou ve krvi broditi až do břicha. Br. V hříších, v ukrutenství, rozpustilostech broditi. Jung.

By znamená **1.** že by, dass. Nevěřím, by se měl navrátiti. Br. Tak aby ani znamení tu nezůstalo, by (t. žeby tu někdy) město bylo. Háj. O něm zmínku čině nepraví, by od ženy zabit býti měl, ale že jest umřel. Vel. — **2.** = aby. Jedu tam, bych ho viděl. Dob. Přiklonili dřeva, by se válely klády. Rkp. Kr. — **3.** = ó by, kýž by, kdyby. By tě krkavci roznesli. Vel. — **4.** = jestli by, byť i. Nebo bychom se jí všickni pojednou ukázali, snad by se nás ulekla a utekla by. Solf. By uštíp had, však jedem nenapustí. Har. — **5.** = byť i, wenngleich, obgleich. Na svini, by i zlatohlav vstrčil, předce sviní zůstane. Vel. By člověk byl nejprozřetedlnější, tedy od narození až do té smrti divného díla božího nevystíhne. Br. — **6.** = jestli žeby, ob. Nevím, by se mohlo státi. Vel.

Býti s gen. Dobré, veselé mysli býti. Dob. Býti toho mínění. Dob. Co jest pravého a slušného. Dob. Jest tvrdé šíje člověk. Prov. K tobě celé důvěrnosti jsem, že atd. Kom. Býti jednoho rodu. Kom. Slavník byl velikých skutkův, muž veselé tváři. Háj. Béře což jest škodlivého, a nechává což jest dobrého. Vel. Jeden koš byl fíkův velmi dobrých, druhý pak koš fíkův velmi zlých. Br. Není ho doma. Us. Není ani skřítka doma. Prov. Neníť toho nic, což ty pravíš. Br.

Kteříž vyrozuměvše, že jich tu bytu není t. j. že jim není dopuštěno zde obývati. Háj. Nebylo ho nic než ústa. Kom. Pochybovali, aby co toho v pravdě bylo, dass etwas daran wäre. Har. — **Býti s dat.** Není mi utěšení ani odpuštění. Pass. Komu má ten statek jinému býti, neuchováli mne bůh, nežli vám. Svěd. Nebožka byla máteři této vlastní sestra a této Magdaleně teta. Svěd. Jemu místo lože měkkého jesle jsou hrubé. Pass. Již byl třetí den tomu veselí. Let. Troj. Není mu nic, es fehlt ihm nichts. Kom. — **Býti s instr.** Býti dvorem. Toho času, když císař dvorem v Plzni býti ráčil. Plác. Býti hospodou. Vel. Byl u něho pokojem rok. Svěd. Lid nad nás větším počtem jest. Háj. Každý chce svým bůžkem býti. Prov. On jest zedníkem, vojákem. Us. Byl knížetem bratr jeho. Dal. On jest králem. Jung. Budu vaším bohem, vy mým lidem. Br. Nebuď lvem v domě svém a nezavazuj všecko na své hrubé a neustupné hlavě. Prov. Ty rci svému ukrutníku, že dýmem jest nám velenie jeho. Rkp. Kr. — **Býti s předl. do.** Není mu do žertu, do smíchu. Us. Jest mu do pláče. Us. Není mu do řeči. Us. Jest to do člověka velká vada. Jung. Do vás jest nám to divné. Us. Nebylo jim do veselí. Výb. Protož do ničehož jim není, jen na to myslí, aby zas k zemi přistali. Vel. Do toho mi nic není. Us. — **Býti k čemu.** K tomu jest člověk, by pracoval. Kom. Jest mu ke cti. Us. Jest mi to k obtížení. Bibl. K žádnému potěšení jemu nebyli. Br. To není k ničemu, das nützt nichts. Dob. K posměchu býti. Jung. K službám býti. Jung. Nesprávě se píše: Není k vidění; bylo k podivení místo není ho viděti, bylo se čemu podiviti. Poněvadž mu více nečest nežli čest milá jest, i nám k němu táž buď odměna. Let. Troj. — **Býti na co neb na čem.** Bude na to paměť, das wird im Andenken bleiben. Kom. Což jest

mezi nimi na odpořích, to jest všecko přátelským během urovnáno. Svěd. Všickni svědkové na tom se snášejí, že o to všechno, oč mezi nimi na nevoli bylo, spokojeni byli. Prvk. Na mnoze býti pravil peníze jemu ukradené. Har. Jsou spolu na štíru. Prov. To má se před soudem prokazovati, oč strany mezi sebou jsou na rozdílu. Prvk. Povinnosti soudce všecky věci přislušejí, které při právě na sporu jsou. Prvk. Já jsem na to (ich bin dazu), abych takové, kteří něco shlédnouti a zkusiti žádají, prováděl. Kom. Jsem na překážku. Kom. Aby jemu byl na pomoc. Háj. Byl všem jiným na příklad. Pass. Tomu jest na dvě leta. Svěd. Když již bylo na té době, že byl čas již, aby ji v manželstvo přijal. Han. Výb. Na tom býti, beschliessen, im Sinne haben. Na jiném býti neráčíme, než sněm na hrad Pražský položiti. Apol. Neníť Jeho Milost na tom, aby neměl učiniti, čehož žádáte. Solf. Nejsem na tom, abych se mstil. Solf. Na jiném tu nebylo, než na lodí se vypravit, es blieb nichts übrig. Har. Již na tom bylo, že, es war nahe daran, dass. Har. Jest na tom mnoho, jak ho užívati máš, es liegt viel. daran. Jel. Nic na tom není = nezáleží. Vel. A však na mé vůli a žádosti nic nebuď, es komme nicht an. Solf. Co na nás jest, quantum in nobis est. Mudr. Na bohu jest to pomoci. Vel. Na nich bylo to učiniti. Jung. Na štěstí to jest. Us. Býti ve školách na učení. Sych. Phr. Býti na jevě. Jung. — **Býti nad co.** A to mi jest nad všecken div. Pass. — **Býti o co neb o čem.** O to jest tu. Us. Tolik dní o hladu byl. Lom. Považ pravdu, kterak jest o těch šatech samo v sobě, wie es sich verhält. Svěd. Bylo nás o stůl. Svěd. — **Býti od čeho neb od koho.** Býti od toho. Ta místa nejsou od toho, aby tu mluvena byla tak nešlechetná slova. Svěd. To nebude od věci. Kom. Magdalena jest od třetí sestry jich. Svěd.

— **Býti po čem.** Býti po straně nepřátelské. Vel. Jest veta po armádě. Har. Jest po něm, es ist um ihn geschehen. Us. Již jest po všem. Us. Nic tobě po tom není. Us. — **Býti pod čím.** Jsem pod opatrováním jeho, ich stehe unter seinem Schutz. Kom. — **Býti proti komu, čemu.** Nejsem proti tomu. Us. Chceteli, proti mně to není, ich habe nichts dagegen. Solf. Nic proti tomu není, kommt damit nicht in Vergleich. Har. — **Býti při kom, při čem.** Nebyli při zdravém smyslu a rozumu; při sobě. Vel. Býti při síle a zdraví. Vel. Jest při vás, in eurer Macht. Svěd. Jest při svých letech dosti jarý. Jung. Nebyla při sobě. Svěd. Bylo jako při poledni. Jung. Otec při pořádku jest byl. Svěd. Syn při nich byl až do oženění. Svěd. Co víš, čehož bychom my nevěděli, čemu rozumíš, aby toho při nás nebylo. Br. — **Býti s koho, s co.** Nemohu já na ten čas s nic jiného býti. Vel. Seč nemůžeš býti, o to se nepokoušej. Když s něho býti nemůžeš, pomohu já tobě. Svěd. — **Býti s kým, s čím.** Kdo s lidmi býti chce, k lidem se formovati musí. Kom. Jsem s vámi po všecky dni, až do skonání. Br. Že by nebylo se ctí důstojenství jeho, tribut cizím platiti. Eus. Jest mi s podivením = divno. Svěd. — **Býti v co, v čem.** Kdož zatvrdí ucho, aby neslyšel zákona, toho modlitba bude v mrzkost. Štít. Býti v držení nějaké věci, besitzen. Jung. Býti v nebezpečenství z strany života od někoho. Har. Jsem v cestě, ich bin hinderlich. Kom. Býti v ceně v penězích. Us. Býti v jedno tělo. Z té příčiny opustí muž otce svého i matku svou a přidrží se manželky své, i budou v jedno tělo. Br. Požehnám jí, a dámť z ní syna, požehnámť jí a bude v národy. Br. Býti v službě, v povinnosti, v myšlenkách, v snách, ve cti, ve vážnosti. Jung. Býti v příčinách. Kom. Jadrnost v tom jest, aby, besteht darin, dass atd. Prvotnost

lidu Israelského před jinými národy v tom byla, že atd. Br. — **Býti z čeho.** Jest jim ze srdce, es geht ihnen vom Herzen. Har. Z toho nebude nic. Svěd. — **Býti za co.** A smutným abychom byli za potěšení. Solf. Bude mi to za potěšení od vás. Br. To zajisté za výmluvu nebuď. Háj. Opilému za pokutu jest hlavy bolest. Kom. Jest pak u nich to za obyčej. Jung. A protož toto za právo býti má. Prvk. To za právo jest, das ist Rechtens. Všeh. Byl u nás za tovaryše. Svěd. Jsem s ním za dobré. Us. Jsme s vámi za jedno. Vrat. U Turků mnohé ženy jsou za jedním mužem. Jel. — **Býti s infin.** Jest co chváliti. Vel. Jest mi činiti co, ich muss etwas thun. Všechněmť jest jednou umříti. Vel. Poněvadž jest všechněm do prachu země složenu býti. Br. Želejí, že jim jest nebýti živu. Štít. Tobě na jeho zápověď nebylo dbáti. Pass.

C.

Celý. Otec náš té celé vůle a toho úmyslu byl, aby na ně táhl, völligen Willens. Vel. Docela, v cele, za celo. Nepraví, že jej docela zatopí než k hrdlu. Br. Aby knížectví v cele neroztržené zůstalo a trvati mohlo. Vel. Když rozkoš trápí tvé tělo, kteráž jest škodná za celo. Lom.

Cena. Cena vyskočila, přiskočila; zboží v ceně přiskočilo. Jung. Cena spadla, zboží v ceně spadlo. Us. — Cenu míti, gelten. Vel. Cenu zvýšiti, snížiti, neb něco na ceně zvýšiti. Jung. Cenu naraziti a draho udělati. Vel. Cenu něčeho nadsaditi, nadsazovati. Vel. — Své věci cenou mimo spravedlnost nadsazovati. Vel. — Na velikou cenu vésti. Vel. Všecky věci na ceně zvýšené jsou. Vel.

Cesta. Cestu dělati, udělati, otevříti, prodělati, proklestiti, prolomiti, proraziti, protříti, vymýtiti, učiniti, počíti, připraviti, opraviti. Dob. Zasekati, založiti cestu, obstruere. Vel. Cestu mu založil množstvím rytířů. Let. Troj. Cestu zatrhnouti, zavaliti, zastoupiti. Zatrhl cestu k těm, kteříž živí zůstávali. Br. Upřímnému mínění cestu všelijak, aby průchodu svého míti nemohlo, obmyslně zastupují. Apol. Cestu k věčnému životu zavaluje. Br. Cestu konati. Us. Cestu před sebe vzíti. Vel. Cestu čemu najíti, ein Mittel finden. Cestu tomu najdu. Kom. A těch cest hledal, aby kníže byl úkladně zamordován. Háj. I té cesty ohledal, aby ho pod pěkným a přátelským spůsobem odtud vybyl. Br. — Cesty chybiti. Kdo pravé, rovné cesty chybuje. Vel. Všech cest užiti. Jung. Prvé všech cest ohledali. Br. — Cestou jíti, kráčeti. Nekráčeti cestou otce svého. Vel. — Na dalekou cestu se strojiti. Vel. Na cestu se přihotoviti. Solf. Oddati se na cesty mořské. Let. Troj. Na cestu nastoupiti. Na jinou cestu nastoupiti musil. Vel. Na cestu se dáti, vydati, pustiti, jíti. Vel. Na pravou cestu uvésti, přivésti. Jung. Kázal se všem zase navrátiti a upokojiti, pravě, že chce na jinou cestu snadnější pomysliti. Solf. — Od cesty se uchýliti, uhnouti. Jung. Uchýliv se od cesty, skrze husté lesy se obrátil. Háj. Zašel od cesty. Jel. — S cesty ustoupiti, vyhnouti se s cesty komu. Us. S cesty varovati, aus dem Wege gehen. Varuj s cesty. Vel. S pravé cesty sjíti, se uchýliti, sjeti, uhnouti se, svedenu býti, scházeti z cesty. Jung. — V cestě ležeti, býti, státi = překážeti. Vel. Aby něco v cestě nebylo a nezavázelo. Kom. V cestě někoho zastoupiti. Lid hotový nepřátelský v cestě je všecky zastoupil a na ně udatně tiskl. Let. Troj. V cestu někomu vjíti. Škodám v cestu vcházeti. Kom.

Bůh můj přikázal mi, abych vedl vás mé dítky v jeho cestách. Štít.

Cíl. Cíle neb cíl vytknouti, ukládati. vyměřovati. Vel. Ale nemilostiví osudové tamť lidi i s jich dobrou volí pudí bez rozpáči, kdež jim cíl uložili. Let. Troj. Jaká jest nepravost, nikdež cíle žádání neuložiti. Štít. Cíl míti. Svému pláči i naříkání cíle nemá. Let. Troj. Cíl překročiti, přestoupiti. Vel. Cíl položiti. Položil jest Pán bůh cíl životu mému, kteréhož já pominouti nemohu. Háj. — Cíle dojíti, sein Ziel erreichen. Dob. — Cíle se chybiti. Dob. K cíli doběhnouti. Br. Vystaviti sobě koho neb co za cíl. Br. K cíli směřovati. Kom. K cíli přivésti. Kterak by to k cíli přivedeno býti mohlo. Br.

Ctíti koho. Kdo druhého ctí, sám z toho chválu má. Br. — **Ctíti koho čím,** beehren. Jiní příbuzní titulem švagrů se ctí. Kom. — **Ctíti koho u sebe,** bewirthen. Vel.

Cvičiti se něčemu. V tom městě se cvičili všelijakým vojenským věcem. Vrat. On utekl k knížatům polským a tam se běhům válečným cvičil. Vel. — **Cvičiti se čím.** Tancováním a křepčením bujní nechť se cvičí. Kom. — **Cvičiti k čemu.** Prvk. — **Cvičiti se v čem.** Cvičiti se v literním umění. Vel.

Č.

Čas. Čas tráviti, mařiti, tratiti, krátiti, mrhati; marně, neužitečně zmařiti; zbytečně, daremně, zahálčivě ztráviti, zle vynaložiti. Jung. Mnoho času zmařiti a ztráviti. Vel. Čas dobře vynaložiti, užiti přítomného času. Vel. Čas na hru vynakládati. Kom. Čas uložiti = den jmenovati, diem dicere. Vel. Čas, chvíli, prázdnost míti. Vel. — Času sloužiti, hověti. Vel. Času se

propůjčovati. Vel. — Času šetřiti. Vel. Času prodlíti. Prosil krále, aby jemu prodlel času k oznámení výkladu toho. Br. Času sobě protahovati. Vel. Sobě času odtahovati. Br. Příhodného času dostati. Br. Bych já těch časů byla = tehdáž. Háj. Dříve času, vor der Zeit. Br. — Čas nedopouští, toho nepřipouští, nepropůjčuje. Vel. Čas toho s sebou nenese. Vel. Čas toho netrpí. Vel. Čas tomu na odpor. Vel. Není toho čas; není k tomu čas. Vel. Čas příhodný, spůsobný k něčemu, gelegene Zeit. Vel. Všecko svým časem dělati. Vel. — Protáhnouti do jiného času. Vel. Do jiného času něco odložiti. Háj. Dal k tomu své povolení, aby toho do jiného času zanecháno bylo. Solf. — K jinému času odkládati. Vel. — Na čas pozor, zření míti. Vel. Na čase, na času, zur rechten Zeit. A takť jest na času všechněm cizoložníkům učiniti. Lom. Na ten čas = nyní, tehdáž. Protož té otázky do jeho příchodu odložím, a na ten čas na tom přestanu. Br. Neb císaře Římského na ten čas nebylo. Háj. — Podlé času život a své věci vésti. Vel. — A při těch časích i nařídili i potvrdili mezi sebou svátek. Br. Při času sv. Ducha bývá žeň. Har. — Za dráhně časův, longo tempore. Har. Za oněch časů. Vel. Za času mého, za mých časů. Jung.

Čekati čeho, koho. Čekali odpovědi. Solf. On všeho dobrého čeká. Kom. A čekal jsem svítězení tvého. Pass. Takť mne obkličují pekelných vládcí zástupcové čekajíc mé hubené duše. Štít. Hrozné boží milosrdenství, že se kdy nepropadnou živí do pekla horoucího, a že jich tak dobrotivě dlúho čeká = shovívá. Štít. — **Čekati koho neb co.** Jestli mně věrně sloužiti budeš, čeká tě odplata. Dob. Toho, kdo tě čeká, nemeškej. Kom. — **Čekati komu co.** Nebo ne jako jiným národům Pán bůh dlouho čeká, když hřeší. Bibl. Čekám vzkříšení mrtvým. Štít.

Čeliti na odpor, entgegen sein. Národ na odpor každému vždycky člověku čelící. Br. — **Čeliti proti komu neb čemu,** gegen etwas gerichtet sein. To čelí proti cti. Dob. Satan proti poznalé pravdě urputně čelil. Br. To čelí proti správnosti jazyka, ist nicht sprachrichtig. Výb. Jedni proti druhým čeliti a bouřiti přestali. Dob. O všecko se srovnali a snesli, a dále se nesnadniti a jedni proti druhým čeliti a bouřiti přestali. Vel. Však on proti němu čelí, činí to, což rozum velí. Lom.

Čelo. Čelo zatvrditi, Scham ablegen. Vel. Aniž se za něco styděti chtěli, ale jako jiná nevěstka čelo své zatvrdili. Br. — S nepřítelem čelem se potkati. Plác. — Na čele neb v čele býti. Hnali na ně v čele kopinníci. Let. Troj. Stojí v čele; postavil se v čelo neb v čele vojska, an die Spitze. Plác.

Čest. Dělati si z něčeho čest, míti čest. Jung. Velikou toho čest míti budeme. Let. Troj. Někomu čest činiti, dáti. Chválu a čest bohu dáti. Vel. Čest svou zastávati, zachovávati. Vel. Čest a kázeň chovati, zachovati. Vel. — Dobyti, dojíti cti. Let. Troj. Chvály a cti vyhledávati, žádati. Jung. Ublížiti, utrhati cti. Jung. — Ke cti přijíti, povýšenu býti; k veliké cti přivésti, povýšiti koho, ke cti komu dopomoci. Vel. Ke cti někoho míti. Vel. — Na čest někomu něco činiti. Králi svému o svém vysvobození na čest prozpěvovali. Br. Na nejvyšším stupni cti a slávy státi. Vel. Na cti někomu utrhati, ublížiti, dotýkati, dotknouti na dobré cti. Vel. Na ublížení cti mluviti. Jung. Na dobrou čest někomu sahati. Vel. — Po cti toužiti, bažiti, o čest státi. Jung. Po cti a slávě dychtiti, jíti, státi, mříti. Vel. — Míti koho v čest. Dokud jste u hospodářův, mějte je v čest. Štít. U veliké cti býti. Jung. — Za čest sobě něco pokládati. Let. Troj. — Ze cti

oloupiti koho. Vel. Pomlouvač ze cti loupí. Br. Ze cti spadnouti, vypadnouti. Jung.

Činiti co. Činiti starost. Vel. Naději k vítězství činiti. Vrat. Odboj činiti. Vel. Odpor činiti. Protož má jest rada, aby ty odporův proti pánu Luciperovi nečinil. Solf. Činiti sváry. Háj. Činiti podpal k hřešení, reizen. Har. Činiti pohrůžky, díky, poděkování, poklonu, čest, poctivost. Jung. Činiti komu čest a chválu. Štít. Náklad, útratu na něco činiti. Br. Činiti promluvu, řeč, kázání, slova, modlitbu. Vel. Učinil krásnou řeč latinským jazykem. Háj. Činiti přísahu. Har. Vůli činiti. Kterýž učinil vůle jeho. Br. Činiti otázku na někom. Solf. Vida jej, mnohé na něm činil otázky. Háj. Z něčeho sobě svědomí činiti. Us. Almužny veliké činiti. Dal. Činiti ouklady o čem. O životu jeho ouklady činil. Vel. Činiti soud komu. Byl pán dobrý a spravedlivý, čině soud a pravdu násilí a křivdu trpícím. Vel. Činiti mnohé služby. Vel. — **Činiti komu.** Činiti komu nevěrně, untreu sein. Manželkou mladosti tvé, kteréž ty nevěrně činíš. Br. Činiti sobě = počínati si. Opatrně sobě činil. Vel. On sobě činí hrdinsky. Kom. Čiň sobě mužně, byť pak i na mysli nebylo. Solf. Zmužile sobě čiňte. Br. — **Činiti se.** Nuže čiňte se jen, beeilet euch. Us. Činil se nevěda. Vel. Činil se, jako by o tom nic nevěděl. Solf. On pak činil se neslyše. Br. Činiti se komu v hod, willfahren. Aby jich nekřtili ani jakým přisluhováním svým v hod se činili. Apol. Činím se mu poručena. Vel. — **Činiti na čem.** Na tom zlé mi činíš. St. skl. — **Činiti o co.** Těch se optejte na to, oč jest mezi námi činiti, worüber wir streiten. Br. Lev a nedvěd uhonili spolu tele a potom o ně činiti měli. Aesp. Kteří by před soudy o spravedlnosti své činiti měli. Pr. měst. Činiti o to jest, es handelt sich um das. Jung. Není o

mnoho činiti. Vel. Hlavní věc, o niž jest činiti. Vel. — **Činiti s kým neb s čím.** Míti s kým činiti. Prosím raďte všickni, co jest s tou věcí činiti. Solf. Také člověk takový nemá mnoho číniti s světem. Štít. Já nic nemám s tebou činiti. Br. On má s velikými pány činiti. Br. — **Činiti v čem.** Mnozí pověsti hledají, v tom dvorně i moudře činí. Dal. — **Činiti za co.** Činiti komu za spravedlivé, Gerechtigkeit widerfahren lassen. Kom. — **Míti čině neb co činiti.** Mám čině, abych to do večera udělal. Us. Měl jsem čině, než jsem ho tam připravil. Us.

Čist čeho. Chcešli toho čista býti, jdi s paní. Svěd. — **Čist od čeho.** Čisti ode všeho smilstva. Štít.

D.

Daleký čeho neb od čeho. Dalecí jsme od obyčejů předků svých. Sych. Phr.

Daň. Daň dávati, platiti. Dani a cla dávati nebudou. Br. Na někoho daně ukládati, vzkládati, v někoho daň položiti. Abyste na kněží žádné daně ani jakého jiného poplatku neukládali. Vel. Aby na žádného kněze žádný plat ani jiná daň vzkládána nebyla. Br. Tataré vz křesťany daň četnu položichu. Rkp. Kr.

Dar. Dar dáti. Dal Mnatovi od zlata veliké dary. Háj. Míti veliké dary do sebe, Talente haben. Vel. — Darem dáti, dostati co darem, darem darovati. Jung. Dostal to darem. Us. Dávám ti to darem a ctí. Us. Biskupa velikými dary daroval. Háj. — V dar dáti. Ctnost ani se od lidí v dar nedává, ani nebéře. Vel. — Za dar něco dáti. Všebojovi to za dar dal. Háj. — Dar na dokázání vděčnosti. Vel.

Dařiti koho čím. Že chce lid svůj všelikým požehnáním dařiti. Br. Hospodin silou lid svůj daří. Br.

Dobrými věcmi dařiti Koc. — **Dařiti se k čemu** = hoditi se. Daří se k tomu. Jel.

Darovati komu co, Jemanden etwas schenken, verzeihen. Darovati městské právo komu. Vel. Daruji panství komu k jmění a držení. Vel. To ti nedaruju. Us. — **Darovati koho, koho čím.** Ó bych tebe neméně mohl zase darovati, jakž ty mne nyní daruješ. Cyr. Od toho času zosobili to sobě, aby tím biskupstvím, kohož se jim vidělo a zdálo, podle libosti a moci své darovali. Plác. Ty také poctivými dary darovali. Vel. Dary, jimiž nás jest z své veliké dobroty daroval bůh. Štít.

Dáti něco, někomu něco. Návěští, zprávu dáti. To mluvě dával návěští společníkům, aby jej jali. Flav. Přikázání dáti, Befehl ertheilen. Vel. Moc plnomocenství, plnost moci, právo dáti komu. Jung. Odpověď dáti. Neb jestliže by neráčil na vaše poselství dáti odpovědi, mohl jest nás sem téměř nedati pustiti. Solf. Vrba dává proutí, z něhož koše dělají. Kom. Nejnižší slunce dává nejkratší den. Kom. Někomu dobré slovo dáti = prositi. Us. Dobrý den, dobrý večer, dobré jítro nebo dobrého jítra dáti. Us. Mnoho řeči dáti, viel sprechen. Us. Nestarej se, dáť řeči co vody. Prov. Vnuknutí dáti, einflössen. Vnuknutí jim dávati mohli svobodně. Solf. Dáti místo čemu = připustiti, za pravdu dáti. Čemuž i vy sami místo dáti musíte, nechceteli proti pravdě čeliti. Vel. Dáti místo spravedlnosti. Jel. Chválu, velikou chválu, čest, náležitou čest neb poctu komu dáti. Vel. Někomu nic na před nedati. On mu v tom nic napřed nedá. Háj. Mnoho jich v těch bitvách padlo, když jedni druhým napřed dáti nechtěli. Plác. Zeti svému dal věnem půl krámu masného. Svěd. Někomu slušný trh dáti = lacino prodati. Lom. Dáti sobě dobrou mysl, Muth fassen. Kom. Dáti komu hodinu, lhůtu, einem die

Stunde, Zeit bestimmen. Dáti sobě den a místo k sejití. Us. Pokoj někomu dáti, Jemanden in Ruhe lassen. Že Pánu všemohoucímu pokoje nedají. Solf. Dávati dětem vůli. Us. Slovo dáti, versprechen. Vel. Zrádce komu dávati, aufheissen. Pr. měst. Lháře komu dávati. Háj. A ona hned jala mu se dávati lotrův, padouchův a zrádcí. Svěd. Dávali sobě zrádce a zlosyny. Svěd. Mravům to dej jeho a ne zlosti, schreibe es seinen Sitten zu. Vel. Někomu vinu dáti. Us. Víru dáti, Glauben beimessen. Nedám já tomu víry, aby tobě poručil mluviti. Solf. Nelze tomu víry dáti. Us. Dáti hospodu. Jenž jest mi často v mém domě hospodu dal. Vel. Dávati svědectví čemu. Vždy naposledy dává bůh svědectví nevině jejich. Plác. Dejme tomu. Us. — **Dáti s předl. do.** Dal jsem mu to do ruky neb do rukou, v ruce, einhändigen. Vel. Do vězení dáti. Toho Adama kázal dáti do vězení. Solf. Do pout, do želez dáti. Jung. Do klatby dáti. Vel. Dám se do práce. Us. Dalo se do deště. Us. Jak se do toho dá, bude pršeti. Us. Dáti se do pitek, různic, krádeže. Kom. Dáti do sebe zlé domnění, Verdacht gegen sich erregen. Štít. Dáti se do někoho, über Jemanden herfallen. Dob. Dáti se do sebe, in einander gerathen. Vel. Z hladu dali se do chleba. Us. Červi se dávají do sýra. Us. Dáti se do pláče. Us. Dáti se do pole. Vel. Dáti se do dluhů, sich verschulden. Jung. — **Dáti k čemu.** Dáti k vlastenství, vladařství, zprávě, k požitku, zum Eigenthume, Nutzen u. s w. geben. Jung. K schování, schovati, k opatrování, k věrné ruce dáti, t. j. aby celé vrátil. Vel. Dáti k manželství. Na snažnou žádost urozeného pána Blažeje Bibra zamluvena a dána k stavu sv. manželství. Han. Výb. K víře dáti, poručiti, zur Aufbewahrung geben. Vel. Dáti k srozumění, k poznání, Jung. Mívám sobě dáváno k vyřízení. Har. Dáti se k tomu

najíti. Vel. My davše se k Pešti, okolo 23. hodiny do města jsme přijeli. Vrat. — **Dáti na něco.** Na útratu dávati. Vel. Na úvěr dáti, na slovo dáti. Us. Na starost někomu něco dáti. Us. Dáti na rozum, na srozuměnou, zu verstehen geben. Dáti na vědomí. Kterýmžto propověděním to ukázati a na rozum dáti chtěli. Vel. Dal jsem mu to na vědomí. Vel. Na ruku dáti, an die Hand geben. Na vůli dáti, freistellen. Vladykám na vůli dali, aby což se jim líbí, s tím knížetem učinili. Háj. Na chvíli neb na čas sobě neb někomu dáti, sich oder Jemanden Zeit lassen. Jung. Na chvíli sobě dáti, aufschieben. Vel. Spisy na světlo dáti. Us. Na jevo dáti, bekannt machen. Vel. Na někoho právo stané dáti, einen kontumaziren. Dávati na někoho otázky. A podobných na sebe více otázek dávali. Kom. Dáti koho na smrť, na bezživotí. Krásná tílce na smrt dali a hrad Děvín rozvalili. Dal. Byl dán na bezživotí. Výb. Dáti na řemeslo. Us. Nedati nic na koho, sich an Jemanden nichts kehren. Na moc tyrana nic nedali. Kron. tur. Mnoho na něho dával. Vel. Pán dal se za nás na muka, na posměch, na smrt. Vel. Dáti se na utíkání, na outěk. Flav. Dáti se na běh. Let. Troj. Dáti se na něco, sich widmen. Dáti se na vojnu, na kněžství, na řemeslo. Us. Dáti se na učení. Vel. Abych času něco užil, dal jsem se na spatřování obrazů. Har. Zas se dá na časy, es wird wieder schön werden. Us. Jakž do domu přišel, dal se na půst a veliké modlení až do osm dní. Háj. Dáti se na pokání. Us. Dáti se na cestu, sich auf den Weg begeben. Vel. Dáti se na odpočinutí. Jung. Božské všemohoucnosti se na milost dal. Rada zvíř. — **Dáti s předl. o.** Něčím o zem dáti = hoditi. Vel. Dal jím o led. Dal sebou o zeď. Svěd. Poklonil se a dal o zeď hlavou. Svěd. — **Dáti od.** Záři, blesk od sebe dávati. Vel. — **Dáti s předl. po.**

Dáti komu po hubě, po uchu, po hřbetě. Dal. — **Dáti přes co.** Přes hubu dáti. Us. — **Dáti v co.** Dáti v dar. Vel. Dal mu v hubu hlasno; dal mu pěstí v hubu. V leb komu dáti. Dal sobě v leb o stěnu. Dá jemu v hlavu mečem. Dal. Dal mu sekérkou v hlavu, až se potočil. Svěd. Nepřátelé všickni zase zpátkem v nohy dávali a utíkali. Cyr. Žádost svých vladyk dal v zapomenutí. Háj. Voják dává se v nebezpečenství. Vel. Dáti se v mluvení. Vel. Dávati se v smlouvy s lidmi. Vel. Nedávej se v hanění, aniž ho čím dotýkej. Solf. V soudy neb odpory se dávati. Br. V nemožnou věc se dávati. Br. V žádný mír s nimi se dáti nemínili. Vel. Dal se v lání. Svěd. Dali jsme se ve hru. Svěd. Dáti se s kým v nepřátelství. Vel. Dáti se v předešlé bludy a hříchy. Vel. Nemajíce cizích nepřátel, sami v sebe se dali. Vel. Nedávejte se v to, williget nicht ein. Solf. Někteří dali se v pýchu a zpívání. Kom. Dáti se v pravo. Us. — **Dáti za koho neb za co.** Dáti dceru za někoho, die Tochter an Jemanden verheiraten. Dáti dceru za muže. Bibl. Sestry a dcery své jedni za druhé dávali. Br. Za pravdu, za pravé dáti, Recht geben. Čemuž sami, když pilněji v to nahlédnete, za pravé dáti musíte. Br. Nedám za to = že to pravda. Us. Dáti za víru. Sám bych tomu dal za víru. Us. Jemu proti mně za právo dáno, er gewann den Prozess gegen mich. Jung. Nesrovnáváli se svědomí s žalobou, bude za právo dáno pohnanému. Prvk. Za pochvalu komu dáti. Za hanbu se dává. Vel. Za vyučenou dáti. Us. Samému sobě za klam dávati. Vel. Sotva ho uhlídal, hned za ním se dal, lief hinter ihm. Us. Dává se za učeného, gibt sich für einen Gelehrten aus. Jung. — **Dáti z sebe.** Dáti z sebe příklad. Us. — **Dáti čím.** Dati někomu holí, sekerou, kamenem. Ten tomu jednomu Turku dal kame-

nem, až dolů do moře spadl. Preff. Dal mu dvakráte nohou. Svěd. — **Dáti s infin.** Dám ti po poslu věděti. Let. Troj. Dal se před lidmi slyšeti. Kom. Nedá se mi dělati, dazu habe ich keine Gelegenheit. Us.

Dav. Hnáti lítým davem. Rkp. Kr. V největší seč a dav Řekové museli postoupiti. Let. Troj.

Dbáti čeho. Polané císaře nemnoho dbali. Dal. Aby smrti nedbal, a jí se nebál. Kom. — **Dbáti co.** Co já dbám, was frage ich darnach. Us. Jiní nedbali nic. Kom. — **Dbáti na něco,** auf etwas achten. Nic na to nedbám. Us. Nedbal jsem na to. Štít. Jenž jest málo dbal na tento svět. Štít. Nedbá nic na zimu. Us. Nechtí dbáti na škody. Let. Troj. — **Dbáti o něco neb o něčem.** Kteříž o to, aby tě ctili, nic nedbají. Br. Nedbej o to, gräme dich nicht darum. Kom. Žeť o svém jazyce dbám. Dal. O něm více dbají, než o duši a bohu. Výb. Nedbal bych o těle, ač by zde shnilo. Štít. — **Dbáti po kom, po čem.** Nebudouť po nás velmi dbáti. Vel. — **Dbáti za koho, za co.** Někteří kněží za papeže nedbali. Háj. Nedbá za to, negligit. Koc.

Dědictví. Na něhož po smrti něčí dědictví připadá. Vel. Dědictví dostati, přijíti, obsáhnouti. Jung. — Dědictví koho zbaviti. Vel. — Dědictvím co dostati, nabyti. Jung. — O dědictví připraviti, od dědictví odložiti. Vel. — Uvázati se v dědictví. Pr. měst. V dědictví dosednouti. Jung. — Za dědictví věčné ujal jsem svědectví tvá. Br.

Děditi komu = svědčiti. Zima mu dědí. Us. Pil mnoho vína; ale nedědilo mu, umřel. Us.

Děkovati komu. Že zdráv jsem, děkuji bohu a lékaři, habe zu verdanken. Jung. — **Děkovati z čeho.** Bohu z toho dobrodiní děkovali. Vrat. Mám z čeho děkovati. Let. Troj. Máme z čeho bohu děkovati. Har. Děkuji vám z té statečnosti. Háj. — **Děkovati za co.**

Bohu za vysvobození děkovati. Flav. Jemu za to děkuje. Br.

Dělati co. Drahotu dělati. Vel. Pokání dělati. Vel. Bělmo komu na oči, na oko zeleno komu dělati, einem etwas weiss machen. Us. Dědinu dělati. Pilně jsem dědinu dělal, i dělal jsem vinicí na výbor. Jel. Dělati zaměstknání někomu, Jemanden beschwerlich fallen. Mírný žádnému se neprotiví, anebo dělá zaměstknání. Kom. Dělá páté přes deváté. Prov. — **Dělati čím.** Robotou dělati. Vel. Dělati se nemocným. Br. Též s nomin. Udělej se nemocen. Vel. Nedělej se svatým. Us. — **Dělati o čem.** Neb nebude, kdoby o roli neb o vinicích dělal. Br. Děláme nyní o pšenici = sklízíme ji. Us. — **Dělati něco po kom,** Jemanden nachahmen. On to dělal po něm. Us. — **Dělati z čeho.** Z stravy dělati, für die Kost arbeiten. Br. Proč z peněz nechceš dělati. Svěd. — Dělati se nevida, což vidí. Vel.

Děliti čím. Losem děliti. Vel. Rovným dílem děliti. Vel, — **Děliti co na co.** Spisovatel dílo své dělí na čtyry částky. Dob. Dělí se pak právo na dvé; totiž na právo obecné, i na právo obzvláštní. Pr. měst. — **Děliti o co.** S nesčíslnými dělil se o kořist. Br. — **Děliti od čeho.** Bráníce dělící svrchní oudy vnitřní od spodních jako srdce a plíce od sleziny a jater. Vel. Čímž se dělí od hlupcův; nebo o nich vždy naděje bývá, ale o těchto nic. Br. Někteří kronikáři od toho, což nejposléze povědíno, se dělí. Let. Troj. Od samého sebe se neděliti. Vel. — **Děliti se čím neb s čím.** S světem se děliti, sich trennen. Vel. Učil lid boží vůli u pravdě a jednotě křesťanské víry, nic se s svatým písmem neděle, nicht abweichend. Štít. Nedělící se s smyslem, concors. Vel. — **Děliti se v čem, v co.** Neděliti se v smyslu = shodovati se. Vel. Božství dělí se ve tři osoby. Han. Výb.

Den. Položiti den, diem dicere. Vel. A ten, k komuž bylo by posláno, jmenoval by toho den, na který jeho vydati chce. Prvk. Držeti den a hodinu. Jung. Vykonati své dny. Vykonav své dny umřel. Háj. Den jako den, jeden Tag. Vel. Den ode dne. Vel. — K jistému dni sročiti, beschicken, gerichtl. Termin festsetzen. Vel. Sešli jsou se ke dni určitému. Háj. — Dělá se tam na den neb na pěkný den. Us. Již dobře po půl noci na den se klonilo. Vel. Dlouho na den spáti. Jung. Ze mzdy na den dělati, pracovati. Vel. — V svých dnech všecky Řeky krásou těla svého přesáhl. Let. Troj. — Za našich dnů, in unseren Tagen. Jung. Ležel u města za mnoho dní, viele Tage. Flav. Ukazoval (hostům svým) bohatství, slávu království svého a čest i ozdobu důstojnosti své za mnoho dnův. Br.

Dík. Díky činiti, vzdávati za dobrodiní. Jung. Díky míti. Měj dík posle věrný, máš míti věrnou odplatu. Solf. Díky za co skládati. Za to díky skládám. Jung. Díky a chválu bohu konati. Har. Buď tobě díka. Br.

Divadlo. To jest mi lítostivé divadlo. Kom. Jakožto divadlo učiněn jsem mnohým. Bibl. Hrad z sebe přeutěšené vydával divadlo. Let. Troj. Divadlo z někoho učiniti. Jung. Dělati ze sebe divadlo. Dob. Divadla strojiti = hry. Vel. — Býti divadlem. Kom. — Hlava na rožni po městě k divadlu nošena. Vel. — Býti někomu za divadlo. Kom. Za divadlo lvy a medvědi štvou. Har.

Dívati se čemu. Máme za neslušnou věc dívati se škodám královským. Vel. Helena na zdi stála, dívajíc se boji. Let. Troj. Kterýž se zdaleka skutku díval. Háj. Ó jak se tomu rád dívati budeš. Štít. — **Dívati se na co.** Na obnažování krále neslušelo se

nám dívati. Br. Darovanému koni na zuby se nedívej. Har.

Diviti se čemu. Divím se lehkosti krále tvého. Let. Troj. Proč se odchodu Kristovu divíte. Br. — **Diviti se z čeho.** A když jí, z toho divíc se mluvila, odpověděla. Han. Výb.

Divno mi co, čeho. Jest nám to divné. Tkad. Opravdovéť oni věci mají, jichž jim divno, směšno, hněvno, jak která. Kom. Ale toho mi nejdivněji, že, atd. Kom. — **Divno do koho.** Divno mi toho do těch lidí. Kom. Divno jest do některých lidí. Štít.

Dlíti co = zdržovati. Když jedna strana tu při dlí. Výb. — **Dlíti s čím.** Čechové tak dlouho s tím dlíti nechtěli. Vel. Proč dlíte s počátky statečnými? Let. Troj. Bůh s spravedlivou pomstou nedlí. Kom.

Dlouho. Protož stůj tu dlouho nebo krátko, já se nad ním pomstiti musím. Solf. — Na dlouze toho nebylo, das dauerte nicht lange. Vel. Že toho zlého na dlouze nebude. Vel. Nebyl tu na dlouze. Us. — Po dlouze toho bude. Háj.

Dluh. Dluh na penězích. Vel. — Dluhy dělati, dluhů nadělati. Vel. Dluhy upomínati, zupomínati, vyupomínati. Vel. Dluh platiti, vypraviti, navrátiti, odvésti, zapraviti, vyvaditi. Vel. Dluh povinný navraceti. Kom. — Dluhy se obtížiti. Vel. Dluhy se zasypati. Kom. — Do dluhů se dáti. Vel. — Na dluh dáti, bráti. Us. — V dluhy se zaplésti. Vel. V dluhy jíti. Kom. Kdyby kdo v dluhy jíti počínal. Kom. V dluhy zajíti, gerathen. Štít. V dluhy se vrážeti. Br. Za příčinou ustavičného obecného zaměstknání a prací musejí se v dluhy vrážeti. Br. V dluzích vězeti. Vel. V dluhu dáti, bráti. U něhož bych se tak velmi zadlužil, až bych jemu nemaje čím platiti, vás dítky své v dluhu dáti musil. Br. — Z dluhu napomínati. Vel. Já jsem jeho napomenul z dluhu. Svěd.

Dlužen býti co. Kteréž (peníze) jsou nám dlužni. Vel. Co kdo dlužen dáti. Vel. — **Dlužen býti čím komu.** Dlužni jsme bohu poctou trojí. Štít. Kdož se jest narodil, dlužen smrtí. Štít. Čím jest kdo větší milostí a věrou dlužen komu, tím větší hřích, křivdu jemu učiniti. Štít. Jenž mu dvěma penězi dlužen byl. Dal.

Do, předl. s gen. 1. O místě. Vojsko vtrhlo do měst Judských. Br. Dolejší hosté musili domácím od toho hradu do lesa postoupiti. Háj. Sníh ležel místy do kolenou. Vel. Řeky místy až do dna pomrzly. Vel. Hořelo od téhož kláštera až do brány Písecké. Háj. Schovati něco do místa nějakého. Us. Vzal si to do hlavy. Us. — **2. O čase.** Chci tě milovati do smrti. Vel. Do noci dělá. Us. Do dvou neděl má mu dosti učiněno býti = během dvou neděl. Všeh. Tu bylo veliké do čtvrtého dne hodování = po čtyry dni. Háj. Smlouva do několika let učiněna jest = na několik let. Vel. Žádný tak starý není, aby nemohl do roka živ býti. Jel. Do některého dne s cestou odloženo jest. Har. Všeho do času, Pán bůh na věky. Prov. Aby tu až do dne přebýval = až bych já přišel. St. skl. Do živobytí tam zůstane. Har. — **3.** = bis, gegen. Při dobývání Chomútova zbito jest do dvamecítma set lidu. Vel. Zhynulo tam do tisíce mužů. Br. Císařové řečtí do sta a dvacíti tisíc kněh shromáždili. Vel. Po vinohradech do sta Tatarů harcovati jsme viděli. Vrat. Do třetice všeho dobrého. Us. — **4. K vytknutí stupně a míry.** Do vůle se těch krmí najedl. Jung. Vytříti do sucha, do čista. Jung. Vyspal se do červena. Jung. Do hrdla se bránil. Jung. Až do krve někoho zbíti. Dob. I vy do stracení života svého k sobě vespolek lásky dokazujete. Br. Byl jsem u něho do jeho vůle a do své t. j. pokud on chtěl a pokud já jsem chtěl. Svěd. Chudým a nuzným, byť pak bylo

i do té sukně a ostatního kousku pokrmu, podlé možnosti udílejte. Br. — **5. S časoslovy:** býti, dáti, míti, nadíti se, věděti, viděti, líbiti se, divným býti a j. v. Není mi do smíchu. Us. Není mi do tance, do žertu. Jung. Do ničehož jim není = jsou lenivi. Vel. Jemu do jiných národů nic nebylo. Br. Co tobě do toho? Kom. Dáti se do pláče, do křiku. Us. Dal se s ním do vády. Us. Historia tyto tři povahy a vlastnosti do sebe míti musí. Koc. Co se vám zdá do něho? Pass. Jest to do člověka veliká vada. Jung. Do svých poddaných nenaději se, než věrné lásky. Vel. Zřetelně to vidíme do opilcův. Štít. Co platno jest, že o tom žádný neví, když ty to sám do sebe víš. Mudr. Zlý příklad dá do sebe. Štít. Do vás jest nám to divné a těžké. Br. To mi do něho nelibo bývá. Rad. zvíř. To se mi do nich nelíbí. Jung. Žádného neměl do svých služebníkův podezření. Háj.

Doběhnouti koho neb čeho, einholen, erreichen. Poráželi všecky, kterýchž doběhli. Vel. Ještě jsme cíle nedoběhli. Štít. Doběhl cíle svého. Jel. — **Doběhnouti k čemu.** Dobíháme k samému břehu. Us. Monarchie k cíli doběhla. Kom. Dobíhati k konci. Vel. Prvé k cíli života dobíhají. Br. K němuž bychom samému směřovati a k němu doběhnouti usilovali. Vel.

Dobojovati se čeho. Ti jsou se dědictva království nebeského pravým bojem dobojovali. Pass.

Dobrati se čeho, finden, erreichen. Dobrati se někoho, jehož někdo hledá. Kom. Tajně jim ušli, a Hanibala se dobrali. Vel. Dobyl mnoho měst a tvrzí až se dobral Prahy města hlavního. Háj. Dobrati se pokladu. Háj. Kdyby útraty dél trvaly, kde se peněz doberu? Us. Znamenitých naučení o bohu dobrati se můžeš. Kom. — **Dobrati komu do živého,** bis aufs Blut zusetzen. Jung. — **Dobrati co.** Dober ta jablka. Us.

Dobrořečiti komu. Dobrořečiti těm, kteří nám zlořečí. Kom. — **Dobrořečiti komu neb koho,** lobpreisen, erheben. Dobrořečtež tě všickni skutkové tvoji. Br. Dobrořeč duše má pána. Kom. Dobrořeč pánu bohu. Br.

Dobrotivý někomu. Byla paní pokorná a chudým dobrotivá. Vel. Protož sluší pánům, kdež mohou, aby svým poddaným byli dobrotivi. Štít. — **Dobrotivý ke komu.** Tu buď dobrotiv ke své čeledi. Štít.

Dobrý. Svrchované dobré, das höchste Gut. Vel. Vrch dobrého, summum bonum. Kom. — Dobré slovo za někoho dáti. Us. — Dobrým někomu posloužiti. Jung. — Býti k dobrému. To vám i mně k dobrému bude. Flav. — Krom dobrých lidí, mit Ehren zu melden. Us. — Dobrá věc jest, na dobré míře stojí, bene res se habet. Vel. Na dobré vésti. Vel. Na dobrou stranu něco vyložiti. Vel. — Řekni mi to po dobrém. Us. — S dobrou se potázati. Jung. — V dobré vykládati, etwas gut auslegen. Vel. V dobrém se rozejíti. Us. Něco v dobré obrátiti, gut auslegen, verzeihen. Sych. Phr. V dobré chvíli nepromluvil. Har. — Za dobré klásti a počítati. Cyr. Za dobré uznati, tvrditi. Jung. Vidíli se, zdáli se za dobré někomu. Us. Jsou spolu sa dobré. Us.

Dobydleti se čeho. Dobydlíš se u svého bratra hoře. Dal.

Dobyti čeho. To, čehož prací dobyl, stokrát lépe chutná, než čeho bez práce dosáhl. Har. Tím sobě znamenité poctivosti dobyli. Cyr. Aby sobě dobyla života pokojného. Dal. Věčné chvály sobě dobyti. Vel. Řekové válkou dobývali jedné panny. Let. Troj. Jerusalema dobyl. Har. Dobyl braně, zog die Waffe heraus. Vel. — **Dobyti čeho na kom.** Zásluh na vlasti dobyl. Jung. Městečka na našich nepřátelích dobyl. Ottersd. — **Dobyti co.** Spravedlnost dobývati. Všeh. Válkou sobě pokoj dobývati časem potřeba. Har. I jak se může ta

slíbiti svému muži, na kterouž musí to vše naložiti, což kde dobude. Štít. — **Dobývati se na koho, na co.** Dobývati se někomu na peníze. Vel. Zloděj se do komory na nás dobývá. Us. Dobývati se na věci tajné, forschen. Kom. Aby se na tajné soudy boží nedobýval. Br. — **Dobyti koho odkud.** Dobyti koho z žaláře. Kom. Jakž vytáhli Jeremiáše po provazích a dobyli jej z té jámy. Br.

Dočiniti se čeho = dopustiti se. Mužobojstva se dočinil, pro něž svou zemi provinil. Dal. Dočiniti se hříchu, nepravosti, vraždy, hanebného skutku. Vel. Skutku nešlechetného se dočinil. Kom.

Dočkati čeho. Šedin dočekati. Vel. Kterých časů životem dočekal. Eus. Dočkati se svého trestu. Har. Pomsty od boha dočekati. Br. Abychom jitra ve zdraví dočekali. Vel.

Dodati čeho. Dodává mi posily. Kom. Dodávati někomu srdce, mysli. Dob. Dodati pomoci, Hilfe leisten. Vel. Dodávati potřeb vojsku. Let. Troj. Dodávati pokrmu, potravy. Vel. Historia příkladův hojně dodává. Koc. Sama mu i tulichu dodala, sie selbst durchstach ihn. Cyr. Lípa, jilm a p. dodávají stínu, gewähren Schatten. Kom. — **Dodati co.** Musíš mu dodati jeden zlatý. Jung. Dodati praporec, die Fahne überreichen. Har. Dodal spis k gubernium = zadal. Us. -- **Dodati co do čeho.** Do rukou neb k rukoum dodati, übergeben; též = zraditi. Vel. Že listu do nebe dodal. Solf. Listy aby skrze Benátky do Prahy dodány byly. Vrat.

Dodělati něco. Rozkázal co nebylo dokonáno, dodělati. Háj. Nemoc ho dodělala. Kom. — **Dodělati se čeho.** Mlsný, když jen může mlsnouti, již se chuti dodělá. Prov.

Dohlédati k komu, k čemu. Ke všemu dohlédati, má jest povinnost. Kom. Aby dohlédal k Judstvu a k Je-

rusalemu. Br. Také k pekařům často dohlídejte. Pr. měst. Kdo k mravům lidským dohlídá. Vel. — **Dohlídati na co.** Na to pilně dohlížel, aby. Us.

Dohoniti koho neb co. Utíkající až k chrámu Páně dohnali. Flav. Drvoštěp klín palicí dohání. Kom. — **Dohoniti neb dohoniti se čeho neb koho.** Dohnav jeho silně jej uchopil i zabil. Let. Troj. Dříve než (Vlasta) svých (dívek) opět dohnala, sedm lepších oštípem prohnala. Dal. Dohonímli se jich. Br. Na tom místě se jich dohonili. Vel. Dohoniv se ho šavlí tak škodně ho ranil, že atd. Koc. — **Doháněti koho k čemu.** Musí ho k tomu doháněti = donucovati. Jung. Doháněti ku poslušenství. Kom. — **Doháněti koho na co.** On je na cestu dohání. Kom.

Dohrabati se čeho. Dohrabal a doptal se toho. Plác.

Dochovati se čeho, dochovati koho čeho. Dochovati se dobrých synů, dobytka. Us. Hanby se dochovati. Us. Matku smrti dochovala. Svěd. Neodevzdávej žádnému statku svého na ten spůsob, aby on o tebe se staral a tě smrti dochovati měl. Br. — **Dochovati co.** Dochoval nám dědictví. Jung. Já to přes zimu dochovám. Jung. Otcové z rukou božích to přijavše, synům toho netajili, jim to dochovali i vydali. Br. — **Dochovati koho neb co k čemu.** Abychom to obé čisté a neporušené ke dni Páně dochovali. Vel. Nepravé ke dni soudu k trestání dochovati. Br. K soudu dochovati. Br. To, čímž mne uložil švihati, dochovals k příhodnému času, zastíraje to až posavad mnohými dobrodiními. Br.

Dojeti koho, čeho. Dojížděl města, ale pro střelbu nepřátelskou nedojel. Jung. Dříve než Říma dojeli. Vel. Dřív než Václava dojel, až rychle skočil s svého koně. Háj. Páni Běliny řeky dojeli. Dal. — **Dojeti s předl. do.** Za pomoc, bychom do Prahy dojeti mohli, jsme žádali. Vrat. Na noc do města jsme do-

jeli. Har. — **Dojížděti na koho** = dorážeti, dotírati. Na své bližní, k zlehčení jich nedojíždějte. Br. Nerozpaluje se ku pomstě, aniž na koho prudce dojíždí. Jung.

Dojistiti čeho. Dojišťuje toho ono povědění. Kom. — **Dojistiti co.** Řeč skutkem dojišťují. Jel. Svým kázaním dojišťoval a tvrdil proroctví Jeremiáše. Plác.

Dojíti čeho, koho. Ale nemohli ho dojíti pro zástup. Br. Nemohl jeden druhého dojíti. Let. Troj. Ta rada Eneáše a Antenora došla. Let. Troj. Dojdi moudřejšího, ještoť nad tebou a potaž se. Štít. Což došlo svého náležitého času. Vel. Koule lodí nedošla. Har. Když jsme docházeli jakés uličky, tu jest Bonuše zpíval. Svěd. Slovo dochází těch, jimž posláno. Kom. Jakž ta pověst dojde Egyptských, svírati se budou ku pověsti o Tyru. Br. Všecko jich dojde. Kom. Dojíti věku. Jung. Dojíti let mužských. Let. Troj. Šedin dojíti. Vel. Docházeti poznání, Begriffe bekommen. Har. Důstojenství, cti, úřadu dojíti. Vel. Dojíti milosrdenství. Br. Dojíti hanby. Br. On smyslu proroka došel, ergründete. Kom. Mluvili, že toho v jistotě došli (dověděli se), kterak v jedné staré a vyschlé studnici veliký zlata poklad leží. Let. Troj. — **Dojíti komu.** Králi dojde poselství. Let. Troj. Již mu došlo = jest po něm. Us. — **Dojíti do čeho.** Dochází chvála tvá až do končin země. Vel. Dojíti do města. Jung. To nás do živého dojde = ucítíme to. Kom. — **Dojíti k komu, k čemu.** Dobročinnost tvá nemůže k němu dojíti. Vel. Dojdu k cíli. Kom. S korunou mučedlnickou k bohu dojde = se dostane. Dal. K srdci docházejí věci důvodně. Kom. Moře až k horám dochází, erstreckt sich. Har. Mnoho zboží k nám odtud dochází. Har. K tomu nedojde, non obtinebit. Kom. Již k tomu došlo, es ist so weit gekommen. Vel. — **Dojíti na koho.** Již také na něho došlo. Us. Dojde

naň pomsta. Bibl. Všecko zlé došlo na nás. Jung. Patřímeli na přísnou pomstu, došlou na ty národy. Har. — **Dojíti,** in Erfüllung gehen. Když dojde slovo proroka. Br. Dělejte co dělejte, předce boží uložení o zkažení Jerusalema dojde. Br.

Dojmouti koho neb čeho. Velmi bystře jich na kázaní dojímal, a na ně dorýval. Koc. Jiných mrštně slovy dojímati. Br. Hluboko srdce dojímati. Vel. — **Dojmouti do čeho.** Do živého dojmouti. Právě vás do živého dojme. Br.

Dokázati čeho. Dokáži toho, že jsi vinna, jakkoli se ospravedlňuješ. Br. Zlatem všeho dokáže. Jung. Mnoho udatných skutků s těmi lidmi dokázal. Let. Troj. Statečnou pilností skutku toho dokázal. Let. Troj. — **Dokázati čeho ke komu.** Milosrdenství svého velikého ke mně dokázal. Br. Dobrotivého otce povahy k němu dokázal. Vel. — **Dokázati čeho na koho.** Dokaž toho na mne. Jung. Ničehož více na ně dokazovati nemíním. Lom. Dokázal na ně Daniel z úst jejich, že jsou lživí svědkové. Br. Kdo na mne dokáže klamu a v nic obrátí řeč mou. Br.

Dokládati neb dokládati se koho, čeho. Potom i toho dokládal, setzte hinzu. Flav. Dokládaje i toho, že chce v boji umříti. Flav. Ti, kteříž o ouřadu diktatora psali mezi jiným dokládají toho, že atd. Vel. V té knize se i toho dokládá, ponitur. Vel. V kterémž psaní se i toho doložil = zmínil. Akt. Ferd. Dokládá se svědomí a nálezu starého, beruft sich. Všeh. Dokládati se boha = za svědka bráti. Vel. — **Dokládati co.** To k závírce doložiti musím. Har. Oznamoval mu vůli boží, a doložil mu i to atd. Solf. — **Dokládati na koho co neb čím.** Doložiti ránu na koho. Bibl. Doloží bůh naň hněvem. Kom.

Dokoupiti se čeho. Nedokoupíš se toho zlatem. Jung. Ouřadu se dokoupil. Kom.

Dokročiti koho, čeho, erreichen. Pomsta ho dokračovati bude. Kom. Tehdy slunce dokročí poledne. Rkp. Kr. — **Dokročiti na koho neb na co.** S mečem na koho dokročiti. Vel. Nouze na něho dokročí. Cyr. Pomsta, pohroma naň dokročí. Bibl. Jest nám dokročiti na své místo. Rkp. Kr.

Doléhati na koho. Doléhá naň mečem. Vel. Pomsta naň doléhá. Kom. Doléhala na mne ruka tvá. Br. Však teprv na vás dolehne, že i do lesů pro strach nepřátel svých utíkati a pokrývati se musíte. Br. Taková břemena na nás doléhají. Jung. On na mne doléhá o dluh. Us.

Dolíčiti čeho, beweisen, bekräftigen. Tím se toho doličuje a dovozuje, že. Lom. Co kněží na potupu vší strany pod obojí psali, toho prelátové psaními svými doličovali. Apol. Že chce toho mečem dolíčiti. Dal. A uměli lidem mluviti pořádnou řečí aneb pravdy doličovati. Štít. — **Dolíčiti čeho na koho.** To já na tě hned ukázati chci a vedle práva toho všeho ohnivým železem dolíčiti. Háj. Neb ti všichni mají se rozvésti, můželi to býti na ně dolíčeno. Štít. — **Dolíčiti co.** Tu jen sv. Jakub svatým písmem křesťanskou víru počal doličovati. Pass. Aby přísahou žalobu svou dolíčila a stvrdila. Koc.

Domakati se čeho. Pravdy se domakati. Jung. Toho se snadně každý rukama domakati může. Vel.

Domlouvati neb domluviti se čeho. Domluvil se pokuty. Kom. Nebo člověk jazykem svým jedovatým i smrti se domluviti může. Br. Kterak velmi pořádně a výmluvně tu při vedl Tartareus domlouvaje se toho (verlangend), aby pán na tom soudu neseděl. Solf. Toho se domlouvali, aby byli puštěni do nebe k svému vlastnímu dědictví. Solf. Tuto řeč káže domluvil se ukřižování. Pass. — **Domlouvati komu.** I domlouval jsem jim ten den, když prodávali potravu. Br. Těžce

jim domlouval. Solf. Vida nás tak zpravené, tuze Turkům domlouval, a že je trestati chce, vyhrožoval. Vrat. — **Domlouvati se ke komu.** Domlouval se k nim (hlásil) z strany své osoby. Jung. Jestli že by pak kdo u koho co vyvěřil a na čas určený nezaplatil, může se k němu těmi slovy domlouvati. Prvk. Pobízel jich i domlouval se k nim, proč by za ním jíti nechtěli. Lom. — **Domlouvati se na koho, na co,** vorwerfen, vorhalten, zureden. Na něho s hněvem se domlouvá. Kom. Jako nějakým právem na boha směle jako by s ním příbuzností spojeni byli, se domlouvají. Br. Ostře se na ty zlé povahy jejich domlouval. Bibl. Než že on Kristof hledaje svády, řečí dosti důtklivou na něho se domlouval. Prvk. — **Domlouvati se o co.** Silně o pokutu se domlouváte. Žer. Nedomlouvalli by se o svou spravedlnost. Pr. měst. Protož těžce to nesu, o to se domlouvám, že milost a věrnost jemu náležitá jinam se přenáší. Br. Že se na ně žádný o to domlouvati ani počtu žádného od nich žádati smíti bude. Vel. O takovou věc budou se moci ku panu hejtmanu a pánům soudcím domlouvati. Prvk.

Domnění. Zlé domnění o někom míti. Dob. Domnění odložiti, mimo sebe pustiti, zavrci. Vel. — V domnění koho míti, vzíti. Vel. Lehce jiného v zlé domnění béře. Jung. V domnění někomu přijíti. Har. — Z domnění vyvésti. Jung. A však aby z toho domnění byli vyvedeni, poslali jsou jednoho velmi zprávného a v latinském jazyku dospělého posla na koni. Háj.

Domnívati se čeho. Vždy úkladův se domnívá. Bibl. Z ničeho takového nevinili ho, čehož jsem já se domníval. Br. — **Domnívati se čeho na koho.** Na jiného se něčeho domnívati = jej v podezření míti. Vel. — **Domnívati se čeho o kom.** Židé se o mně dobrého domnívají. Jel. Domnívá se dobrého o něm. Jel.

Domysliti se čeho. Domysliti se vtipem lidským toho, lze nebylo. Kom. Druhdy méně moudrý lépe se domyslí ledačehos užitečnějšího, na něž moudřejším neudálo se pomysliti. Let. Troj. Ale snad se toho Luciper domyslil, že ty jsi pán mocný. Solf. Lepší cesty domysliti se nemohl, ersinnen. Br. — **Domýšleti se do koho.** Také se stavové to do J. M. Kr. domýšleti a domnívati nemají. Akt. Ferd. — **Domysliti na koho neb na co.** Na jiného se domýšlí něčeho. Vel. Mnoho si na své důstojenství domýšlí. Us. — **Domýšleti se o kom neb o čem.** Domýšlím se zle o někom. Mudr. Ty o svých knihách čehož se budoucího domýšlíš. Jel. Aby Jeho Milost královská toho o nás domýšleti se neráčil. Otters.

Donésti s gen. Když se donese to, co učinila královna všech žen. Br. Doneseť se to krále. Vel. Donesla se pak pověsť ta Joába. Br. Který půhon byl od starodávna nalezen proto, aby ti, kdož v prvních půhoních čeho zmeškali, mohli ještě toho donésti a pohnati, nachholen. Prvk. — **Donésti komu co.** Když učení boží o Pánu Kristu Egyptským donešeno a mezi nimi ohlášeno bylo. Br. Kdo z našich králi Israelskému donáší té zprávy. Br.

Dopadnouti čeho. A prvé než dopadli dna té jámy, zmocnili se jich lvové. Br. Čeho kdo dopadl, tím bil. Jung. Lev dopadne loupeže. Br. — **Dopadnouti co.** Pes, vzteklostí jsa zachvácen, co dopadne, sápá. Kom. Maje za to, že tudy mnohem znamenitější myslivosti provede, a že znamenitý dostatek zvěři k obětěm dopadne. Cyr. Kdy bych i letěl za moře i tam mne ruka tvá dopadne. Jung. — **Dopadati na co.** Dopadati na bok. Kom.

Dopatřiti se čeho, gewahr werden. Dopatřil se toho. Jel. Což jest užitečného, tohoť ne brzo se dopatří. Jel. —

Dopatřiti se čeho na kom. Dopatřiti se nějaké rady na někom. Let. Troj.

Dopisovati se na někoho o něco nebo strany něčeho, schriftlich ermahnen, ersuchen. Dopisuje se na mne o dluh, neb z strany dluhu. Jung. Pan Martinic na pana bratra našeho jest se dopisoval. Apol.

Doplaviti se čeho. Doplaviti se země, skály. Jung. — **Doplaviti co k čemu.** K přístavu lodi doplaviti. Vel.

Doplniti čeho. Doplniti povinnosti, práva. Jung. — **Doplniti co.** Doplniti nedostatky. Kom. Nedostatek věku jeho moudrostí a prozřetedlností svou doplňoval. Br. Čeká, až by doplnili hříchy. Br.

Dopomáhati čeho. Dopomoz mi zraku mého. St. skl. Bůh mi toho dopomáhej. Vel. Aby jemu toho zase dopomohl knížetství. Háj. Kterýž lidem práva dopomáhá. Vel. Soudcové komu co přisoudí, povinni jsou toho jednomu každému dopomáhati. Štít. — **Dopomáhati k čemu.** Lidem k spravedlnostem jich dopomáhati. Pr. měst. Dopomoci komu k úřadu. Vel. Dopomozte k spravedlnosti sirotku. Br. — **Dopomáhati na kom čeho** = úsilně žádati. Dopomáhati se má toho na něm právem. Pr. měst. Dopomožena bývá na něm pokuta. Jung.

Dopraviti čeho. Jenž jej byl z vězení vypravil, a knížetství českého dopravil. Dal. Dopraviti se hoře. Štít. Když jeden chce druhého od hospody (hospodáře) hněvu dopraviti. Štít. — **Dopraviti s předl. do.** David dopravil archu boží do Jerusalema. Br. Dal jim šaty a peníze, aby se do Uher dopraviti mohli. Vrat. — **Dopraviti se k komu, k čemu.** Aby se dopravil k Amonitským. Br. Než jsme se k návi dopravili. Preff.

Doprositi se koho neb čeho. Doprositi se ho nemohu, aby to udělal. Jung. Nemůžeme se toho doprositi. Otters. — **Doprositi se čeho na kom.** Doprositi se na bohu něčeho. Sych. Phr.

Doptati se čeho. Žádaného potěšení se doptal. Kom. Doptá se v písmích svatých jistoty. Jung. Po niti klubka se doptá. Jung. Když se toho Poláci gruntovně, co a kterak se stalo, doptali. Háj. — **Doptati se na kom čeho.** Hloupý, slova se na něm nedoptáš. Jung. Žádný král takové věci se nedoptával na žádném mudrci. Br. — **Doptávati se na něco.** Kdož by proroka falešného na něco so doptával. Br.

Dopustiti s gen. Nerad tvých žádostí dopustím. Let. Troj. A nechť toho dopustím, ať je dobré. Jel. Dopustímeli toho, aby ten Adam všel v držení toho dědictví, jest se obávati, abychom toho nepykali. Solf. Dopouštějíce se proti bohu přezlých věcí, od zákona jeho daleko se ušinuli. Br. — **Dopouštěti komu čeho.** Dopustiti sobě čeho, sich erlauben. Jel. Dopouštěti jemu toho. Kom. Nevystřáhl ho, ale dopustil mu, aby dělal podle zdání svého. Br. Dopouštějíce tomu království na dobré míře státi. Br. Všechněm k užívání dopuštěno jest. Není mi dopuštěno = nesmím. Vel. — **Dopustiti co na koho.** Bůh to na mne dopustil. Vrat. Nic zlého na ně nedopouštěl. Flav.

Doraziti co. Dorazil držadlo od žbánu nedávno naražené. Sych. Phr. — **Doraziti na koho,** losstürzen, angreifen. Oba na se silně dorazivše, srazili se s koní. Let. Troj. Dorážela na ně lidská vzteklost. Kom.

Dosaditi koho na co. Na místo zmrzlých dosazují se jiní. Kom. Na úřad, na království dosaditi. Vel. Na biskupství dosaditi. Jung. — **Dosaditi v co.** On jej v předešlý stav dosadil. Vel.

Dosáhnouti čeho. Jehožto pověst nebe dosáhá. Háj. Dosáhli jsme města. Har. Dosáhli vrchu umění. Kom. Užitku dosáhnouti. Let. Troj. Ten řebřík na zemi stoje, nebes dosáhl. Pass. Přízně od někoho dosáh-

nouti. Vel. — **Dosáhnouti co.** Všecky lodě dosáhl s nesmírnou kořistí. Har. — **Dosáhnouti do čeho.** Do živého mu dosáhá. Us. Od země do nebes dosahoval. Pass. — **Dosáhnouti k čemu.** Vystavějme věži, jejížby vrch dosáhal k nebi. Br. Nedosahá k nám. Br. Oheň k němu nedosáhl. Flav. — **Dosáhnouti na co.** Plášť dosahuje až na paty. Kom. — **Dosáhnouti v co.** Dosáhl ho v živé. Jung.

Dosednouti čeho. Dosedl koně. Let. Troj. — **Dosednouti na co.** Na vůli jim dal, aby na svá místa dosedli a je drželi. Koc. Dosedl na biskupství po něm. Eus. Pomůželi jemu Pán bůh na knížetství české dosednouti, že chce dobrý křesťan býti. Háj. Dosednouti na království. Br. Dosednouti na knížetství. Vel. Na stolec dosednouti, den Thron besteigen. Jung. Na úřad dosednouti. Jung. Na statek otce dosednouti. Jung. — **Dosednouti v co.** V dědictví dosednouti. Vel.

Doseděti čeho. Doseděl rána. Jung. Když konšelé dosedí svého roku. Pr. Měst. Konšelé staří dosedíce roku svého. Vel.

Doskočiti koho (gen.). Tak zmužile jeho doskočí, že ho s koně sbode na zemi velmi pobodeného. Let. Troj. Doskočiti chvatem divokého vepře. Cyr. — **Doskočiti na někoho.** V tom naň prudce jiné porážeje svým koněm doskočil. Háj. Na někoho řečmi vztekle a nedůvodně doskakovati. Koc. Jedni na druhé nepřátelsky doskakují. Kron. Tur.

Doslechnouti, doslyšeti čeho. Počkej, doslyš i ostatku. Ctib. Toho doslýchám. Kom. Všeho sám přítomen býti, a všeho se vší pilností doslýchati má. Apol. Byl bych velmi rád doslechl času, v kterém mají naději. Solf. — **Doslechnouti, doslyšeti koho neb co.** Ač chceš mou radu doslyšeti = do konce slyšeti. St. skl. Já ač jsem se byl velmi utišil chtěje něco doslech-

nouti. Solf. Mělibyste posly pokojně vyslyšeti i doslyšeti, a zvláště ty, kteréž jste od sebe vyslali. Solf. Hejtman doslyšev slova jeho řekl. Solf.

Dosouditi se čeho na kom. Chce se na něm toho dosouditi. Pr. měst. Dosoudil se na něm odprošení. Sych. Phr. — **Dosouditi se koho** = najíti. Nemohla se svého muže dosouditi. Us. Bohu povědomo, kde se toho zaběhlého odstávčete dosoudíme. Sych. Phr.

Dospěch = náležitý pospěch. Dospěch míti. Nebozí myslili, když bůh shovíval, a nekvapil s pomstami, že neb spal, neb dospěchu neměl. Br. Maje k tomu trochu lepší dospěch i bližší příležitost, psaní činím. Žer.

Dospělý čeho. Umělý, všeho učení svobodného nad mnohé dospělý. Let. Troj. — **Dospělý čím.** Lidi vzácné věkem i zkušeností dospělejší. Apol. — **Dospělý v čem.** Dospělý v výmluvnosti muž. Jel. V latinském jazyku dospělého posla poslali. Háj. Muže v radách dospělé. Solf. Z těch, který jest v tom umění dospělejší. Let. Troj.

Dospěti co = dohotoviti. Dospěv hrad, kázal dělníky zbíti. Dal. Když Ježíš tu modlitbu dospěl. Leg. — **Dospěti čím.** Dospívali věkem. Vel. — **Dospěti k čemu.** Ale že jest vojsko krále Českého nenadále a kvapně přitáhlo, a Poláci a Uhři nemohli k němu dospěti, bitva tu veliká byla. Háj. Dříve než mužové k mečům dospěli, je jako ptáky jali. Dal.

Dosti čeho. Všeho dosti a na zbyt mající. Vel. Strážní pak chtíce se pánům svým zachovati, dávali mu trápení dosti. Solf. Dosti řeči o té věci. Vel. Dost toho, něco jiného. Jung. — **Dosti s dat.** Dosti mi, es ist für mich genug. Jung. Dosti učiniti svým slovům, povolání svému, povinnosti a řádu. Vel. — **Dosti na čem.** Na tom nechť jest dosti. Vel. Dostiť má na tom, že ve tmách sedí. Solf. Člověk na jednom bohu, ale

ne na jednom příteli dosti má. Vel. Aby dosti na své (manželce) měl. Háj. Jest mi dosti na tom. Jel. — **Dosti o čem.** Dosti o tom. Jung.

Dostačiti kam, gelangen. Pro zlost cest nemohli sem tak brzo dostačiti. Žer. Budeli moci k tomu času do Olomouce dostačiti. Žer. — **Dostačiti k čemu.** Sám k té práci dostačiti nemohl. Plác. Dostačiti k věcem božským. Vel. — **Dostačiti proti čemu.** Nemohli proti tomu dostačiti. Vel.

Dostatečný čeho. Jsili takové věci dostatečný. Vel. — **Dostatečný k čemu.** V tom věku nebyl k tomu dostatečný, aby království spravoval. — **Dostatečný na co.** Dostatečný na všecky věci = boháč. Vel.

Dostatek. Peněz dostatek míti. Vel. Všech věcí dostatek nashromáždil. Har. — S důstatkem naříditi ráčíte = dostatečně. Žer. Ran mu s dostatkem dal. Vrat. To jest všecko důkladně a s dostatkem uděláno a opatřeno. Preff.

Dostati čeho. Dostal přímluvného psaní. Eus. Ačkoliv plných truhlic takových listův dostávali. Vel. Dostati mozolů, rány, bití. Vel. Pročež mi příhodného času dostavše, ujeli jsme. Br. — **Dostati s dat.** Boha chválíce věčnému se příbytku dostali = do věčného příbytku. Pass. Čehož od předkův našich se nám dostalo. Har. Po smrti bůh ví, komu se dostane (statek). Jung. Kterýžto plat císaři Tureckému se dostává. Preff. Toho se mu dlouho nedostane. Kom. Dostalo se jim něco podobného, widerfuhr. Kom. Dostal jsem se jemu. Us. — **Dostati co.** Dostane plat až dodělá. Us. Dostal pochvalu. Jung. Dostal zimnici. Us. Dostal vlčí mhu. Prov. Dostati vítězství, dědictví. Vel. — **Dostati čím.** Košem dostati. Jung. — **Dostati se do čeho.** Zloději se k nám do komory dostávali. Us. Do nebe, do pekla se dostati. Jung. Do temnosti. Kom. Dostali jsme se do Prahy. Har.

Syn po otci do povolání se dostal. Flav. Do služby se dostati. Us. Do vězení, do žaláře, do věže se dostati. Vel. Do veliké bídy se dostati. Vel. Někoho do klepet dostati. Us. — **Dostati s předl. k.** Dostati se k něčemu, zu etwas gelangen. Us. Ó by pán můj dostal se k proroku. Br. — **Dostati s předl. na.** Na vtipu se mu nedostává. Prov. Dostává se na svět k bydlení. Kom. — **Dostati s předl. od.** Čehož od předkův našich se nám dostalo. Har. — **Dostati s předl. po, přes.** Po hřbetě dostal. Jung. Přes hubu dostati. — **Dostati neb dostati se v co.** To se mu v dědictví dostalo. Bibl. Jimž dostal se v moc tělem svým. Br. Dostaneš-li se v mé ruce, musíš od nich umříti. Let. Troj. — **Dostati s předl. za.** Dostati se do služby za kočího. Jung. Dostati se za kořist. Dob. Za sebe se dostati, einander heiraten. Jung.

Dostáti čeho. Dostáti pole, placu, Stand halten. Jung. Dostáti práva, den Rechtsgang bis zu Ende abwarten. Jung. — **Dostáti komu, čemu.** Nepřátelům dostáti = neutíkati. Kom. Mne se bojíš a dostáti mi nesmíš. Vel. Dostáti nepříteli kroku. Jung. Kde vůdce odvážný sám kroku dostojí, tam voják chytrý smrti se nebojí. Jung. — **Dostáti k čemu.** Dostáti k právu neb k soudu. Jung. — **Dostáti na čem.** Nemaje pře spravedlivé na sněmích dostáti nesměl. Koc. — **Dostáti při čem.** Při kterémž mi bohdá státi i dostáti chceme, jakž na věrné Čechy náleží. Akt. Ferd. — **Dostáti v čem.** V věrnosti komu dostáti. Jung.

Dostihnouti čeho. Jest snázeji po jiných jíti, než jich dostihnonti. Jel. Cíle sobě představeného dostihnouti. Kom. — **Dostihnouti čím.** Rozumem dostíhati, begreifen. Vel. Toho rozumem svým dostihnouti nemohu. Sych. Phr. — **Dostihnouti k čemu.** K pravé vážnosti tou cestou dostihneš = dojdeš. Jung.

Dostoupiti čeho. Kůň chromý zemi nedostupuje, toliko

koncem kopyta. Jung. Dostúpichu mýta středem lesa. Rkp. Kr. Kdy sám čeho dostoupiti nemůže, to druhému ustupuje. Jung.

Dostrčiti koho k čemu. Dostrčili je k tomu. Br. — **Dostrčiti v co.** Z hříchu v hřích dostrkovati. Kom.

Dostříci se koho, čeho, erspähen. Aby toho muže dostřehouce se někde i zabili. Leg. Dostříhl se toho, kdoby byl. Pass.

Dosuzovati, neb dosouditi se koho, čeho. Dosoudil se mnohé mrzutosti v obci. Jung. Na společný náklad sám se toho dosuzoval. Apol. Nemohla se svého muže dosoudit. Jung. Nebo když jest Jeho Milost Královská aneb Císařská z štědroty své kdy komu co dáti ráčil, tehdy ti sami se toho dosuzovati i nálezy trpěti mohli. Prvk. — **Dosouditi se na kom čeho.** Dosoudil se na něm odprošení. Sych. Phr.

Došlý čeho. Není osmnácte let došlý. Vel. Let nedošlý sirotek. Pr. měst. — **Došlý na koho.** Patřímeli na přísnou pomstu došlou na ty národy. Har.

Dotázku na někoho, neb na někom činiti. Dotázka učiněna na pana Vilíma Slavatu. Apol. Na těch, ježto se jich přidrželi, dotázku učinili. Otters.

Dotazovati se koho neb čeho. Přísnými slovy se ho dotazoval. Har. Jich se pilně dotazuje, co má mluviti, a k jakému konci vésti. Solf. Neboť jsem se dotázal rozkazů tvých. Br. — **Dotazovati na kom neb koho na co.** Když se tam dotazovali nás na slova písničky. Br. Dotazujte se na hádačích a věštcích. Br. — **Dotazovati se o čem, neb na kom o čem.** Vyzvídejte neb dotazujte se na mně o budoucích věcech. Br. Když válka nastávala, tehdy bývali povoláni a o tom dotazováni i jiní stavové a lid obecný. Vel.

Dotisknouti na koho = útok činiti, obořiti se. Jak (vojáci) na nepřítele dotisknouti a s ním se potkati a bíti mají. Vel. Že jiné pěší vojsko silně na ně

dotiskuje. Vel. Na mně dotiskují řečí mistři, urgent. Jel.

Dotknouti neb dotknouti se koho, čeho, angreifen, berühren. Některými slovy i tvé dotkl osoby. Solf. Žes mohl raději pomlčeti a těmi štípavými řečmi tak nás nedotýkati. Solf. Jiných štiplavě dotekl. Vel. Otce haněním dotýkal. Jel. Bůh dotýká se nás časnou bídou. Kom. Čechy se dotýkají země Saské. Vel. Krom že z jedné strany Afriky dotýká. Vel. Jakož jsem toho krátce dotekl. Štít. — **Dotknouti co.** Krátce tvé hospodářství dotýkám. Lom. — **Dotknouti někoho na čem.** Zhaněl-li by pak pána neb rytířského člověka anebo žeby ho na poctivosti jeho dotekl. Prvk. Na poctivosti, na dobré pověsti dotýkati. Vel. Slovy potupnými na cti někoho dotknouti. Pr. měst. — **Dotknouti se o čem.** Poněvadž se o těch divech ani v předcházející knize, ani od Josefa Flavia nic nedotýče. Br. Ačkoli v nich o pobožnosti pak nemnoho leč povrchně a běžně se dotýká. Vel. O nichž při druhé ctnosti historie dotknuto. Koc.

Dotírati, dotříti se něčeho. Dotřel se úřadu. Kom. Dotřel se knížete = ku knížeti. Sych. Phr. — **Dotříti co,** vollenden, zerreiben. Již to dotírám. Us. — **Dotříti se k komu, k čemu.** Let. Troj. Aby nedotřel se (nepřišel) k prolití krve. Br. — **Dotírati na koho, na co.** Dotírati na nepřátele. Jung. S vojskem naň dotřel, a obě strany musily se polem potkati. Plác. Uložili, aby se nikdež nepoložili, ale udatně na nepřátely dotřeli. Br. Dotíral na odpověď. Koň.

Dotvrditi čeho. Sám pán také toho dotvrdil. Jung. Dotvrzovati něčeho podstatnými příklady. Eus. — Dotvrditi svědky hodnověrnými. Vel. Dotvrditi přísahou. Vel.

Doufati do čeho. Však ti činí lépe, ježto doufají do boží milosti. Štít. Ten má také naději malou; neb

nedoufá do boží dobroty. Štít. — **Doufati čeho do koho.** Doufaje do těch modlitby, ježto tu přicházejí. Štít. — **Doufati komu neb čemu.** Sluší stříci se těch, jimž nemůže doufati, by rádi po pravdě stáli. Štít. Pravda jest, že já i se vším tím což jsem kdy psal, neb psáti budu, kostelu k opravení podávám se, ufaje tomu, že mě opraví. Štít. Doufámť zajisté bohu, že atd. Let. Troj. Doufaje Achilles přízni řecké. Let. Troj. — **Doufati v koho neb v kom.** Jak jest obvykl, neostaviti svých, kdož veň doufají. Han. Výb. V tobě doufám. Br. V němž jsme doufali neb naději měli. Br.

Dověděti se čeho. Skrze niž se věcí tajných dovídati obyčej měli. Br. Dověděv se toho. Plác. — **Dověděti se co.** Dověděllis se něco tajného, nerozhlašuj. Kom. Dovím se to brzy. Us. — **Dověděti se o něčem.** Dověděl jsem se o jeho neštěstí. Us.

Dověřovati komu, čemu. Dověřovati jim mnoho nebudu. Cyr. Aby se dověřili bohu, že podlé slibů svých jim dobře učiní. Br. Aby všickni své pláště potratili, kteříž se lakomství dověří a následují ho. Aesp. Bohu a jeho pomoci se důvěřil. Vel. Důvěřuji se očím, že mne nezavedou. Kom. — Já jsem se mu, jako dobrému příteli důvěřoval. Jung. — **Dověřovati se komu čeho.** Že on se jí z celého srdce všech věcí důvěřovati může, ihm anvertrauen. Vel. A pánu bohu aby se toho důvěrně důvěřil, že jemu to bude milostivě vážiti. Háj. A vdov svých mně se dověřte. Br. Pročež maličkému dřevu (lodi špatné) lidé dověřují se hrdel. Br.

Dovésti čeho, bewirken, zu Stande bringen, beweisen. Zmužile dovedše skutku slavného, dosáhli potomkům jmena věčného. Vel. Protož chci toho dovésti, aby sláva mého knížetství zase rozšířena byla. Háj. Dovedl jakéhos nepěkného kousku. Jung. Tu nalezne mnoho podobných věr ku pravdě, ale našeť jest nejpořádnější, jakžť jest on tu toho dovedl. Štít. — **Dovésti**

koho čeho. To skonání tohoto světa dovede jej blaženého života a nesmrtedlného. Štít. — **Dovésti co.** Co nemůže ďábel dovésti, to baba vše hledí svésti. Prov. To dovede každý blázen. Us. Dovozovali nejpracnější ctnosti. Cyr. Život svůj dovésti, enden. Kom. O samém toliko Eunomiovi historii dovedu = uvedu. Koc. On to takto dovozoval. Jung. — **Dovésti čeho čím,** erweisen. Dovésti něčeho slovy písma svatého. Pass. Skutky něčeho dovozuji, factis probo. Jel. — **Dovésti s předl. do.** Někoho do stanů dovésti. Let. Troj. — **Dovésti k čemu.** Dovésti k cíli a konci. Vel. Ustanovení ta až k našemu věku bez přítrže dovedena jsou. Eus. K pravému blahoslavenství dovésti. Let. Troj. — **Dovésti s předl. na.** Ty ještě jsou naň dovedli, by on zlý byl. Štít. Však původ nedovedeli nic na obeslaného, proto žádné pokuty neponese. Pr. měst. Patrně na něho dovedl, že lživý, všetečný jest. Eus. Na něm ničeho nedovedeš. Us. — **Dovésti s předl. při.** Dovésti nic při něm nemohu. Kom.

Dovolati se čeho. Staneliť se pak jaké bezpráví, tak že by se spravedlnosti dovolati nemohl. Br. U nížby (vrchnosti) se spravedlnosti dovolati nemohl. Br. Nemoha se proti násilníkům práva v Lacedemonii dovolati. Vel.

Dovoliti čeho. Dovolil manželce své toho, aby atd. Vel. V kterémž Antioch službě boží průchodu dovolí. Br. — **Dovoliti čemu.** Tomu vyznání dovoliti a k němu postoupiti nechtějí. Koc. Že tak těžce víru přijali, a jí dovolili. Koc. — **Dovoliti k čemu.** Dovolil k příměří. Kron. Tur.

Dovtípiti se čeho. Někteří přirozenou chtivostí velikých věcí se dovtipovali. Kom.

Doznati čeho, erfahren, erkennen. Dozná téhož, kdokoliby mezi ně se dostati chtěl. Kom. Doznáš ty šelmo toho. Kom.

Dožádati se koho neb čeho. Při tom dožádal se Jonatan krále, aby osvobodil Judstvo od platův. Br. Toho času pan opat ustavičným nabíháním dožádal se jiných pánův. Apol. Dožádati se svědkův. Us. — **Dožádati se na někom něčeho.** Dožádal se na mně, abych na místě jeho i jich všech tvé milosti žádal. Solf. Dožádajíce se toho na opatu. Apol. — **Dožádati koho k čemu.** Já ho k tomu dožádal. Har.

Doživiti se čeho neb koho čeho. Někoho smrti doživiti. Dob. Jiní velmi pracně se nového doživí. Vel.

Dříve. Dříve tří let všecky že vyplení. Br. Dříve času se narodil. Vel. Dříve hodiny na věčnost odjíti. Kom. Ta dříve svatby umřela. Vel. Dříve pomyšlení. Vel.

Držení. Býti v držení nějaké věci. Jest do času v držení dědičných statků. Sych. Phr.

Držeti se čeho. Držel se jeho šlepějí. Jel. Roviny jsme se drželi. Har. Svého předsevzetí se drželi. Vel. — **Držeti koho neb co.** Má jej staviti (anhalten) a jej držeti a věziti, až se dosti stane. Zříz. Ferd. Držeti paměť. A když z vás jeden sejde, kterýž ostane, drž tímž činem mou paměť, dokudž živ bude. Štít. Držeti víru, zákon, poslušenství. Štít. Držeti přednost. Kom. Držeti sněm, sjezd, radu, soud. Vel. O to byla mezi císařem a Římany rada držána. Háj. Obec držeti, consilia celebrare. Vel. Držeti ouřad. Purkmistrovský ouřad má pořádně jíti, a každý konšel čtyry neděle má jej držeti. Pr. měst. Odpor držeti, Widerstand leisten. Vel. Řeč držeti. Vel. Měnu držeti, Geld wechseln. Vel. Držeti posvícení, svátek, slavnost. Jung. Držeti kacířství. A proto jsme protivenství i hanění tu v Konstanci měli veliké, aniž také jest země Česká odsuzována než ti, kteříž by kacířstvo drželi a vedli. Han. Výb. Držeti přátelství. Přátelům pak svým že drží přátelství. Br. Držeti stranu. Není spravedlivé, aby někdo i žaloval, stranu držel i soud vynášel. Prvk.

Cožkolivěk v těch knihách naleznete, to držte = zachovávejte. Štít. Držeti půst, pořádek. Jung. Držeti nález. Že nález ten zde na tento čas držeti chcete, a od pánův vašich že nerozumíte, aby byl držán. Solf. Držeti statek, zemi, besitzen, verwalten. On hojná zboží drží. Let. Troj. Cokoli drží, bezprávně drží. Kom. Držeti místo. Od purkmistra, aneb toho, kdož místo jeho drží. Vel. Prvotnost knížecí držeti, principatum tenere. Vel. Jak vysoko drží svůj dům? schätzt. Jung. Drž užitečné, zavrhni škodlivé. Jel. Ponůcku, stráž, bitvu držeti. Vel. — **Držeti co čím.** Úřadem držeti něco, kraft seines Amtes etwas verwalten. — **Držeti s předl. k.** Držeti milosrdenství k chudému. Štít. Kterak ouřední osoby samy k sobě i k jiným držeti se mají. Pr. měst. Držeti koho k čemu, verhalten. A tu opět vedle počtu žádal Jirgl, abychom drželi k tomu ty jisté poručníky, jenž ten statek mají, aby jej (počet) položili. Arch. Pal. — **Držeti s předl. na.** Na křtu držeti. Jung. Držeti někoho na slově, na řečích, herumziehen. Držela ho na řečech svých. Let. Troj. Nebť téměř všecko pohanstvo od počátku světa držel jest (čert) na těch dvornostech (podivnostech). Štít. Své žádosti, náruživosti na uzdě držeti. Jung. Jazyk na uzdě držeti. Vel. Mnoho na někoho držeti. Dob. — **Držeti s předl. nad.** Držeti nad někým ruku = brániti. Kom. Držeti ruku nad přespolními. Har. — **Držeti o kom** = mysliti. Mnoho o sobě držeti. Vel. Ne žeby držel o mnohých bozích (t. j. za to měl, žeby mnoho bohů bylo). Br. Cožkoli rozkazuje, drž o tom, jako by to sám bůh rozkazoval. Jel. Držel zle o těle božím. Han. Výb. — **Držeti se od čeho.** Držeti se od hněvu. Kom. — **Držeti s kým.** Drž s námi a chovej se přátelsky k nám. Br. — **Držeti v čem.** Něco v ruce držeti. Vel. V mezech svých se držeti. Vel. Aby do času jemu od nás uloženého v tom vězení byl držán. Solf. Ně-

koho v strachu držeti. Har. On se v svém ouřadě dobře drží. Vel. Drželo mi se to pevně v paměti. Jel. — **Držeti za koho neb za co.** Držeti někoho za přítele. Vel. Za moudré i v těch věcech zběhlé se drželi. Br. — **Držeti s conj. že, by, žeby** = mysliti. Já držím, že byste vy s těmi dvěma meči znamenitě proti Pilátovi, Herodesovi a vojskům Římským provedli. Br. Ale tak drž, že, sic habe. Br.

Duch. Býti velikého ducha. Vel. Býti jednoho ducha = svorní. Vel. Pokorného a tichého ducha býti. Vel. Býti služebného ducha. Vel. Býti prudkého ducha. Kom. Krátkého ducha = dušný. Vel. — Duch popadati. Jung. Ducha vzdáti, pustiti, vypustiti. Jung. Těžký a krátký duch míti. Vel. — Duchem prorockým někoho nadchnouti. Kom. Nějakým duchem dýchati. Takovým duchem i oni dýchali. Br. Zlým duchem vedenu býti. Vel.

Dům. Dům říditi, spravovati, opatrovati, ostarati. Vel. Dům uklízeti. Jakož lidé čekajíce vzácných a milých hostí dům uklízejí. Br. — Na tom domě jako na hradě se posadil. Háj.

Důstojenství. Dojíti důstojenství. Vel. Poctiti důstojenstvím. Vel. — Seděti na důstojenství. Král jeho Milost má seděti na důstojenství stolice své v soudu zemském. Zříz. Ferd.

Důstojný čeho. A byli důstojni s ním věčného dědictva nebeského. Štít. Od nás důstojen jest všeho zlého. Dal. Věc tato svou velikostí důstojna jest živoucí paměti. Let. Troj.

Duše. Pustiti, vypustiti duši. Vel. Duše zbaviti, duši vypustiti. Vel. Duši na jazyku, na pysku míti. Rkp. Kr. Uzří, že jeho žena duši béře = umírá. Dal. — Z té duše učiniti něco = von ganzer Seele. Přejiť z té duše. Vel. Z té duše udílí bližnímu. Jung. Činíce vůli boží z té duše. Vel.

Důtky, Verweis. Důtky házeti na koho, einen sticheln. Sych. Phr. Důtku, kterouž Jan z Valdštejna k stavům učinil. Apol. — S mnohými ouštipky a důtkami na ni dorýval. Flav.

Důvěrnost k někomu. Aby v důvěrnosti k němu nehynuli. Br. Jsem k tobě v té důvěrnosti, že atd. Háj. — **Důvěrnost v koho, v co.** Důvěrnost míti v zaslíbení božská. Kom.

Důvod, Beweis, Beweisgrund. Ten důvod státi nemůže = slabý jest. Br. — Kteréžto věci z starých kronik mají důvod, werden bewiesen. Vel. Důvod na věkoho míti. Kdožby koho viniti chtěl po vyznání kterého zločince, anebo bez vyznání maje naň ně jaký důvod, z toho má každý viněn býti na právě svém. Prvk. — Důvodem něčeho dovésti. Můž toho rozumným důvodem dovésti nemá mlčeti, ale úmysl svůj i důvodem povědíti. Let. Troj. Důvody koho přemoci, redarguere. Vel. — Senátorové měli na střevíci znamení měsíce na důvod starožitnosti rodu svého. Vel.

Dvořiti komu neb u koho, bei Hofe sein, dienen. Na dvůr císařský se navrátil a tu opět počal císaři jako prvé dvořiti. Háj. Tehdy Oldřich u císaře dvořil. Dal.

Dvůr. Dvůr svolati = shromáždění. Císař nesnaden jsa Vladislavovi, všem Českým pánům do Normberka dvůr volal. Pulk. Dvůr držeti, chovati, Hofstaat. Jung. — Dvorem býti, seděti. S ním v městě dvorem byl. Vel. Kde král i dvorem jest. Br. Dvorem v Tetině seděl. Dal.

Dychtiti k čemu. K cizímu žádostivě dychtíme. Mudr. — **Dychtiti po čem.** Po penězích dychtiti. Vel. Po cti a slávě, po zboží, statku, po úřadech dychtiti Vel. Saul pak ještě dychtě po pohrůžkách a po mordu proti učedlníkům páně. Br.

Dýmati do čeho. Dýmati do ohně. Jel. Do ucha, v uši dýmati = šeptati. — **Dýmati na co.** Neměj toho obyčeje dýmati na to, což tě nepálí. Kom. — Spolu, vespolek dýmati, conspirare. Vel.

F.

Faleš. Faleš prováděti. Faleš provádí kněz a prorok. Br. Faleš provodili s vážkami falešnými. Br.

Fatka, das Schmarotzen. Jest na fatku živ, rád se na fatku živí. Vel.

Foukati sobě, stolz sein, sich aufblasen, gross thun. Nevím nač si fouká. Sych. Phr. Nefoukej si. Kom. — **Foukati na koho,** einen schelten, anfahren. Bezbožník dobře má se, i na všecky nepřátely své fouká. Br. Jedni mne vysmáli, druzí na mne foukali, třetí opřáhali. Kom.

Founěti, schnauben, schnaufen. On founí celý den. Us. — **Founěti po někom,** Jemanden über die Achsel ansehen, verachten. Ten pyšný chlap by jenom po lidech founěl. Us.

Folk. Folk dětem pustiti, dáti = vůli dáti. Vel.

Folkovati komu = povolovati. Ale bůh mu folkoval, nechtěl mu ani příkrého slova říci. Solf. Více snášeti i folkovati vlasti. Vel.

Frejovati komu, buhlen, um eine Person werben. Sok jest, kterýž vedlé jiného některé frejuje. Vel. Jonák ženě frejoval. Vrat.

H.

Hádati komu co. Já mu hádám šest kamen. Us. Já mu hádám padesát let. Dob. — **Hádati na koho** =

v podezření míti. Oni na něho hádají. Us. — **Hádati neb hádati se o čem.** O věcech budoucích hádati = předpovídati. Vel. Když dva o rozdělení dědictví neb o jakoukoli rozepři se hádají, třetí mezi ně přijíti musí, kterýž by při rozvedl. Kom.

Haditi co = haněti. Gož jsi přivykl haditi, neroď téhož sám činiti. St. skl.

Hádka. Znikla hádka. Sych. Phr. Hádku míti. Herodot tu hádku položil, kterouž někdy mezi sebou měli páni. Vel. Hádku držeti. Jestliže o nich hádky držeti umíme. Br. — Do hádky se dáti. Us. — Nechtěj se v hádku dávati. Lom. Všecky věci božské víry v hádky a mudrování dány. Br.

Hadrovati se o co. Hadrovati se o věc ničemnou. Vel. Daremně se o slova hadruje. Kom.

Hájiti koho, čeho. Vlasti své a země hájiti. Vel. Aby tu cesty a brány do zemí svých hájili. Br. On se všeho škodného jídla hájí. Us. Co toho hájí, abysi učeným nebyl. Jel. — **Hájiti komu čeho,** verbieten Libo mi jest tak živa býti, aniž rozumím coby mi toho hájilo. Jel. — **Hájiti co.** Já ten soud hájím boží mocí = začínám. Vel. — **Hájiti koho od čeho.** Od úrazu je hájí. Kom. — **Hájiti proti komu.** Pře jeho, kteréž i odpory spravedlivými, ovšem trpělivostí proti odpůrcům svým hájil. Br. — **Hájiti před čím.** Hájím ho před tím. Kom.

Hanba. Hanbu nésti. Vel. Žeť z toho před bohem svým žádné škody ani hanby neponesu. Br. Hanbu činiti někomu. Vel. Uvoditi na se hanbu. Jel. Hanbu čeho míti. Toho zjevnou hanbu měli, že jsou z dalekých vlastí lidé spasitele hledali. Pass. — Do hanby přijíti. Dob. — K hanbě přivésti. Vel. K hanbě počísti. Vel. K mé hanbě se to vztahuje. Vel. Nebrati

k svému zlehčení a hanbě. Vel. — V hanbu uvésti. Vel. — Za hanbu pokládati, položiti. Vel. Za hanbu se dává. Vel.

Házeti co. Házím pryč jeho sliby = pohrdám jimi. Kom. Házím od sebe přízeň. Kom. — **Házeti kým, čím.** Z oken jimi házeli. Háj. Dali by nám tak jako prvé, když námi s nebe házeli. Solf. Úštipkami házeti. Kom. Míčem házeti. Vel. — **Házeti na koho čím.** Kamením házel na Davida. Br. Hádali se neukojitedlně, i házeli na sebe. Kom. Házeti na koho šilhavým okem. Kom. — **Házeti po kom.** Házeti po někom blátem. Dob. Házeti po sobě sněhem. Us. — **Házeti s předl. za.** Nesluší za vrabcem vejci házeti. Vel. Něčím za hřbet házeti, etwas gering schätzen, auf die lange Bank schieben. Sych. Phr.

Hlad. Hlad míti. Us. Hlad ukrotiti, skrotiti. Vel. Hlad zahnati a spokojiti. Vel. Hlad mříti = veliký hlad trpěti. Sedíme zde právě jak nad slinami vodu měříc, ješto jedno hlad darmo mřeme a sobě hlavy kazíme. Ctib. — Hladem umořiti, vymořiti, nechati hladem umříti. Vel. Hladem mučiti. Dal. Hladem vyležeti, vymořiti město. Jung. — Od hladu umříti. Štít. O hladu býti. Lom. — Hlad na něho dolehá. Vel.

Hladoviti čeho. Hladoviti všeho dobrého. Štít.

Hlas. Jest o něm hlas, že jest nenechavý. Sych. Phr. Hlas vypustiti = promluviti. Vel. Hlas vydati. Br. Pustiti hlas o kom = pověst. Z země ho vyhnala pustivši o něm hlas, že by měl býti k manželství nezpůsobný. Vel. Dáti komu hlas, seine Stimme geben. Jung. Všickni mu ten hlas dávali, že toho času byl ze všech nejužitečnějším. Eus. — Hlas míti. Při obecném jednání svůj hlas a svobodnou přímluvu mají. Vel. — Zvučným hlasem mluviti. Solf. Hlasem vysokým Levitové řeknou. Br. Zvučným, ostrým, vysokým, celým, vším hlasem zpívati. Vel. — Hlasu

povýšiti. Z těch znamení souditi se může, kde by se hlasu povýšiti nebo ponížiti mělo. Vel. — Na hlas mluviti, laut. Vel.

Hlásati co. Slávu hlásá. Rkp. Kr. Hlásati slovo boží. Dob. — **Hlásati se k čemu** = hlásiti, znáti se. Kteříž se k tomu hlásali. Vel. Hlásal se k domu církve. Kom. K němu se dověrně hlásá. Br. — **Hlásati o kom, o čem.** Všickni vůbec o tom hlásají a mluví. Vel. Hlásati o kom, že jest moudrým. Jung.

Hlava. Hlavu stíti, mečem sraziti, sníti, z krku sroubiti, člověka o hlavu ukrátiti, skrátiti. Vel. Já tomu nevím jak hlavy zlomiti = změniti toho. Jung. Hlavu dobrou míti. Vel. Hlavu ztratiti = přítomnost ducha. Jung. Tvrdou hlavu míti. Vel. Hlavu sobě lámati. Jung. — Hlavou pracovati. Us. — To mu nechce jíti do hlavy. Us. — Na hlavu poraziti. Na hlavu poraženi, v tom některak opravivše se na Poláky silně třeli. Háj. Kdybych jich pravdou na hlavu nepřemohl. Br. Vysmáti se komu na vrch hlavy. Us. Ale jej na hlavu zkazí = docela. Br. — Po hlavě svrci, shoditi, strčiti. Vel. Po hlavě jej shodil. Jel. Že my poslové budem odsud po hlavách létati. Solf. — Podlé své hlavy všecko dělá. Us. On jde po své hlavě. Kom. — Dáti někomu v hlavu mečem. Dal. Kočky, roupy v hlavě míti = třeštiti. Vel. V hlavě své něco přemítati, rozbírati. Vel. V hlavu se bíti. Vel. — Z své hlavy něco učiniti, eigensinnig. Br.

Hledati čeho. V svých kratochvílích máte vždy nějakého užitka hledati. Štít. Hledá chlubně chvály. Pass. Hledej těch cest. Štít. Hledati milosti a přízně u někoho. Vel. Zisku svého hledati. Br. Bylo toho při vás přátelsky hledáno. Ottersd. Hledati bezživotí nebo bezhrdlí něčího. Pass. Aby vztáhli ruku na ty, kteříž hledali jejich zlého. Br. — **Hledati co.** Hledá oko na žaludku. Prov. Rovný rovného hledá. Vel. — **Hle-**

dati na koho čeho. Na vás lid bude hledati viny. Dal. — **Hledati o čem.** O pokoji mnohokrát hledáno jest. Výb. — **Hledati v čem koho.** To ne z nějaké jde vysokomyslnosti, jakž nás v tom někteří hledáte. Br.

Hleděti čeho, koho. Hleděti povolání svého. Kom. Hleděti konce. Jel. Hleděti úřadu svého. Vel. Hleděti více rozkoši nežli zběhlosti ve věcech válečných. Har. Hleď si svého. Us. Samého šelmovství hledí. Us. Osob nehleděti, unparteiisch sein. Ctib. — **Hleděti koho na čem, koho o co** = pohledávati právně na něm. Svadilli by se měštěnín s měštěnínem, o to při právě městském sebe hleďte. Prvk. Že mu on nic dlužen není a jestliže by mu něco dlužen byl, aby ho o to právem hleděl. Prvk. Odporníka svého na jeho právě hleď. Prvk. — **Hleděti ke komu oč.** Nechť se na tom nemýlí, abychom neměli k němu o to jako k nepříteli hleděti. Solf. Neboť by k němu bylo hledíno tak jako k tomu, kdož by chtěl koho úkladem a neprávě o jeho statek připraviti. Prvk. — **Hleděti k čemu.** Hleděl jsem k tomu nejvíce. Vel. Člověk k tváři, ale bůh k srdci hledí. Kom. Hledím k pravdě. Jel. V tom musíš ne k psaní, než k úmyslu a k vůli těch, kdo jsou nález nebo právo vynášeli hleděti. Všeh. Jen hledí k braní. Lom. — **Hleděti s předl. na.** Na někoho hleděti. Jung. Jednu nohu v hrobě má, a více na onen svět hledí. Vel. Až mi srdce trnulo, na to hledě. Kom. Na někoho šilhavě, přes rameno, po straně hleděti. Vel. Na službu někomu hleděti = čest, poctu činiti neb službu zastávati. Pánům na službu hledí. Vrat. Když vystřízlivěl, pánu svému na službu hleděl = sloužil. Vel. — **Hleděti po někom.** Hledí po něm. Jel. Já tedy umlknu, a přiopravě sobě brejlí, hledím pilně po nich. Kom. — **V ruce komu hleděti** = pomoci od něho čekati.

Nežli aby ty hleděl v ruce synům svým. Br. A synové aby jemu o všecko v ruce hleděti měli = od něho všecko čekati. Vel.

Hlídati čeho, koho. Hlídati domu. Vel. Andělé hrobu toho jako hlídali. Br. — **Hlídati co.** Hlídati dobytek = chovati. Us. — **Hlídati na něco.** On na ni hlídá. Us.

Hnáti. Mojžíš hnal po poušti, až přišel k hoře. Pulk. Voda prudce žene. Us. Strom žene, treibt. Us. Což bych se tak hnal. Us. — **Hnáti koho, co.** Hnáti koho před soud o něco. Zříz. Ferd. Lékařství, kteráž moč ženou. Kom. Počal zhůru hnáti zdi chrámové. Plác. — **Hnáti do čeho.** Do slova někoho hnáti = k vyplnění slova přidržovati. Us. — **Hnáti k čemu.** Hnáti vesele k boji. Let. Troj. Hnáti k šturmu. Jung. — **Hnáti se po někom.** Hnáti se mečem po někom. Jung. — **Hnáti s kým,** mit Jemanden Lanze brechen. Jsili tedy muž, žeň se mnou. Vel. — **Hnáti za kým.** Hnal za ním jako pták. Vrat.

Hněv. Hněv svůj na někom neb na někoho vyliti, vypustiti. Dob. Docela vypustím hněv svůj na tebe. Br. Hněv mimo sebe pustiti. Br. Hněv odložiti, odvrci, hněv pustiti, přemoci, ukrotiti, odložiti. Vel. — Hněvu nechati. Vel. — Hněvem se popuditi, hněvem hořeti, zapáliti, rozpáliti se, unáhliti se; hněvem se rozhorliti, plápolati. Vel. Hned se z toho hněvem rozpálila. Háj. — Náhlý k hněvu. Vel. K hněvu nakloněný, kvapný, popudlivý. Vel. K hněvu se pohnouti a popuditi. Vel. K hněvu se rozpáliti. Koc. — Od hněvu hořeti. Vel. Zdržeti se od hněvu. Vel. — Upadnouti v hněv. Upadneš v hněv pána boha svého. Solf. — Z hněvu soudí. Har. — Hněv ho pomine. Solf.

Hněvati koho. Nehněvej mne pořád. Us. — **Hněvati se na něco, nad něčím, o něco, pro něco, z něčeho.** Lítě se z toho rozhněval. Háj. Proč se hně-

váte o to? Br. Hněvají se na sebe. Vel. Nebudouť se na mě hněvati z této řeči. Štít.

Hněvivý na někoho. Lidem, na nějž hněviv bude Hospodin až na věky. Br. — **Hněvivý z čeho.** Lunarius z toho byl velmi hněviv. Solf. Král by (byl) velmi hněviv z toho. St. skl. Poselství, z kteréhož byl velmi hněviv. Solf.

Hněvno mi jest co neb čeho. Někteří se zarmoutili ne proto, jakoby se něčeho strachovali, ale že jim to hněvno bylo. Cyr. Až mi té na díle nedbalosti, na díle nevěry malířů těch hněvno bylo. Kom.

Hnouti kým neb čím. Prstem, hlavou, nohou, rukou, tělem hnouti. Us. Hýbal tělem k zvuku píšťaly. Jel. Hýbáno bylo i jinými otázkami. Eus. Potom bychom dobře věděli, kam tím dále hýbati = co činiti. Solf. Hnouti vojskem neb s vojskem. Jung. Hnul vojskem k Bettzacharan. Vel. Milosrdenstvím se hnouti, pohnouti. Vel. Bůh se žádnou nehýbe vášní. Jel. Hýbati se novinami veselými. Jel. — **Hnouti k čemu.** Že k tomu žádnou jejich hodností ani zásluhou hnut nebyl. Br. Hýbati se k lítosti. Jel. Dvě věci jsou, kteréž mohou člověkem k mrzutému obchodu hnouti: nedostatek a lakomství. Kom. — **Hnouti se od čeho.** Hnouti se od pravdy, abweichen. Štít. — **Hnouti s předl. z.** Hnul se císař z toho místa se vším vojskem. Vrat. Z místa svého se hnouti. Vel.

Hoditi. Hodí se mi co. Jemu se všecko hodí. Us. Zlodějům se všecko hodí. Jung. Ten kabát hodí se mému chlapci. Us. Hle k čemu se hodí taková skoupost. Dal. Přítel můž tobě se hoditi platně. Lom. — **Hoditi co.** Hoď bůh štěstí. Vel. K tvému předsevzetí hoď bůh štěstí, pomoc a prospěch. Vel. — **Hoditi kým neb čím.** Hoditi někým o zem. Jung. Pročež hodím vámi z země této. Br. — **Hoditi se k čemu.** To nehodí se k ničemu. Jung. Nehodí se k tomu ou-

řadu. Jung. Aniž se k čemu hodil. Br. Že to sám uznává u sebe, že on se k knížetství nehodí. Háj. — **Hoditi se na co.** Plátno jejich nehodí se na roucha. Br. — **Hoditi se za co.** On nehodí se za dveřného. Jung.

Hodlovati co čemu neb k čemu, anpassen. Hodlují mysl vůli božské. Jel. Hodlovati svůj vtip k čemu. Let. Troj.

Hodný čeho. Podívání, vidění, spatření hoden, hodný paměti, pozoru. Kom. Hodný cti, chvály. Vel. — **Hodný k čemu,** tauglich. K učení nehodný. Vel. Místo hodné k rozbití stanům. Let. Troj. Že může osoby k tomu hodné na rytíře pasovati. Preff.

Hojemství, Frist. Hojemství dáti. A když to k slyšení přijde u soudu zemského, nemá tomu pohnanému žádné hojemství dáno býti. Všeh. Neníliž to za obyčej a za právo dáti vězni hojemství a čas, v němž by k odpovědi proti žalobníku svému zhotoviti se mohl. Vel. Hojemství bráti. Pohnaný může sobě hojemství dvakráte vzíti. Všeh.

Hojiti koho neb co. Nemocné hojiti. Br. Rány hojiti. Vel. Hojím dokonale nemoc. Kom. — **Hojiti s předl. na.** Na rány tvé zhojím tě. Br. Hojiti se na někom neb na něčem = škodu sobě vynahražovati. Mohou se na jeho statku hojiti. Pr. měst. Staneli se mi škoda, budu věděti, na čem se mohu hojiti. Jung. Na vás se budu hojiti, náhradu pohledávati. Sych. Phr.

Hojný čím. Hojný bohatstvím. Let. Troj. — **Hojný na co.** Jenž bydlí na místě hojném na dobytek. Br. — **Hojný od čeho.** Krajina ode všech věcí hojná. Vel. Hojná země od vína, obilí. Har. — **Hojný v čem.** Hojným býti v mluvení. Vel. Hojný v milosrdenství. Br. Hojnější v skutcích dobrých. Jel.

Holdovati koho neb co = podmaniti sobě. Boleslav zholdovav tu všecku krajinu Lucskou do města vjel,

kteréž Žatec slove. Háj. — **Holdovati koho z čeho neb čím** = plat, daň od něho buď dobrovolnou, buď nucenou bráti. Ovsem a senem holdovati sedlá ky. Háj.

Honiti koho, co. Honiti nepřátele. Jung. Honil je se. vším vojskem svým. Flav. Honil Saul Davida. Br. Bycha honiti = pykati. Vel. — **Honiti koho čím** = dotírati. Honíš mne tím také, že bych já mluvil. Solf. Aby tím honěni nebyli, žeby v sobě podobných přech nerovný nález učinili. Všeh. — **Honiti s kým.** Nemaje více s kým v turnaji honiti, streiten. Vel. Někteří s psy a zajíci se honí. Kom. — **Honiti koho v čem,** reprehendere. Byl v tom honěn. Jel. — **Honiti se za kým,** verfolgen. Honí se za mnou jako za kobylkou. Br.

Honositi se čím. Aniž svých věcí zbytečně vynáší, neb jimi se honosí, neb se chlubí. Kom. Dosti se tím honosil. Vel.

Hřoekovati na co neb nad čím. Ty sobě hořekuješ nad tou chatrnou a špatnou věcí. Br. Hořekovati na své hříchy. Vel. Holka bez hanby nemá se zač hanbiti, byť by se haléřem honositi nemohla. Sych. Phr.

Hořeti čím. Sirou a smolou hořící jezero. Vel. Hořeti milostí, láskou, zavistí, nenávistí, hněvem atd. proti někomu. Vel. — **Hořeti od čeho.** Hořeti od hněvu. Vel.

Horliti na koho neb na co. Smilná žena horlí na dobrou a na hodnou. Vel. Když na ni horlila. Preff — **Horliti nad čím.** Kterýž nad cizím štěstím horlí = žere se a horší. Vel. Horlil jsem velice nad tím mizerným milých křesťanů matením a motáním. Kom. — **Horliti pro co.** Horliti pro dobré. Bibl. Horlivostí horlil jsem pro Hospodina. Bibl. — **Horliti proti komu, čemu.** Horliti proti rušitelům. Kom. Proti lhostejnosti horlil. Kom.

Horšiti se na kom neb na čem = hněvati se. A

velmi se horším na životu jejich. Br. I horšili se na něm. Vel. Nehorš se na tom. Koc. — **Horšiti se nad čím.** Nad cizím štěstím se žere a horší. Vel. Horšili se nad ním. Bibl. — **Horšiti se od koho** = pohoršení bráti. Nehoršíš se od žádného. Rad. zvíř.

Hospoda. Obrátiti se do hospody, jeti, vjeti, vtrhnouti do hospody. Vel. — Hospodou míti koho u sebe, v hospodě státi, ležeti, tráviti. Vel. Tu každý hospodou se opatřil; stáli jsme hospodou v nějakém domě. Preff.

Host. Hosti chovati. Vel. — Býti hostem. Budeli možná se uprázdniti, hostem vaším budu. Sych. Phr. Kdež bude hostem. Vel. Přišel hostem v dům jeho. Jung. — Býti ustavičně na hostech. Us. — Někoho za hosta přijímati. Anděly za hosty přijímali. Br.

Hostiti koho. Hostiti u sebe ďábly. Kom. — **Hostiti se koho** = ciziti. Nešťastný, kdo se boha hostí. Jung. — **Hostiti se kde.** On tam dlouho hostil, t. j. zdržoval se. Kom. Že se již tu dosti dlouho hostil t. j. hostem byl. Br. — **Hostiti se odkud** t. j. stěhovati se. Kdož se z města hostiti chtěl, aby povinen byl ze sta kop deset k obci dáti. Vel.

Hotoviti co. Hotoviti knihy. Kom. — **Hotoviti se k čemu.** Hotoviti se k válce. Jung. K utíkání se hotoviti. Vel.

Hotový. Přílišná štědrota, hotová žebrota. Us. — Líná huba, hotové neštěstí. Prov. Hotová paní, eine gemachte Frau. Jung. Hotový žebrák. Us. — Býti hotového vtipu. Jel. Hotové ruky býti, manu promtum esse. Vel. — **Býti hotov někomu.** Božské dobroty, kteráž jest hotova těm, jenž ji hledají. Vel. A víte, že jest on hotov každému svou milostí kromě nás. Solf. — **Hotový k čemu.** Lodí hotová k plavení. Har. Hotový k boji. Let. Troj. Že jeden jako druhý z těch jazykův k psaní, k mluvení, k čtení i k rozumění byl nám hotov. Otters. K službě hotový. Vel. Jsem

k jeho službám hotov. Us. — **Hotový v co.** Hotovi nohou v krok. Rkp. Kr. — **Hotov s inf.** Hotovi jsouce oba potýkati se. Br. Netoliko jsem hotov sám se živiti, ale života vynaložiti. Br.

Hověti komu, čemu. Svému tělu hověti. Jung. Chci na všem tobě hověti. Leg. Času hověti, sich nach Umständen richten. Dob. Zdraví svému hověti. Vel. Štěstí mu slouží a hoví. Vel. Žádostem hověti. Dob. Nechtě nákladu hověti, počal věži pěknou stavěti, sparen. Lom. Kostely stavěl, žádným nákladům nehověl. Lom.

Hra. Hra v karty, hra karetní; hra v kuželky. Jung. Hra v mlejnek. Us. Hra vrhcábní, ve vrhcáby, Brettspiel. Jung. Hra v šachy neb šachovní. Jung. Hra v kostky. Jung. — Hra na míč. Vel. Hra na babku, na slepou bábu, na hmatačku, Blindekuhspiel. Let. Troj. Hra na mžitek, Versteckspiel. Vel Hra na fanty. Jung. Hra v slovích. Dob. — Hry a kratochvíle obecné strojiti. Vel. Hry provozovati. Jung. Hříčky sobě strojiti z náboženství. Plác. Své hříčky sobě z boha strojiti. Br. — Ze hry, im Scherz, spielend. Jako ze hry práci odbývá. Sych. Phr.

Hraditi co čím. Hraditi dům dveřmi a závorami. Vel. — **Hraditi se od koho neb od čeho.** Plotem se od sousedů nehraď. Lom. — **Hraditi se před kým.** Jedni před druhými se hradívali. Vel. — **Hraditi se proti čemu.** Hradím se proti útokům vašim. Sych. Phr. — **Hraditi se s čím**, angränzen. Pole jeho hradí se s naší zahradou. Us.

Hráti s akkus. Hráti karty, kostky, vrhcáby. Us. On chtěl jistého hráti. Vel. Chtělili by Turci opět prvnějšího s námi hráti. Preff. — **Hráti čím.** Hráti míčem. Vel. — **Hráti na co.** Hráti na míč. Vel. Hráti na slepou bábu. Jung. Hráti na pána, na pány. Us. Hráti na všeliké nástroje. Vel. Hráti na housle, na

citaru. Vel. Azaff na cimbálích hrál. Br. — **Hráti s kým neb s čím.** Aby s ním mohl hráti jakby chtěl. Háj. S nástroji hudebnými všickni zajisté bratři jejich hráli Br. — **Hráti v čem neb v co.** Hráti v karty. Kom. Ve věcech vážných nehrati. Jung.

Hřbet. Hřbet držeti někomu, einem den Rücken halten, die Stange halten. Že jí hřbet a stranu držíte. Ctib. A tak jemu jako v hříších hřbet držel. Br. Hřbet obraceti, ukázati, hřbetem se obraceti = utíkati. Vel. Hřbety obrátivše k nepřátelům. Let. Troj. — Za hřbet klásti, vložiti, zamítati, založiti = nepracovati, odkládati, zanedbati. Vlastní péči o sebe a o své věci jako za hřbet položíce. Vel. Hostinským právem za hřbet hází, er achtet gar nicht auf das Gastrecht. Sych. Phr. Obyčej mají pokrytci a lidé nevážní boha hříchy za hřbet zakládati. Br.

Hrdati kým, verachten. Tím nehrdej. Ctib. Nehrdášli mnou, jenž jsem tobě v urození, slávě zlehka roveň. Let. Troj.

Hrdinství. Mnoho hrdinstva do sebe ukázal. Dal. Obrátí se na ně, a mnohá hrdinstva nad nepřátely okáže. Let. Troj.

Hrdlo. Hrdlo podřezati, zařezati. Vel. Pro vlast hrdlo složiti. Kom. Osidlem hrdlo odníti. Vel. Hrdlo propadnouti, der Todesstrafe verfallen. Právo o něm jest, aby hrdlo propadl. Br. — Hrdla se chopiti. Vel. Odsouditi hrdla. Br. Hrdla odříci. Vel. Hrdla vynasaditi. Pobožný člověk povinen jest života a hrdla pro Krista vynasaditi. Br. Hrdla se odvážiti. Vel. — Volati vším hrdlem. Br. Křičí co má hrdla. Dob. — Brániti se do těch hrdel, auf Leben und Tod. Že chtí se brániti do těch hrdel Židé. Bibl. Zapsali se, aby se jedni druhých až do těch hrdel neopouštěli a od víry odtisknouti se nedali. Vel. — Sáhnouti někomu k hrdlu. Us. — Ozdoba na hrdlo. Vel. Na hrdle

ležeti = blízko býti, obtěžovati. Vel. Na hrdle nepříteli ležeti. Vel. Jemu starosti na hrdle leží. Vel. Velikou tíž, břemeno na hrdle míti. Vel. Stále býti někomu na hrdle. Dob. Na hrdle sedí smrt vždycky, steht bevor. Jel. Provazem na hrdle trestati. Vel. Někomu na hrdlo státi, peinlich anklagen. Dob. — Souditi o hrdlo. Vel. O hrdlo hráti. Vel. O hrdlo připraviti koho. Vel. — Pod hrdlem zapověditi. Kom. Pod hrdlem přikázati. Jung. Pod hrdlem se nesmí navrátiti. Vel. — Při hrdle zůstati, am Leben bleiben. Br. Při hrdle a zdraví zachovati. Vel. — V hrdlo se hanbiti, styděti. Vel. V hrdlo lháti. Us. — Za hrdlo pověsiti, uvázati = oběsiti. Vel.

Hrdlovati koho, würgen, plagen. Kterýž dav se hněvu přemoci, hrdloval druhého. Háj. — **Hrdlovati se s kým,** ringen, beim Halse erwischen. Dlouho se spolu hrdlovali o to. Us.

Hřích. Hřích spáchati, činiti. Vel. Hřích míti z koho. Štít. — Hříchu se dopustiti. Vel. Hříchu se dočiniti. Vel. Vyznati se hříchu. Vyznal se hříchu svého. Bibl. Želeti hříchův. Vel. Hříchu zbaviti, sprostiti. Dob. — Hříchem se zmazati, zprzniti. Štít. — Na hanebné hříchy se oddati. Vel. — Očistiti od hříchu. Vel. — V hříchy upadnouti; dáti se v předešlé hříchy a nepravosti. Vel. V hřích zajíti. Štít. Váleti se, káleti, káceti se v ohavnostech hříchu. Vel. — Pokání z hříchů činiti. Vel.

Hromada. Na hromadu klásti, házeti, metati. Dob. — Držeti po hromadě. Vel. — V hromadu, do hromady se sbíhati. Vel. V hromadu sraziti, sbíti, sehnati, stísniti, stisknouti, stlačiti, spojiti, svésti, slepiti, sloučiti. Vel. Tu se všecko vojsko v hromadu strhlo, jehož 300.000 býti pravili. Vrat. Boj se v hromadu srazil. Rkp. Kr. Stoupivše se v hromadu pravili. Solf.

Hrůza. Hrůza je obešla. Us. Podjala hrůza pokrytce. Br. Jde z něho hrůza. Jung. Spopadá tělo mé hrůza. Br. — Hrůzy nahnati. Vel. — Hrůzu na sobě míti. Vel. — Hrůzou naplniti. Vel. Hrůzou zdřevěněti, strnouti. Vel. — Býti k hrůzi. Plác. A budeť země Judská Egyptu k hrůzi. Br. — Někoho v hrůzi míti. Měl všecky v kázni a hrůzi. Vel. — Hrůza lidí = množství. Us.

Hrýzti co. Musí soused s sousedem kyselá jablka i plané hrušky hrýzti a za dobré přijíti. Prov. Starost jej hryze. Vel. — **Hrýzti se s kým** = vaditi se. Hrýzti se s druhým. Vel. Nehryz se s ním. Us.

Hynouti na čem. Na síle hynouti. Vel. Oni na živnostech hynou. Vel. — **Hynouti po čem.** On po tom jen až hyne, er schmachtet darnach. Us. — **Hynouti v čem.** V dobrých mravích i náboženství hynuli. Br.

Hyzditi co, verunstalten, tadeln. Jmeno hyzditi. Vel. Nehyzdil toho v skutku otec (t. že Břetislav pojal Jitku) jeho, ale podivil se smělosti synově, udělal mu s nevěstou jeho svatbu na Moravě. Vel. Račte věděti, že já této rady páně Solfernovy nehyzdím. Solf.

Ch.

Chlácholiti koho neb co. Chlácholiti rozhněvaného. Us. Ukrutenství, jež by chlácholiti musel, není-li zšelmilé. Kom. — **Chlácholiti komu,** schmeicheln. Jemu pěkně chlácholiti chtějí. Br. Chlácholiti smyslům. Jel.

Chlipěti, strömend, strahlend fliessen. Krev ze všad chlipí. Dob. Aby viděl střeva jeho chlipěti. Vel. — **Chlipěti něčím,** gierig, geil sein. On rozkošemi chlipí. Vel. Nemocných potěšení jsou rozkoše, jimiž ty chlipíš. Kom.

Chlubiti se čím. Chlubiti se moudrostí a výmluvností. Br. Těmi věcmi oni se chlubí. Kom. — **Chlubiti se v čem.** Nesluší se v lidském větru ani v své dobrotě chlubiti. Jel. Kteříž se v svém padoucím zboží chlubí. Vel. — **Chlubiti se z čeho.** Z obcování s dobrým chlubím se. Jel.

Chlouba. Chloubu z čeho míti. Štít.

Choditi s předl. do. Školy, do nichž pilně má se choditi. Kom. Kdo často do mlýna chodí, zamoučí se. Prov. — **Choditi s předl. na.** Chodívám na trh. Us. Nechoď se vším na trh. Us. Na svých nohách choditi. Vel. — **Choditi o co, o čem.** O tisíce tu chodí. Us. A jali jsou se o tom choditi, betreiben. Pulk. Neb již o jeho smrti chodil, t. j. ukládal. Výb. — **Choditi po čem.** Po přikázáních Páně choditi. Jel. Choditi po opilství. Br. Choditi po cestě neb cestou. Bibl. — **Choditi pod čím** = něco nositi. Obyčej měla vždycky pod věncem choditi. Vel. — **Choditi s kým** = obcovati. Kdo s moudrými chodí, moudrým bude. St. skl. S dítětem choditi, schwanger sein. Matka s tím dítětem chodila. Vel. — **Choditi v čem.** Choditi ve tmách. Pass. Aby se obláčel v šarlat a chodil v zlatě. Br. — **Choditi s předl. za.** Choditi za příkladem něčím t. j. následovati. Us. Choditi za muž t. j. vdávati se. A já žalostivši slíbila jsem víc za muž nechoditi. Výb.

Chouliti se někoho, něčeho, sich scheuen, fürchten. Br. Čím více se člověk včel choulí, tím více se za ním sypou. Prov. Vícli se jich člověk choulí, před nimi utíká. Br. — **Chouliti se k komu, k čemu,** sich neigen. K večeru se choulí. Us.

Chopiti se čeho. Chopí se sedm žen muže jednoho. Br. Hrdla se chopiti. Vel. Vrchnost málo se toho chápá. Vel. Chopil se slova. Dob. Aby pak to vše tím mocněji lidských srdcí a myslí chápati se mohlo. Br. —

Chopiti co. Chopiti braň. Vel. Neboť více ukázáno jest, nežli rozum lidský chopiti může. Br. Rozum toho chápati nemůž. Kom. — **Chopiti, chápati se k čemu,** zugreifen, angreifen. Chápej se k tomu. Us.

Chovati čeho. Milujete-li mě, chovejte mých přikázání. Štít. Každý má toho pilen býti, aby svého srdce choval čistě. Štít. Chlebem můžem všelikou potřebu rozuměti, jíž člověk života chová, erhält. Štít. Chovejte se toho hrozného příbytku = střežte. Pass. Kletvy se chovejte. Dal. Zlých se chovej. St. skl. — **Chovati koho neb co.** Purkmistr pečeť se vší pilností chovej a opatruj. Pr. měst. Chovati hosti, bewirthen. Jung. Císař slavně chován a ctěn byl. Har. Dobytek, koně, psy atd. chovati. Chovati víru, zákon, přikázání, tajemství. Jung. A je, aby mu věrnost chovali, dary oslepí. Br. Čest a kázeň chovati t. j. zachovati. Vel. Starý svůj spůsob chovati. Vel. Chovati mírnost a prostředek. Vel. On ho jako svého vlastního syna chová. Dob. Rozkošně chová se tělo. Vel. — **Chovati koho čím.** Kteréhož náš pán stravou každodenní chovati i dvakrát do roka ošatiti musil. Vrat. Vlašťovka svá vlašťovičátka komáry a mouchami chová. Koc. — **Chovati koho neb co na co.** Obilí na draho chovati. Vel. Kdož chová na to lidi, kdyby byla potřeba, aby střehl cest. Štít. Na stravě, na obroku chovati. Vel. — **Chovati v čem.** U veliké cti ho choval u sebe. Let. Troj. Bůh rač vám žehnati, i vás v dobrém způsobu zdraví chovati. Vel.

Chřadnouti čím. Závistí, starostí, žalostí, zármutkem, milostí chřadnouti. Vel. — **Chřadnouti od čeho.** Od nemoci chřadnouti. Vel. — **Chřadnouti po někom,** schmachten. Chřadl po ní. Vel. Zamiloval ji a po ní milostí chřadl. Lom.

Chrániti koho neb čeho. Hospodin chrániti bude lidu svého. Br. Nebo chrániti budu města tohoto. Br.

Pravdy chrániti. — **Chrániti koho čeho.** Chrániti člověka zlé příhody. Jung. — **Chrániti od čeho.** Chráněn bude pod střechou od horka. Vel. — **Chrániti před čím.** Poněvadž církve své před zlými chrániti slíbil. Br. Chrániti před zlou příhodou. Jung.

Chtíti čeho. Chce se mi čeho. Poněvadž se císaři chce tak velmi polského zlata. Háj. Chce se mi vína. Dob. — **Chtíti komu neb čemu.** Aby co sobě chtí, také svým blížním chtěli = přáli. Br. Nechci tobě ani komu t. j. vdáti se za tebe. St. skl. Svobodný vyhledne sobě, kteréby chtěl, pannu na vdání. Kom. Tvůj úřad a tvé povolání tomu chce t. j. žádá. Vel. Obyčejná věc jest, kdo chce cizímu, že musí svého nasaditi. Háj. Často bývá, že uzříc, ano se jiní hrdě mají v drahém rouše a v novém kroji, ihned chcem témuž. Štít. Toho sadu jablkům velmi zachtěl. Pass. — **Chtíti co.** Co sobě chceme, i blížnímu povinni jsme. Kom. Čas toho míti nechce. Vel. Vůle moc jest dobré milovati a chtíti, zlého nenáviděti a nechtíti. Kom. — **Chtíti s předl. do.** Chce se mi do něčeho. Nechce se mu do žertu. Us. Ani se mi dnes nechce do díla. Dob. — **Chtíti za koho.** Za muž chtíti t. j. vdáti se. Vel.

Chtivý čeho. Chtivý cti úřadu. Vel. Chtivý slávy. Dob. — **Chtivý k čemu.** Zpravil to při nich, že chtiví byli k boji. Br. Chtivý k jídlu. Koc. K službám chtivý. Lom.

Chumeliti něčím. Tehdy tím pískem vzhůru jej vznášeje chumelívá. Har.

Chuť. Chuť míti k někomu neb k něčemu. O něj nestojí, a milosti ani chuti k němu nemá, hat keine Zuneigung. Br. Že k králi svému ponuknutím Drusovým chuti neměli. Háj. Míti chuť k učení. Kom. — — Dojísti se chuti na něčem. Us. — V chuť jísti. Nejedl jsem tak v chuť brzy. Lom. — Z chuti vyjíti. Dob.

Chutnati. Chutná mi co. Chléb jim chutnal. Har. Jak mu to chutná? Us. — **Chutnati co.** Domnívá se, že všechněm sladké jest, což on chutná. Vel. Ať chutná věci sladké, er soll kosten. Vel. Aby zemské věci lidé sobě chutnali, Belieben finden. Kom. Že k nebi zavoláni jsouce, předce sobě sladké věci chutnáme a při nich lpíme. Kom. Časnou radost sobě chutnati. Kom. — **Chutnati sobě v čem.** V nichž dokudž sobě člověk chutná. Br.

Chvála. Bude čest a chvála jemu. Dal. Chvála o tom hradu šla po vší zemi. Háj. — Chvály hledati, vyhledávati, žádati. Har. Hořeti žádostí cti a chvály. Vel. Věčné chvály sobě dobýti. Vel. — Chválu míti ode všech, chválu o sobě slyšeti. Vrat. Zlou chválu míti. Vel. Chválu obdržeti. Vel. Chválu míti z čeho. Kdo druhého ctí, sám z toho chválu má. Prov. Díky a chválu bohu konati. Har. Chválu bohu činiti. Jung. Chválu a čest bohu dáti. Jung. Chválu z něčeho vzíti. Však větší chválu z něho vezmu. Štít. O samém sobě chvály zpívati, své chvály vypravovati. Vel. — Po chvále dychtiti, toužiti, mříti. Vel.

Chváliti komu. Aniž chválím těm prodávačům, ješto úřady soudové prodávají. Štít. — **Chváliti koho neb co.** Každý svou věc chválí. Kom. Hodný, aby všickni ho chválili, kterýž může a má chválen býti. Vel. I vy sami budoucně byste mi toho nechválili = za zlé měli. Solf. — **Chváliti koho z čeho.** Chváliti boha z tak nenadálého neštěstí a předivného vítězství. Let. Troj. Z takové vrchnosti boha chválí. Kom. A z toho jej písmo chválí. Štít. — **Chváliti koho za co.** On ho za to pochválil. Us.

Chvátati co, greifen. Chvátati peníze, nerozbírati. Háj. V skutku nás chvátá. Ctib. — **Chvátati do čeho.** On do toho nechvátá. Us. — **Chvátati k čemu.** Chvátal k tomu, což předloženo. Kom. — **Chvátati na něco.**

Když kohoutové již pěti počali, čeleď na spaní chvátala. Let. Troj. — **Chvátati po čem.** A nepřirozeně po úřadech a cti světské nechvátali. Vel. — **Chvátati v čem.** Chvátám v čtení. Jung. — **Chvátati s infin.** Chvátá se vzdáti. Kom. Kdož chvátá zbohatnouti. Br.

Chvěti se něčím. Všechen se chvěje starostí neb od starosti. Jung. Chvějí se krajiny německé vlnobitím bludu. Kom.

Chvíle. Ukrátiti chvíli. Jung. Chvíli dlouhou zahnati. Jung. Čtením chvíli sobě krátiti. Solf. Chvíli neužitečně marně tráviti. Vel. V zahálce chvíli zmařiti, ztratiti. Vel. Uhlídati svou chvíli. Vel. Když svou chvíli uzřím. Let. Troj. Nemíti chvíle, nemíti prázdné chvíle. Dob. Dám chvíle, ich werde Zeit lassen. Har. Že sobě ve dne pro zaměstknání a práce ani k jídlu chvíle nedal. Br. — Na chvíli sobě vzíti, dáti. Dob. Nemám po chvíli. Us.

Chybiti. Ta lest mu chybila t. j. nepodařila se. Plác. Chybilo předpovídání. Kom. Ne mnoho chybuje, ne mnoho chybí t. j. malý rozdíl jest. Vel. Nedaleko chybilo, že téměř od víry docela odstoupili. Eus. — **Chybiti čeho.** Chybil jsem cesty. Kom. Ten cíle tohoto chybuje. Br. — **Chybiti koho.** Naděje mne chybila. Vel. V ničemž ho naděje nechybila. Kom. — **Chybiti se s kým neb s čím.** Chybiti se s cílem. Br. Chybiti se s pravdou. Vel. Na cestě se s nimi chybil. Vel.

J.

Jalový. Jalová kráva. Jalová bříza, jalový topol. Kom. Víno plané a jalové. Jalový oves. Vel. Jalové vejce. Jung. Jalová mračna. Kom. Jalová hlava, schaler Kopf. Jung. Jalová řeč, seichte Rede. Jung. Jalové vyjádření, ein platter Ausdruck. Dob. Jalová ctnost. Jung. Jalová

naděje. Háj. Jalová příčina. Vel. Nemoc jeho těžká, jalové pokání. Br. Holé, jalové a povětrné zprávy. Akt. Ferd. Jalová prosba. Jung. Jalové svědomí. Jung. Jalový den. Let. Troj. Jalový zvuk písniček. Br. — Jalové výmluvy užívati. Vel. — Někoho na jalové řeči držeti. Let. Troj.

Jazyk. Jazyk lstivý, lživý, ještěrčí, ošemetný, převrácený; lehkomyslný jazyk, böse Zunge. Umělý, zdravý, hbitý jazyk. Prov. Jazyk ohebný, zvučný, líbezný, bohatý; tvrdý, hrubý, dreptavý. Vel. Jazyk vlastní, přirozený. Vel. — Jazyku kvapného býti. Vel. Býti jazyku bujného. Lom. Zdrženlivého jazyka býti. Vel. Lidé dvojího jazyku. Vel. — Jazyk vyplaziti. Vel. Jazyk někomu vytáhnouti. Kom. Svůj jazyk krotiti. Dob. Jazyk vrtký míti. Br. Dobře jazyk za zuby míti = mlčeti. Měj jazyk za zuby. Kom. Jazyk skrocovati, na uzdě držeti. Vel. Jazyk rozvázati. Dob. Míti utrhavý, hanlivý, jedovatý, zlobivý jazyk. Vel. Míti špičatý jazyk. Prov. Míti mrtvý jazyk t. j. nic nemluviti. Jung. Má jazyk poražený t. j. němý. Vel. Míti jazyk chlupatý t. j. mlsný. Us. O někoho jazyk sobě brousiti. O blížního jazyk sobě brousí. Prov. — Jazykem po zemi plaziti t. j. velmi těžce a stále pracovati. Pracoval jsem, až jsem jazykem po zemi plazil, a předce ničeho nemohl jsem zachovati. Us. Jazykem se dotknouti cti. Vel. Jazykem jezditi po někom t. j. pomlouvati někoho. Us. Řeckým jazykem mluviti. Vel. Jiným jazykem vyložiti, vysvětliti. Vel. — Dobře jazyku rozuměti. Vel. — Z jednoho jazyka do druhého vykládati, vyložiti, překládati, tlumočiti, přenésti, obrátiti do jiného jazyka. Vel. Abych ji z německého jazyku v český přeložil. Vel. — Duši na jazyku míti t. j. mříti. Vel. Co na srdci, to na jazyku míti. Us. Jiné na jazyku a jiné na srdci míti. Vel. Na jazyku nosí med, v srdci kryje jed. Prov.

Jeden. I jeden moudrý neradí se s cizími t. j. ani jeden. Dal. Nejeden = více než jeden. Jako tak nejedni činí, když se jim vše podle vůle jich daří. Br. Nejedny mám příklady. Har. Jedno v druhé počítajíc. Jung. — Jedním rázem; jedním tahem; jedním douškem vypíti. Jung. Nechť jedním slovem všecko obsáhnu. Vel. — Nechť v jednom slově zavru. Vel. V jedno sebrati, uvésti. Vel. Dvůj národ Perský a Medský v jedno uveden byl. Br. Dvě straně odporné v jedno uvésti. Vel. — Za jedno = rovno, jednako. Vzešel-li by pak kdy mezi nimi spor, tak, že by se všickni za jedno nesnášeli. Prvk. Duchovní panny aneb všechny rovně za jedno miluj. Štít.

Jednati koho neb co. Jednati čeledína, pacholka = přijímati do služby. Jung. Jednati koho do práce. Us. Jednati koho k dílu. Br. Manželku sobě jednati. Vel. Co jednáte? was gilt der Handel? Toliko to jednati mají, co se jim od většího počtu poručí, a co zjednají, o tom pořádně relací učiniti = rokovati. Pr. měst. Legat krále Pyrrha poslán jsa k Římanům, aby jednal v raddě věci pána svého, unterhandeln. Vel. Věci nám poručené jednati budem. Solf. Jednati poselství. Háj. Konšelé vyslaní nemají poselství jinák jednati, než jakž jim poručeno. Brik. Jednati někomu neštěstí. Jel. Ouklady o kom jednati. Háj. Aby svrchované dobré jejich, to jest ctnost jednal. Vel. Hned počal to zjevně jednati, kterak by mohl smrti Zderadovy nad nimi pomstíti. Háj. — **Jednati o čem neb o co.** Jednati o vzdání města, tvrze, hradu. Dob. Jednati o pokoj. Vrat. Že by se o něm něco jednalo. Háj. Potom to také bylo od Vršovců, co se o nich jedná, zvědíno. Háj. Jestliže se mu líbí, dá o ní s přátely svými jednati. Vrat. Jedná se o tom. Dob. — **Jednati s kým.** Jednati s někým dobře nebo zle, behandeln, verfahren.

Jung. Jednati se s kým, sich vergleichen. Pakli se s ním nesjednal, což jemu dá. Pr. pr.

Jev neb jevo. Užívá se toho slova v násl. spůsobech mluvení: v jev, na jev, na jevo, na jevu, na jevě, klar, offenbar. Na jevo vynésti, dáti, vydati. Na jevo přijíti. Dob. Tajné věci na jevo vyjdou. Kom. To co pohřbeno, zase na jevo a na světlo vynášeti. Vel. A vyvedeť na jevo spravedlnost tvou. Br. Na jevo nedati. Vel. Na jevo vyjíti, choditi, offenbar werden, an den Tag kommen. Dob. Nyní vyšli na jevo hříchové tvoji. Br. — Na jevě, na jevu, na jevo býti, offenbar sein. Jung.

Jho. Jho vložiti na šíji. Jung. Jho sejmouti. Jung. Jho shoditi. Dob. Jho na sebe vzíti. Br. Jho nésti, podniknouti. Jung. Jho s sebe svrci, svrhnouti. Vel. Polámati závory jha. Br. Jho na krávy vzkládati. Br. Jho s někým táhnouti = spolek míti. Netáhněte jha s nevěřícími, neb jaký jest spolek spravedlnosti s nepravostí? Br. Jho ztížiti. Jho vaše otec můj ztížil. Br.— Jha polehčiti, sprostiti. Br. — Jhu šíji podati. Jung. — Obtížiti někoho jhem. Br. — Zapříci, zapřáhnouti do jha. Vel. — Pod jho skloniti šíji svou. Jung. Aby šíje své pod jho Kristovo podklonili. Br. Pod své jho a panství přivésti. Vel. Pod jho podmaniti. Dob. Pod hrozné jho turecké se dostali. Vel. Pod jhem býti. Jung. — V jedno jho uvésti = spřáhnouti. Vel. V jho služebnosti zaplétati se. Jung.

Jiný. Jiné udělati = jináč. Vel. Jinou začíti, andere Saiten aufziehen. Jung. — Na jiné někoho přemluviti, navésti. Vel. Na jiném se snésti. Poněvadž již společnost naše na jiném se snesla a přestala. Solf. Na jiném svou mysl postaviti. Kníže to slyše na jiném nejprvé svou mysl postavil. Háj. Na jiném není, než, es bleibt nichts übrig, als. Tu na jiném nebylo, nežli do lodí se vypraviti. Har. — Za jiné nemíti, nicht

anders glauben als. Vlasta za jiné neměla, než že všecka česká země jest jí poddána. Háj. Za jiné nemám, než že se snesou na tom. Solf.

Jistiti komu. Jistím jemu, že jsem atd. Har. — **Jistiti o kom.** O kterémž jistil Pavel, že jest živ. Br. O samém sobě toho jistiti, že by s bohem promlouval, žádný nesměl. Vel. — **Jistiti za co.** Za pravé jistiti. Vel.

Jistota. Jistotu věděti. Vel. Jistotu od sebe dáti, Obligation. Har. Na dluhy jistoty a listy měli. Vel. — V jistotě, gewiss. Vel. Slibujiť v jistotě. Kom. V jistotě věděti. Vel. Toho žádný v jistotě pověděti neumí, zuverlässig. Háj. V jistotě zvěděl. Let. Troj. V nejistotě vězeti. Vel. V nejistotě postavený; v nejistotě a jako na váhách zavěšený. Vel.

Jistý čeho. Toho je nelze jistu býti. Štít. — **Jist býti čím.** Jist jsem tím. Kom. Jist jsem zajisté tím, žeť on milostivě s vámi nakládati bude. Br. Jist sebou jsem, že to ne domnění. Kom. A vojsko, jako jisto svým vítězstvím. Vel. Není svým životem jist. Dob. Tak jsem svou pří jist. Br. Jisti jsouc tím, že budou věčně v té radosti. Štít. — Na jisto, aufs gewisse. Jung. — Za jistou věc míti. Vel. Za jisto vydávati. Kom. Za jisté držeti, mluviti, oznamovati. Vel.

Jíti. Soud jde = drží se. Jung. Soudové nešli. Všeh. Úřad jde. Purkmistrovský ouřad má pořádně jíti. Pr. měst. Šel rozbroj a hluk. Háj. Ta pověst jde. Vel. Když práva zemská jdou. Prvk. Jazyk hebrejský tam nejvíce šel a užíván byl. Plác. — **Jde něco komu.** Konec jde všem věcem, samému člověku. Jung. Nešel mu podvod. Br. Davidovi šlo vzhůru (= rozmáhal se), ale domu Saulovu dolův den ode dne. Bibl. Jde mu služba. Jung. Tomu má jíti služba, jakž s ním o to od osob k tomu volených urovnáno bude. Akt. Ferd. Jde mu všecko zpět = nedaří se. Br. — **Jíti kým neb čím.** Tím my vinni nejsme, neb jest

to námi nešlo. Han. Výb. A šli-li by ti neřádové námi, to ať knížata a páni koruny české ohledají. Han. Výb. Jde všecko řízením božím. Kom. Nic nejde slepým štěstím. Kom. Epikurejští praví, že všecky věci jdou štěstím a náhodou. Br. To jináč nemůž jíti, než původem tvým. Br. Jíti pravdou a bohem. Jung. — **Jíti do čeho.** Do sebe jíti. S nechutí do něčeho neb k něčemu jíti. Dob. Jíti do karet. Kdo má peníze v kapse, může jíti do karet. Prov. Do svého neštěstí jíti. Jung. Do něčeho jíti = se uvoliti. Nejdu do toho, co mi zapovídá. Kom. Jíti do pole = na vojnu; do kláštera, do světa. Jung. Ten kus jde do tvrdého tonu. Jung. — **Jíti k něčemu.** K sobě jíti = k rozumu zase přijíti. Vel. K věcem poctivým jíti, sich widmen. Jel. K smrti jíti = na smrt. Kom. Jde mu to k srdci. Jung. Jíti k otcům = umříti. Jel. Půhonové z věcí, ješto jdou k dědictví, neb ku poslušenství t. j. týkají se. Pr. zem. — **Jíti na koho neb na co.** Jde na Mešku, knížete polského. Dal. Spaní jde na mne. Us. Žaloby jdou naň. Har. Na ty, kteřížby z jiného práva byli, rozsudkové jíti nemohou. Prvk. Jíti na něco velmi starostlivě. Kom. Na ruku někomu jíti = pomáhati. Us. Na palašc, na kordy neb v kordy, v meče, na pistole jíti. Vel. Jíti na mizinu. Vel. S kým na radu jíti = raditi se. Jung. Já ti jdu na dobré neb k dobrému. Dal. Jíti komu na hrdlo, arcessere capitis. Dob. Jdi na kolo. Us. Jíti někomu na oči. Us. Dvacet grošův jde na jeden zlatý. Jung. Peníze jdou na klášter, na poklad, na krále, fallen zu. Jung. Jde mu na sedmý rok. Jung. To všecko jde na můj počet, na mou zhoubu, na tvůj požitek, na mé konto. Jung. Jde komu na bezživotí. Dal. — **Jíti o co.** Jemu to, oč jdou (in welcher Absicht), oznámili. Solf. Jde o to potaz. Kom. Hra jde o groš. Jung. Oč jde? = oč se hraje. Dob. Jakby mu o hlavu a nevím oč šlo.

Dob. Ale jde o zbavení příbytkův našich. Solf. Že jim o hrdlo jde. Vel. Jde mu netoliko o řemen, ale i celou kůži. Prov. Jdu s tebou o zlatý, wette. Us. — **Jíti od něčeho.** Jde mu všecko od ruky. Jung. Dílo spěšně od rukou jde. Br. — **Jíti po kom, po čem.** Po hře jíti, streben. Hra žádnému nic nedává a těm zvláště, kteříž po ní nejvíce jdou. Jel. Jde po rozkošech. Vel. Po cti a slávě jíti. Vel. Hněvá se, když nejde všecko po jeho hlavě. Jung. Tolar jde po dvou zlatých. Jung. Jíti po stopě, po sledu, po šlépějích jiného. Vel. Po nebezpečenství jdeš. Jel. Jde po svém právě, er sucht sein Recht. Vel. Po své přípovědi jíti = ji držeti. Vel. Jíti po tělesných žádostech. Štít. Jíti po víře = zachovávati. Štít. Proč bych nyní nemohl po tobě jíti = za tebou. Pass. Právo začna, po něm jdi, verfolge es. Prvk. Rozdej všecko chudým a pojď po mně. Han. Výb. Po právu jíti = dělati co právo ukazuje. Zříz. Ferd. — **Jíti pod co.** Pod ruku jíti = dařiti se. Vel. Vidí, že by jemu pod zisk nešlo. Mudr. Kterýž jde pod ruku = krotký. Vel. Nejde mu to pod tipek. Prov. — **Jíti s čím.** Šlo to s nevolemi. Br. Jíti s odporností, s odporem = nezdařiti se. Vel. Sluší s tou věcí opatrně jíti a druhé smlčeti a činiti se nerozumně? Ctib. Hlava mi neb se mnou jde kolem, mir schwindelt der Kopf. Jíti vůkol s kým, umgehen. Divně s ním vůkol jde. Vel. S někým neupřímně vůkol jíti. Vel. S čáry vůkol jíti = čarovati. Vel. — **Jíti v něco.** Pakliby nechtěl dobrovolně v to jíti = k tomu svoliti. Solf. Ve všecko šel, uzdu sobě pustil. Br. On ve všecko jde, omnia inire suscipit. Kom. V uzdu jíti = krotnouti. Vel. Jíti v kázeň, bestraft werden. Proto půjde v kázeň jich duše. Výb. Ve psí jíti = na mizinu. Vel. Oči mu jdou v sloup, seine Augen starren empor. Dob. Obilí jde v zrno. Vel. V sílu jíti. Vel. Zvyk, ctnost v zapomenutí jde.

Jung. Jíti v posměch a žerty. Jung. V zvyk to lehce jde. Jung. On jde ze zlého ve zlé. On již jde v leta. Jung. Mladý kůň v peníze jde, starý z peněz vychodí. Jung. V počet jíti. Přímluva jeho aby v počet nešla. Štít. — **Jíti z čeho.** Z toho jde, daraus folgt. Z toho pak nemůže to jíti, že by nebylo. Br. Z čehož nevyhnutedlně jde. Kom. Z jejich nedbanlivosti to šlo, že atd. Dal. Z kněží to šlo, že země hubena byla = příčinou byli kněží. Plác. Jde z něho strach. Us. Jde z toho pýcha. Kom. Jde z něho líbost jakási. Kom. Z bohatství nejde tak veliké potěšení, jakož žalost pochází z jeho potracení. Prov. — **Jíti za co neb za čím.** Jíti sa muže = vdáti se. Nechtěci za císaře Fridricha jíti, do kláštera se dala. Vel. Jde za svými myšlenkami. Kom. Za západem jde soumrak. Kom. Jíti za pravdou. Jung. Učedlníci jdou za příkladem mistra. Jung. Veliký svět jde za modou. Jung.

Jízda. Činiti jízdu na koho neb na co, einen Streifzug unternehmen. Čechové časté a šťastné jízdy před město činili, až se ku příkopům přiblížili. Dal. Na jízdě býti. Dal.

Jméno. Jemuž bylo jméno Drusus. Háj. — Zlého jména dojíti. Vel. Dobrého a slavného jména dobývati. Vel. — Utrhati dobrému jménu. Vel. — Jméno míti. Vel. Jméno nésti. Proto že i svátosti často přijímají a nesou jména těch věcí, kteréž svou hmotností znamenají. Br. Jméno dáti. Vel. Jméno nazvati. Nazval jméno města toho od jména Semery, totiž Samáří. Br. Jméno od někud vzíti. Vzalo to odtud jméno. Us. Veliké, chvalitebné, poctivé jméno míti. Vel. Míti zlé jméno. Vel. Jméno věčné sobě udělati. Vel. Jméno své zvelebiti. Háj. Jméno hyzditi. Vel. Jméno své vyvýšenější učiniti. Vel. — Jménem jmenovánu, nazvánu býti. Vel. Jménem vlastním nazvati, říkati, okřtíti. Vel. Jménem zavolati. Vel. Jménem přezdíti. Jmé-

nem Semeri přezděl městu Samáří. Bibl. Jménem přiodíti. Víra, kteráž jest samým toliko tím důstojným jménem víry přiodína. Br. Ester pak oznámila králi jménem Mardocheovým. Br. Řekni mu to mým jménem. Dob. — Ublížiti na dobrém jménu. Vel. — Od jména nazvati. Kterýž nazván jest od jména mého. Br. — Aby zapisováni byli pod jménem jeho všickni zápisové v té krajině. Br. — Ve jménu čím, ve jméno čí. Kostel ve jméno sv. Petra zakládal. Háj. — Ze jména, namentlich. Ať toliko o dvou těch ze jména položených povím. Har.

Jmenovati koho neb co. Jmenovati rychtáře = vyvoliti. Vel. Jmenovati den, den Tag festsetzen. Purkrabě má oběma stranám od toho oznámení ke dvěma nedělím den jmenovati a v druhých dvou nedělích oběma stranám konec a místo učiniti. Zříz. Ferd. — **Jmenovati koho neb co čím.** Nejtenší díl učinil světlý a horký, a jmenoval ohněm neb světlem. Kom. Neboť jmenován klevetníkem. Br. Jmenujíce to věrností k vrchnostem, když o věcech jejich jináč, nežli se v skutku zběhly, vypisují. Koc.

Jmouti, jíti koho, nehmen, greifen. Tedy starší města toho jmou muže a trestati ho budou. Br. Dával návěští, aby jej jali. Flav. Jala jsi srdce mé. Br. — **Jat býti čím.** Jat býti láskou, milostí, žádostí. Vel. Jsa jat krásou její. Háj.

K.

K, předl. s dat. **1. O místě.** K uherské zemi se obrátil. Háj. Vynesli to ven ku potoku. Br. — **2. O čase.** Sešli se ke dni určitému. Háj. Té noci ke dni umřel. Jung. Má se k večeru. Jung. Na den sv. Jakuba k hodině na noc šel jsem domů. Svěd. — **3. Označuje**

cíl, ku kterému činnost buďto tělesná aneb duševní míří. To upřímo vede k spasení. Flav. Nevěrní soci křivé šepty k uchům plodí. Leg. K hanbě mne přivésti usilují. Br. Já ho k tomu dobře přidržím. Jung. My všecky smysly své, starosti a pečování jen k zemským věcem přikládáme. Kom. Památka smrti přivozuje člověka ku pokání. Kom. Tvá povinnost tě k tomu upomíná. Vel. Strojí se k tancům svým rouchem a vší postavou. Štít. K horšímu ji soudil, než jest vinna. Štít. Něco k místu přivésti. Us. Stará se, aby své dílo k konci přivedl. Vel. K napravení přivésti = napraviti. Jung. Protož taková věc dlouho nemohla přijíti k stvrzení. Háj. K ourazu přijíti. Us. K náhradě přijíti. Sych. Phr. Raditi k něčemu. Jung. Kterýžto namluven jsa k lsti. Br. Já ač jsem ve při vedení k tomu mluvil (tam směřoval), ale to jsem činil z vašeho nabádání. Solf. K nemilosti přivésti, k milosti nakloniti. Jung. Ku právu pohnati. Jung. K nimž sv. Pavel ke všechněm to obrací. Br. Lézti ke kříži. Us. Jde to ke konci. Us. Přijíti k bohatství. Us. K sobě přijíti. Har. Všech k nám uctivost veliká byla. Har. Nemám k němu zádné příčiny. Háj. Ke všem ukrutná byla. Vel. — **4. K vytknutí účelu, úmyslu aneb příčiny.** Napomáhal k zvelebení koruny české. Vel. Dával národům příčinu k zlehčování jazyka. Vel. Lidská mysl nikdy není tak schopná darů božích k brání, jako bůh jest hotový a štědrý jich k rozdělování. Br. Kteříž hotovi byli, mne k sežrání. Br. Někomu ke cti, k dobrému, k radosti, k žalosti, ke zlosti učiniti. Us. Hrady jemu k poctivosti postavené. Háj. Toť mi bude k jménu. Br. Neučinil toho žádnému ku potupě. Br. Ku pomoci někoho se míti. Har. — **5. K vytknutí přiměřenosti, současnosti.** Zdali k rozkazu tvému vzhůru se vznáší orlice? Br. Zdaliž i k samému spatření jeho člověk nebývá poražen =

jakž jej spatří. Br. S hřmotem a hněvem kopá kůň zemi, aniž pokojně stojí k zvuku trouby, anobrž k zvuku trouby řehce. Br. Tu spravedlnosti není, když soudce k svému hněvu soudí. Flaš. — **6.** = in Bezug, in Rücksicht. Měkkost jest lahodná k dotčení. Štít. Nepravosti mé nemožné jsou mi k unešení. Br. Mně zle k mysli bylo. Kom. Někomu k libosti a vždy s naší škodou a nám na ublížení to činíš. Solf. · Nalezli jsou veliký kus stříbra k podobenství koně velikého. Háj. K přirovnání s ním malý. Har. Abyste byli prostí k zlému. Br. — **7. K vytknutí jakosti, stupně a míry.** Komonstvo k užasnutí velebné. Kom. K smrti nemocen. Jel. Až téměř k smrti se strašili. Vel. Jest mi k radosti. Us. K zlému vykládati něco. Solf. Aby byli k milosti přijati. Solf. Jiným k dobrému příkladu býti. Vel. — **8. O příčině.** K malému větru štěstí pohybuje se a trhá. Mudr. K těm slovům se zhrozil. Jung. K jedné ráně padl. Jung. K jeho rozkazu vězně propustili. — **9. O čísle.** Byl živ k osmnácti letům. Vel. Zabito jest ke dvěma tisícům lidí. Vel.

Káceti co. Káceti dřeva. Rkp. Kr. — **Káceti se v čem.** Káceti se v ohavnostech hříchů a nepravostí. Vel. Den po dni, noc po noci u víně se kácel a mokval. Vel.

Kaditi čím. A sám chtěl zápalem vonným na oltáři páně kaditi. Har.

Káleti čím, beschmutzen. Káleti blátem. Us. — **Káleti se v něčem.** Káleti se v ohavnostech hříchů a nepravostí. Vel. Kteří tak dlouho se v hříších káleli. Kom.

Kárati koho, koho čím. Šilhavý slepého kárá. Prov. Bůh často lidi kárá. Dob. Z prvu hned strachem káral. Har. — **Kárati se kým neb čím,** sich Beispiel nehmen, in sich gehen. Těm radil, aby se příkladem jeho kárali a od války se zdrželi. Vel. Přestupníky spravedlnosti tak přísně trescete, aby se jimi jiní

kárali. Br. — **Kárati koho na čem** = trestati. Kárati koho na zdraví, na cti, na penězích, na těle. Jung. — **Kárati koho z čeho.** Zatím lid z neposlušenství káraje. Br.

Karty. Dáti se do kartů. — V karty hráti. Kom. Větší díl dne, času v kartech stráviti smějí. Vel.

Kasati co. Kasati sluší sukni, když jest bláto. Sych. Phr. — **Kasati koho pod sebe** = podmaniti. Neb mezi nešlechetnými, kdož se nad jinými pyšně zpínati a jich pod sebe kasati neumí, za ničemného držán bývá. Br. — **Kasati se na koho neb na co** = chystati se. Jak z rozkazu Aronova nepřátelé se na to kasali, a hotovi byli, aby Židy mordovali. Br. On se na něho kasá. Us. — **Kasati se proti komu.** Když se proti ní nepřátelé nejvíc kasali. Br.

Kat. Katem koho trápiti, mučiti, quaestionem habere. Vel. Nad sebou katem býti. Vel. Sám nad sebou a svým vlastním tělem katem se udělati. Vel. — Někoho na kata odsouditi. Pro nějakou nešlechetnost na kata odsouzen byl. Kom. Na kata ho odsoudili. Kron. tur. — Kata ty víš = nic nevíš. Prov.

Káti se čeho, etwas bereuen. Člověče kaj se hříchův svých. Rad. zvíř. Nechce se káti smilstva svého. Vel. Toho já se chci káti, mich in Acht nehmen. St. skl. Chci svých se hříchův káti. Pass. Nebudu se káti svého bludu. Štít. — **Káti se kým, čím** = výstrahu sobě bráti, hroziti se. Hleď se tímto káti. Lom. Vidouce, jak jsi ty hrozně trestán, budou se tebou káti. Br.

Kázati koho = trestati. Bude vás můj rod železnou metlou kázati. Dal. — **Kázati se kým** = výstrahu sobě bráti. Proč se ty druhem nekážeš? Dal.

Kázeň. Kázeň podniknouti. Vel. Kázeň držeti. Kázeň vojenskou velmi přísně a tvrdě držel. Vel. — Pod bázní a kázní býti. Vel. — V kázeň vzíti. Vel.

S jeho vůlí bude v kázeň vzat. Prvk. V kázeň vojenskou přišel. Výb.

Klam. Klam mluviti. Vel. Klamy dávati, klamy spílati komu, za klam dáti, der Rüge zeihen, Lügen vorwerfen. Aby slovem a skutkem sluhám božím chtěl klamy dávati. Br. Lečby sami sebe šálili, a bohu i jeho zákonu klamů nadávati směli. Br. — Že kněžím odpustky kážícím odpovídali, a za klam dávali. Vel.

Klamati komu. Ješto kohos děsiti a báti se měla, aby mi klamala. Br. — **Klamati kým.** Muž nepravý klamá svým nepřítelem a vede jej po cestě nedobré. Ctib. Dokavádž mnou budeš klamati. Vel. — **Klamati se čím.** Klamati se domněním. Kon.

Klásti koho neb co. Klásti koho spáti aneb ležeti. Jung. Klásti sobě někoho přítele, Jemanden für seinen Freund halten. Aniž klaď přítele sobě, který pochlebuje tobě. Lom. Mezníky klásti. Vel. Oheň klásti, Feuer anlegen. Kterýž stavení pálí a úkladně oheň klade. Vel. Osidla klásti. Jung. Peníze klásti. Vel. Díly klásti = děliti. Vel. Rok klásti, die Frist bestimmen. Všeh. Pohoršení klásti. Pr. Klásti počet. Vel. Klásti lest. Počali o něm klásti lest. Dal. Slovo klásti. Slovo to klade se v přenešeném smyslu. Jung. V žalobě klaď slova vážná, platná, zřetedlná, pravá. Prvk. — **Klásti co komu.** Někomu půhon klásti. Kon. — **Klásti co čím.** Kdož své dědictví trhem klade, anebo cožkoli trhem prodává, od každé jedné kopy groš český platiti musí. Zříz. Ferd. Do města táhnouce Turky, an se již vojskem kladli, nenalezli. Otters. — **Klásti co na koho, na co.** Na nemocné ruce klásti. Bibl. Vinu na někoho klásti. Br. Napřed klásti, vorziehen. Vel. Na srdce klásti. Dob. Někomu se na ruce klásti = spolehati se naň. Samému bohu se na ruce klásti. Vel. Na ruce jeho jako dítky se kladli a poroučeli. Br. — **Klásti za co.** Za hřbet klásti. Jung. Že sobě za žert klade radu boží. Br.

Klásti sobě něco za hanbu. Kom. Klásti dobré za zlé. Vel. Klásti sobě někoho za žert a smích. Pulk. — **Klásti co z čeho.** Druzí slovo z slova, jiní rozum z rozumu kladou, einige übersetzen wörtlich. Všeh.

Klétba. Kletvy rozhřešiti. Musil papež Čechy kletvy rozhřešiti. Dal. — Klatbu na někoho vésti. Já na tebe do smrti klatbu povedu. Us. Klatbu na sebe vydává, jestliže se nějaké nepravosti dopouštěl. Br. Mají na ně kněží dáti kletvu. Štít. — Do klatby dáti. Vel.

Klesati. Srdce ve mně klesá. Us. Oudy mu klesají i srdce. Sych. Phr. Město kleslo. Jung. Všecka naděje klesla. Vrat. Všecko to, čím jsme my se při spasení troštovali, již nám klesá. Br. — **Klesati čím.** Nohama klesati. Vel. — **Klesati na co.** Klesnouti na ruce neb na nohy = ochroměti. Br. Přistoupím k tomu, na čemž někdy vysocí muži klesali. Mudr. — **Klesnouti v co neb v čem.** Klesnouti v škodu. Let. Troj. Ve při klesnouti. Vel.

Kmen. Kteří jsou téhož rodu a kmene, příbuzní a krevní přátelé slovou. Kom. — Z královského kmene pošel. Cyr. Z jichžto kmene já jsem vyšel i synové moji. Háj. Z jichžto kmene zrodili se. Vel.

Kniha. Knihu neb knihy skládati, vymýšleti, sepsati, spisovati, psáti, vydávati, na světlo vydati. Vel. Knihu někomu připsati, obětovati, k ochraně poručiti. Vel. — Na knihách čísti. Dal.

Kochati se nad čím, sich ergötzen. Všickni vyvolení boží nad jejich pomstami se kochali. Br. — **Kochati se s kým.** Aby se vždy s bohem kochali. Štít. S ní se kochá, s ní jest. Ctib. — **Kochati se v čem.** Kochati se v líbých věcech. Let. Troj. V nečistých, nezřízených rozkošech těla se kochati. Vel.

Kojiti koho neb co, besänftigen. Kojiti mysl. Kom. Ďábla kojiti a krotiti. Eus. — **Kojiti se čím.** Nadějí

se kojiti. Us. Sliby se blázni kojí, a moudří se jimi kají. Prov.

Konati co. Konati dílo. Let. Troj. Konati cestu. Har. Svou povinnost, rozkaz, úřad svůj konati. Vel. Konati spravedlnost. Kom. Soudy a výpovědi v rozepřech konati. Kom. Náboženství konati. Har. Pobožnost, ctnost, modlitbu, poselství konati. Jung. Všecky pře slýchal i konal mocně, schlichtete. Br. Konati běh. Let. Troj. Konati poctu. Ani pocty na něho příslušné jemu nekonali. Br. Své povolání konati. Pulk. Péče konati. V radním domě rada zasednutí svá a o obec péče konají. Kom. — **Konati se** = končiti. Tu se počíná země česká a koná se země rakouská. Preff.

Konec. Není, nebude konce. Us. Třetí aby rozhodl: jinak půtkám a tahanicem konce nebude. Kom. — Učiniti čemu konec. Vel. Neučiním s vámi konce. Br. A oni jemu ve třech měsících pořád zběhlých konec o to učiniti mají. Prvk. Což se koli zběhlo mezi bohem a námi, a jaké se nám od něho stalo ublížení, o to ještě my žádného místa a konce nemáme, Berichtigung, Genugthuung. Solf. Konec bráti. Protož také o své pře koncův neberou a s hanbou odstrčeni bývají. Aesp. Konec života vzal. Háj. Dobrý, nešťastný konec vzíti. Vel. Zlý konec míti. Vel. — Do konce, durchaus. Nedals jim do konce zahynouti. Br. Do konce chci vědět, kdo to udělal. Us. — K místu a konci dovésti, přivésti, dopraviti. Jung. K konci dílo přivésti. Vel. Aby něco k konci a k místu bylo přivedeno. Solf. K závírce a konci řeči své přistoupiti, přikročiti. Vel. K konci dobíhati. Vel. Nepřijíti k žádnému konci. Vel. — Na samém konci býti. Vel. Na konec, zuletzt. Vel. Na nešťastný konec přijíti. Vel. Na jaký konec přicházejí. Br. Rač považiti i toho, na jaký konec jsi jej stvořil. Solf. —

Při konci býti. Při konci věku tohoto světa jsme. Har. — V koncích býti. Jung.

Koráb. Jeti, přijíti, dostati se na koráb = na mizinu. Vel.

Kord. Kordem se opásati. — Naposledy k kordům přišlo. Vel. — V kordy jíti. Vel. O ledacos jdou v kordy. Kom.

Kořen. Krčmy, jenž jsou kořen zlých věcí a zápal všech nešlechetností. Háj. — Kořeny pustiti, Wurzel fassen. Us. Nepustí synové její kořene. Br. — Do kořen vyhladiti, zahladiti, vypleniti, vyvrátiti. Jung. Dvéře jsou do kořen otevřeny. Us. — Město z kořene vyboříti. Let. Troj. Že chtí Prahu z kořen vyvrátiti. Háj. Potomci jeho z kořen vyťati buďte. Br.

Kotva. Kotvu neb kotvici vhoditi, uvrci, vyvrci, vypustiti. Jung. Spustivše s barky čtyři kotve. Br. Kotve jsme do moře uvrhli. Har. Vytáhnouti kotve. Har. Kotve zdvihnouti, vytáhnouti. Vel. — Lodi se kotvemi drží. Har. — Státi na kotvách, vor Anker liegen. Lodi na kotvách stála. Jel.

Kouzlo. Kouzla prováděti. Vel. — Na čáry a kouzla se oddati. Vel. — S kouzly se obírati. Vel.

Kráčeti po kom neb po čem. Nemyslím na to, abychom v těch přeušlechtilých ctnostech po nich kráčeli a na jejich šlepěje nastupovali. Vel. Po své cti kráčeti = cti žádati. Vel. Nekráčeti po šlepějích svých předků. Vel. — Kráčeti před se i za se, vorwärts und rückwärts gehen. Kom.

Království. Království spadne na někoho. Království, jenž spadnouti mělo na syna Alexandrova = přejíti. Br. Ale již nyní království tvé nestojí, besteht nicht. Br. — Království někomu poručiti, dáti, odevzdati. Vel. Království říditi, spravovati. — Na království seděti. Vel. Někoho na království vsaditi, dosaditi. Vel. — Správu nad královstvím držeti. Vel.

Kratochvíle. Kratochvíl učiniti, kratochvíl míti. Vel. Kratochvíle provozovati. Vrat.

Krev. Člověk dobré, šlechetné, poctivé krve = rodu. Vel. — Krev svou vlastní vylévati a cediti. Vel. Krev prolíti. Že bych tvé krve pro ves svět neprolil. Dal. Krev pouštěti, pustiti. Us. Krev od sebe dáti, pustiti. Vel. Krev przniti. Us. — Krví se políti, krví se zarděti. Vel. Krví napustiti, skropiti. Vel. Krví skropený, zmazaný, ukálený. Vel. Hned můj meč tvou krví napojím. Háj. Krví a krevností spojený, blutsverwandt. Vel. — Příbuzenství po krvi. Vel. — Jest mi v krvi příbuzný. Cyr. Nečině žádnému, ani bohu, ani lidem, i vlastně ve krvi s sebou spojeným nic k vůli. Br Ani ve krvi nejbližší jedni na druhých hříchův přehledávati nemají. Br. — Z rozkošné krve zrozený. Háj. — Krev ho ušla, er hat sich verblutet. Let. Troj.

Křiv. Křivá pověst. Let. Troj. Křivá přísaha. Vel. Křivý žalobník. Vel. Křivá pře. Br. Křivé osočení. Vel. Křivě mluviti = lháti. Us. Křivě pomlouvati někoho. Us. — **Křiv někomu býti.** Král byl by jim velice křiv, kdyby tobě uvěřil. Vel. Křiv pak sobě sám jest, kdo se dluhy zasypá. Kom. V tom nic křiv židům není. Br. — **Křiv proti komu.** Že jsou němečtí mistři křivi proti českým. Han. Výb.

Krýti se koho neb čeho, sich verbergen. Kdo zlé činí, ten kryje se světla. Štít. Chodili kryjíce se jeden druhého, mezi hustým stromovím. Solf. Když má něco podivného, kryje se toho. Výb. — **Krýti se před kým.** Kryl se před Nikanorem. Vel. — **Krýti se za kým.** Ještě se počal Vlastislav od Štyra uchylovati, a za jinými krýti. Háj.

Kukla. Kuklu někomu strojiti = za blázna míti. Uměla bych vám trefnou kuklici strojiti. Bibl. Kuklu na někoho strkati, die Schuld auf Jemanden schieben. A tak když se oblekl (Adam) v kuklu hříchu, chtěl ji

na tebe vstrčiti, jakoby ty tím vinen byl. Solf. Kukli na někoho kouti. Nevědouce jaká se pod tím lest kryje a jaká se na ně kukla kuje. Plác. Kuklu strhnouti. Kukly (pokrytství) docela s sebe nestrhli. Br.

Kupčiti čím. Chtěl těly (jejích dcer) kupčiti. Lom. A lakomě skrze vtipně vymyšlené věci vámi kupčiti budou. Vel. — **Kupčiti o co.** Kteříž o duše lidské kupčí. Br. — **Kupčiti v čem.** V stříbře, železe i olově kupčili na jarmarcích tvých. Br. V knihách kupčí. Vel. Kupčiti v soudech. Štít.

Kus. Rytířský kus. Vel. Lotrovský kus = skutek. Vel. To je kus, das ist ein Streich. Us. — Nemá kusa rozumu. Us. Neostýchají se a nehanbí za to kusa nic, nicht ein Bischen. Lom. Kusa cti na nás nenechala. Us. Král Midas nematného kouska dokázal. Vel. — Kus hřebíkem zaraziti, eine Kanone vernageln. Pulk. Střelby čtyry kusy polní pobrali. Vel. — Něco na kusy, na kousky rozdělati, rozděliti, rozebrati. Jung. Všickni na kusy rozsekáni byli. Vrat. — V jednom kusu = nepřetrženě. Jung.

Kvapiti čím. Soudcové obě strany slyšte a soudem nekvapte. Prvk. — **Kvapiti do čeho.** Noha nemoudrého kvapí do domu cizího. Br. Úředníci z jednoho hříchu do druhého kvapili. Vel. — **Kvapiti k čemu.** K svému zlému budou kvapiti. Let. Troj. — **Kvapiti na koho neb na co.** Nekvap tak na mne. Us. Nekvapí na bezbožné s pomstou. Br.

Kvas. Kvas strojiti, připraviti. Vel. Kvas učiniti. Dal. — Na hody a kvasy se oddati. Vel.

Kvíliti koho. Kvílil jí dům Israelský za dnův sedm. Br. — **Kvíliti nad kým.** Kvílili nad ním mnoho dní. Br. — **Kvíliti po kom.** Ten, kterýž po matce kvílí, smutek nesa. Br.

Kydati komu co neb čím. Jejich mrzkosti a nečistoty mezi oči jim kydali. Br. Kydati komu čím mezi oči.

Kom. — **Kydati na koho čím.** Někteří snad blátem naň kydali a házeli. Lom.

L.

Lačen čeho. Lačen a žížniv pravdy. Štít.

Lačněti čeho. Že Petr svatý lační rozšíření Kristovy slávy. Br. Chleba lačněti nebudeme. Br.

Lakotiti v čem. Neroďte lakotiti v jídle a pití. Výb.

Láska. Z toho veliká k ní od lidí láska byla. Háj. — Lásky dojíti u někoho. Vel. — Lásku k někomu míti. Háj. Lásku k někomu míti, nésti; lásku získati. Vel. Přízeň a lásku u někoho sobě spůsobiti, zjednati. Vel. Lásku potratiti. Vel. — Láskou k někomu nakloněnu býti. Vel. Žádal jsem za něj, aby se k němu láskou naklonil. Har. Láskou k někomu hořeti. Vel. Druhdy také velicí páni spadnou láskou na ledacos. Ctib. — Z lásky vypadnouti. Vel.

Láti komu. Písmo jim laje. Pass. Když nás obcházeli, nám převelice láli. Vrat. — **Láti na koho.** Hánce, kterýž jiné naříká, haní, na ně laje, na cti jim utrhá. Vel.

Léčky. Léček zniknouti = ujíti. Abyste léček falešných proroků znikali, i jim v čas potřeby se zepřeli. Br. — Léčky někomu položiti. Bibl. Léčky poléknouti na koho. Br. Aby mohla nevinnému nějaké osidlo a líčku učiniti. Lom. -- Do léče vpadnouti. Laně jak do léče a tenat vpadne, zapletena a zabita bývá. Kom. Do léče uvésti. Kom. Nepůjde ten po druhé do léčky ani do vrše. Prov. Lidi jako hovada na líčky a nástrahy lapati. Vel. — V leč polapiti. Vel. V leč zaplésti, zamásti. Vel. — Z léči mne vyveď, kterouž polekli na mne. Br. On zajisté z léči vyvodí nohy mé. Br. Ušel z léče. Jung.

Lehkost. Lehkosti a hanby docházeti = potupy. Jung. Kdo nečiní chvalitebně zasluhuje domlouvání, kárání, hanění, lehkosti a trestání. Kom. — Lehkost činiti někomu. Syn, kterýž hanbu a lehkost činí rodičům, hubí otce a zahání matku. Prov. — Někomu na lehkost něco učiniti. Kteréž (listy) knížeti Ladislavovi na lehkost Čechům psal. Vel. — Dáti se lidem v lehkost a pořekadlo. Kom. V lehkost upadnouti; v lehkosti býti. Jung. V lehkost něco míti. Pakli-by ty se nechtěl tak, jakž rozkáži, chovati, v lehkost maje má přikázání. Solf. — Za lehkost sobě pokládati. Sych. Phr.

Lehnouti čím. Popelem lehnouti. Město popelem lehlo. Vel.

Lék. Léky dávati. Vel. Léky strojiti. Apatekáři léky, masti strojí. Kom. — Na lékách býti. Us.

Lekati se čeho. Leká se člověk budoucích věcí. Kom. — **Lekati někoho.** Co ho lekáš? Us. — **Lekati se za koho.** Lekám se za tebe. Svěd.

Léno. Léno podati komu. Dob. Léno přijíti. Vel. — Pod léno náležeti. Což k tomuto království pod léno náleží. Akt. Ferd. Něco pod léno držeti. Znamenité krajiny pod léno drží. Akt. Ferd.

Lepěti na čem. Při večeři Páně aby smysly svými ne na zevnitřním chlebu a vínu lpěli. Pulk. — **Lpěti při čem.** Světské věci sobě chutnáme, a při nich lpíme. Kom. — **Lpěti v čem.** V zevnitřních tělesných znameních a ceremoniích lpěli. Br. Národ v zavedení pohanském lpějící. Pulk.

Lermo. Lermo nastrojiti, Auflauf erregen. Vel. Lermo bíti. Vel. Lermo udeřiti. Vytáhli z táboru k boji, i udeřili v lermo ti, kteříž byli s Judou. Br. Lermo troubiti. Když se lermo zatroubí, signo dato. Vel. Lermo troubili a bubnovali. Plác. Slepé lermo. Vel.

Lest. Lest ukládati, skládati. Vel. O tom (Ctirádovi) počaly klásti lest. Dal. Jazyk jejich lest mluví. Br. Lest činiti. Nebude bydliti v domě mém činící lest,

a mluvící lež. Br. Jazyk jejich lest mluví. Br. Lest vynášeti. Lsti jazyk můj nebude vynášeti. Bibl. — V lest uvésti koho. Eus. V lest ulákaný, uvedený, vtržený. Vel.

Léto. Jest stáří dvanácti let. Vel. Dojíti dvanácti let. Jung. Zanechal syna po sobě let nemajícího, minderjährig. Vel. — Léta nezletilým dáti. Har. Léta míti = starým býti. Vel. — Lety obrostlým býti. Vel. Lety sešlý, lety obtížený, přebraný, zemdlený. Vel. — Přijíti k dospělým letům. Us. Dítě, prvé nežby odchováno bylo, a k letům rozumným přišlo. Br. K starým letům se chýliti. Vel. — Jest při letech. Jung. — Mají páni po letech sedati, nach dem Alter. Zříz. Ferd. — V letech býti. Vyžle bylo as ve dvou neb ve třech letech. Svěd.

Ležeti. Těžce ležeti, schwer krank sein. Vel. — **Ležeti čím.** Polem ležeti. Císař nechtěl v zámku bydleti, nýbrž polem ležel. Vrat. Zatím dědin a rolí svých nechá oulehlím ležeti. Vel. — **Ležeti na co neb na čem.** Na nedvědí kůži ležeti = zaháleti. Vel. Na cizí mozoly neležeti, ale svýma rukama se živiti. Br. Na smrt neb na smrti ležeti = těžce nemocnu býti. Vel. Na poledne ležeti, gegen Mittag. Z krajin písečných a teplých na poledne zemi Judské ležících. Br. Vyslal ho do zemí ležících na západ slunce. Flav. Na hrdle někomu ležeti = těžkým býti. Vel. Na mužích leží moc. Dal. V té prosbě splňujem dvě přikázání největší, na nichž leží vešken zákon i proroci. Štít. Ta věc mi na srdci leží. Us. Ležíš mi na mysli. Vel. Na kom, na čem to leží, an wem, woran liegt es. Us. — **Ležeti po čem.** Již to po vrchu leží a mnohými důvody jest prokázáno. Br. Po pravé straně nám leží (město). Har. — **Ležeti před čím.** Nejen co před nohama leží, viděti, ale i na to, co již přešlo, za hřbetem jest, se ohlédati. Kom. — **Ležeti v čem.** V lůži

ležeti. Vel. V hříších ležeti. Kom. Ležeti v bolesti. Br. V mdlobách ležeti. Vel. Žena v koutě leží. Us. Ležela v šesti nedělích synem. Svěd. V cestě ležeti = překážeti. Vel. V hospodě, v krčmě dnem i nocí ležeti. V uších komu ležeti. Vršovci svou zlou radou jemu ustavičně v uších leželi. Háj. On mu ustavičně v uších leží a mluví. Vel. On v radách svých tuze leží, traut seinen Ratgebern. Vel. Leží mi to v mysli. Vel. Leží mi to v hlavě. Us.

Lháti na koho co. Lháti na koho křivdu. Štít. — **Lháti v co.** V svou hlavu lháti. Rozumíme tomu, že jsi lhal v svou hlavu, že jsi nás podvedl. Jel. Lháti v hrdlo. V hrdlo lžeš. Svěd.

Líbiti se. Líbí se mi co do koho. Jak se všem moudrým a počestným lidem do žen dobře to líbí. Štít. — **Líbiti se z čeho.** Ač se jest líbila z panenství. Štít.

Líbost. Míti líbost; líbosti k něčemu neměti. Vel. Bůh nemá líbosti v blázních. Br. Líbost svou naplniti. Štít. Líbost svou provoditi. Kom. Líbosti mluviti = pochlebovati. Vel. Líbost někomu učiniti. Jung. — Líbostem těla sloužiti. Vel. Hříchům a líbostem živu býti. Všeh. — Něco k líbosti učiniti. Sámli z své vůle nás tam míti nechtěl, čili někomu k líbosti to učinil. Solf. — Podlé své líbosti a vůle dělati. Vel. Pustiti se po rozkoších a líbostech světa. Kom.

Libovati co, an etwas Wohlgefallen haben. A ty libuješ pravdu. Br. Kteříž ty věci libují a milují. Vel. — **Libovati sobě co neb v čem.** On si velmi v tom libuje. Us.

Líceti neb léceti co. Lovci lícejí tenata. Rad. zvíř. Síti léceti, Netze auswerfen. Vel. Osidla léceti. Vel. Ďábel mu osidla lécí. Vel. Nepřítel léceti záloh nepřestává jim. Kom. — **Léceti na koho.** Léceti na ptáky, na zvěř, na ryby. Vel.

Lichva. Z peněz lichvu bráti. Vel. — Peníze dávati na lichvu. Br. Půjčovati na lichvu. Vel.

Liknovati se čeho. = zpěčovati, leniti se. Dal jest bůh rozum a dobrý úmysl, aby se zlého liknoval a přidržel dobrého. Štít.

List. Psáti listem. Jakož jsem nyní v nově Milosti Tvé psal mým listem. Výb. — Rozkázati něco po listech. Vel. — Mluviti s kým skrze listy. Kom.

Líti. Přívalové se lejí. Let. Troj. — **Líti co.** Líti mosaz. Kom. — **Líti čím na koho.** Vodou na nás líval. Svěd.

Líto mi čeho. Líto mu bylo zástupcův. Br. — **Líto mi co do koho.** Jest mi to do něho líto. Us.

Lítost. Lítost míti ke komu. Když kdo sprostně, z přímého úmyslu maje lítost k nemocnému, prosí zaň boha. Štít. A prvé měli lítost. Vel. Lítost míti nad kým. Lítost spravedlivou jsem nad ním měl. Har. Lítost někomu působiti. Žer. — Lítostí se pohnouti. Pohnul se lítostí nad lidem. Flav. — Aby tomu ubohému lidu, nad nímž se jí bylo lítostí srdce pohnulo, milost učinil. Flav. — K lítosti se pohnouti. Vel. — Lítost z účinku. Vel.

Lítostivý k někomu. Vaše císařská Velebnost milostivým i lítostivým i k nepřátelům svým býti ráčíte. Otters. — **Lítostivý na koho.** Byl otec milostivý i na všecky lítostivý. St. skl.

Litovati koho neb čeho. Litovati předků svých. Kom. Litovati účinku. Vel. Litovati svých hříchův. Vel.

Lkáti k komu. Lid k bohu lkající. Kom. — **Lkáti nad čím.** Nemáliž nad čím srdce křesťanské lkáti a plakati. Vel. — **Lkáti po kom.** Po něm srdcem lkali. Br. — **Lkáti z čeho.** Mám z čeho lkáti a plakati. Tkadl.

Lnouti k něčemu. Jazyk jejich lnul k dásním. Br. K tomu jim srdce lne. Kom. — **Lnouti po kom.** Lnula jest duše má po tobě. Bibl.

Loď. Lodi stavěti, hotoviti, přistrojiti, ausrüsten. Vel. Lodi potopiti, versenken. Har. Lodi do portu vehnati. Kom. Odstrčiti lodi od břehu. Br. K přístavu lodi doplaviti. Vel. — Plaviti se na lodi, na lodi jeti, vezti se. Vel. — K břehu s lodí přistaviti. Vel. — Lodi se kotvemi drží. Har.

Lomoziti kým = lomcovati. Ďábel jím lomozil tři hodiny. Pass. Počal ním lomoziti, až se každý mohl zhroziti. Lom.

Los. A padl los na Jonáše. Bibl. — Los metati, vrci. Jung. O můj oděv metali los. Jung. Losy táhati. Us. — Losem rozhodnouti. Jung. Losem děliti. Jung. Losem obírati, voliti. Vel. Díl losem připadlý. Vel. — Počísti v los s svatými = v počet. Jung. Jest v losu měšťanů. Pass. — Aby nezdáli se býti ven z losu lidského. Kom.

Loučiti se neb někoho od koho. Že mne loučíš od hospodina. St. skl. Dokudž od bludařů se loučili, a k věřícím v Krista se vinuli. Br. — **Loučiti se s kým neb s čím** = spojiti se. Tyto čtyři kapitoly pořád jdoucí příhodně se spolu loučí. Br. To se spolu dobře loučí. Kom.

Loupiti koho z čeho. Loupiti někoho ze cti. Vel. Z poctivosti loupiti.

M.

Málo. Udeřil ho v hlavu, že málo neumřel. Pulk. Neminulo málo, přišly ženy. Kom. Že se málo neztopili, beinahe. Solf. Málo na čem míti, nicht zufrieden sein. Málo na tom maje, že jednoho ze světa sprovodil, i druhého bratra zabiti kázal. Jung. — Málem bych byl upadl. Dob. — Jemuž jest povolil mužů bezmála čtyři sta. Vel. — Na mále přestávati = spokojiti se

s málem. Kom. Na mále bývá, že, es ist nahe daran, dass. Preff. Pivo jest na mále. Vel. Jest s ním na mále. Us. Na mále toho jest. Jung. Jest již jich velmi na mále. Br. — O málo žeť jsem nevlezl ve všecko zlé. Br. O málo mne závrat nepopadl. Kom. — Za málo býti, gering geschätzt werden. Nechť to není u tebe za málo, že ty všecky těžkosti na nás přišly. Br.

Manouti se, in den Sinn kommen. Mane se mi ledacos. Sych. Phr. — **Manouti neb mávati čím,** schwingen. Viděli sv. Václava, an české vojsko požehnává, na Němce mečem mává, a velikou jim hrozu dává. St. skl.

Manství. Manství přijímati od někoho, belehnt werden. Jung. — Pod manství a moc svou připraviti koho = podmaniti. Vel. Pod své manství a poslušenství přivesti. Vel. — V manství podati, belehnen. A země ku království českému příležité v manství poddal. Vel. V manství se podrobovati. Člověk samého boha nedbaje jiným věcem se v manství podrobovati dá. Kom. — Z přehanebného manství ženského vytrhnouti koho. Pulk.

Manželství. K manželství chtíti = chtíti se vdávati. Štít. K manželství koho žádati. A kdyby tak k manželstvu panny aneb jiné svobodné žádal, mohlo by to bez hříchu býti. Štít. K manželství dáti. Zamluvena a dána k stavu sv. manželství. Han. Výb. K manželství míti. Vel. Zasnoubiti pannu k manželství. Vel. K manželství pojmouti. Protož sluší se ptáti po lidech pokorných a počestných, jichž by dítě k manželstvu pojal. Štít. — V manželství míti, v manželství s některou býti, v manželství vstoupiti, v stav sv. manželství vjíti. Vel. Sníti se v manželstvo. Aby rovní se sněli u manželstvo. Štít. Vstoupiti v manželstvo za koho. Vstoupil jsem v stav sv. manželstva za dceru Václava Černýho. Han. Výb.

Mazati koho čím. Pro ukázání toho, že s ďáblem žádných spolků nemá, jakž ho tím židé mazali = špinili. Br. — **Mazati k čemu.** Jak jest mazán Kristus, já tě maži k věčnému spasení. Ctib. — **Mazati koho na co.** Mazati někoho na království. Dob. Mazati na krále. Pulk.

Meč. Meč sobě připásati, zavěsiti, přivěsiti. Vel. Meč obnažiti, z pošvy vytáhnouti, vytasiti. Vel. Meč do pošvy schovati, vstrčiti, vtasiti. Vel. — Hlavu mečem sraziti. Vel. Mečem se potkati. Vel. — Přišlo k mečům. Kron. — Od meče padnouti. Br. Od meče sjíti. Vel. V meče jíti = bíti se. Vel.

Měřiti k čemu. K dobrému měřím, ich habe gute Absichten. Pulk. Poň mnoho mluvím, rač odpustiti, však k dobrému měřil. Solf. Myšlením i snažností svou k tomu toliko měřím. Vel. — **Měřiti na co.** Na dlouhý loket měřiti = dlíti. Vel. Měřil zloboh boha na svou míru. Br. Měřiti spravedlnost na lokty moci své. Br.

Město. Dobyti města, zmocniti se města. Vel. Oblehnouti město. Flav. Město s gruntu vyvrátiti. Flav. Podmaniti město. Vel. Vybojovati město, vzíti město mocí. Vel. Město v svou moc uvesti; hladem město vyležeti. Vel. Město ztéci, útokem dobyti. Dob.

Meškati koho neb co. Zbytečnou řečí koho meškati. Vel. Toho, kdo tě čeká, nemeškej. Kom. Zdálo se jim, že toliko zahálejí, čas maří, své dobré meškají. Br. — **Meškati čím.** Nechať pospíší, a nemešká dílem svým. Br. — **Meškati se s čím.** Meškám se s tím. Kom. — **Meškati se v něčem.** Har.

Metati. Obilí se metá = jde do klasů. Us. — **Metati co.** Losy metali. Vel. O můj oděv mecí los. Br. Metati kotrmelce. Kom. — **Metati čím.** Metali kostkami Svěd.

Metla. Bůh na nás metlu dopustil. Har. — Metlami mrskati, švihati, trestati. Vel. — Zemi v metle že-

lezné spravovati, mit eisernem Scepter herrschen. Vel. — Z metly vyrůsti. Jung.

Meze. Meze ukládati, vyměřovati, vyznamenati, vysaditi. Vel. Meze překračovati. Plnomocník plnomocenství svého meze ať nepřekračuje. Kom. Meze vytknouti. Meze a cíle bohem vytknuté. Br. Meze panství svého rozšířiti. Vel. — Přes meze se pustiti, dáti. Vel. — V mezech zdržovati mysl. Kom. V mezech svých se nedržeti, nezůstávati. Vel. — Z mezí vykročiti, vyskakovati. Vel.

Mezovati s čím. Kteráž od půlnoci s zemí Medskou mezuje. Har. Kde s zemí mezuje (moře), zátoky, předhoří a okřidlí jsou. Kom. Ta bída mezuje s zoufanlivostí. Pulk.

Míjeti se čeho. Míjeli se kola. Kom. — **Míjeti koho neb co** = jíti okolo. Hněv ho míjí, verlässt ihn. Us. Skoro hněv jej míjel. Let. Troj. — **Míjeti se s čím,** etwas verfehlen. S pravdou se míjeti. Kom. Slepota ta působí, aby lidé, jako ve tmách hmatajíce, matouce a motajíce se domnělému leckdes štěstí se radovali, s pravým se míjeli. Kom.

Milosrdenství. K milosrdenství neb milosrdenstvím se pohnouti, hnouti. Vel. A milosrdenstvím k němu se hnouc. Štít.

Milost. Milosti dojíti. Vel. Milosti někomu žádati. Zaň se před císařem snažně přimlouvali, milosti mu žádajíce. Háj. — Milost a přízeň zjednati. Vel. Milost ztratiti, zmrhati u někoho. Vel. Milost k někomu míti. Pro tu milost, kterouž měl (kníže) k Okrsovi. Háj. Milost k něčemu dáti. Dáli pán bůh k tomu svou milost a pomoc. Vel. Milost učiniti s kým. Zveličuje bůh tím milost svou, kterouž učiniti chce s lidem Izraelským. Br. Milost dostati. Odsouzený zločinec milost dostal. Us. Aby ubohému lidu milost učinil a odpustil. Flav. — Milostí nakloniti, milostí k někomu

nakloněnu býti. Vel. Milostí hořeti, mříti, jatu býti; milostí se zapáliti; milostí chřadnouti, vadnouti, neduživěti. Vel. — K milosti zase přijíti; zase k milosti přivesti. Vel. K milosti navrátiti. Vel. Přijmouti někoho k milosti. Dal. K milosti pohnouti, ponuknouti, zapáliti, podpáliti; k milosti lákati, vábiti, vnaditi. Vel. — K milosti mluviti neb činiti, zu Gefallen. Vel. — Na milost přijatu býti. Vel. Na milost jíti. Lépe nám zbitu býti, než těmto chlapům na milost jíti. Dal. Na milost se dáti. Vel. Na milost přijmouti. Háj. — Pod milostí neb pod zbavením milosti něco nesmět učiniti. Nic rozpustilého a oplzlého žádný pod milostí jeho nesměl promluviti. Háj. Jimž pod zbavením milosti boží věřiti sluší. Br. — V milost vejíti, Gunst finden. Buď nižším vlídný, rovným služebný, vyšším uctivě povolný, vejdeš v milost. Kom.

Mimo, předl. s akkus. 1. O místě. Mimo náš dům ho vedli k popravě. Vrat. Pustiti mimo sebe, mimo uši, nicht achten. Péči mimo sebe pustiti. Vel. Pustil hněv mimo sebe. Sych. Phr. Kdo chce moudrým slouti, dej řečem mimo sebe plouti. Prov. — **2.** = wider, gegen. Aby nebyl mimo jeho svatou vůli nikterak utiskován. Solf. Předce ho potom mimo přísahu svou zabil. Flav. Oni jako všeteční mimo rozkaz pána svého to jsou učinili. Háj. Svou hrdost ukazoval mimo právo. Štít. Mimo obyčej můj. Har. — **3.** = vyjmouce, kromě. Mimo tě není pána. Flaš. Mimo to nic není obtížnějšího. Jel. — **4. K porovnání jedné věci s druhou,** in Vergleich mit, mehr als, vor, über. Neb mimo ně nic spravedlivějšího najíti se nemůže. Pr. měst. Nebo Arabští mimo jiné národy slovo o sobě měli, že loupežníci byli. Br. Jeho milost na tom býti neráčil, aby koho mimo slušné obtěžovati měl, mehr als billig. Akt. Ferd.

Minouti. Minul boj pro noci nastání, hörte auf. Let. Troj.

Rána minula, der Schuss war fehl. Us. Nejvyšší po městech minuli = přestali býti. Plác. — **Minouti čeho.** Až minuli Damašku a pomezí jeho. Br. Jíti co noha nohy mine. Vel. Ať vidím světlo a minu smrti. Vel. — **Minouti koho neb co.** Příkopy řecké minul. Let. Troj. Trest ho nemine. Us. — **Minouti se s čím,** verfehlen, entgehen. Jdi cestou pokání, nemineš se s milostí. Kom. Jedinému tobě jest se s smrtí minouti. Dal.

Míra. Míru držeti, zachovávati. Vel. Míru sobě uložiti. Vel. Mějte míru v svých řečech. Sych. Phr. Nespatřil jsem tomu počtu míry, konce. Kom. — Žádnou měrou, auf keinen Fall. Vel. — Měřiti koho na svou míru, nach sich selbst beurtheilen. Sych. Phr. Zpráva císařství na dobré míře postavena jest, in gutem Zustande. Eus. Ta věc na dobré míře stojí. Vel. Než co se vyznání dotýče od zločincův na kohožkolivěk, ta věc na této míře státi má. Prvk. — Nad míru. Volavky nad míru vysoce lítají. Kom. — V míru trefiti = vhod. Vel. Ctnost v prostřední míře stojí, in medio virtus. Kom. Voda se umenšovala a potom v své míře jako prvé byla postavena. Háj. Nemůže se na všem světě nic většího a lepšího naleznouti, jako kde se všecko jistým pořádkem děje, a jedna každá věc v své míře a váze zůstává. Vel. — Nevystupovati z míry. Vel. Ti dva byli z míry velicí nešlechetníci = über die Massen. Vel.

Mísiti se mezi koho. Nedopouštějící zjevným hříšníkům mezi dítky boží se mísiti. Kom. — **Mísiti se s kým.** S ním se mísí a pojí. Br. — **Mísiti se v co.** Mísiti se v cizí věci. Vel. V jedno mísiti. Br.

Místo. Předního místa někomu půjčiti. Vel. — Místo někoho držeti, Jemandens Stelle vertreten. Až by naň od purkmistra aneb toho, kdož místo jeho drží, podáno bylo. Vel. Tehdy mají takové stížnosti před nás

a potomky naše, budoucí krále české, anebo kdožby naší královské osoby místo držel a opatroval, podány býti. Prvk. Místo zaztupovati. Velbloud místo vozu zastupuje k věcí těžkých přenášení. Kom. Tento jeho spísek neposlední místo drží. Sych. Phr. První, přední místo obdržeti. Vel. Místo míti. Ale rada jeho místa neměla = slyšena nebyla. Vel. Chcemeli při dvoře sloužiti, že před jinými místo míti máme, Vorzug. Vrat. Místo dáti něčemu = uvěřiti. Nerač těm a takovým řečem místa u sebe dávati. Solf. Místo nalezati. Tak že u nich zdravý soud a rada místa nenalezá. Br. Místo a konec vzíti. Aby taková věc právem místo a konec vzala. Prvk. Místo ujíti. Rozvažoval, kdo by měl ujíti místo Jaromírovo, a na tu svatou stolici biskupství býti posazen. Háj. — K místu přivesti, dovesti. Válku k místu a konci dovesti. Kron. Tur. — Na místo = docela. Když ani slunce nedochází, a málo co zrůsti neb na místo vyzrati může. Br. Na místě postaviti, zu Stande bringen. Jest mi do vás s nemalým podivením, že jste (té věci) až posavád podlé práva nevyslyšeli, a na místě nepostavili. Žer. Na svém místě = za sebe. Tehdy na svém místě bude moci s listem mocným poslati. Prvk. — Nechati všecko od místa = neuložiti na místo. Us.

Míti co. Míti léta, alt genug sein. Jung. Míti duši na jazyku. Vel. Míti oči v sloupu. Us. Průchod míti, Fortgang haben. Spravedlnost má průchod. Br. Zlý průchod míti, tristem successum habere. Vel. Slovo, jméno u jiných míti, wofür gehalten werden. Dobré slovo u lidí míti, in gutem Rufe stehen. Vel. Slovo o sobě měli, že loupežníci byli. Br. To jméno u jiných mám, že jsem dobrý rytíř. Cyr. Míti bolest, zármutek, těžkost. Jung. Míti nenávist k někomu. Let. Troj. Milost k někomu míti, Jemanden lieben. Neb k Vojtěchovi zvláštní měl milost. Háj. Rozmlouvání

rozličná měli mezi sebou. Solf. Že by s nějakou bohyní nočního času shledání svá míval. Vel. Každý aby jej toliko jediného boha měl, für den einzigen Gott halten. Kom. Míti sobě co, für sich behalten. Své knížetství sobě měj a mého mně v pokoji nechej. Háj. Sobě něco poručeno míti. Br. — **Míti do koho neb do čeho.** Míti do sebe, an sich, eigen haben. Kterýž má do sebe povahy čisté. Vel. Tu povahu do sebe má. Vel. Míti do sebe nedostatkův. Pulk. Nemám nic do toho, das gehet mich nichts an Kom. — **Míti s předl. k.** Patření k sobě míti, im Verhältnisse stehen. Synové a rodičové jsou nějakým jako svazkem k sobě připojeni, a patření k sobě mají. Pr. K někomu zřetel, zření neb pozor míti. Vel. Míti koho k čemu, zu etwas anhalten. K tomu své poddané vede a má. Jung. Mám to ku podivu, ich bewundere es. Har. Všecko se má k svému konci. Jung. Věc měla se ku pravdě. Jung. Míti se k smrti. Pulk. Má se k dešti. Us. Štědře a ochotně k hostem se míti. Vel. Neposlušně se k němu měl. Br. Nemá se k dílu = nechce se mu do díla. Us. Míti se k pomoci někoho. Har. Tu poznáte, k čemu se má (co míní učiniti), jestliže nám nebude chtíti za spravedlivé učiniti, vyrozumí se tomu, že se nám chce za nepřítele postaviti. Solf. — **Míti s předl. na.** Neměti nic na práci. Vel. Na ruku někoho míti. Vel. Míti na rukojmích někoho. Člověka cizího kdoby vězil neb na rukojmích měl. Prvk. Míti péči na někoho. Zříz. Ferd. Něco na péči míti. Jung. Paměť na něco míti. Vel. Na péči, na starosti, na pozoru, na mysli, na srdci míti. Vel. Míti se na péči. Br. Míti se na pozoru. Us. Senator věděti musil, co má obec na důchodích, co na pokladích. Vel. Kteří na svobodných dědinách mají. Všeh. Mám dosti na tom. Kom. Nechej mého, měj na svém dosti. Dal. Úřad, povinnost na sobě

míti. Us. Míti něco na snadě, bereit, bei der Hand haben. Jung. Nemohouce na nás nic míti, konnten uns nichts anhaben. Preff. A nemoha ten ďábel jedním, druhým i třetím pokušením nic míti na pánu Ježíšovi, ihm nicht beikommen. Solf. Jak se na zdraví má. Br. — **Míti s předl. po.** Máš všech pět po hromadě. Us. Po své vůli ji maje. Aesp. — **Míti proti někomu.** Ty jsou se proti Alexandru udatně měli. Dal. Míti něco proti komu. Us. — **Míti s předl. před.** Míti před kým mnoho, grossen Vorzug haben. Br. Milujeme-li toliko přátely, že před zjevnými hříšníky napřed nic nemáme. Vel. Máte míti před námi, sie sollen den Vorzug vor uns haben. Sych. Phr. — **Míti s předl. při.** Míti se při něčem chytře a opatrně. Br. — **Míti s kým co.** Mám s ním boj. Kom. S takovými lidmi rád činiti mám. Vel. T yranové s nejhoršími lidmi činiti mívají. Plác. Věru bratří, máť toho bůh i s svými se všemi s pomyšlení, hat genug nachzudenken. Solf. — **Míti s předl. v.** Míti v počest koho. Že má v počest přátely svého muže. Štít. Kněží v čest měl. Výb. Míti koho v nenávisti, v ohavnosti, v ohyzdnosti. Pulk. V předsevzetí, v mysli, v úmyslu míti. Vel. V paměti, v čerstvé paměti míti. Vel. Mám jej u veliké vzácnosti. Har. Míti co v povážení. Majíce pak my to s radami svými v bedlivém povážení. Prvk. Což také jeho milost císařskou pohnulo, že jest Vaši milost v slavných úřadech království tohoto míti a postaviti ráčil. Vel. — **Míti s předl. z, za.** Míti z někoho smích. Kom. Míti z někoho blázna. Us. Bůhť za nic té šlechty nemá světské. Štít. A zbožný člověk má sobě to za největší utěšení. Štít. Mám za to, ich meine. Vel. Že jsou životní bratří, ne za tak mnoho se má. Kom. Propovědi biblické z paměti se učiti, za přední věc ať mají. Kom. Poněvadž náš kůr ještě prázdný jest, za jiné nemám, než že nás oče-

kává. Solf. Aby to měl za znamení, že jest tu. Háj. Za přítele míti. Vel. Jmín býti za učeného. Kom. Za nic neměti = nevážiti. Vel. Za mnoho míti, hoch halten. Jung.

Mlčení. Stalo se mlčení. Háj. — Mlčení rukou učiniti. Vel. Učiniv sobě mlčení, počal mluviti takto. Solf. Mlčení a tejnost něčeho zachovati. Har. — Mlčením pominouti. Nezatajil také a nepominul mlčením ani hanebného hříchu. Vel. Mlčením vypustiti. Vel.

Mlčeti čeho. Nechť chvály tvé mlčí, kdo slitování tvých nepoznal. Vel. Bylo by škodno toho mlčeti. Výb. — **Mlčeti k čemu.** K tuhým žalobám proti sobě vedeným mlčel. Br. — **Mlčeti s čím.** Jestli že budem s tím mlčeti. Br.

Mluviti komu. Mluvila mu zuřivě. Kom. Nechceteli toho, což jsem vám potud mluvil, pro sebe učiniti, učiňte to pro dítky. Flav. — **Mluviti co.** Lež mluviti. Vel. A když přečte (řečník žalobu), strany mluví svou při. Všeh. Ani jich (hospodářův) po koutech zpravujte, škodně jim mluvíc kteréžkoli řeči. Štít. — **Mluviti k čemu.** K libosti mluviti chytrým šibalům náleží. Kom. Kterýž mluvil králi k dobrému. Br. K nepoctivosti někomu a na ublížení jeho dobré pověsti a cti mluviti. Vel. — **Mluviti s předl. na.** Od toho času na mne nemluví. Us. Na odpor mluviti. Vel. Zdá se, že na ten smysl mluvíš. Vel. — **Mluviti o co.** Mluvil o naše bezhrdlí. Br. — **Mluviti od koho** = jmenem koho. Požádali jsou Tenebrianda, aby od nich některé slovo promluvil k knížeti pánu jich. Solf. Tenebriandus mluvil od obce. Solf. Od někoho na soudu mluviti. Vel. — **Mluviti v co.** Mluviti v oči. Us. Budete jen u vítr mluviti. Br. — **Mluviti z čeho.** Mluviti z peněz = za peníze. Soudce žádný z peněz ani z darův — aby nemluvil. Pr.

Mněti. Čistí se mněli, hielten sich für rein. Bibl. —

Mněti se čím. Mním se slavným, maje tak udatného synovce. Let. Troj. — **Mněti s conj. aby.** Ale ty nemni, aby ušel budoucí pomsty. Vel. — **Mněti s inf.** Čisti se býti mněli. Vel. Zdaliž koho mníme tak oddaného býti rozkoši. Jel.

Mnoho. Na někoho mnoho dáti. Vel. — Krev na mnoze vyléval. Flav. — Není o mnoho činiti. Vel. — **Za** mnoho mám, achte viel. Kom.

Moc. Moci se dopustiti. Vel. — Moc míti. Vel. **Moc** svou provoditi, prokazovati, působiti. Patrně svou **moc** v obhajování církve prokáže. Br. Svou moc u vyvolených bude působiti zásluha krve Kristovy. Br. **Moc** provésti nad někým. Že moc nad hrabětem provedena jest, vi caesum esse. Vel. — Plnou mocí vládnouti. V monarchii jedna osoba plnou mocí vládne. **Har.** Město mocí a brannou rukou vzíti. Vel. Mocí válečnou do země vytáhnouti. Har. Mocí násilnou poškvrniti. Har. Mocí na někoho sáhnouti. Aby naň bylo jako na potupníka práva mocí saženo. Solf. — Pod moc přivésti. Pod moc tyranskou přivedl vlast. Har. — S mocí býti, cum imperio esse. Vel. V moc vejíti. Což v moc svou nevešlo, žádné moci nemá. Vel. V moc odevzdati. Har. V moci a úřadu býti. Vel. Nemíti sebe v moci. Kom. — Činiti co z moci ouřadu svého. Vel.

Mocnost. V mocnosti zůstati = v platnosti. Než jiní artikulové — docela v své mocnosti býti a zůstati mají. Prvk.

Mocný. Sebe samého mocný a sobě volný. Vel. Poněvadž jest vězeň, ten sám sebe mocen není. Solf. — Mocnější v přátelích. Pulk. Jest mocnější v životě = tlustší. Us. — Mocnou rukou na koho táhnouti = s vojskem. Let. Troj. S mocným listem někoho vyslati, Machtbrief. Zříz. Ferd. — Za mocné potvrditi, míti, ratum habere. Vel.

Modlitba. Modlitbu konati. Us. Modlitbu činiti. Vel. Modlitbu míti k bohu. Aby v pravé pokoře ústavnou modlitbu měly k bohu. Štít. K bohu modlitby odsílati. Vel. — Na modlitbách trvati. Br. Na modlitbě k bohu se obrátiti. Br.

Modliti se komu. Modliti se pánu bohu. Vel. Abychom se skroušeně bohu modlili. Vel. Modlám neb obrazům se modliti. Vel.

Moře. Pustiti neb vydati se na moře. Na moře se pustiti majíce, větší jsme zjednali lodí. Har. Na moře s prvním větrem jsme se vydali. Har. — Po moři se plaviti. Plavci po moři se plaví. Kom.

Mříti čím. Zimou, hladem mříti. Us. Milostí mříti, vor Liebe. Vel. — **Mříti co.** A tam chudým v sirobě hlad a žížeň mříti připouštíš. Pass. — **Mříti po čem,** nach etwas schmachten. Po cti a chvále mříti. Vel. — **Mříti za kým.** On za ním jen mře. Us.

Mrzeti neb mrzeti se komu. Již mně to mrzí samému do sebe. St. skl. A budou se mrzeti sami sobě ve zlých věcech. Vel. — **Mrzeti koho.** To mne naň mrzí. Kom. Koho mrzí chléb, může dobře s sviněmi žaludy jísti. Prov.

Mrzkost. V mrzkosti míti = v ohavnosti, v nenávisti. Vel. Býti v mrzkosti. V jak prvé veliké vzácnosti a poctivosti byly modly, v tak veliké zase mrzkosti a potupě budou. Br.

Mstíti koho neb čeho. Mstil také ukrutně smilstva. Štít. Chtěje se mstíti svého pádu. Br. Aby mštěno bylo Siona. Br. Velicí páni svých křivd náhle mstívají. Vel. — **Mstíti koho.** Mstí bezbožné. Pulk. — **Mstíti na kom.** Mstil se na nás. Sych. Phr. Mstí nepravosti otců na dětech. Pulk. — **Mstíti s předl. nad.** Zlého mstí nad těmi, ješto se, chtíc obmeškali. Štít. Mstě pravdy nad křivdou. Štít. Nad potupníky

slova svého vždy přísně mstil. Vel. Kdyby bůh nad křivdami nemstil. Mudr.

Mýliti se na čem. Na tom se velmi mýlíš. Let. Troj. Ten a takový nechť se na tom nemýlí, abychom neměli k němu o to jako k nepříteli hleděti. Solf. — **Mýliti se v čem.** Mýlil se v tom. Dal.

Mysl. Veliké, dobré mysli býti. Vel. Dvojí mysli býti = pochybovati. Vel. Devíti myslí, než z lavice spadne = nestálý. Vel. Mysli komu přidati. Jung. Mysli komu pozdvihnouti. Vel. Povlovnost mysli. Vel. Hnutí aneb vytržení mysli. Vel. Pohnutí, popuzení, zkormoucení mysli. Vel. Horkost, horoucnost, zapálení mysli. Vel. — Mysl přiložiti k některé věci. Vel. Všecku mysl i myšlení na něco obrátiti. Vel. Mysl k něčemu míti = chuť. Vel. Náchylnou a dobrotivou mysl k někomu míti. Vel. Proti jakýmkoli přijíti mohoucím vichřicem mysl sobě bráti. Kom. Vděčnou mysl ukázati. Vel. Mysl kojiti, beruhigen. Kom. Dobrou mysl sobě dávati. Kom. Tu mysl míti, ita animatum esse. Vel. — Myslí svou někam naměřovati. Sych. Phr. Klesnouti myslí. Sych. Phr. Dobrou a pokojnou myslí snášeti, nésti. Vel. — Bylo mu to k mysli, hatte Hang dazu. Kom. Jak mi k mysli bylo, wie mir zu Muthe war. Kom. Tu kdež tobě k mysli není, hnedky ji máš v podezření. Lom. — Jiné na mysli a jiné na jazyku míti. Vel. Dáti na mysl, eingeben. Štít. Na mysli díti, im Geiste sagen. Štít. Na mysli přemítati, na mysli míti, rozmítati, rozbírati. Vel. Na mysl přijíti, padnouti, připadnouti. Vel. Na mysli ležeti. Vel. Na mysli zmámenu, zděšenu býti. Vel. Na mysli rozmařilý, tržený, vrtkavý. Vel. Na mysli velikou zlobu míti. Dal. Na mysli se trápiti, žráti; neduživěti na mysli. Vel. — Býti proti mysli. Nebudeli to komu proti mysli. Sych. Phr. — V své mysli přemítati. O kteraks to slovo sladce přemítala v své mysli.

Štít. V mysl bráti, vzíti. Vel. V mysli své a hlavě něco přemítati, rozbírati. Vel. Podobenství v mysli sobě složiti. Vel. V mysl sobě vložiti, vkořeniti. Vel. V mysli a v srdci nositi. Vel. — Z mysli pustiti, vypustiti; z mysli vyjíti, vypadnouti. Vel. Z mysli vyraziti. Vel. — Každého člověka mysl tam jde. Kom.

Mysliti na co. Nikdy na nic dobrého nemysliti. Vel. Na bohatství toliko mysliti. Us. — **Mysliti o co neb o čem.** Chci mysliti o jeho bezživotí. Pr. Dnem i nocí o to myslil, aby Neklana z toho knížetství vypudil. Háj. Lstivě o někom mysliti. Vel.

N.

Na, předl. s akkus. a lokalem. **1. O místě** jak ve vlastním tak v přenešeném smyslu. Na zámku bydleti. Jung. Na Krakově posádku posadil. Dal. Na něm (hradě) se slavně posadil. Háj. Aby na Tetíně, na svém věně seděla. Háj. Na vodě jako po mostu k otci přišla. Pass. Co tu na lese činíš. Pass. Tu pohodovavše s svým knížetem se rozžehnali, a na svá odešli obydlí. Háj. Na moře jsme se s prvním větrem vydali. Har. Dům jde na ulici. Jung. Na svém místě jiného zanechal. Har. Na západ leží země Syrská. Cyr. Ta hvězda na vzchod slunce byla. Pass. Židé na všecken svět rozplášeni. Plác. Na výš stavěti, in die Höhe. Har. Símě když vyspěje i na široko se rozkládá. Br. Na šíř, na příč měřiti. Us. Vždy nám na patu našlapuje, verfolgt uns. Sych. Phr. Na slunci choditi. Vel. Na úřadě bylo víc Němců než Čechů. Jung. Na učení pět let ztrávil. Cyr. Na vojnách často býval. Cyr. Na soudu seděti, sedati. Všeh. Sám císař na té při seděl. Plác. Na rozepřech s soudci seděli. Plác. Na soud přivesti. Kom. Jíti na věčnost. Us. Na ruku komu něco dáti = poraditi. Jung. Na hlavu nepří-

tele poraziti. Jung. Zaplatím já tobě to na tvé hlavě. Prvk. Úřad na sobě nésti. Vel. Zprávu země na sobě držel. Vel. Tu valný mor bývá na lidech. Br. Což na mně jest, für meinen Theil. Vel. Učiním což jest na mně. Let. Troj. Nebo na bohu jest to pomoci aneb přestrašiti. Vel. Na tomť jest, s kterými lidmi obcuješ, daran liegt viel. Jel. Na srdci míti něco. Jung. Není mi tak na srdci. Kom. Kterýž neměl na své mysli zármutku. Vel. Tato věc ustavičným zpomínáním tkví na mysli lidské. Let. Troj. Davši jim na svobodě a vůli, aby své domy zase osedli. Eus. — **2. O čase.** Na čas, auf eine Zeit. Jung. Na ten čas není úmysl můj vše vyjadřovati. Har. Válka na ten čas trvající. Har. Na časy obyčejné sedají na soudě. Všeh. Na určitý den zaplatil. Har. Na ty dny soudové držáni nebuďte. Pr. Na čas, na chvíli sobě dáti, vzíti. Us. I na den dělati musil. Vel. Chodíval na každý den do lesa. Mudr. Ta zima již nebyla na několik let. Háj. Na leta trvají ty byliny. Kom. Na krátkém dni. Us. Kšaftové na smrti se tvrdí. Jel. Protož i lidé příští božího v soudný den, neb na své smrti bojí se. Štít. Musíme na modlitbách míti žalost = když se modlíme. Štít. Tu na obrácení pobodl ho v ruku = když se obracel. Svěd. Tu jest na potkání dal nám půtku a postrk. Svěd. Na obědě a na večeři zvykej nejísti než jednu krmi. Vel. Koldaj roku předešlého také s Všebojem na škodách kouřímských byl = když se škody činily. Háj. — **3. O předmětech, na něž se činnost nějaká táhne.** Zapomenuli se na slavné činy jeho. Br. Na smlouvu svou se rozpomeň. Br. Pozor měl na usta její. Br. Měj na něho paměť. Koc. Na lakomce vždy mají zření. Lom. Chcete všickni na jednoho bíti. Svěd. Na Čechy vojska zbírali. Jung. Již pak prali i na muže mého. Svěd. Na hříchy horlivě kázal. Jung. A sousedé naň se horšili. Svěd. — **4. K vy-**

tknutí úmyslu a účelu. Šli jsme do kostela na modlitbu. Har. Na záhubu říše války se vedou. Vel. Obrátím město to v poušť na odivu všechněm. Br. Jíti na zvědy, na posluchy. Jung. Jíti na zatracení. Us. Já jsem na to, abych vám to ukazoval. Kom. Na protimyslnost tomu Luciperovi, zum Verdruss und Trotz. Solf. Na čest modlám. Leg. Co jen může, to mu na těžkost činí. Vel. Na znamení lásky své. Us. Dáti na vychování. Us. Na vyhranou něco dáti. Har. Na předstíhnutou v dar zelený věnec dán byl. Har. Na pohledění přijíždějí, zur Besichtigung. Na ohledanou, zum Versuch. Jung. Na potupu mu to učinil. Jung. Na tovaryšství ruku dáti někomu. Jung. Dar na dokázání vděčnosti. Vel. Na závěrku, zum Beschluss. Jung. Čehož na důvod. Kom. Pokoj na tu výmínku smluven byl. Koc. Na rozmyšlenou dáti. Jung. Na kata, na oheň odsouditi. Jung. — **5. O pohnútce, příčině a prostředku.** Na jednu ránu dub nepadne. Prov. Krásný kostel dal založiti i dostavěti na svůj náklad. Háj. Umřel na hrozné bolesti. Br. Učinil to na žádost jeho. Háj. Na tvé slovo to udělám. Jung. Měli nač živu býti. Br. Sama to ona na svůj šlak dělala. Svěd. Nebudeť na ně (na zboží neprávě dobyté) vesel. Br. Na ty peníze sebraná vojska. Jung. Na svůj groš, auf eigene Kosten. Har. Na mozoly jejich hodují. Br. Jest na ruce živ. Us. — **6. O výsledku a účinku.** Na smrt jej ranil. Háj. Na smrt se rozstonali. Jung. Na nic dobrého to nevyšlo, das hatte keine guten Folgen. Jung. Obecného lidu přízeň řídko na dobré vychází. Kom. Solinus to svědčí na odpor Pliniovi. Har. Vždyť jest jim na to přijíti, aby hladem zhynuli. Br. Na zmar přivesti. Jung. Jest mi to na ujmu poctivosti. Har. Na překážku býti. Kom. — **7. K vytknutí jakosti, jak se co činí.** Země na nejvýše spustla. Har. Na pospěch do jeskyně utekl.

Vel. Sebral na rychlo vojsko. Jung. Na oko to spatřujeme = zřejmě. Jung. Přišel mi na plnou, er kam mir derb an. Us. Tak na ten rozum Jozefus o tom píše. Br. Na tenť smysl mluví Jeremiáš v svém pláči. Br. Na ta slova mluveno bylo. Jung. Na křesťansko mluviti = křesťansky. Pulk. Na česko přeložiti, vyložiti. Jung. Na zdař bůh činiti. Kom. Na sirobu narozený, posthumus. Vel. Na srážku platiti. Jung. To placeno má býti na český groš = v českých groších. Zříz. Ferd. Na modro, na černo barviti. Us. Na čisto přepsati. Us. Tráviti čas na pláči. Jung. — **8. Když se přibližně počet vyměřuje.** Na sto mužův padlo. Háj. A dělala tu u ní na dvadcet let s dětmi Svěd. Dívek na dvě stě na smrt dali. Dal. — **9. K vytknutí dílův aneb částí.** Směsici bůh na čtyry tvářnosti rozdělil. Kom. Město na dvé příkopem se dělí. Har. Kožich na dvé probodl. Svěd. — **10. O stavu a způsobu, v jakém co jest.** Chrám jest na sboření Jung. Dcera jest již na vdání. Jung. Již hrad na ztracení byl. Dal. — **11. V následujících způsobech mluvení:** Hřích na hřích vršiti. Jung. Rána na ránu padala. Jung. Na zlé slovo vzatý. Vel. To naň provedeno jest. Jung. Na tebe náleží, naň přistojí. Jung. Na ruce přijíti, handgemein werden. Vel. Na tom zůstalo, dabei blieb es. Jung. Na něčem se snésti. Jung. Na tom se rozešli. Háj. Stojí na pohotově. Us. Na oku koho míti. Jung. Na všem dobře se míti. Jung. Na nesváru býti, uneinig sein. Us. Ty věci na odporu mezi nimi jsou. Pr. Řečník při za mnohá léta na sobě zdržuje. Vel. Na výmínce zavěšeno jest. Jung. Co chceš na nás míti. Vel. Na mosazi obraz slitý = z mosazi. Har. Uměl dělati na zlatě, na stříbře. Br. Nejsem na tom, abych mu překážeti měl. Vel. Na tom zle mi činíš. St. skl. Velice se na tom mýlíte. Jung. Vždycky má na čemž by se zastavoval. Kom. Držeti

na zapřenou. Svěd. Již jest toho na mále. Jung. Na větším díle. Vel. Měl na něm milostivého pána a přítele. Jung. Jak se na zdraví má. Br. Pryskyřice na barvě medu podobná. Vel.

Nabádati koho k čemu. Krále k shromáždění pokladů nabádal. Vel. K tomu porušenost nabádá. Kom. — **Nabádati proti komu.** Ale mne všemi obyčeji nabádajíce proti němu, pokoj jste mi nedali. Har.

Naběhnouti, nabíhati na koho neb na co. Často jsme naň nabíhali, dotazujíce se na čas plavení. Har. Nabíháno na ně ustavičně bylo. Kom. Jen jdi, však ty naběhneš na pěst, na plnou. Us. Naběhnouti na těžkosti. Vel.

Nabírati čeho. Nabéru vína a opojíme se. Br. Milý bože, kde se mám těch peněz nabrati. Svěd. — **Nabírati koho neb co.** Ti ho nabírali. Us. Oko puštěné nabrati. Us.

Nabyti čeho. Nové síly nabyti. Vel. Nabyti zboží, cti, hanby. Pulk.

Načiniti čeho. Načiniti sobě modl. Bibl. Po vší vlasti kostelův načinil. Pass.

Nad, předl. s akkus. a instrument. — **1. Znamená místo.** Město nad Labem, an der Elbe. Plác. Na velikém soudu zemském přede všemi a nade všemi seděti má český král. Všeh. A kníže Bořivoje vedlé sebe nad jinými knížaty posadil. Háj. Nad vojskem nejvyšší zprávu a moc míti. Jung. Hejtman nad tisíci. Cyr. Nade všelikou vrchnost. Br. Potom jsme šli na horu nad rybník Volovický nad chobot. Svěd. Nemohu odjíti, by nade mnou hořelo. Svěd. Nad ním se světlá hvězda stkví. Pass. — **2. Klade se k vytknutí míry, jež se přestupuje.** Nad právo měj smilování. Flaš. Kníže v tom boji nad míru a obyčej svého věku mužnost svou ukazoval. Háj. A to mi jest nad vešken div. Pass. Nad potřebu toho má. Jel. Sloupek nad

lojovou svíčku slouží. Kom. Nad přirození a povahu z tak dlouhého postu posilnění při sobě poznal. Har. Každému nad druhého nějaká obzvláštnost se pokládá. Har. Benátčané nad jiné národy rozkošem oddáni. Har. — **3. K vytknutí výbornosti a znamenitosti, obzvláštně při časoslovech:** předčiti, sahati, vynikati, vývoditi, znamenitým býti, slovútným býti. Raději chce uměním nad jiné předčiti, než bohatstvím. Vel. Nižádný nad něho udatenstvím nesahal. Let. Troj. Země česká mnohou zvláštností, jako růže nad kvítí vyniká. Pulk. Helena krásou nad jiné všecky vývodila. Let. Troj. Ten nad tě ve všem dobrém předčí. Pass. V učenosti nad jiné výtečným, patrným se učinil, v udatnosti nad všecky se ukázalým stal, moudrostí nad bratry své patrným jest. — **4. Při komparativě a superlativě.** Nad jiné moudřejší. Vel. Sladší nad med. Jung. Nad sedláky bídnější. Kom. Neklan byl muž nad ženu strašlivější. Háj. Delfín i nad ptáky nejrychlejší jest. Har. V soudech nad jiné moudřejší Libuše. Háj. — **5. K vytknutí moci a ochrany, kterou kdo nad jiným má.** Nad někým panovati, vládu a zprávu míti. Jung. Nemá nad sebou práva. Jel. Ty panuješ nad dutím moře. Br. Snad zvítězím nad ním. Br. Bůh tebe povýšil zde nad lidmi místo sebe. Flaš. Levitové postaveni byli nad komorami a nad poklady domu božího. Br. Nad přespolními ruku drží. Har. — **6. Při časoslovech pohnutí duševných, jako zapomenutí se, zalíbení, radosti, lítosti, zármutku a zoufání.** Ty jsi zapomněla se nade mnou. Br. Nad tím se troudí a rmoutí. Jung. Zapomenonti se nad svým dítětem. Jung. Nad něčím zalíbení míti. Jung. Nad někým lítost míti. Har. Pomstiti se nad nepřítelem. Jung. — **7.** Nad to, darüber, ja noch mehr. Nad to více nehledej. Jel. Nad to vědí, nebst dem. Kom. — Jiné fráse jsou: Marnost nad marnostmi, vanitas va-

nitatum. Br. Příliš a nadpříliš. Vel. Tajemství nad tajemství. Kom.

Nadati komu = přezdívati. Počal mně potvor nadávati. Vrat. — **Nadati komu co.** Nadáno to církvi od předkův. Kom. — **Nadati koho čím.** Nadati někoho hojným zbožím. Jung. Klášter k poctivosti svatému Janu založiti rozkázal a platy nadal. Háj.

Naděje. Dělá se naděje zlatého věku. Vrat. O čemž naděje nebyla. Vel. Tresci syna svého, dokavadž jest o něm naděje. Br. Všecka naděje klesla. Vrat. Naděje mne zmejlila, chybila, sklamala, oklamala. Vel. — Té naděje jsa k němu, že atd. Preff. Však proto té jsem naděje, že pán krátkými slovy to zpraví. Solf. Aby odpravováni byli, o nichž žádné naděje není. Kom. — Činiti sobě naději. Kom. Dobrou naději sobě dáti. Vel. Naději a důvěrnost svou míti. Vel. Naději sobě klásti. Jakž jsem sobě tu naději kladl. Žer. Což věříme, naději k tomu máme míti, že toho dojdem. Štít. Naději o něm dobrou mám. Jel. O skoncování naději má, de eventu confidit. Kom. Aby pokládali v Bohu svou naději. Br. A protož bojí se příští jeho, neb nemají naděje v něm. Štít. — V jehož zasloužení my nadějí svou odpočíváme. Br. — Proti mé naději se stalo. Vel. — Vašich Milostí v důvěrné naději prosím a žádám. Vel. V té naději býti. Vel. Jsouce my v té konečné neomylné naději postaveni. Apol.

Nadejíti komu. On mu nadešel a chytil jej. Us. — **Nadejíti koho.** V tom biskupství mnoho tě protivenství nadejde = potká. Leg. — **Nadejíti k čemu** = blížiti se. Když jsme nadcházeli k bráně. Kom.

Nadělati něčeho. Nadělati křiku, řeči. Us. Nadělati dluhů, dílů, kusů. Vel. A z služebníkův věrných nadělal sobě nepřátel. Solf.

Nádherně koho chovati, ctíti. Vel. Nádherně sobě vésti, pompam agere. Vel.

Nadíti se koho neb čeho. Jehož se nenadějí. Br. Když se toho nejmíň nadějí. Br. Naději se lepších časů. Sych. Phr. Nadál se odměny. Kom. Naději se z toho chvály. Jel. — **Nadíti se čeho do koho.** Nenaděje se do tebe nic zlého. Br. Kdoby z lidí toho se nadál do vás, abyste na svém neustupní býti měli. Br. Čehož jsme se do vaší horlivosti nenadáli. Apol. — **Nadíti se čeho o kom neb od koho.** Nadějemeť se o vás lepších věcí. Br. Čeho se mají jiní o sobě nadíti. Jel. Nerozumná jest a vzteklá, a z té příčiny nemnoho se od ní dobré rady nadíti a očekávati. Vel. Milostivé zprávy se od krále nadějeme. Vel. — **Nadíti se komu neb čemu.** A když již všickni nadáli se soudu budoucímu. Bibl. A královati bude ten, jemuž se nenadějí ti. Bibl. — **Nadíti se s conj. by a s inf.** Nadál se na jeho pohledu a pokoře, by jemu snadně přišlo, jeho přebojovati. Pulk. Odtud pochází všeho zlého počátek, odkudžby se nadálo přijíti lékařství. Mudr.

Nadlepšiti komu čeho. Protož se jim služby nadlepšuje. Vel. — **Nadlepšiti co.** Nadlepšil mu jeho díl o tisíc. Pr. měst.

Nadmouti se něčím. Svou se svobodou nadýmáš. Lom. Choulostivý štěstím se nadýmá, neřestmi opadá. Kom.

Nadržeti se koho, sich an Jemanden halten. Priamus s syny svými, kteřížto ustavičně se jeho nadrželi, přiteče. Let. Troj. Přemysl, jenžto dříve Filipa se nadržel. Pulk. — **Nadržovati komu** = napomahati. Lakomství měšci ruku nadržuje. Lom. Rozmáhá se rozpustilost svéhlavcova, že mu bez rozumu nadržujete. Sych. Phr.

Nadsaditi co, übertreiben, überschätzen. Cenu nadsazovati. Vel. Práci svou mezi tím, jak nejvýš mohl, velebě a nadsazuje. Kom. Své věci cenou mimo spravedlnost nadsazují. Jel. — **Nadsaditi nad někoho co.**

Sám sobě zjednal nejvyšší kněžství, nadsadiv nad Jazona tři sta centnéřů stříbra. Br.

Nadouti se čím. Naduv se vítězstvím. Vel. Pýchou se nadul. Vel.

Naháněti komu, čemu = k zisku pomahati. On mu dobře nahání. Jung. Co jsem hovado, abych tělu naháněje, život v šanc sázel. Kom. — **Naháněti čeho.** Naháněti někomu strachu. Vel.

Nahlédnouti co. Což by se stalo aneb ještě dálo k hanbě a škodě této zemi od kohožkoli, aby to pilně nahleděno bylo a na sněmu napraveno. Jung. — **Nahlédnouti do čeho.** Nahlédám do všech koutů. Kom. Nenáleží nám do jeho soudů nestihlých nahlédati. Br. — **Nahlédati v co.** Nahlédneť v to časem svým bůh. Jung. V srdce své živě nahlédl. Br.

Náhlý k čemu. Náhlý k hněvu. Vel.

Nahoditi se komu, in den Wurf kommen, vorkommen. Nahazuje se mi dobrá příležitost. Jung. Jestliže se mi co zlého od něho nahodí. Br. Tys se mi první nahodil. Jel. Smyslům vidění a slyšení nejednou zblouditi a zmýliti se nahodí. Br. V jakéž pokušení se i lidem pobožným uběhnouti nahází. Br. — **Nahoditi koho,** in Wurf bringen. Míní o každém nuzném, jehož by bůh nahodil. Br.

Nahoniti čeho neb co. Toho, což nespravedlivě nahonil, neužive. Br. Lev si toho nahonil. Jel.

Nachovati čeho neb co. Mnoho statku nachoval. Jung. Cožkoli nachovali otcové tvoji. Br. Věci, kterých nachovali. Vel.

Nachýliti čeho. Pochlebníkům svých uší nachyluje. Jel. — **Nachýliti k čemu.** Nachýliti mysl k jedné straně. Jel. Někoho k sobě nachýliti. Háj. K tomu se nachylovalo, aby krajina ta spustla. Br. — **Nachýliti na koho co.** Nachýlil na nás milosrdenství před králem Perským. Vel.

Náchylnost. Náchylnost přátelskou míti. Vel. Náchylnost jeviti. Z mládí jevil náchylnost k hudbě. Sych. Phr. Náchylnost prokázati. Mnohé jsou příčiny, pro něž lidé zde v tomto obcování jedni druhým všelijakou náchylnost prokázati povinni býti se nalezají. Vel. — Náchylností komu povinen býti. My předkům našim, původům a ochrancům umění, mnohou náchylností povinni jsme. Vel.

Nájem. Dáti v nájem. Dob. V nájem propůjčiti. Vel. V nájmu býti. Jung. V nájmu u někoho bydleti. Vel.

Najmouti koho neb co. Dům cizí najímati. Vel. Clo najímati. Vel. Dělníka ze mzdy najíti. Vel. Najal také ze mzdy z Israele sto tisíc mužů. Br. Najmouti sluhu. Har. Consules sami osobně válku vésti, lid válečný najímati, vojska zbírati musili. Vel.

Náklad. Náklad vložiti. Vel. Náklad vésti, činiti. Vel. Náklad nésti. Us. — Nákladem stížiti, obtížiti. Vel. Nákladem svým vydati knihu. Jung. — Na svůj náklad válku vedl. Vel.

Nakládati komu = napomáhati, straniti, státi s kým. Kdožby se nedobře přimlouval nebo stranu držal, jednomu nakládaje z úmysla a druhého z úmysla bez příčiny spravedlivé potlačuje. Všeh. Ačkoliv hřešícím nenakládáš, a ruky nedržíš. Br. Aby měl v radě, kteřížby po něm stáli, a jemu nakládali, jakožto jeho dobrodiním k vyššímu stavu připuštění. Vel. — **Naložiti co na koho.** Stany rozbili i zase ráno složili a na mezky naložili. Vrat. Kdož na špehy nakládá, jest v nějakém nebezpečenství. Solf. — **Nakládati s kým.** Nelidsky s někým nakládati. Vel. Nalož s služebníkem svým vedle milosrdenství svého. Br.

Náklonek. K náklonku přijíti. Jung. Na náklonku býti, státi. Svět již na náklonku stojí. Sych. Phr. Na náklonku světa postaveni. Vel. Rod ten jest na ná-

klonku. Pulk. — Při tomto konci aneb náklonku světa. Vel.

Nakloniti čemu čeho. Nakloň pravdě ucha. Jel. — **Nakloniti k komu, k čemu.** Naklonils srdce svého k ženám. Br. Žádal jsem za něj, aby se k němu láskou naklonil. Har.

Naléhati na koho neb na co. Aby mu v té věci pokoj dal, a na něho nenaléhal, nechceli sám s něčím horším se potkati. Vrat. Snažně na to naléhají, aby atd. Pulk.

Nález. Nález padne na koho. Po nálezu panském nemůže ten, na kohož nález padne, odporu klásti. Prvk. Nebudouliť chtíti tomu, což jim nález přinese, dosti činiti. Solf. — Nález učiniti, udělati; nález vypověděti, vynesti. Vel. Nálezové při všech úřadech na ně se činí. Pr. měst. — Nálezem někoho opatřiti. Kdo spravedliv jest, toho aby nálezem svým opatřili. Všeh. — Nohama jíti v nález, pedibus ire in sententiam. Někteří řečí, někteří nohama v nález jdou, rovná však tajností a mlčení vážnost ve všem při tom potazu se zachovává. Všeh. — Odvolati se z nálezu. Všeh.

Nalézti komu co, ein Urtheil finden, sprechen. Bude povinen k soudu státi, a co mu tady nalezeno bude, tomu dosti učiniti. Apol. Jemu od práva to nalezeno. Pulk. — **Nalézti mezi kým** = rozhodnouti. By soudcové mezi nimi nalezli. Výb. — **Nalézti na koho co.** Snad ho tam bůh poslal, aby shledl naše příbytky, aby na nás bůh opět nalezl nějakou vinu. Solf. = **Nalézti o čem.** Tu jich milost páni slyšíce od obou stran pře líčení, takto o tom nalézati ráčí. Solf. — **Nalézati se v čem** = pozorovati co, držeti se čeho. Že sobě slova tvého vážím, a v něm se nalezám. Br. Nalézati se v povinnostech sobě předložených; v šlechetném životu; v poslušenství rodičů. Pulk.

— **Nalézti za co.** I nalezli a ustanovili za právo vůbec. Han. Výb. Kteříž to za věc svatou, potřebnou a užitečnou nalezli a stvrdili. Br.

Náležeti s dat. Dítky, manželky náleží vám milovati a jich šetřiti. Flav. Mně náleží, ať bych sloužil. Vel. Což králi náleží. Vel. List tento v sobě nic jiného nezavírá, než jakž listu věřicímu býti náleží, že atd. Solf. — **Náležeti do čeho.** Náležím do toho stavu osudem. Kom. — **Náležeti k čemu.** K tvému úřadu náleží. Vel. My nevíme, k kterému Pán právu a soudu ráčí náležeti. Solf. Jistý díl sousedů k jednomu kostelu aneb záduší náležejících. Vel. — **Náležeti na koho.** Nenáleží to na mne. Jung. Účinnými býti na možné náleží. Kom. Opatříme ho tak, jakž na vězně náleží. Sych. Phr. Jakž na Jeho důstojnost náleží. Br. — **Náležeti pod co.** Ten ostrov náleží pod správu Benátčanův. Har. Sám to jak náleží nevím, ich weiss es nicht recht. Jung. Nacházíme se jak náleží. Sych. Phr. Sem to náleží. Vel.

Náležitý komu. Člověku náležitý = člověcí. Vel. Dědictví nám náležité. Jung. Ač poněkud nebylo nám náležité (potřebí) nepřátelům práva stvrzovati. Solf. — **Náležitý k čemu.** S věcmi k jeho službě náležitými. Br. My jakožto věrní poručníci, mluvili jsme to, cožby bylo k při naší nejnáležitějšího. Solf. O věcech k náboženství náležitých. Br. — **Náležitý na koho.** Nadto dámť dary i jí na tebe náležité. Br. Pokoru a opatrnost na pobožné lidi náležitou. Br. Cti lékaře ctí náležitou na něho. Br. — **Náležitý pod co.** Kraj jest pod jeho správu náležitý. Har.

Namanouti se. Namanul se, er kam zufällig dazu. — **Namanouti se komu.** Po ulicích běhal a každého, kdo se mu namanul, mordoval. Kom. — **Namanouti se na co.** Každému volno, co se na mysl a do péra namane, psáti. Kom.

Namluviti s dat. Namluvil se mu dosti, aby tam nechodil. Us. Někomu něco namluviti = nalhati. Pass. Já mu namluvím jako psovi = domlouvám, kárám. Us. — **Namluviti koho k čemu.** K takovým skutkům namluviti se dají. Vel. — **Namluviti s předl. na.** Nikoli nás na to nenamluvíš. Aesp. Oni Vršovci žádným obyčejem jeho na to nemohli namluviti. Háj. Namluvil je na to. Vel. Na tom jsou se mezi sebou namluvili = smluvili. Apol. — **Namluviti se o něco,** etwas verabreden. Jakož jsou se strana pod jednom s osobami od stavův pod obojí o to namluvili a snesli. Apol.

Nápad = právo ke statku neb statek sám, kterýž po smrti jiného na někoho padne. Nápad jde na koho. Jestli že by to dítě umřelo, aby nápad šel na strýce toho dítěte. Jung. Když děti nemajíce ještě let zralých zemrou, tehda nemá jíti nápad na máteř. Pr. měst. — Nápadu užívá po kom. Vel. — Nápad k něčemu míti, Successionsrecht haben. Majíce nápad po ujci svém, krajinu tu mezi sebou rozdělili. Háj. Všickni nápad a právo měli, anobrž i chuť k českému království. Vel. Nápad ztratiti. Pr. měst. Nechceli svého dědictví a nápadu ztratiti. Vel. — Nápadem co míti. Magové vždycky jedni po druhých, synové po otcích dědičným nápadem ten hrob v svém opatrování míti musili. Cyr. Nápadem co na koho připadne. Cyr.

Napadati komu. Pláče a směje se, jak jí napadne. Us. Co ti to napadá. Us. — **Napadati koho.** Rozkázal vojákům nelítostivě, kohož by koli napadli, rozsekati. Br. Kdyby napadli ožralce někde. Pulk. Nezdraví napadlo mne. Kom. Dobrá ho napadla, war bei guter Laune. Us. Napadla ho chuť. Us. — **Napadati na koho, na co.** Na něžby dotírati a v celém mluvení napadati mohl. Kom. Napadati na nohu. Us. — **Napadati v co.** Sám to rozum ukazuje, že ti napadati mají v dědictví. Eus.

Naplniti co. Naplniti připověď, slib, žádost, prosbu. Vel. Slov svých skutkem nenaplniti. Vel. Mluviti budu slovo a naplním je. Br. Naplniti vůli pána svého. Let. Troj. Naplniti svůj úmysl. Han. Výb. Na tom Jeho Milosti Císařské vůli naplníte. Prvk. Ať by naplnil Hospodin Abrahamovi, což mu zaslíbil. Bibl. Neradím slibovati toho, což by člověk nenaplnil. Štít. Přikázání naplniti. Kteřížto páni chtíce Libušino přikázání naplniti, poslavše posly atd. Pulk. Tehdy jsme naplnili to přikázání boží. Štít. I stalo se, že se naplnili dnové, aby porodila. Br. Naplnila se na tobě naděje má. Jel.

Nápodobný čemu neb k čemu. Nápodobný pravdě. Vel. Nápodobný k octu. Har. Delphin má pysk nápodobný svini. Har.

Napomahati komu, čemu. Chudé opouštěje bohatým napomáhal. Br. Aby spravedlnosti potlačené napomáhali. Br. — **Napomáhati k čemu.** Nemnoho k tomu napomáhá. Vel. K tomu vítězství on mnoho napomohl. Vel.

Napomenouti koho (akk. et gen.) Napomenul jest pannu Tobiáš. Vel. Jej napomínali, aby toho ulevil, i trestali. Háj. Napomínali jich. Br. Těšili a napomínali Židův. Plác. — **Napomínati koho k čemu.** Tvá povinnost tě k tomu napomíná. Vel. Pročež jich i k utíkání zlého a přidržení se dobrého napomíná. Br. — **Napomínati koho z čeho.** Z dluhu napomínati. Vel. Já jsem jeho napomenul z dluhu. Svěd. Ani z toho, což jsou druhému půjčili, napomínati nemají. Vel.

Napomenutí činiti. Vel. Z tvého napomenutí, na tvé napomenutí. Vel.

Nápomocen býti čeho. Toho nápomocen chci býti. Vel. — **Nápomocen komu.** Potřebuje-li kdo pomoci, buď mu nápomocný. Kom. Abychom byli nápomocni Římanům. Flav. — **Nápomocen k čemu.** K zdraví nápomocné (hojitedlné). Vel. Aby mu byl nápomocen k utvrzení království v rukou jeho. Br.

Náprava. Nápravu učiniti. Aby nám neměl slušné nápravy učiniti. Solf. Nápravu pro nářek cti vykonati. Pr. měst. Kdožby nedůvodný nářek učinil, má a povinen bude tomu, kohož nařekl, zjevně před právem nápravu, to jest takovou prosbu učiniti a narčeného odprositi. Pr. měst. — K nápravě co přivésti. Což porušeného, k nápravě přivésti. Vel. Král se v to podává, že sněm položiti, a staloli se jaké ublížení svobodám tohoto království, k nápravě skutečné to chce přivésti. Otters. Kterak bychom my sobě to slušně k nápravě vésti měli a mohli. Pr. měst.

Napraviti koho neb co. Hodinky napraviti. Us. Chybu napraviti. Us. Živnost napraviti, rem familiarem augere. Vel. Život svůj napraviti. Vel. Aby tě pán bůh napravil. Us. Že chce císař smrt jejího manžela napraviti. Háj. — **Napraviti čeho.** Napraviti mravův svých. Kom. – **Napraviti k čemu.** Úmysl svůj k něčemu napraviti. Mudr. Prvé než ho bůh sehnul, a ku pokání napravil. Br. Zase napraveno bude k svému prvnímu způsobu, wiederhergestellt. Br. Abyste se jí (cesty) drželi, po ní kráčeli, a nahodiloliby se na kteroukoli stranu vychýliti, k ní se zase napravovali. Br. — **Napraviti na něco.** Královnu na svůj smysl napraviti. Kom. — **Napraviti v čem.** Kdyby se líbilo bohu, navrátiti mne k časům zvolnějším, napraviti bych v tom hleděla. Kom. Což jiného činiti, bratři, než v tom napraviti. Br.

Napřed. Napřed míti co před kým, před čím, voraus haben, Vorzug haben. Dobré věci před zlými daleko napřed mají. Vel. On před ním nic napřed nemá. Vel. — Napřed dáti, Vorzug lassen. Ostrov Cypr zemi svaté na žádných úrodách nemnoho napřed dal. Har. Mnoho jich v těch bitvách padlo, když jedni druhým napřed dáti nechtěli. Plác. On mu v tom nic napřed nedá. Vel.

Napustiti něco něčím. Jedem nápoj napustiti. Jung. Jedem lítým střely napustiti. Pulk. Napustiti oči kouřem. Kom.

Naraditi koho, anrathen, vorschlagen. Naradili mi vaši děvku. Pulk. Krále rada jeho naradila. Dal. — **Naraditi koho k čemu.** Leg.

Naraziti co. Narazil čbán, a potom ho rozrazil. Us. Boty naraziti t. na desky. Us. Cenu naraziti, den Preis erhöhen. Kteříž za lacina překupují obilí, víno i jiné věci, aby cenu jejich potom narazili, a draho udělali. Vel. Naraziti dluhy, útraty, verursachen. Pr. měst. — **Narážeti do čeho** = řečí dotýkati se. Kom. — **Naraziti koho na co** = nakloniti. Každý, co v hlavu zavzal, na tom stál, jiné na to též naraziti usiluje. Kom. Narážeti na co, anspielen. Narážel na otcovskou řeč. Kom. Slova, jimižby se na přítomné věci narážeti mohlo. Kom.

Nařčen čím. Člověk nařčen prostou žalobou. Pr. Bludy, jimiž křivě nařčen byl. Hus.

Nářek = nařknutí, pomluva. Nářek cti. Vel. — **Nářky** smítati. Vel. Ten nářek (Beschuldigung) z nich svedl. Br. Aby nářky jejich nespravedlivé od sebe odvrátil a svedl. Br. Vésti si nářek na někoho. Sych. Phr. — Očistiti se od nářku. Br. —

Nařiditi koho neb co, verordnen, bestellen, einsetzen. Aby stále drželi dny ty Purym, jakž je nařídil jim Mardocheus. Br. Noční stráže nařiditi. Cyr. Nařídil zaklinače. Br. Nařiditi na místě jiného, substituere. Vel. Nařiditi učitele. Jung. Nařídil hejtmany nad tisíci Arabů, setníky, čtvrtníky. Flav. Zprávcem městským ho nařídil. Pulk. — **Nařiditi o čem.** Císař takto o tom nařídil. Pulk.

Naříkati na co = stěžovati sobě. Na ně budu naříkati do smrti. Us. Naříkati na své hříchy. Vel. Naříkati na svůj osud. Sych. Phr. — **Naříkati nad kým, nad čím.** Nad nemocí ducha svého i nad zlostí ne-

přátel naříká. Br. Naříkati nad umrlým. Vel. — **Naříkati po kom** = toužiti, stýskati sobě. Naříkajících sobě po dětech. Br.

Nařknouti, naříkati co, = právo sobě na některé věci pokládati, ansprechen. Jestliže dva manové jednostejně jedno manství naříkají, a praví se jednostejně jeho držení míti. Pr. Man. Věci z krádeže narčené a nalezené mají býti navráceny tomu, kdož je naříká, neb se k nim připovídá. Brikc. — **Naříkati koho čím,** beschuldigen. Naříkati koho čím zlým. Eus. Nařknouti koho vinou. Jel. Kdožby komu zrádce dával, aneb ho tím nařekl, že cti nemá. Zříz. Ferd. — **Naříkati koho o co.** Kdožby je o tu věc nařkli. Výb. Kdyby práva nebylo, o každý soud naříkali by soudce o křivdu. Br. — **Naříkati koho v čem.** On ho naříká v klamu, v zlodějství. Jung. Lečby koho světle v čem chtěl nařknouti. Pr. měst. — **Nařknouti koho z čeho.** Neb jej ze všech peněz nařekl jest a před soud připravil. Pr. Kdo protivníku půhon klade, obsílá ho před soudce, a naříká ho a viní ze škody. Kom.

Narovnati koho, co = srovnati, smířiti. Dosti se jich narovnal, a neporovnal jich. Us. Kteréžkoli věci s vámi jsme narovnali a smluvili. Vel. Bude moci něco mezi mnou a vámi narovnáno býti. Solf. — **Narovnati o co.** O všecky věci mezi sebou bratrsky narovnavše, rozjeli se. Háj. Očkoli jsme narovnali s vámi, stálé jest. Br.

Narovnání. Narovnání učiniti mezi kým. Mezi Uhry a králem jich že chce učiniti narovnání. Háj. Narovnání mezi muži a ženami. Kom.

Nasaditi, nasazovati s akkus. i gen. Nasázel štěpův. Jel. Nasaditi rybník = rybami osaditi. Jel. Umí sobě své věci nasazovati, draze ceniti, ale cizí zlehčovati. Solf. Hrdla, života svého nasaditi. Let. Troj. Nasaditi statky. Sych. Phr. Neb i sám sebe, i toho,

což má, pro obecné dobré s moudrostí má nasaditi. Štít. Nasázel nových konšelů = ustanovil. Vel. — **Nasaditi nad někoho,** überbieten. Jung. — **Nasazovati koho proti komu,** anhetzen. Ouklady mu činil, krále proti němu nasazoval. Vel. V největší a nejkrvavější nepřátely se obrátili, aby ještě i jiných nepřátel ukrutných proti nám nasazovali. Vel.

Násilí. Násilí provesti, Gewalt verüben. Vel. Násilí panně učiniti = zprzniti. Vel.

Následovati s akkus. více s genit. Poněvadž ten, který ji následuje, jest člověk mladý = ji sobě namlouvá. Žer. Lid obecný tím se spravuje, také šlepěje jich v skutcích dobrých následoval. Háj. Následovati příkladu něčího, šlepějí otce svého. Vel. Tak jako noc následuje dne. Br. Téhož exempláře následováno i při těch knihách. Br. — **Následovati po kom.** Následující po nás. Vel. — **Následovati za kým.** Následuje za tou jiná kniha. Eus.

Nasnovati = nastrojiti, spůsobiti. Nasnovati válku. Cyr. Nasnovati zradu. Vel. Ouklady o bezhrdlí nasnovavše. Cyr. Rady zlé nasnovali. Pulk.

Nastaviti čeho neb co. Nastaviti hrdla, života = odvážiti se. Jung. Ucha nastaviti. Vel. Ďáblové pilně pozorujíc svých uší nastavili. Solf. Nastavuje líce tomu, kdož jej bije. Br. Nastavil mu líce. Kom. Nastavuji hřbetu. Kom.

Nastoupiti koho. Bolest ji nastoupila. Pass. — **Nastoupiti na koho neb na co.** Někteří, odvrhše zbraň svou, nejinak než jakoby jim nepřítel na paty nastoupal, chvátavým během utéci pospíchali. Vel. Těžce nastoupiti nač, sich woran stossen, etwas übel nehmen. Já se také obávám, aby ti soudcové na ten artikul těžce nenastoupili. Solf. Na cestu pokání nastoupiti. Jung. Na právní cestu nastoupiti. Dob. Na šlak, na šlepěje, na stopu něčí nastoupiti. Vel. Na něčí místo

neb ouřad nastoupiti. Jung. Nastoupiti na vladařství země. Jung. Na jinou radu nastoupiti = přijíti. Vel. Na jiný úmysl nastoupiti, anderes Sinnes werden. Vel. Jeho milost císařská na mne nastupovati ráčí = naléhati. Vel. Na smrt jeho nastupovali. Plk. Na žádného tuze nenastupuj. Br. — **Nastupovati o co.** Nastoupati o záplatu, urgere solutionem. Vel. O spravedlnost nastupovati. Pr. měst. Nesmýšlím, aby dále o ně na koho nastupováno býti mělo. Žer. Po smrti primasa zase o městské právo nastupoval. Apol. — **Nastupovati proti komu.** Jestližeby od útiskův přestáno nebylo, tehdy bychme týmž majestátem proti každému tomu nastupovati přinuceni byli. Apol.

Nastražiti komu. Nastražiti rybám. Vel. Vnada, kteráž se rybám, ptákům nastražuje. Vel. Nastražiti zajícům. Sych. Phr. — **Nastražiti na koho.** Jakž bylo na ni nastraženo, mladice mocí vzatá = ouklady činěny. Lom.

Nastrojiti čeho. Nastrojiti jídel. Jung. Jakých by křikův nastrojil. Vel. Všelijakých triumfův a kratochvílí nastrojiti. Har. — **Nastrojiti co.** Nepokoj a nesvornosti mezi lidmi nastrojovati. Vel. Povyk a úpění nastrojiti. Let. Troj. Mnoho zbytečné řeči nastrojiti. Vel. Boj nastrojiti. Let. Troj. Nastrojiti hodování. Let. Troj. — **Nastrojiti koho neb co k čemu,** geschickt machen, einrichten. Kteřížby za bohem šli, a život svůj k jeho líbosti a vůli nastrojovali. Koc. Aby je cizími příklady ku poslouchání bedlivějšímu nastrojil. Br. Koráb k plynutí nastrojiti. Jung. Národů k tomu, aby metlou jeho byli, nastrojuje. Br. Nastrojiti se k čemu = připraviti. Než se nastrojili k té válce, zahynul. Br. — **Nastrojiti co na koho.** Obraceje to na jiné, což nepřátelé na církev nastrojili. Br. Je tam na něho nastrojeno. Us. Oukladové na něho nastrojení. Br.

Nasvědčovati komu, čemu. Čemuž nasvědčuje i to. Plác.

Čemuž nasvědčuje obecné přísloví. Vel. A v tom mu i křesťanští učitelé nasvědčují. Vel.

Nasytiti čeho. Lačné nasytil dobrého a bohaté zůstavil lačny. Štít. Když se nasytí chleba. Br. — **Nasytiti čím.** Nasytititi pokrmem. Vel. Nasytiti se hleděním. Kom.

Natáhnouti co neb čeho. Natáhnouti plachty. Vel. Natáhni i provazů svých. Br. Kterýž silně natahuje lučiště své. Br. Jiné struny natáhnouti. Us. On tu věc hrubě natahuje, übertreibt. Us Práva co voskového nosu sem i tam natahovati. Vel. Křivolace všeho natahují k tomu, čehož dokázati usilují. Vel. — **Natáhnouti koho na co,** wohin ziehen. Nač sobě upřel, na to ho natáhnouti chce. Kom.

Naučiti koho co. Nebť bůh otec rád jej slyší, a znáť ta slova, kteráž jest jediný syn jeho Kristus ráčil své křesťany naučiti. Štít. — **Naučiti se čemu.** Od nich naučíš se opatrnosti. Br. Také Kristus pateř (otčenáš) učinil krátek, aby neměl omluvy i žádný, kdož jen smysl má, by se nemohl jemu naučiti. Štít.

Navésti koho čemu. Jestliže někoho lstivě tomu navedla, aby odešel. Br. — **Navésti k čemu.** Rozumného člověka brzo k dobrému navedeš. Tkad. Kozel mne k tomu navedl. Us. — **Navésti na co.** Navedl mne na pravou cestu. Kom. Však jest vinnější ten kterýž na to navedl, než ten kterýž to učinil, dazu verführte. Háj. Na jiné navésti = přemluviti. Vel.

Navrátiti koho neb co čemu. Tělo zemi navrátiti. Vel. — **Navrátiti komu co.** Navrátiž jej pánům jeho. Br. Jednomu každému navráceno bude podlé skutkův jeho. Rad. zv. — **Navrátiti koho neb se k čemu.** Navracovati někoho k jeho důstojenství, wieder einsetzen. Let. Troj. Aby byli do nebe k svému dědictví navráceni. Solf. K milosti navrátiti. Vel. K zdraví navrátiti. Vel. Navrátiti k cti. Han. Výb. On nás k životu navrátil. Kom. Navrácenu býti k své svobodě. Jung.

K prácem se navracejí. Kom. K sobě a k rozumu se navrátiti. Kom. Navracovati se ku pokání. Vel. — **Navrátiti na co.** Abychom my všickni byli zase na místa naše navráceni. Solf. Zase na pravou cestu se navrátiti. Vel. Vám toho ničímž zlým připomínáno, a na to se více navracováno býti nemá. Apol. — **Navrátiti v co.** Města, hrady v lepší stav navracovati. Let. Troj. Někoho v předešlé zdraví navracovati. Jung.

Nazvati koho čím. Toho nešlechetným nazovou. Br. Nazovu lid lidem svým. Br. Nazval to místo Kouřimem. Háj. — **Nazvati koho za co.** Nazvali mne za zloděje. Svěd.

Nebezpečenství. Opovážil se nebezpečenství. Br. — Nebezpečenství smrti vystáti. Jung. Nebezpečenství podniknouti, podstoupiti. Jung. — Opatřiti koho před nebezpečenstvím. Nás před nebezpečenstvím, které by z toho pojíti mohlo, opatřil. Žer. — V nebezpečenství býti. Vel. Tím oči nám vytýkají, že jsme vždycky v nebezpečenství života. Br. V nebezpečenství přijíti, upadnouti, v nebezpečenství života se dáti, vydati. Jung. V nebezpečenství života a hrdla se dáti. Jung. Zoumyslně v nebezpečenství smrti se zapletati. Br. — Z nebezpečenství vysvoboditi. Br.

Nedbanlivý čeho. K milosrdným skutkům náchylný, ale válek nedbanlivý. Háj. Nedbalý svého dobrého. Kom.

Nedbati čeho. Potom král počal pýchati a svých bratrů nedbati. Dal. — **Nedbati o kom.** Anebo pak o všech nedbej. Štít.

Nedostatek čeho. Nedostatek srdce = nezmužilost. Oznámil jemu svého srdce nedostatek. Háj. Nedostatek obilí a jiných věcí. Vel. — **Nedostatek na čem.** Nedostatek na lásce ke cti. Kom. Mlynář trpí nedostatek na vodě. Us. Nedostatek na zdraví trpěti. Jung. — **Nedostatek v čem.** Nedostatek v penězích. Vel. Ne-

dostatek trpíme ve všem. Br. — V nedostatku zdraví postavenu býti. Vel.

Nedůvěřovati komu neb čemu. Žádnému nedověřuje. Br. Nebudou nedověřovati slovům jeho. Br. — **Nedůvěřovati čeho na koho.** Kněz naň toho nedůvěřil. Dal.

Nechati koho neb čeho. Nechati války. Vel. Nech s nimi řeči, neb jsou to osoby velmi neustupné. Solf. Chytrostí těch všech nechte na straně. Solf. Pobožných pak v trápení do času nechává bůh. Br. — **Nechati co neb komu co.** On tu život nechal. Háj. Čtvrtý díl toliko sobě ze všech důchodů nechal. Háj. To nechte mně, dafür lasset mich sorgen. Us. — **Nechati na čem.** Nechati na vůli. Vel. — **Nechati koho při čem.** Pána našeho, i nás všech při pokoji nechajíce pokojně odsud odešli. Solf. Ať mne při pokoji nechá. Háj.

Nelíbost. Nelíbost míti nad čím. Pakli se mu kdy co dobrého z nevědomosti vytrhne, má nad tím nelíbost. Vel. Jakoby žádné k nim nelibosti neměli. Br. Nelibost nese k nám, že mu nepochlebujeme. Sych. Phr. Nelibost vzala k němu všecka vojska. Br.

Nemáhati na co neb na čem, kränkeln, schwach werden. Počav na druhé oko nemáhati. Otters. Jedno oko ztratil, na druhém počal nemáhati. Výb.

Nemilost. Na milost i na nemilost se dáti. Vel. — V milosti býti. V nemilost přijíti, upadnouti. Vel.

Nenávist. Nenávist získati. Nenávist jsem získal. Kom. Nenávist odložiti a odvrci. Vel. — Nenávistí hořeti proti někomu. Vel. — V nenávisti býti, v nenávisti míti někoho; vzíti někoho v nenávist. Vel. Aby se pro žádnou příčinu v nenávist nebrali. Kom. V nenávist vjíti. Skrze to jednak všem všel v nenávist. Háj.

Neroditi = nechtěti. Když jste nerodili o dívce dbáti, bude vás můj rod železnou metlou kázati. Dal. — **Neroditi o čem** = nedbati. Dobrý svůj jazyk plodí (množí), nevěrný o svém jazyku nerodí. Dal.

Nesnaditi se s kým o něco, streiten. Proč se nesnadníš se mnou. Br. Že se s bohem ďáblové nesnadnili, v soudy se s nimi dávali. Solf. A nežby se o knížetství s bratrem svým nesnadnil, aneb proto válku zdvihl, raději mú ho dobrovolně smlouvou postoupil. Vel.

Nésti co. Strom nese ovoce. Us. Práce, kterážto žádného užitku nenese. Vel. Jakou to platnost nese. Vel. Nese to tak s sebou spůsob světa. Kom. Ta pokuta světskou hanbu nese. Vel. To neslo vší zemi nebezpečenství. Br. Něco dobrou a pokojnou myslí nésti. Vel. Něco nelíbě, těžce, protimyslně, bezděky nésti. Jung. Velmi těžce takovou věc na svém srdci nesl. Háj. Nésti válku. Štít. Nésti práci, náklad. Štít. Pokutu nésti. Vel. Na životě a statku škodu nésti. Vel. Hanbu nésti. Vel. Úhonu, ujmu na cti a slávě nésti. Bibl. Outraty nésti. Jung. Podobenství na sobě nésti. Vel. Podobu něčí na sobě nésti. Smutek nésti. Vel. Biskupský ouřad na sobě nésti. Vel. Tahú voje, bitvu v sobě nesú. Rkp. Kr. — **Nésti s předl. k.** Lásku, milost k někomu nésti. Vel. Těžkost k někomu nésti. Akt. Ferd. Dolů ke dnu se nésti. Vel. Každý tvor přirozeně se k tomu nese, by sobě pohodlné věci liboval. Kom. — **Nésti s předl. na.** Nésti oko nebo zření na koho. Kteří nad nimi vladaře ustanovili, aby na židy oko nesli a v poddanosti je zdržovali. Plác. Tak že i Filip obzvláště naň oko nesl. Vel. — **Nésti s před. po.** Nesu oko po věcech jeho. Plác. Po všem oko nésti. Vel. — **Nésti v čem.** Nésti v sobě = obsahovati. Krátkost řeči neb spisův zatmělost nebo nedorozumění v sobě nese a obsahuje. Pr. měst. Artikul třetí to v sobě nese. Solf.

Nevinen čím. Tím jsem jemu vším nevinen. Rkp. Kr. — **Nevinen od čeho.** Nevinný já jsem od krve spravedlivého tohoto. Preff.

Nevole. Aby nějaká mezi syny mými nevzrostla ne-

vole. Háj. Mezi Barnabášem a Pavlem vznikla nevole o Jana. Br. Která a jaká nevole zběhla se mezi pánem a posly. Solf. — Mezi sebou nevole mívali, krev prolévali. Br. Nevoli, různici stropiti, zbuditi. Vel. Nevoli odložiti. Vel. Nevoli mezi kým srovnati. Háj. Nevoli mezi stranami smluviti. Vel. Nevole zastaviti. Háj. Nevole přetrhovati. Br.

Nevoliti se. Počali se mezi sebou nevoliti. Plác.

Nevražiti koho. Má počestně živ býti a jiného nevražiti. Br. — **Nevražiti na koho** = hrozně nenáviděti. Proto s ní býti nechtěl, že nevražil na bratra jejího. Vel. Poněvadž pak on na mne nevraží. Cyr.

Nezbytí. Vida nezbytí, a chtěje raději některé zachovati, utekl, da er keine Rettung sah. Vel. Obleženi byli, a vidouce nezbytí, za milost prosili. Plác. Judas do třetího dne v té cisterně tam seděl, a vida že nezbytí, volal prose, aby ven vytažen byl. Preff. Měšťané vidouce nezbytí, pustili ho do města, dass sie ihn nicht los werden. Vel.

Nic. Uvažuje, coby dobré bylo činiti, a co nic. Jedni prolezli, jiní nic. Kom. A on toho nic vděčen nebyl. Solf. Nic toho neučinil, což slíbil. Vel. Pakliť nic toho při mně není, s čehož mne oni viní. Br. Jeho nic nebylo než ústa. Kom. Nic jeden před druhým napřed nemá. Har. Mezi tím byli tu někteří, kteříž se nic do těch roztržitostí nemíti pravili. Kom. Někdy se dávala odpověd, ale nic k věci. Kom. Nic není po tom. Us. Nic proti tomu není, kommt damit in keinen Vergleich. Har. — Raduje se, že ten strach byl ničímž, eitel. Jung. Jimž svědomitost ničímž jest. Sych. Phr. — K ničemu dobrému tím sobě neposlouží. Br. Kterýž k ničemuž není, se nehodí. Vel. Nic k ničemuž. Vel. — Je mi na nic. Us. Na nic přišel. Br. Na nic přicházeli a míjeli bludové. Eus. Na nic přivésti. Vel. Na nic přivedl nepřátely lidu svého. Br. Na nic mu

to sluší. Us. To zní na nic. Us. — S nic nebýti = nic nemoci učiniti. By sebou o zem bil, s nic býti nemůže. Prov. Nemoha já na ten čas s nic jiného býti. Vel. — V nic obrátiti. Vel. V nic přijíti. Kom. — Něco za něco, nic za nic. Prov. Pro nic a za nic. Br. Za nic nestáti. Br. Za nic nevážiti, nepokládati; za nic neměti. Vel. Neváží sobě své důstojnosti, a ji sobě za nic pokládá. Br.

Noha. Nohy na pomoc vzíti. Vel. Vzíti nohy na ramena. Us. — Dal nohám věděti. Pulk. — Na svých nohách choditi. Vel. Dáti se na nohy, vzchopiti se na nohy. Us. Na nohy skočiti. Rkp. Kr. Postavil ho na nohy = pomohl mu. Vel. Na nohy komu pomáhati, pomoci. Vel. — Dáti v nohy neb dáti se v nohy = utíkati. Nepřátelé všickni zase zpátkem v nohy dávali a utíkali. Cyr. Pomoci, zdraví a zachování svého v nohách hledati. Vel.

Nouze. Nouze mne souží, hněte, trápí. Jung. — Nedá si nouze. Sych. Phr. — Nouzi tříti. Br. — Na nouzi přijíti. Vel. — V nouzi upadnouti. Vel. V bídu a nouzi velikou přivésti. Vel.

Nutkati koho k čemu = nutiti. Jiné pak lidi svévolné nutká práv mocí pořádnou k spravedlnosti. Br. Ku poslušenství boha nutkán býti musíš. Kom. — **Nutkati se na koho neb na co** = tlačiti. Nutkali se na něho tuze. Plác. Dobře to předzvěděl, že se také i na jiné s válkou svévolně nutkají. Vel. — **Nutkati se v co.** Nemá se ve všecky ouřady nutkati. Vel. Proti tomu obecní lid velmi tuze se stavěl, a vždy se v to nutkal, aby také z obce někteří k předním ouřadům městským připuštěni byli. Vel.

O.

O, předl. s akk. a lokal. 1. O místě. O tři stoly hostí seděti může. Vel. Má být měšťanův o jeden stůl a paní o druhý. Br. Čechové a Uhři proti sobě pojedou, a o řeku Moravu (= u řeky Moravy) se sejdou. Dal. Ne o blízce (t. ne na blízce). Vel. Do města utekli, a město o sobě pevně zavřeli. Let. Troj. — **2. O čase.** O pěti hodinách. Har. O svátcích, o masopustě. Jung. Dítky o roce a málem starší byly. Dal. O tři roky bude velikým pánem. Pulk. O tomto čase zítra pošli služebníky své ke mně. Br. I rozešel se lid o poledni. Br. O které by bylo hodině, ukazují hodiny slunečné. Kom. A bylo to o pravém poledni. Svěd. — **3. K naznačení bezpostředního dotknutí.** O něco zavaditi. Jung. Mrsknul, praštil ním o zem. Us. Něčím o zem dáti. Us. Poklonil se a dal o zeď hlavou. Svěd. Všecky rytiny o zem roztřískal. Br. O bližního jazyk sobě brousí. Prov. — **4. K vyznačení látky, z níž se něco dělá.** Zlatník o zlatě a stříbře dělá. Vel. O kovích dělati. Vel. — **5. K vytknutí způsobu, v jakém aneb kolem kterého co jest, aneb věcí, kolem kterých se co chová.** O samotě bydlí. Jung. Tolik dní o hladu byl. Lom. O rybách živ jest. Vel. Postí se o vodě a chlebě. Jung. O suchém listí dobytek chová. Vel. Lakomcům se i o největší hojnosti zdá, že nedostatek trpěti budou. Žer. — **6. Místo genitivu přivlastňovacího.** Potvora o mnohých hlavách. Jel. Lev o jednom ocase. Dal. Nádoba o dvou uchách. Vel. Vůz o dvou kolách. Vel. Koráb o šesti veslích. Vrat. — **7. K vytknutí čísla, ceny a míry.** Ani o vlas se nechybili. Jung. — **8. Po rozličných časoslovech, jako:** báti se, běžeti, bojovati, bráti, býti, dáti, dbáti, dělati, domlouvati se, držeti, jednati, jíti, hádati se,

hněvati se, míti, mlčeti, mluviti, mysliti, napomenouti, narovnati, odpovídati, odpověď učiniti, otázku činiti, oznamovati, pečovati, pokoušeti se, pracovati, přemýšleti, přijíti, připraviti, přičiniti se, potýkati se, ptáti se, raditi se, rozsuzovati, rozmlouvati, rozvažovati, říkati, slyšeti, snažiti se, smlouvati se, smlouvu učiniti, snésti, starati se, státi, strojiti, sváditi se, svářiti se, trhati se, ucházeti se, ukládati, umluviti se, usilovati, utíkati o pomoc, vaditi se, válku vésti, věřiti, volati, výpověď vzíti, zasazovati se, zakládati se, zarmoutiti se, zlobiti se, atd. Co je o jednoho chlapa. Kom. On se o to bojí. Us. Viděli, že jim o život běží. Br. Konec o při svou vzíti. Všeh. Výpověď o něco vzíti. Pulk. S nimi co má činiti, o to radu bera. Háj. Dal sebou o zeď. Svěd. Dal jím o led. Dal. Kteří o to, aby tě ctili, nic nedbají. Br. O dědinách a rolích sami vlastníma rukama dělají. Vel. Silně o pokutu se domlouváte. Žer. Mnoho o sobě držeti. Vel. Ne žeby držel o mnohých bozích = za to měl, žeby mnoho bohů bylo. Br. Cožkoli rozkazuje, drž o tom, jakoby to sám bůh rozkazoval. Jel. Jednati o pokoj. Vrat. Hra šla o groš. Svěd. A jde nám o zbavení příbytkův našich. Solf. Když dva o rozdělení dědictví se hádají. Kom. Nechtěj se o to hněvati. Rad. zvíř. O svých kostelech péči mějte. Pass. Jáť budu mluviti o tebe s králem. Br. Nebudu mlčeti o síle jeho. Br. Dnem i nocí o to myslil, aby Neklana z toho knížetství vypudil. Háj. Napomenut byl o svém povolání. Pulk. Napomenuti jsouce o svých nedostatcích a neduzích. Vel. Odpověď o škodě své budoucí učiniti. Pulk. Potom víc nemá o to zboží nižádnému odpovídati. Pr. Praž. Lidská všetečnost o všecko se pokusí. Vel. Dejž bůh, o čemž pracuješ, ať se šťastně vede. Vel. Pracovati o své spasení. Vel. Kdo stojí o cizí, přichází o své. Prov. Bych to konal, o čež jsem přišel, wesshalb ich kam. Let. Troj. Připraviti někoho

o život. Br. Až do smrti o zákon, o chrám a obec se potýkali. Br. Přemýšleje o syna svého, s staršími se o to radil. Háj. Žádný by mi o to nic neřekl, hätte nichts einzuwenden. Br. Smlouvu oň s bohem učinili. Solf. O něco se s někým snésti. Jung. Nedbej státi o lidu obecného přízeň. Kom. O ty peníze se svadili. Svěd. Trhají se o kůži oslovou. Prov. Ukládáš o bezživotí mé. Jung. O zahynutí něčí usilovati. Jung. O spravedlnosti své kde se utíká. Pr. Křesťané o nesmrtelnosti duší lidských pevně věřiti mají. Vel. Zasazujte se horlivě o zákon. Br. Zlobili se o to. Br. Nechtěj se o to hněvati. Rad. zvíř.

Ob, předl. s akk. 1. O místě. Přeplavil jej ob druhú stranu řeky = na druhou stranu. Pass. Neb již Čechové od Němcův toliko ob jeden neveliký příkop leželi. Háj. S druhé strany pak také Oldřich s svými lidmi ob onu stranu potoka zjednal se k bojování. Pulk. Zdali ob velikou stranu zlost se o lidech nerozmáhá? Štít. — **2. O čase.** Což ob jednu noc mohu objeti = za jednu noc. Pass. Vzavše příměří ob noc, boji rok zejtra vzali = za noc, na noc. Dal.

Obávati se čeho. Z tak prudkého větru hnání jsme se nebezpečenství obávali. Har. Přičiní se očkoli může, zmejlení však obává se. Kom. — **Obávati se za co.** Kdyby to pravda byla, ještě by se ho člověk velmi bál, obávaje se za život tělesný. Rad. zv.

Obcovati něčemu = podíl míti v něčem. Tak aby i chudí majíce se obětovati, s radostí a potěšením službám božím obcovali spolu s jinými. Br. Spolu s nimi svátostem obcoval. Koc. Aby tomu náboženství Židé více neobcovali. Plác. Neobcuj cizím hříchům. Kom. — **Obcovati mezi kým.** Jimž by bezpečněji bylo mezi lidem, nežli mezi mořskými vepři obcovati. Kom. — **Obcovati s kým.** Důvěrně s ním obcuji. Vel. Více s sedláky než s povýšenými obcoval. Háj. Obcovati

s ní velmi žádostiv Holofernes. Br. — **Obcovati někde,** wo wandeln, sein, wohnen. Jest člověk ze země učiněn, v zemi obcuje. Vel.

Obdařiti koho čím. Kterýž mne dary ducha svého, a zvláště uměním a opatrností obdařil. Br. Obdařilli jest nás bůh nějakou zvláštní milostí, tedy se nadýmáme. Vel.

Obdivovati se čemu. Víc se obdivoval nebes hohatství. Jung.

Obdržeti co. Obdržeti chválu. Har. Obdržeti pole, das Schlachtfeld behaupten. Vel. Obdržeti bitvu. Vel. Obdržeti boj. Dal. Obdržeti vítězství. Vel. Při obdržeti, den Prozess gewinnen. Vel. Obdržeti jméno slavné. Let. Troj. — **Obdržeti komu co,** erwirken Obdržeti někomu odpuštění. Pulk. On mu je obdržel = získal. Let. Troj. Když kdo obdrží sobě, aby jen sám on prodával takovou koupi. Štít. — **Obdržeti co na kom.** Obdržel na Pražanech dva boje. Dal. Což chtěli, obdrželi na tobě. Br. Nemohu to na sobě obdržeti. Jung. Od svatých žádáme pomoci, aby nám to obdrželi na bohu, jehož prosíme. Štít. — **Obdržeti co při kom.** Nic při něm obdržeti a spraviti nemohl, tak že s touž věcí na příjezd můj ukázati mu musil. Žer.

Obecenství s kým míti, Umgang pflegen. Vel. Konšelé s lidmi nevážnými obecenství míti a řadovati nemají. Pr. měst. Obecenství držeti s kým. Koc.

Obehnati co čím. Novou a pevnou zdí to město obehnal. Har. Menší město Pražské v nově založené zdmi obehnal. Vel. Příkopy a valy obehnati. Vel. Město obehnati lidem válečným. Vel.

Obejíti koho neb co. Obejdu přátely mé. Vel. Ponůcky a varty obcházeti. Vel. Moře, kteréž všecku zemi obchází. Vel. Strach mě obešel. Us. Hrůza mne obešla. Us. Tak moudře ta královna syna svého byla

jest obešla (přelstila), že toho pána správcem vší země učinil Pulk. Ten kousek cesty již také obejdu. Us. Obcházeti si někoho. Us. — **Obejíti, obcházeti čím.** Ať daleko řečí neobcházím. Vel. Tím se obejdu, ausreichen. Us. — **Obejíti se bez čeho,** etwas entbehren können. Obejdu se bez toho, bez tebe. Us. — **Obcházeti kolem čeho.** Aj obcháze junoše kol tvrda hrada. Rkp. Kr. — **Objíti se oč, več** = ostarati se, objednati sobě. Tázali se, kdeby se o peníze objíti měli. Vrat. O více se u pohana neznaboha, než u planého křesťana obejdem. Jung. Pakliby se přespolní v žádné rukojmě při témž právě obejíti nemohl, vades obtinere. Pr. měst.

Obeslání, Vorladung. Obeslání vzíti na někoho. Vel. Obeslání sobě na někoho vyžádati. Pr. měst.

Obeslati koho ke komu neb před koho. Před sebe ho obeslal. Vel. Obeslav k sobě knížata. Vel. Teď nyní obsílá mne k sobě císař. Háj. Obeslati před soudce, před právo, vors Gericht fordern. Vel. — **Obeslati za čím.** A když by pak mlynáři za slušnou potřebou obesláni byli. Prvk. — **Obeslati z čeho,** wegen etwas vor Gericht fordern. Obeslati ze škod. Nál. pr. Z toho se neobsílá, ale pohání. Zříz. Ferd.

Objeti koho neb co. Přijely proti nám dvě lodi s dvěma kusy a objevše nás, abychom utéci nemohli, nám Dunaj vzaly. Vrat. — **Objeti okolo čeho.** Když okolo města Karthaginenského, an ohněm všecko hořelo, objížděl. Vel.

Obhájiti čeho. My zajisté pro svou vlast a pro naše životy toho obhajujíc, bojovati budeme. Háj. Tím svým bídným pachtováním chleba sotva obhájiti mohli. Kom. — **Obhájiti co neb koho.** Obhájiti pokoj. Kom. Obhajovati město válečným ramenem. Cyr.

Obchod s čím. Obchod s olejem, s papírem. Jung. —

Obchod vésti v čem. V tom vedu obchod. Har. V prodeji a koupi obchod vésti. Vel.

Obléci co, na sebe co. Šaty obléci. Vel. Kterakž ji zase obleku. Br. Ukrutenství jsem na se oblékl. Jel. Velebnost a krásu jsi oblekl. Br. — **Obléci se do čeho.** Do zbroje celého obléci (někoho). Har. Obléci se do kabátu, do roucha. Us. — **Obléci v co.** V šaty obléci někoho. Vel. V odění obléci. Vel. Aby v zlou pověst nebyla oblečena. Br. V chválu a krásu oblekl jsi se. Vel. Kníže se v pláč obleče. Vel. Všickni v roucho bílé barvy oblečeni byli. Pass.

Obloupiti koho čeho. Obloupila mne slávy mé. Vel. — **Obloupiti koho z čeho.** Chrám z bohatství obloupiti. Plác. Ze všeho statku koho obloupiti. Vel. Obloupilo mne neštěstí ze všeho. Jel. Obloupil je ze všeho, což jsou měli, a učinil jim zrádně. Han. Výb.

Obmeškati koho neb co, aufhalten, hindern, verabsäumen. Některé lidi při poznávání pravdy obmeškává žádost odporů. Vel. Toliko jest lidských nepřátel, kteříž naději tvou nedím mohou obmeškati, ale i zrušiti. Jel. Své dobré obmeškávati. Lom. — **Obmeškati čím neb s čím.** Cokoli k dobrému jeho býti zná, tím ho ani v nejmenším neobmešká. Kom. Protož neobmeškal Hospodin s tím zlým, ale uvedl je na nás. Br. — **Obmeškati se neb koho v čem.** I měli by přítele ne takým křivým proroctvím obmeškati v jeho dobrém. Štít. Nemálo se v tom obmeškal = zdržel. Har. Pakli bych se v čem jako člověk obmeškal. Vel.

Obmysliti, obmýšleti co. Aby lékařství obmyslil = vymyslil. Vel. Obmysliti jistý způsob. Kom. Šlechetný obmýšlí šlechetné věci. Br. Obmýšlel zajisté dobré národu svého. Br. Obmýšlím slávu jeho, bin auf seine Verherrlichung bedacht. Kom. Obmysliti potřebu, für das Bedürfniss sorgen. Každý má sám svou a svých,

jimiž vládne, potřebu nejprv obmysliti. Štít. Slušné jest také je (tělo boží) přijímati, obmýšlévajíc jeho dobrotu. Štít. — **Obmysliti komu co.** Rodiče mají, což jest nade všecken svět dražší, dítkám svým a dušem jejim obmýšleti. Kom. -- **Obmysliti koho čím.** Ale kdož božího královstva snažně hledá a s rozumem, jakož jest způsobil bůh, vždyť jej omyslí potřebou jeho. Štít.

Obmyti se neb koho čeho. Kdyby nepykal, že je upadl v hřích přirozený, chtě se obmyti jeho. Štít. — **Obmyti od čeho.** Obmej mne od nepravosti bože. Kom.

Obořiti co. Dům obořiti. Vel. Město z kořen obořiti. Let. Troj. Proklaté Jericho světa se oboří. Kom. — **Obořiti se na koho neb na co.** Na židy a domy konšelské se obořili. Vel. Zpupnými slovy oboří se na krále. Let. Troj.

Obradovati koho. Zvěstoval otci mému, chtěje zvláště obradovati jej. Br. Tvé štěstí aby mě obradovalo. Let. Troj. — **Obradovati se čemu.** Že byla syna nalezla, jemužto se obradovala. Výb.

Obraňovati koho neb čeho. Vlasti a lidu svého obraňovati chtěje, uzřel ve vojště slona nad jiné velikého. Plác. Obrání těch, kteří přemohli lid. Bibl. — **Obrániti koho neb co.** Zpravujte a obraňujte knížata stádo své. Vel. — **Obrániti neb obrániti se komu.** Již se nemohu snu obrániti, nebo jsem od něho přemožen. Háj. Malý velkému se obrání. Har. Nemůže mu obrániti. Rkp. pr. — **Obrániti od čeho.** Od bezpráví jich obraňuj. Háj. Prelati mají lid učiti a od útoků vlčích a chytrostí liščích obraňovati. Vel. — **Obraňovati před kým.** Když by nebyl obraňován před nepřáteli. Háj.

Obrátiti koho, co. Oči sem i tam obraceti. Vel. Hřbet obrátiti = utíkati. Vel. Běh zpátkem obrátiti. Vel. Hříšníka obrátiti. Dob. — **Obrátiti do čeho.** Obrá-

titi do jiného jazyka. Vel. — **Obrátiti k čemu.** Obrátíme řeč naši k těm. Eus. Křesťané k ní sva mdla zraky obracechu. Rkp. Kr. Obrátím svou péči k něčemu. Eus. Obrátil k milé své všecky smysly. Let. Troj. Všecka myšlení svá k někomu obrátiti. Vel. Kdož své srdce, myšlení a předsevzetí všecka k bohu obrací. Vel. Roucho ku přikrytí nahoty dané, bláznivě se k nádhernosti obrací. Kom. Obrátil ušlechtilý vtip k babským básněm. Jel. Když jich k užitku sobě obraceti nemohou. Br. Obrací to k potřebám. Kom. Obrátiti sobě toho ku pohodlí. Kom. To k nečistému užívání obráceno býti nemůže. Vel. K víře Kristově obrátiti. Har. Aby se všichni pohané i židé i kacíři ku pravé víře obrátili. Štít. Obrátiv se k němu. Kom. Obrátím se k tomu umění, widmen. Kom. Obrátí se hanba jeho k mé slávě. Jel. Mluvení svá k tomu obraceli, že on atd. Br. — **Obrátiti na koho neb na co.** Oči na někoho obrátiti. Vel. Na utíkání někoho obrátiti. Vel. Všecku mysl svou i myšlení na něco obrátiti. Vel. Někteří to na satana, jiní na nepřátely Jobovy obracejí; ale nejvlastněji rozumí se o bohu. Br. To podobenství zduchovněné na Galatské obrací. Br. Ta slova na sebe obracel. Br. Obracuje se někdy na činitele zlé. Jel. Obrátí se bolest jeho na hlavu jeho. Vel. Na něco se obraceti = o to dbáti. Kteřížto nic se na to neobrátili. Háj. Neobrátili se na řeči jich. Bibl. Císařové moc nejvyšší Římského panství na sebe opatrně, chytře a pomaličku obraceli. Br. — **Obrátiti po čem.** Že jeho po své víře obrátiti nemůže. Výb. Mnoho lidu po sobě obrátil, machte sich Anhang. Br. — **Obrátiti v co.** Obrátiti v dobré, zum Besten wenden, auslegen. Vel. Več mu to pan purkmistr, páni obrátiti ráčí, to buď při vůli jejich milosti. Prvk. Zvíme, več to jeho Svatost obrátiti ráčí, welchen Ausgang er der Sache geben

wird. Solf. V nic, v nivec obrátiti. Vel. V popel obrátiti. Let. Troj. V drt obrátiti. Kom. Všeliké neštěstí v dobré obrátiti. Vel. Zákon sv. Benedikta v český jazyk obrátil. Jung. A není těch knih žádných, řeckých ani latinských, aby v český obráceny býti nemohly. Všeh. V nepřítele se mu obrátil. Jung.

Obraz. Pravý obraz předložiti, repraesentare veram imaginem. Vel. Obraz aneb tvářnost některé věci před očima míti. Kom. Obraz na sobě nésti. Vel. — V obraze se představiti. Jung.

Obsahovati co. Obsáhnouti strom = obejmouti. Jung. Počal ten houf obsahovati vojsko, umzingeln. Tur. kr. Jehož moc všecky věci obsahuje. Vel. Po smrti Valensově všecko císařství obsáhl, übernahm, zog an sich. Koc. Nad Perskou zemí zvítězivše, ji obsáhli. Tur. kr. — **Obsáhnouti co čím.** Nemohu toho pamětí svou obsáhnouti, umfassen. Pr. měst. Muka věčná ani rozumem ani srdcem obsažena býti nemůže. Vel. Nechť jedním slovem všecko obsáhnu. Vel. — **Obsáhnouti v čem.** To vše v sobě obsahuje a zavírá. Vel. Nebo v těch desíti krátkých slovích všecka boží pocta se obsahuje a zavírá. Br. Takoví příkladové více spůsobiti mohou, nežli v mnohých slovích obsažení rozkazové. Vel. — Krátce obsáhnouti, zusammenfassen. Vel.

Obstaviti = dlužníka do lhůty určené neplativšího, kdekoliv dopaden, se zbožím zastaviti, a ku platu přidržovati; zatknouti, věziti. Obstavili nám ty věci. Har. Zběhlé poddané na gruntech N. se zdržující obstavovati a do vězení bráti dal. Žer.

Obtížnost. Býti k obtížnosti někomu. Vel. Nelíbosti a obtížnosti nad tím neměti. Vel.

Obviniti koho čím. Nečiňte žádnému násilí, ani koho obviňte křivdou. Štít. — **Obviniti koho z čeho.** Obviňuje jej převráceně naprosto z řečí marných. Br. Pro krádež, z kteréž ho obvinil. Vel.

Obvyknouti čemu = přivyknouti. Tu lidé obvykají loupežům. Vel. Již my tomu také, ač nerádi, obvyknouti musíme. Solf. — **Obvyknouti na čem.** Již na tom jednou obvykl, er begnügte sich damit. Jung. — **Obvyknouti při čem.** Při tom obvyknouti. Us.

Obyčej. Obyčej to s sebou nese. Vel. Jest tak obyčej, ten jest obyčej. Vel. Jest toho obyčej. Štít. Jest pak u nich to za obyčej. Jung. Obyčej ten zhusta v lidi vešel. Jel. Tak jakž obyčej šel. Solf. Míti obyčej, pflegen. Císařové pomocníky sobě obírati obyčej měli. Kom. Jakož i před tím obyčej měl činiti. Vel. Obyčej s kým míti. I kdo bude bezpečný, častý obyčej s ženami maje, Umgang. Štít. — V obyčeji býti. Jest to v obyčeji. Štít. V obyčej se s kým sebrati, Umgang pflegen. Protož každého sluší milovati, s kýmž se kdo v obyčej sbéře. Štít. Obyčej v tom dlúhý měl, Uibung. Jel. V obyčeje se dávati. Kdož se s takovým v přátelské rozmlouvání neb v obyčeje dává. Br. V obyčej vjíti. Br. V obyčej sobě někoho vzíti = zlehčiti sobě, za posměch vzíti. A vzavše sobě nejvyšší ouředníky v obyčej. Apol. — Vyšlo to z obyčeje.. Jel

Obžalovati koho čím. Byl obžalován svatokupectvím. Háj. Aby nalezli, čímby jej obžalovali. Br. — **Obžalovati z čeho.** Obžaloval ho na soudu ze sta tisíc. Jung. Obžalovati z krádeže, z vraždy. Dob.

Očekávati čeho. Protože tělesného zde na světě království Kristova očekávali. Br. Již poslední hodiny očekává. Har. Čeho ode mne očekávati máte. Br. — **Očekávati koho neb co.** Očekáváše je Vlaslav. Rkp. Kr. Očekávejž Hospodina. Žal. Od tebe to očekávají. Vel. — **Očekávati s předl. na.** Nač očekáváno nebylo. Vel. Očekávejž tedy na Hospodina. Žalm. Každé chvíle smrti na se očekávajíc. Pref. Tu jsme Turky, na nás očekávající nalezli. Har. Abychom nenadále přikváčeni nebyli, ale časně na něj očekávali. Koc.

Očistiti se neb koho čeho. A tak jej toho hříchu očistil. Vel. Bůh chtěl všech hříchův očistiti toho, kdož ji (svátost křtu) béře v pravé víře. Štít. Aby člověk tímto lékařstvím byl očistěn všech poškvrn. Štít. Viny se očistiti. Dal. Podezření se očistiti. Koc. — **Očistiti od čeho.** Kdož Boha miluje, od šeredství se očišťuje. Štít. Očistiti od hříchův. Štít. Očištěni od nich budete. Br. — **Očistiti se před čím.** Že se na tolika tisíc lidu oči a uši pro svědomí a stvrzení svých řečí, bezpečně odvolati, a tu sebe před všelijakým podezřením očistiti mohl. Vel.

Od, předl. s gen. — **1. O místě.** Od lesa k lesu stála jeho síla. Od domu nechoď. Svěd. A chtěl jej od Kouřímě zastihnouti. Háj. — **2. O věcech, od kterých se co uchyluje, odvracuje, dělí.** Poběhl od víry. Vel. On pak zmizel od očí jejich. Br. Národ český daleko od své slávy odstoupil. Har. Chtějí mne od lásky vaší odsaditi. Br. Odluč mě od lidí. Pass. Odstrčili mne od cesty slávy. Vel. Čist jsem od hříchu svého. Vel. Vystřežte se od falešných proroků. Pass. Kdo se skryje od horkosti slunce. Br. Od toho díla přestati. Háj. Odpočinul si od skutků svých. Br. — **3. O původu a počátku.** Od svého jmena jemu jmeno dala. Háj. Od dobrých lidí svatý příklad brali. Pass. Od toho pramene pošel vévoda český sv. Václav. Pass. Magdalena jest od třetí sestry jich. Svěd. Manasses byl od dcery Izaiáše. Br. Hory se rozrážely od násilného dutí jeho. Br. Málo kdo od té nemoci umřel. Háj. Od ohně shoří dům. Vel. Padli otcové naši od meče. Br. — **4. O látce.** Domy od kamene stavěti. Vel. Kovář všeliké věci od železa dělá. Vel. — **5. O věcech, kam co přináleží.** Ta místa nejsou od toho, aby tu mluvena byla tak nešlechetná slova = k tomu. Svěd. To nebude od věci. Kom. Já jsem měl klíč od sklepa. Svěd. — **6.** = wegen, auf Veranlassung, in

Jemandes Namen. Laje mu od matky. Jung. Já od osoby své chci jemu psáti. Žer. To od sebe promluvil = jmenem svým. Br. Tlumač od jiného mluví = jmenem jiného. Vel. — **7. K vytknutí vztahu.** Ale jáť se mám od toho hrdě. Flaš. Od jídla a pití dobře uctěn byl. Har. — **8. O čase.** Sedm let od svého panenství byla jest se svým mužem. Pass.

Odběhnouti čeho, koho. Jeden druhého odběhl = od druhého. Vel. Loupež, kteréž byli odběhli Assyrští. Vel. Nehrubě se za to bojím, aby měl který odběhnouti svého pláště. Lom. Ale jak vás uzřeli, mne svázané odběhli. Dal. — **Odběhnouti od čeho.** Kolikrát za den musí od své práce odběhnouti. Jung.

Odbyti čeho. On toho lehčeji pokutou odbyl. Vel. A samými těmi zevnitřními věcmi všeho odbývati chtěli. Br. Jalově a robotně svých povinností odbývali. Br. Odbude se toho v okamžení. Kom. Již jsem odbyl mého domu, zboží. Jung. — **Odbyti koho neb co.** Odbuďte toho žebráka. Us. Odbuď toho chlapa, ať nás netrápí. Us. Dceru odbyti, an einen Mann bringen. Dob. — **Odbývati zač,** gelten, angesehen werden. Aby obecné životy vedly, a za prosté obyvatele neb měšťany odbývali. Plác. Oni tím za nejjasnější odbývají. Kom. On také rád odbývati chtěl za Žida, a za to držán býti, aby atd. Plác.

Odciziti co, entwenden, stehlen, veräussern, verkaufen. Někomu jeho věci odciziti. Vel. Cožby koli on k svému biskupství aneb ona z časných věcí sobě osobili a přispojili, toho aby žádný kníže neodcizoval. Háj. — **Odciziti od koho neb od čeho.** Tím od boha neodcizuje jiných vyvolených. Br. Jakoby se od jiných měšťanův odcizil. Vel. Odcizeni od církve Češi, jako kacíři. Kom.

Oddalovati od koho. Bůh od tebe zkázu oddálá. Us. Oddalovati se od koho. Jung. — **Oddalovati s čím.** On se vším oddaluje. Us. Oddálati s pomocí. Jung.

Oddati komu neb k komu. Prvotiny úrod oddal jemu. Vel. Srdce své oddada pánu, ráno přivstává stvořiteli svému. Br. Jestli že by která pak z panen sester našich ku pánu bohu se oddajíc jemu sloužiti chtěla, toho my žádným způsobem bránit nemáme. Han. Výb. Oddal polovici svého času té věci. Jel. Knihu někomu za vlastní oddati a připsati, dedicare. Vel. Tuto pak nevelikou knížku vám a jménu vašemu připsati a oddati jsem umínil. Vel. Oddati komu málo = ustoupiti. Nemnoho mu oddá. Vel. Valeriánovi v ukrutenství a tyranství mnoho a zhola nic neoddal. Vel. Poctivým uměním se oddati. Vel. Bohu se oddati. Vel. Ona se jinému oddati nemůže (t. nevěsta). Kom. — **Oddati se komu čeho.** Bohu a bratřím se všeho oddati. Vel. — **Oddati komu čím.** Pane, i co neb čím já tobě oddám za to všecko, cos ty my dal. Tkad. — **Oddati co do čeho.** Oddal to do chrámu. Jel. Do kostela kříž stříbrný oddal. Har. — **Oddati k čemu.** Dřeva, kteréž jsem oddal ohni k sežrání. Br. K žvavé logice se oddali. Jel. K nejmilostivější přízni a stálé milosti se oddáváme. Pr. K rozšíření náboženství všeho se oddal. Koc. Neoddámeli se vší snažností k spravedlnosti. Vel. — **Oddati na koho, na co.** Mnoho peněz na něco oddati, widmen. Jung. Všecko na boha oddávaje. Kom. Oddávám se na rozkoše. Har. Na pláč se oddati. Vel. Na hanebné hříchy a ohavnosti se oddati. Vel. Na lakomství se oddati. Vel. Oddali se mnozí na stavení. Háj. Na utíkání se oddati. Háj. Oddati se na smrt. Har. Oddati se na běh. Dal. Oddati se na útok. Pulk. — **Oddati se s kým.** Byl s ní oddán; farář je oddával. Us. Mášli manželku podle vůle své, nezapuzuj jí, a s nemilou neoddávej se. Br. — **Oddati se v co.** Aby těla svá oddávali bohu v obět živou. Vel. Oddati se v rozkoše, v radosti. Jel. Oddávati se komu. V něčí ochranu se oddati. Kom. **Oddati za koho.**

Za horničí syny své děti (dcery) oddati slíbili. Háj.

Odděliti koho čím. Měla ho odděliti půl třetí kopou a s lože šatův dáti. Svěd. Na tom, čímž nám bůh oddělovati ráčí, přestávati. Br. — **Odděliti na co.** Knihu na kapitoly odděliti. Jung. — **Odděliti od koho neb od čeho.** Odděliti ovce od kozlů; světlo od temnosti. Vel. Aby duch můj od těla oddělen byl. Solf.

Odejmouti komu co. Pevnost Turkům naši odňali. Vrat. Mou mi zem odjal bez práva. Dal. Odejme sobě hrdlo. Jel. — **Odejmouti co od koho neb koho od čeho.** Odejímal jej od smrti. Jel. Ducha svatého svého neodjímej ode mne. Br. Odejmu od tebe žádost očí tvých. Br.

Odepříti se koho, čeho = zapříti, odříci se. Odepru i já se tebe. Vel. Odepřeli se Hospodina. Br. Všichni se ho odepřeli. Koc. Svého náboženství se odepříti. Koc. Slibu svého odepřeli se. Br. Žádosti skrotiti, aneb raději se jich odepříti. Vel. — **Odepříti čeho komu.** A ona zase jí toho odpírala. Svěd. Tu oni obadva toho jsou jí odepřeli. Svěd. — **Odpírati komu neb čemu.** Bohové pyšným se odpírají a protiví, sich widersetzen. Let. Troj. Nemohl jsem jim naposledy odepříti. Har. Jeho hněvu žádný odepříti nemůže. Vel. Zvyku se pozdě odpírá, když se zmohl. Kom. On odepřel jest tomu všemu. Svěd. Odepřel hříchu, restitit. Jel.

Odhaněti se komu = opět haněti. Dali Němci našim k tomu příčinu, že se jim odhaněti musili. Vel. Žádnému se neodhaněl ani nezlořečil. Vel.

Odhroziti koho od čeho, abschrecken. Od náboženství odhroziti se nedal. Vel. Odhroziti jej chtěli od toho lidé. Br. Což jest to, což jej od stavu manželského odhrožuje a k životu neřádnému přidrží? Vel. Již

větší díl poutníkův od té jízdy odmluvili a odhrozili. Preff.

Odíti čím. Rouchem slávy oděje ho. Vel. Pláštěm odíváme se. Kom. Tento jazyk chytrým mluvením odívá. Jel. — **Odíti v co.** V plášť královský ho odíl. Vel. Mníš, žeť všecko sluší, več se oděješ. Ctib.

Odiv. Všemu světu na odivu byla pomsta nad Egyptskými. Br. Mramorových sloupův na odivu lidem postavil. Jel. Všechněm na odivu trestati jej. Kom. Někoho na odivu vystaviti. Br. — Být v chrámě k odivu. Jung.

Odkázati komu co. Odkázal chudým velikou summu peněz. Us. Kšaft činící moc má, zámožnost svou rozděliti, a ji rozdati a odkázati komu se vidí, polovici, třetinu, čtvrtinu atd. Kom. — **Odkázati k komu neb k čemu,** verweisen, hinweisen. K takových lidí příkladu také Joba odkazuje. Br. Vím, že mne k smrti odkážeš. Br. — **Odkázati na koho.** Odkázati na soudce. Dob.

Odklad. Stal se odklad té celé věci do příštího soudu. Žer. Věc netrpí odkladu. Jung. — Pře jest na odkladu, in suspenso. Pr. Čím víc ta věc na odkladích státi bude, tím víc odporů mezi stavy sejde. Apol.

Odkládati čeho. Pán bůh někdy pokut odkládá. Vel. Na dlouhé lokty toho sobě odkládati. Vel. Odkládám toho. Kom. — **Odložiti komu.** Jako kdož by královi učinil ten pych z jeho sluh, že by chtěl se vrovnati jemu, nemohl by jemu v plně toho i jednou pokorou svou odložiti, genugthun, entschädigen. Štít. A vyslyšav to Felix, odložil jim, ažby o té cestě něco místnějšího vyzvěděl, verschob er die weitere Untersuchung. Br. Neumíť Pán odkládati tomu, kohož počije, že srdcem skroušeným prosby činí k němu. Vel. — **Odkládati co.** Odlož tu práci, tu knihu, a pojď se mnou. Jung. Stud, bázeň, strach, hněv, nenávist, závist, nevoli odložiti. Vel. Bůh soud od nich k času sobě toliko zná-

mému odložil. Br. Udatný nic neprodlévaje, tento den ode dne odkládaje postupuje. Kom. — **Odkládati do čeho.** Do té vlasti, totiž do nebe jste odloženi. Jel. Odložil toho do téhodne. Jung. — **Odkládati k čemu** = ustanoviti. Bůh soud od nich k času sobě toliko známému odložil. Br. Hovado k oběti odložené = oddané. Vel. A k kněžství ho odložil. Vel. Bůh všecky syny své k tomu cíli zřídil a odložil, aby podobní byli synu jeho Kristu. Vel. Neodložil nás bůh k hněvu. Br. — **Odkládati na koho, na co.** Práce, starosti na stranu odložiti. Vel. Na dlouhé lokty toho sobě odkládali. Vel. Odložiti na poklad. Vel. On všecko na jiné odkládá. Vel. Ale na jiné náklady je odložiti. Vel. — **Odkládati od čeho.** Odložiti od něčeho žádost, removeo. Jel. Odlože od sebe omyl. Jel. Od dědictví odložiti někoho, berauben. Vel. — **Odkládati s čím.** Za to žádal, aby s dílem neodkládal. Lom. I zlým (lidem) s pomstou, i dobrým s ochranou a dokonalým jejich ze zlého vysvobozením odkládaje. Br. Protož Pán s tím kázáním do posledního dne odložil. Br. Nepřátelé s smrtí Kristovou po Velikonoci odložiti chtěli. Br. — **Odložiti z koho, z čeho.** Vinu z sebe odložiti. Vel. Odložiti něčeho z cesty. Plác. — **Odkládati se** = zdráhati se. Vší mocí odkládaly se za muž jíti. Vyb.

Odkliditi koho z čeho. Z cesty, z světa odkliditi = usmrtiti. Z cesty odkliditi nepřátele. Vel.

Odležeti čeho. On té rozkoše odležel. Vel. Já té starosti odležím. Jung.

Odloučen býti koho neb čeho. Věčněť boha odloučen bude. Štít. Vzdiví se, že tak brzo jsou odloučeni naděje k zdraví svému. Štít. Nebyli vší věcí odloučeni toho pokrmu spasitelného. Štít. — **Odloučen od čeho.** Odloučen od obcování lidského. Jel.

Odloučiti s gen. A pak Hospodin i toho požehnání je

neodloučil obecného. Štít. Býti boha odloučenu. Štít. Odloučili ho všeho světa. Vel. Bych nebyla tvého laskavého odlúčena obcování. Let. Troj. Mě útěchy odlúčili. St. skl. — **Odloučiti od koho, od čeho.** Odluč mě od lidí. Pass. Odloučiti od tváři boží. Štít. A týž bůh odluč od tebe žádosti hovadné. Han. Výb.

Odměniti se komu čeho. Chci se vám toho daru ráda odměniti. Žer. Nepominu se vám toho zase příjemně odměniti. Žer. Aby se jim takových odevzdaných statkův všelijak odměňovali, a z toho jistými službami zavázáni byli. Vel. Toho se neodměnila. Lom. — **Odměniti co.** Dobrodiní odměňovati = nahražovati. Vel. — **Odměňovati komu čím.** Tím jim Pán odmění. Br. Čiň čertu dobře, peklem se ti odmění. Prov. Nepominu vám se toho zase vším dobrým odměniti. Žer. Čehož já se vám vším dobrým přátelstvím odměniti nepominu. Žer. A on na druhou stranu týmž přátelstvím vám se toho odměniti věrně usiloval. Vel. — **Odměniti s předl. za.** Odměniti peníze; člověka za člověka, austauschen. Jung. Měli býti za ni odměněni, ausgewechselt. Let. Troj. Odměniti se za dobrodiní. Vel. Dobrým za dobré se odměniti. Vel.

Odmísiti od čeho, absondern. Jistým znamením své vyvolené od světa odmísil. Br. Odměšuje tím pokrytce od své milosti. Br. Knihy jedny od druhých mají býti odmíšeny. Jel.

Odmluviti, odmlouvati komu, čemu, widerreden, widersprechen. Odmlouvali králi, aby nespálil knih. Bibl. Loupežník mořský opovážil se hrdla svého, a myslil, kterakby dobře zasloužiti, a králi za hrdlo své dosti odmluviti mohl. Vel. Odmlouval tomu. Aesp. — **Odmlouvati co,** ausreden, die Rede endigen. Když odmluvil Hospodin slova ta k Jobovi. Br. To když odmluvil Mohučský, poručili mluviti Trierskému. Vel. — **Odmluviti koho od čeho** = odraditi. Již větší díl poutníkův

od té jízdy odmluvili, a odhrozili. Preff. Tím napomínáním nikterakž jsou nemohli knížete od toho stříbra odmluviti. Háj.

Odolati komu, čemu. Odolám zlému. Jel. Odolati pokušení, podnětu. Jung. Odolati žádostem. Let. Troj. Že jemu Židé ani žádný jiný odolati moci nebude. Br. — **Odolati proti komu neb čemu.** Když porozuměl, že lid jeho proti Římanům odolati nemůže. Vel. Lodi nemohla odolati proti větru. Br. Mohli by proti všechněm tohoto světa nepřátelům odolati a proti nim beze strachu vstáti. Koc.

Odpadnouti koho, čeho = odstoupiti. Hned ho mnozí odpadli, řkouce, že veň ďábel vstoupil. Vel. Trojanští Řekův odpadli, a vrátili se do města. Let. Troj. Odpadli jsou toho osobně. Ctib. — **Odpadnouti od koho neb od čeho.** Od počatého úmysla odpadnouti. Let. Troj. Kterýž od svého pána, aneb od pravého vyznání víry odpadl. Vel.

Odplata. Odplatu čeho míti. A budeš po smrti nějakou odplatu míti. Štít. — **Odplatu míti z čeho.** Nebude odplaty míti z svého vdovství. Štít. Ano by teprv z té práce i byla odplata. Štít.

Odplatiti neb odplatiti se čeho komu. Toho mu se odplatíme. Lom. Já se vám toho vrchovatě odplatím. Cyr. Bůhť vám odplatí dobře toho, ač proň nebudete dbáti šlechty světské. Štít. — **Odplatiti co.** Dlouho již ten dluh odplacuje, a ještě všeho neodplatil. Us. Byl mu dlužen sto zlatých, odplatil mu padesát. Jung. Co odplatím pánu za všecky věci. Vel. — **Odplatiti čím komu.** Divnýť bude, neodplatíli se milostí. Štít. Tak aby podlé skutků odplácel prchlivostí protivníkům svým. Br. Dobrým se odplatiti komu. Vel. — **Odplatiti čím za co.** Rovným za rovné odplatiti. Vel. Čím se tedy odplatím Hospodinu za všecka dobrodiní. Br.

Když se žena muži za jedno slovíčko desíti odplácí. Vel.

Odpočinouti komu. Dětem a skotu odpočinem. Dal. — **Odpočinouti od čeho.** Takéť i on odpočinul od skutků svých. Br. — **Odpočinouti v čem.** Odpočinul v svých touhách. Let. Troj.

Odpor. Jsou odporové o něčem, o něco, Zwistigkeiten. Eus. Jest rozepře a odpor mezi lidmi opatrnými a moudrými. Vel. — Odpor činiti, učiniti. Vel. Odpory od koho míti. Od mnohých králův, knížat, a mocných znamenitých obcí a měst veliké a silné odpory a překážky míval. Vel. Odpor klásti, položiti proti něčemu, Widerspruch einlegen. Jestližeby kdo chtěl lepší spravedlivost míti podlé práva k těm dědinám, kteréž se odhádají, můž odpor vložiti proti odhádání. Zříz. Ferd. Kdož proti čemu odpor vloží, a k tomu odporu nepožene, než opustí odpor, a v jiný půhon se o túž věc dá, jest zmatek. Nález. pr. Odpor držeti = hádati se. Vel. Odpor míti s někým. Br. Odpor vésti proti komu. Ten jest hlavní obsah všech jejich odporův proti němu vedených. Br. Odpor povede Hospodin proti Izraelovi. Br. Zpravovati odpor, den Streit beilegen. Kom. — Na odpor se stavěti. Vel. Na odpor býti. Vel. Zvyku se pozdě na odpor staví. Kom. Vstoupíteli mi na odpor, ukazujíce to, že, atd. Ta strana, kteráž Bořivojovi na odpor byla. Háj. Ale vím, že někdo z našich bude této mé radě na odpor. Solf. Na odpor mluviti, dělati. Vel. Jeden druhému často je na odpor. Kom. Colinus to svědčí na odpor Plinivovi. Har. Aniž mi tu kdo na odpor nastupuj. Kom. Na odpor se často děje, das Gegentheil. Kom. Ale nalezlo se teď na odpor. Br. To jest na odporu, um das ist der Streit. Jung. Vyslyšíce strany v tom, co by na odporu bylo, k nim se spravedlivě chovejte. Apol.

S odporem jíti = nedařiti se. Vel. V odpor se s kým dáti. Bibl.

Odpověditi, odpovídati se čeho = odříci se, zaříci se. Všech odpovězme se ohavností. Háj. Odpovídáme se všeho zlého. Tur. kr. Někteří pak vnuknutím ďábelským křtu se zase odpovídali. Háj. By se Krista odpověděl. Lom. Když i jiné věci šeredné činí, o nichž mrzko i mluviti, a často i Boha se odpovídajíc. Štít. — **Odpověditi komu, čemu**, absagen, Freundschaft abkündigen, Fehde erklären. Za tou příčinou Jiřík Kopydlanský Pražanům odpověděl, a mnohé škody po cestách činil, lidi z měst osekávaje a vsi pále. Vel. Páni Čeští odpověděli králi Albrechtovi, kterýž je potom na táboře oblehl. Vel. Hradeckým odpověděl, najímaje paliče. Vel. Odpověděl mu, indixit bellum. Jel. Vlasta všem mužům na život odpověděla = ohlásila, že života jich šetřiti nebude. Dal. Rozkázal jim na hrdlo odpověditi. Háj. Slovo slovu všudy odpovídá, entspricht. Kom. — **Odpověditi co komu** = odepříti. On mu pomoc odpověděl. Let. Troj. Slepým almužny žádný neodpoví. Vrat. Vím, že nám pomoci neodpovědí. Let. Troj. — **Odpovídati k čemu.** A ne ke všemu, což žalobník mluví, odpovídati, Rede und Antwort geben. Všeh. Ale jiné jest, jestliže strana k otázce neodpovídá. Br. Žádný původ není zavázán, pohnanému k žádné žalobě odpovídati, dokudž o svou při konce nevezme. Všeh. Má sám odpovídati k té při. Prvk. I odpověděl k tomu (ad haec) Jeremiel. Br. K řeči jeho Etes odpověděl. Let. Troj. K tomu ten nemocný odpověděl. Štít. O čemž jste mi pak psali, k tomuť vám toho odpovídám. Br. — **Odpovídati na co.** I nemohli jemu na to odpověditi. Br. Na to vám odpovídám to, že, atd. Jung. — **Odpovídati o čem.** O hubách mluviti, a o slivách odpovídati. Vel. — **Odpověditi v čem.** Což na něm žádal, v tom mu nic neodpovídal

= neodpíral, schlug nicht ab. St. skl. V tom jemu odpověděli na jeho prošení nedbajíc. St. skl. Střež se toho, byť Kristus nepřijda k tobě v svých údech, chtě od tebe potřebě zdejší, i nalezl tebe tak nerodna (unwillfährig), žeby jemu v tom odpověděl. Štít. Kdo jest v jeho jmě jí kdy prosil co podobného, nikdy v tom neodpovídala. Han. Výb. — **Odpovídati z čeho** = oučet klásti. Může je viniti, a oni povinni jsou z toho odpovídati. Br. Z toho před bohem pevně a těžce odpovídati bude. Vel. Poručník má z té pře původovi odpovídati. Prvk. Aby těmi vinen nebyl, a těžce před bohem z nich neodpovídal. Štít.

Odpraviti koho neb co. Člověka, hovado odpraviti = zabiti. Odpravují zločince. Kom. — **Odpraviti někoho z cesty** = usmrtiti. Vel.

Odprositi čeho. Odprošuje činů svých. Kom.

Odpustiti komu, čemu. Jáť pak vám odpouštím. Br. Lidi úkladně a napořád mordujíce, věku ani pohlaví žádnému neodpouštějíce. Háj. Prosím odpusť mi k tobě některé slovo promluviti, erlaube. Solf. Poněvadž tak často sobě odpouštím (mir erlaube) a tam se zastavuji, kdyby to dlouho trvati mělo, že vám ten statek asi vytrávím. Žer. — **Odpustiti koho, co.** Dluh a vinu odpustiti. Vel. Daně mocnáři nerádi odpustí. Har. Král jemu veliké dal dary a domův aby se navrátil, jej odpustil. Háj.

Odpuštění. Odpuštění viny. Vel. Všeobecné odpuštění viny, Amnestie. Vel. — Bráti odpuštění čemu. Odpuštění vezme hříchům. Štít. Jak pak vezme odpuštění hříchům jiným. Štít. Odpuštění komu dáti, Erlaubniss, Entlassung. Aby jemu ráčil dáti odpuštění, aby zákon sv. Benedikta na se mohl přijíti. Pulk. Jiné s úřadu shazovali, a s posměchem jim odpuštění dávali. Apol. Bráti odpuštění od koho, Abschied, Urlaub nehmen. Vzal odpuštění ode dvora. Jung. Vzal

od krále počestné odpuštění. Let. Troj. Od bratra i ode všech odpuštění vzav. Háj. — Býti na odpuštění, auf Urlaub sein. Har.

Odraditi komu. Věrně jsem mu odrazoval. Vel. Oni pak odrazovali jemu. Br. — **Odrazovati koho od čeho.** Odrazoval ho od té cesty. Br. Nejmoudřejší lidé od toho odrazovali. Vel.

Odraziti koho neb co. Odrážel střelby. Jel. Míč bráti a odrážeti. Vel. Odraziti, odrážeti nepřátely, outok. Jung. — **Odraziti od čeho, koho od čeho.** Odrazili od ostrova = odjeli. Pulk. Aby krále svou řečí od předsevzaté války odraziti neměl. Vel. Odrazil ho od předsevzetí. Br. Míč se odráží od země. Us.

Odsloužiti s gen. On toho odsloužil, abgedient. Pr. měst. Služby se odsloužiti, Gegendienst erweisen. Vel. Já od osoby své se toho V. C. M. všelijak odsluhovati chci. Apol. My vaší milosti toho na potomní časy službami našimi rádi vždycky odsluhovati se míníme. Otters. Jsem hotov se toho zase volně a příjemně odsloužiti. Žer. — **Odsloužiti co.** Mši odsloužiti. Us. — **Odsloužiti se za co.** Odsluhovati se za dobrodiní. Vel. Dobrým za dobré. Vel.

Odsouditi někoho čeho. Hrdla někoho odsouditi. Aniž také mohl purkmistr měštěnína hrdla odsouditi bez vědomí a dovolení vší obce. Vel. Ten věčného života odsouzen bude. Pass. Jestliže on to na mne prokáže, odsuzuji se cti, hrdla i statku. Svěd. Že jsme našeho vlastního dědictví v nebi odsouzeni = zbaveni. Solf. Odsoudil ho knížetství jeho. Háj. Jestli že budou odsouzeni tří hlasův a nepůjde-li podle jich vůle, aby všickni z Prahy vyjeli. Han. Výb. — **Odsouditi co.** Aby ho zachoval od těch, kteříž odsuzují život můj. Br. Boha výpověď netoliko tělo rozsuzuje, ale i duši odsuzuje. Vel. — **Odsouditi k čemu.** Někoho k smrti

odsouditi. Vel. — **Odsouditi na co.** Někoho na smrt odsouditi. Vel. Na provaz odsouditi. Pr. — **Odsouditi s předl. za.** Za nehodného odsouditi. Vel. Odsuzují je za haeretiky. Kom.

Odstoupiti koho neb čeho, abfallen, abstehen. Pakli by jeden druhého v těchto bězích odstoupil, ten má cti a zboží odsouzen býti. Výb. Krista se přichopili a svých model odstoupili. Výb. Že jeho nikdy neodstoupí. Štít. — **Odstoupiti komu čeho.** Odstoupil Polákům Liflandů. Vel. Odstoupil mu království. Vel. Odstoupil otec synovi hospodářství. Us. — **Odstoupiti od koho.** Odstup to od nás, abychom utíkati měli. Vel. Národ český daleko od své slávy odstoupil. Har. Někteří odstoupili od něho skrze pýchu. Kom. Odstoupiti od spravedlnosti, od slibu. Vel. — **Odstoupiti s předl. na.** Na stranu odstoupiti. Vel. — Odstoupiti z místa. Vel.

Odstrčiti od čeho. Odstrčili mne, co kotě od mléka. Vel. Odstrčiti od úřadu. Jel. — **Odstrčiti z čeho.** Odstrkovati koho z statku. Pr. měst. Odstrčenu býti z dědictví a nápadu. Kom.

Odtrhnouti se čeho. Odtrhnouti se světského nepokoje. Štít. Komuž jest Hospodin pomohl, že je se odtrhl věcí světských, dobro je mu. Štít. — **Odtrhnouti od koho neb od čeho.** Odtrhnouti myšlení své od bohatství. Jel. Pekla paměť od hříchův člověka odtrhuje. Vel. Odtrhnemť od města. Br. Vojsko od nás odtrhlo. Flav.

Odtušiti komu, čemu = odlehčiti, potěšiti. Odtuchnouti sobě. Vel. Odtušil srdci svému. Výb. Kdo-li jí (duši) odtuší věrně aneb spomůže. Štít.

Odučiti se čemu. Čemu se naučili, tomu se jinde neodučili. Kom.

Odumříti čeho, absterben. Jak pannu vzal, tak panny

odumřel. Vel. Přijal hrabství, kteréhož před tím hrabě Filip odumřel. Vel.

Odvážiti se čeho. Nebezpečenství se odvážiti. Vel. Nebo zůstaň doma, aneb odvaž se hrdla. Vel. Všeho se odvážiti a vynaložiti. Apol.

Odvésti, odváděti co. Dluh odvésti. Vel. Nás chválil, že jsme peníze odvedli. Vrat. Nevinu odvésti = dokázati. Koc. Na sněmě křivé nářky odvozovati měl, refutare. Koc. Že jest křivě obžalován, dokázal, žalobu odvedl. Koc. — **Odvésti koho od čeho.** Od bludu, od hanebného života a hříchův odvésti. Vel. Od předsevzetí odvésti. Vel.

Odvolati čeho. Což ještě toho neodvoláš? Br. Klamu svého odvolati musil. Br. — **Odvolati koho.** Volá jich bůh, ale odvolává je zase radost světa. Vel. Řečník, mluvíli někomu na stížnost, tu hned můžeš jej odvolati. Pr. měst. — **Odvolati se ke komu,** appelliren. K císaři se odvolávám. Br. Pře rozsudek ať se stane, lečby se odsouzený osvědčoval, a k soudu vyššímu odvolával. Kom. — **Odvolati se na koho, na co.** Odvolal se na matku. Us. Job na svědectví boží se odvolávaje. Br. — **Odvolati se z čeho.** Odvolati se z nálezu. Všeh.

Odvoliti neb odvoliti se čemu, entsagen. Napomínali jej, aby hříchům odvolil a života polepšil. Lom. Odvoliti nepravostem. Kom. Kdož se odvolí tomu, což zle a bez rozmyšlení promluvil. Vel.

Odvrci co. Odvrci bázeň, strach, péči, hněv, nenávist, závist, stud. Vel. — **Odvrci od sebe co.** Odvrz od sebe nádhernost. Jel. Žalobník bývá někdy odvržen od žaloby své, abgewiesen. Brikc.

Oheň. Oheň udělati, rozdělati, zadělati, rozkutiti, roznítiti, zanítiti, zapáliti, rozfoukati, rozdmejchati. Vel. Oheň páliti, Feuer unterhalten. Har. Úkladně oheň klásti, oheň položiti. Vel. Oheň v zemi pustiti. Zříz.

Ferd. — Ohněm a mečem hubiti. Kom. Ohněm páliti. Vel. — Do ohně dáti. Vel. — Na oheň vložiti. Vel. Na oheň odsouditi. Jung.

Ohlásiti co. Kazatel svátky ohlašuje. Kom. Ohlašovati slovo boží. Vel. Sněm valný ohlásil. Dal. — **Ohlásiti se k někomu, k něčemu** = znáti se k němu. Jeho potomci za sto let ohlašovali se k tomu. Vel. K čemuž s ochotností, že se tím zpravovati chtí, ohlásili se a zavázali. Br. — **Ohlásiti se v čem,** sich äussern. V čem se tuto přede vším světem ohlašuji. Br. Avšak od doufání v boha že nikoli nepouští, začasté se v tom ohlašuje. Br.

Ohledání, Rücksicht. Jedni s druhými, bez ohlídání se na náboženství spřízňujíce se, za jedno všickni býti mají. Apol. Bez ohledání se na jakýkoli těla rozum. Br. — Nebude ohledání se za Davidem, man wird sich nicht nach ihm kehren. Br.

Ohledati čeho = skoumati. Ohledoval jsem zdí Jerusalemských. Br. Měšců, váčků a tobol jeden druhému ohledoval. Kom. Hlubokosti (moře) olovnicí ohledávají. Kom. Spravedlivě té pře ohledejme. Br. — **Ohledati koho neb co.** Aby na ten hrad jel a jej ohledal. Háj. Ohleduje byliny a stromy rajské. Solf. Jakoby listí neb pupence na stromě ohledal. Br. Ohledávati rány. Jung. Ohledávati kámen drahý. Jel. Knížeti když to oznámeno bylo, kázal je pálením ohledati (quaerere in eos), a vyznali jsou, že, atd. Háj. Jděte k soudu, a sebe ohledejte právně. Kom.

Ohlížeti se k čemu. Ohlédni se nazpět k východu. Kom. — **Ohlížeti se na co.** Ohlídej se na zadní kola. Prov. Ohlédali se na ten zámek nejvíc všickni obyvatelové. Kom. Ohlédati se na náklad, die Unkosten scheuen. Har. Aby se na chudobu svou neohlédal. Br. — **Ohlížeti se po kom, po čem.** Us. — **Ohlížeti se za kým.** Ohledám se za ním. Kom.

Ohnouti koho k čemu = nakloniti. Nedá se ohnouti ku pokání. Br. Ohnouti koho k své vůli. Kom.

Ohraditi co. Ohraditi město. Vel. Velmi těžká a nesnadná věc pověst dobrou blížního svého zase ohraditi, koho jest v čem urazil, odprositi. Lom. Aby se všickni poctivě a řádně zachovali, právo sobě ohražujíce, verwahrend. Všeh. — **Ohraditi co čím.** On jeho moc jistými mezemi ohradil. Vel. Plotem ohraditi. Vel. Náspem ohraditi. Jel. — **Ohraditi se proti čemu, komu,** sich verwahren. Ohraditi se mocí proti někomu. Let. Troj. — **Ohraditi se před čím.** Ohraditi pobožná srdce před tím bludným mudrováním. Kom. Přede vším nebezpečenstvím ohraditi. Br. — **Ohraditi se v čem.** Že on k tomu povolení svého nedává, nýbrž v tom se časně ohražuje, že s svým vším rodem v svobodě státi a zůstati chce. Vel.

Ochabiti se čeho, kraftlos werden zu etwas. A již vše nás mrzí, všeho se chcem ochabiti. Štít.

Ochrana. K ochraně poroučeti. Vám knihu k dověrné ochraně poroučím. Vel. Zemi všecku jim k ochraně poroučeti. Flav. — Pod ochranu přijíti, vzíti. Vel. — V ochranu poroučeti. S tím vás bohu, v jeho svatou ochranu dověrně poroučím. Vel. V ochranu vzíti. Vel. V ochranu se oddati. Řečník svěřence svého, jakožto toho, který se v ochranu jeho oddal, a jeho ochrany užívá, ať neopouští. Kom.

Ochrániti čeho, koho. Hotov jsa ochraňovati spravedlivých. Br. Jakož tam někdy bůh ochraňoval lidu svého. — **Ochrániti od čeho.** Ochránil ho od násílí. Vel. — **Ochrániti před čím.** Blahoslavený, kdož jest ochráněn před ním. Br. Že od něho přede vším zlým ochráněni budou. Br.

Okázati co, zeigen, beweisen. Okázal každý den své paprsky. Let. Troj. Okazuje to věc sama, docet. Jel. Co jest víra, okazuje těmito slovy. Jel. Svou nevinu

okázati. Let. Troj. — **Okázati se čím.** Okázati se příznivým. Let. Troj. Jednostejným se okázal. Jel. — **Okázati na koho.** Okazují sobě prstem na něj. Jel.

Oko. Pošly oči mé jako umírajícího. Br. Oči mu jdou v sloup. Dob. — Oči pozdvihnouti, oči k nebi zdvihnouti. Vel. Očí svých k nebi pozdvihněte. Br. Oči na něco upříti. Us. Oko po něčem nésti. Vel. Po všem oko vléci. Vel. On naň oko nesl. Vel. Oči jsem po něm sem tam obnášel. Kom. Oči sem i tam obraceti. Vel. Oči k zemi sklopiti, dolů spustiti. Vel. Oko na někoho míti. Us. Oči pásti na něčem. Vel. Oči na někoho neb něco obrátiti. Vel. Oči komu neb sobě protříti. Trápením oči sobě protřevše = zmoudřevše. Br. Pro žalost pošly oči mé. Br. — Okem házeti. Vel. Okem šilhavým naň házeti. Kom. Očima stříleti. Us. Očima míhati, mhourati, mhouřiti. Us. — Do očí někomu něco říci. Us. — K oku ukázati = před oči postaviti. Vel. — Scházeti na oči. Br. Na své oči viděti co. Na své oči jsem to viděl. Us. Bezpečně na obě oči spáti. Jel. Na oko něco činiti. Us. Jiným se na oko stavěti, nežli v skutku býti. Vel. Takový se na oko zdá býti. Vel. Na oči někomu něco postaviti, vor die Augen stellen. Na oko všechněm, jako světlo na nějakém svícnu, svého syna jsi postavil. Br. Chodí lidem na oči. Jel. Nechoď mi na oči. Us. Na oči komu nedati, hassen. Kterémuž na oči nedáme, na něhož hleděti nemůžeme. Vel. Na oku býti = přítomen. Vel. Míti někoho na očích, Jemanden vor Augen haben. Jung. — Po očku hleděti, schielen, anschielen. Vel. — Před oči jíti, přistoupiti; před oči představiti, postaviti. Us. Před očima býti. Vel. Před oči stavěti tvářnost něčeho. Vel. Tělo lidské podobu města na sobě nese a pěkně před oči staví. Vel. Před oči vložiti. Vel. — S očí jíti. Vel. Jdiž mi z očí. Br. S očí odložiti. Vel. S očí se ztratiti. Vel. — V oči = u přítomnosti. Jim

v oči bídně skonal. Har. Hledě vůči lže. Us. Aby jej okem v oko viděti mohl. Br. — Je mu podoben, jakoby mu z oka vypadl. Us. Jako by jeden druhému z oka vypadl, totéž vidí, cítí atd. Kom.

Okopati co. Stromy okopati. Us. — **Okopati čím.** Město zemí ohraženo a hlubokými příkopy okopáno. Vel. Šanci se okopati, mit Wällen sich verschanzen. Kom. Na jedné hoře se širokými příkopy okopali. Háj.

Okovy. Pouta a okovy na někoho vložiti. Solf. Řetězy i okovy s někoho složiti. Solf. — Okovy někoho sevříti. Br. Okovami okovati. Dal. Kníže stříbrnými okovami okovali. Dal. — Do okovů přijíti. Vel. — Z žaláře a z okov vyjíti. Vel. Z okovů vyvésti. Vyvodí vězně z okovů. Br. Z okovů vypraviti. Knížete z okov vypravili. Dal.

Okřiknouti koho, co. Nebo je bůh okřikne. Br. Důtklivými slovy je okřikovali. Apol. Okřikl větry. Br. — **Okřiknouti se na koho.** Hrozným hlasem okřikl se naň. Solf. K lidem pěkně se chovej, a na ně se neokřikuj. Vel.

Omluviti koho, co = osočiti, předhazovati. Neb za jiné nemáme, než že někdo pány naše před tvou Svatostí omluvil a křivě obžaloval. Solf. Omlouvati někoho lžmi. Vel. Blázen nesmyslný omlouvá (předhazuje) dobrodiní své. Koc. Málo daruje, a mnoho omlouvá. Koc. — **Omlouvati se v čem,** entschuldigen. Apol. — **Omlouvati se z čeho.** Omlouvaje se v svém svědomí před bohem z těch věcí, z nichž ho nepřátelé obviňovali. Br.

Omrzeti komu. Chudý i také samému příteli omrzí. Vel. Ale že snad strany viny podezřelý byl, tudíž Čechům omrzel. Vel. Když ženu pro krásu vezme, brzo mu omrzí. Jel. — **Omrzeti koho.** Celý svět již ho omrzí. Us. Omrzelo mě to. Jel. Ta rada městská již je omrzela. Vel.

Omyl. Dopustiti se omylů. Dokudž se nevycvičí, dopouští se ovšem nemalých omylů. Vel. — **Býti na** omylu. Že zle činí, aneb že jest na omylu, **poznati** nemůže. Vel. Na omylu státi. Kníže stál na omylu. Háj. Na omylu od někoho postaven. Žer. — V omylu **býti.** Válek skonání vždy jest v omylu, in dubio. Let. Troj.

Omyt čeho. Takéž duše bude omyta všech hříchův křtem. Štít.

Opatření. Opatření učiniti, fürsorgen. Vel. Vedlé **práva** opatření žádati, begehren, was Rechtens ist. Všeh. Kterak bychom sobě to (t. škodu od jiných) slušně k nápravě vésti, a od koho, jakým spůsobem a prostředkem opatření žádati a dosáhnouti měli a mohli. Pr. měst.

Opatřiti koho, co, sehen, besehen, beschützen. Chcemeli první pramen takového ohavného předsevzetí vyhledati a opatřiti, najdeme to. Vel. Vyšel kníže Křezomysl, aby lid svůj opatřil a shlédl všecky spolu. Háj. Kdož zhanín, nebudeli naň ta lehkost uvedena (bewiesen), tehdy páni jeho čest opatří (t. práva dopomohou). Zříz. Ferd. Něčí spravedlnost opatřiti. Mudr. Opatřil to dobře = ostaral. Jel. Opatřím ho, aby zdráv byl. Jel. — **Opatřiti koho čím.** Abyste jej vězením opatřili. Žer. Hodnými zprávci lid opatřil. Háj. Zbrojí a braní opatřiti. Vel. — **Opatřiti koho na něčem.** Páni mají je oba na jich cti opatřiti. Zříz. Ferd. — **Opatřiti koho před čím,** verwahren. A nás před nebezpečenstvím, kteréby z toho pojíti mohlo, opatřil. Žer. — **Opatřiti koho v čem.** Co král stavům odpustil, a je na budoucí časy v tom věčně opatřil. Apol.

Opatrování. K opatrování dáti. Vel. — V své péči a opatrování míti. Vel. Někoho v své opatrování přijíti. Vel. Špižírnu v opatrování sobě poručenou míti. Vel.

Oplakati čeho. Abych dnem i nocí oplakati mohl zmor-

dovaných. Br. Opláči panenství svého. Br. — **Oplakati co.** Strastný způsob, bídu a neřest co prospívá oplakávati, jestliže ji nelze v lepší změniti. Kom.

Oplatiti se komu. Pakli toho neučiníš, neoplatilas se otci svému. Štít. — **Oplatiti co.** Dobrodiní oplatiti. Vel. A tak mi jej po dnes oplacuje. Preff.

Oplývati čím. Boháči zbožím oplývajíce nouze se bojí. Kom. Vším dobrým, všemi věcmi s dostatkem oplývati. Vel. — **Oplývati v čem.** V radosti oplývati. Vel. S ženami, v neslušných rozkoších oplývaje, vesele se kochal. Vel. Tu mohl někdo viděti, an těla bez hlavy leží a jiní oudové bez těla ve krvi oplývají. Vel.

Opovážení čeho. Opovážení života svého, Hintansetzung seines Lebens. Vítězství v boji proti nepřátelům toliko na smrti a opovážení životův jejich záleží. Vel.

Opovážiti se čeho = opovážiti, nasaditi, v nebezpečenství dáti. Nebo nyní pro jeho zákon se života svého opovažujete. Br. Smrti se opovážila, aby muže zachovala. Vel. Opovážil se krve i hrdla svého. Vel. Z těch slov a znamení tak mnoho ta nebohá paní skoumala, že by se poctivosti své opovážiti a hejtmanu k vůli býti musila. Vel. Každého nebezpečenství se opovážiti. Vel.

Opovrhnouti co. Bohu sloužiti, jiné všecko opovrci. Vel. Víru a přísahu svou opovrci. Vel. Opovrhli jej a potupili. Eus.

Opřáhati, opřáhnouti na koho = napřáhati. Opřáhlli jsem na sirotka rukou svou. Br. Holí svou opřáhne na tebe. Br. Turek svou šavlí krvavou opřáh na nás. Lom.

Opraviti co. Omyly a pochybení opraviti. Vel. A Velehrad pilně opravovati rozkázal. Háj. Roky opravovati, Fristerstreckungen nehmen. Všeh. Ten každý má sobě rok opraviti u svého půhonu k druhým suchým dnům a roku opravení jiného nic není, než povodu k soudu

hlášení. Všeh. Zemi opravovati, regieren. Zemi dobře opravoval, ale války velmi se bál. Dal. — **Opraviti se na čem.** Tím se na svém zdraví zase opravil. Rad. zv. — **Opraviti se v čem.** Oprav se v svých slovích, neb tou lží se sem nevloudíte. Solf. Opravovati se v žalobě = lepších důvodů k žalobě přidávati. Původ po vzešlém sporu mezi stranami nemůže od žaloby upustiti, ani se v ní opraviti. Pr. měst. Může se do třetice v své při opraviti. Pr. měst.

Opříti se komu, čemu. Tělo válčí s duchem, žádosti se rozumu opírají. Kom. Jim se opřeli a o to zasadili. Vel. — **Opříti se o koho, o co.** Opřela se o mne. Br.

Optati se čeho. Ještě mi odpusť jedné věci se optati. Štít. — **Optati se koho na co.** Optali jsou se jeho na noviny. Háj.

Opustiti koho, co. Vlast opustiti. Kom. Opustila mne zimnice. Jel. — **Opustiti koho čím; co čím.** Jsa ode všech knížat křesťanských pomocí opuštěn, proti nepřátelům táhnouti umínil. Otters. Vodami byvši opuštěno město, umgeben. Br. Země že jest mořem a řekami opuštěna. Br.

Opykati čeho = oželeti. Raději všech nákladův opykají a do moře je vmecí. Vel. Raději daru opykali. Koc. — **Opykati něco.** Pro pravdu raději to vše opykají. Vel.

Ortel. Ortel vyříci, vypověditi, učiniti, vynésti, vyřknouti. Vel. Ortel na něj vypovědín, aby s stolice svržen, i do vězení dán byl. Br. Ortel smrti na někoho vynésti. Vel.

Osaditi koho neb co. Kromě těch, kteréž byl osadil král po městech a krajinách. Br. Právo, soud, radu osaditi = ustanoviti. Soud osazen jest, a knihy otevřeny. Vel. Byl mu o to soud osazen. Vel. Poroučím vám, aby jste mu (vražedlníku) právo osadili, a co mu z práva neb z naučení od práva vyššího usouzeno

bude, toho mu užiti dali. Žer. Do stanu svého uvedl, a osadiv radu, vedlé sebe posadil. Vel. — **Osaditi co čím.** Osadil svým lidem krajinu. Har. Bránu strážnými osaditi. Kom. Drahým kamením osazený. Har. Stůl krměmi osazený. Vel. Vrch vinicemi osazený. Har. Stromy osazený klášter. Preff. Soud osobami osazovati. Pr. Místa a ouřady hodnými náměstky osazovali. Br. — **Osaditi koho na čem.** Osazen každý na svém hodném místě. Let. Troj. Ctnost tvá teprv by mne na výsosti osadila. Let. Troj. Osadili je na tomto místě. Br. — **Osaditi co v čem.** Křišťál v zlatě osazený. Let. Troj.

Oseděti na čem, sitzen bleiben, sich erhalten. Věnec na hlavu jeho spadl, a velmi slušně na něm oseděl. Koc. Ledva na koni oseděl. Let. Troj. Nebylo-li by stavení, ani by lidé oseděti nemohli. Kom. Obávaje se, že by před mocí a silou královou na pevnosti své neoseděl, sám sobě hrdlo odjal. Plác.

Osednouti co, in Besitz nehmen. Osedli a opanovali tu zemi. Br. Vyběhli zůstavivše své domy plné statkův, kteréžto Řekové osedše pobrali jsou a sobě osobili. Let. Troj. Aby své domy zas osedli. Eus. Syna císařova osedla moc ďáblova. Lom.

Osidlo. Osidla komu klásti, strojiti, osidla léceti. Vel. — Osidlem polapiti. Vel. Osidlem zachvácenu býti. Plác. — V osidla padnouti. Štít. V osidlo zaplésti, zamásti. Vel.

Oskočiti koho = zaskočiti. A když s jediným služebníkem se navracoval, Němci jej oskočivše jali. Háj. A jej všichni oskočili. St. skl.

Osladčovati se komu = příjemným se činiti. Rodiče mají se za dítky své pánu bohu modlívati, o dobrých věcech s nimi rozmlouvati, jim se osladčovati. Kom.

Ostati koho, čeho, verlassen, entsagen. Zda mníš, bych tebe ostal. Pass. Ale že chuten hřích, proto hříchu

neostanu. Štít. Jiní tebe ostanou. Vel. Někteří nežby ďábelských skutkův ostali, raději ven z země vyšli. Háj. Ale pro tento duchovní pokoj svého zboží zbožní lidé ostávají. Štít. — **Ostati na čem.** Na tom ostali, že se opět sejdou. Us. Také slyšíme, že jste obrazy zbili v kostele Pražském a na tom ostali, aby též hrad Pražský obořen byl. Han. Výb.

Ostáti před kým, Stand halten. Kdož jest, ještoby před tebou ostál v rozhněvání tvém. Br. Nebudou moci proti vám ostáti všickni protivníci. Br. Nebo před tebou neostojí žádný živý. Kom. Staň se pak co staň, že ty (ctnosti) proti všechněm nesnázem nepřemožené ostojí. Vel. — **Ostáti v čem.** Bez čehož města a obce v stálém a trvanlivém dobrém spůsobu ostáti nikoli nemohou, bestehen. Vel.

Ostříci, ostříhati čeho, koho. A v té práci smrtelné budou jeho ostříhati andělé. Štít. Blažení, kdož slyší slovo boží a ostříhají jeho. Štít. Ze vší síly ostříhej cest jejich. Br. Ostříhati čistoty těla. Kom. Ostříhám svého stupně, verwalte meinen Posten. Kom. Ostříhám řádu. Kom. Myslí, kterak by se mohla úkladu svého muže ostříci. Let. Troj. — **Ostříhati co.** Což bůh ostříci rač. Apol. — **Ostříci od čeho.** Ostříhati od zlého. Štít. — **Ostříhati před kým.** Před vlky stáda ostříhají psi. Kom. — **Ostříhati se v čem.** Ostříhej se v tom, k čemu jsem tě zavolal, warte deines Berufes. Kom. Ostříhaje se v dobrém svědomí. Br.

Ostydnouti komu = zoškliviti se. Chtíc jinou muži svému ostuditi, sama bohu ostydne. Štít. Domnívaje se, že mu ta dívka již ostydla, podvoloval se mu jinou svou dceru za manželku dáti. Plác. To jim všecko v čas božských pomst ostydne. Br.

Osvědčiti co. Lidskou zatvrdilost stvořením osvědčuje. Br. Svatopluka knězem učinili a to před císa-

řem osvědčili. Dal. — **Osvědčiti co kým neb osvědčiti se kým,** einen Zeugen nehmen, anrufen. Toť bohem osvědčuji. Let. Troj. Bohem i lidmi sobě osvědčovali, že nepovolují. Vel. Bohem to osvědčujeme, že nás oklamal. Koc. Bohem i slávou jeho se osvědčujíc žádali, aby se nad jejich dušemi smiloval. Kom. — **Osvědčiti se k čemu.** Jindřich z Rosenberka, nejvyšší purkrabí Pražský, králi Václavovi k věrné poddanosti se osvědčuje. — **Osvědčiti se v čem.** V tom se před božím obličejem osvědčuje. Kom. V zlých skutcích byl osvědčen = shledán. Koc.

Osvoboditi čeho. Žaloby té byl osvobozen. Plác. Nebo předešlého roku osvobozeni byli povinnosti té, kterouž dříve konali. Vel. Někoho strachu osvoboditi. Vel. — **Osvoboditi co, neb komu co.** Pražské zdi obehnal a domy a statky obyvatelům jeho osvobodil. Vel. Lichvu lidem osvoboditi = dopustiti. Vel. Smilstvo sobě velmi osvobodili, erlaubten sich. Hus. — **Osvoboditi od čeho.** Osvoboditi od obecné práce a povinnosti. Vel. Někteří od daní a obtížností obecních osvobozeni jsouce, sobě sami živi jsou. Kom. — **Osvoboditi před čím.** Před nebezpečenstvím někoho osvoboditi. Žer. Svou zemi před strachem nepřátel osvobozenou míti budete. Br.

Osvobození čeho. Osvobození pokuty. Vel. Osvobození dluhu. Vel.

Osypati koho čím. Osypati někoho dary. Kom. Dobrými věcmi osypati. Vel. Tu se okopali a osypali valy širokými a vysokými. Háj. Vídáme, jak se bezbožní téměř každodenně velikou slávou a bohatstvím osypají, však pravého štěstí neokoušejí. Vel. — **Na někoho se osypati.** Sršně na kohož se osypí. Br. — **Osypati se okolo někoho, něčeho,** umringen. Děti se okolo něho osypaly. Us.

Ošklivost. V ošklivosti někoho míti. Vel. V ošklivosti mne mají. Br. V ošklivost vjíti. Tudy by ještě všel bohu v ošklivost. Solf. Vzíti koho v ošklivost. Vel. V ošklivost uvésti. Ano i jiným mne v ošklivost uvozují. Br.

Otázka. Otázku udělati, vydati. Vel. Otázku, kterouž jsi na nich učiniti ráčila. Háj. Otázky na někoho vydávati. Eus. Otázku někomu činiti. Činěna jest jemu otázka. Jel. Podávati na někoho otázky. Někdy na ně jiných otázek podával. Br. — Ne na otázku, ne k otázce odpovídati = ne k věci. Vel.

Otázati neb otázati se koho, koho čeho. Otázal jich těmi slovy. Otters. Tedy otázali jsme se těch starších. Br. Rád bych pane tebe otázal jedné věci. Han. Výb. — **Otázati se na co.** Otížiť se i já vás na jednu věc. Br. — **Otázati se o čem.** I otázal jsem jich o židech. Vel. Mezi jinou řečí otázal jsem se jeho o kravách, jsouli jeho. Svěd.

Otříti co. Prach z tváři otříti. Br. Otříti ránu. Jung. — **Otříti se o koho** = zle mluviti o něm. Každý se o nás otírá. Prov. O chudého se každý otře. Vel.

Oznámiti co. Oustně jsem mu to oznámil. Us. Poselství oznámiti. Vel. Pánu svému mé služby oznam. Žer. Poslové ti vyslyšavše císaře to všecko pořádně a v týchž slovích oznámili. Háj. — **Oznámiti o čem.** O pomstě nad nepřátely jim oznamoval. Br. Darius pak jakž domů přišel, oznámil o tom štolmistrovi svému. Vel. Oznamuje o neřádích. Kom. — **Oznámiti se** = dáti se znáti. Kterémuž se císař latinským jazykem oznámil. Háj. V tom se mu sám oznámil. Vel.

Ozvati se komu. Neozývá se mi. Br. Musím na něj desetkrát volati, než se mi ozve. Jung. — **Ozvati se k někomu, k něčemu** = ohlásiti se. K němužto ozvav se, a v službách svých ohlásiv, přátelsky a milostivě od něho přijat a za několik dní chován byl. Plác.

V milosti k němu se ozval. Br. K tomu se hned on ozval. Cyr.

Oželeti čeho. Nebo již byl oželel smrti Ammonovy. Br. Všeho světa oželeti. Kom.

Oženiti kým koho. Oženil jej jednou bohatou vdovou. Pass.

P.

Pád. Vzíti pád. Vzal pád až k smrti, kam durch den Fall ums Leben. Vel. Žádná moc na zemi tak veliká vzrůsti nemůže, aby na posledy v času od boha uloženém pádu vzíti a zase pominouti neměla. Vel. — Pádem běžeti, über Hals und Kopf. Us. Všecko slabé jest a pádem hrozí. Kom. — K pádu přijíti = neštěstí míti. Vel. Pannu ku pádu přivésti. Vel. — Přišel na takový pád, so weit ist er gefallen. Plác.

Padati. Od toho času, jakž království padlo Moravské, verfiel. Háj. Mravové padli a uhasli. Vel. Jak kostka padne, wie es der Zufall bringt. Prov. Jakby koli ty orakulní odpovědi padly. Cyr. Ty šaty se padají, zerfallen. Us. Po malém čase všecko tělo její počalo se na ní padati = schla. Háj. — **Padati komu.** Padlo mi tak, jakž jsem sobě žádati mohl. Vel. To mu padlo po vůli = vypadlo. Kom. — **Padati do čeho.** Do vody padnouti. Us. Něco mi do oka padlo. Us. Nemá ani tolik, co by do oka padlo = nic. Prov. Řeka do moře padá. Har. Do neštěstí, do nemoci padnouti. Dob. Do řeči padati. Jung. — **Padati k čemu.** K nohoum někoho padnouti. Háj. — **Padati na co.** Na koho nejvíce hlasů padati vidí. Kom. Na paměť, na mysl padnouti. Vel. Padnouti před někým na kolena. Vel. — **Padnouti od koho,** getödtet werden. I padl jest lid Judský od lidu Israelského. Vel. —

Padnouti mezi koho. Padnouti mezi zloděje. Us. — **Padnouti v čem, v co.** V při padnouti, den Prozess verlieren. Vel. V boji, v bitvě padnouti. Vel. — **Padnouti za co.** Nemá ani tolik, co by za nehet padlo. Prov.

Páchnouti čím. Nezdvořilost mrzutým grobianstvím páchne. Kom. Vaše jídla lidskými mozoly páchnou. Br. Světem páchnoucí člověk. Kom. — **Páchnouti do čeho,** kommen. Turci žádnému pod hrdlem do chrámu páchnouti nedají. Vel.

Památka. Věčná toho podnes památka zůstává. Har. Není po něm památky, keine Spur. Us. Nesmrtedlné památky po sobě zůstaviti, zanechati. Vel. Dal mu to na památku. Us.

Pamatovati co. Co stále pamatovati chceme, na to se často zapomínáme. Kom. Hromnice světí, aby lidé nesli je ke cti svaté královny, úvod její pamatujíc. Štít. Pamatoval Tytus den narození bratra svého = slavil. Plác. Pamatovati se = zdržeti se. Nemá sebe v moci, kdo se tak rozzlobí, aby se pamatovati nemohl. Kom. — **Pamatovati na co.** Pamatuj na zadní kola. Us. Na to máš pamatovati, aby nic nemluvil ani nečinil, dokudž se hněváš. Brikc. — **Pamatovati koho v čem.** Velmi svatá věc dáti se v bludu i nižšímu sebe pamatovati. Br.

Pamět. Paměti co poručiti. Kom. — Pamět ztratiti, paměti neměti na něco. Vel. Není toho paměti. Jel. Pamět obnoviti. Vel. Pamět nésti. Co má činiti, ješto by neslo pamět zůstávající na věky. Háj. Pamět držeti. A když z vás jeden sejde, kterýž ostane, drž týmž činem mou pamět, dokudž živ budu. Štít. Ostaviti po sobě dobrou pamět. Jung. Věčnou pamět a chválu vzíti. Dal. O tom muži tu pamět nacházíme, že, atd. Vel. Není paměti lidské, aby který sněm tak dlouho trval. Vel. Paměti věcí stalých spisovati, po-

znamenávati. Vel. Budoucím potomkům paměti zanechati. Vel. Dát, činit pamět o něčem = svědectví. Kdyžby děti rodičův svých vkročení v stav manželský pořádného prokázati nemohli, proto žeby lidé toho povědomí zemřeli, budou moci na úřadu žádati, aby jim pamět o tom dali, že otec a matka jich dobře se chovali. Pr. měst. — Ku paměti přijíti. Vel. Ku paměti sobě přivesti. Vel. Že mi ku paměti přivodíte nepravost. Br. Potom zajisté vše přivozuj k tvé paměti a zvláště k spasitedlnému naučení. Han. Výb. A takové sepsání ku paměti budoucí bylo o nich položeno. Vel. Ku paměti co činiti. Kolikrátž kolivěk to učiníte, k paměti mé to čiňte. Štít. — Na pamět jíti. Na pamět jdou a před očima jsou ty věci. Jel. Na pamět padnouti. Vel. Na paměti míti. Us. Od starodávna nad pamět lidskou. Jung. — V pamět vložiti. Vel. V paměti složiti. Vel. Míti v čerstvé paměti. Vel. V paměti něco podržeti. Štít. — Z paměti se co učiti. Kom. Z paměti vyjíti. Vel. Nikdy mi z paměti nevypadá. Vel. — Za paměti našich předkův. Vel.

Panování držeti. Držel jest všeho světa panování. Han. Výb.

Panovati komu. Aby panovala tělu duše má, duši rozum, rozumu milosť. Vel. Smrt aby jemu více nepanovala. Br. — **Panovati nad kým.** Nad národy; nade všemi krajinami světa panovati. Flav. Ty panuješ nad dutím moře. Br. Závist také zvláště panuje nad sedláky. Štít.

Panství. Nad někým panství míti. Vel. Panství míti, spravovati. Vel. — Svému panství podmaniti, připojiti. Vel. — Pod mocí a panstvím někoho býti. Vel. Pod své jho a panství přivésti. Vel. Pod panství náležeti. Preff. — V dědičné panství uvésti. Vel.

Párati co. Viděl jsem tu, jak se někteří v zemi hrabali

a kutali, buď po vrchu ji párajíce. Kom. — **Párati se s čím.** Nepárej se s tím. Us. — **Párati se v čem.** Lékaři párali se v nečistotách. Kom. V zubech se při stole nepárej. Han. Výb.

Pásti koho, co. Jdi krkavců pásti, t. aby visel. Vel. Oči pásti. Dob. Kohoutky pásti = mrtev býti. Us. — — **Pásti se čím.** Blahoslavení, kteříž pokrmem a nápojem nebeským pásti se budou na věky. Kom. Rozkoší se pásti. Vel. Cizí krví i potem mnohé krmiti a pásti se, ano pak i chlipěti vidíme. Kon. — **Pásti na co, na čem.** Pase na něho = číhá. Us. A bohatí pasou se na chudých. Br. Na čemž by se oči pásly. Jung. — **Pásti po kom, po čem.** Pásti po nevěstkách očima. Bibl.

Patřiti co. Nic tobě náhlého nebývej, ale všecko napřed patř. Han. Výb. — **Patřiti do čeho.** Patřiti do země, do nebe. Vel. — **Patřiti k čemu** = hleděti, ohled míti. Patřiti ke všem příhodám. Let. Troj. Má patřiti k tomu a na to se ohlédati. Vel. — **Patřiti na co.** Na budoucí patřiti. Vel.

Péče. Péči míti čeho. S sestrou svou maličkou osiřel, a domu, hospodářství a sestry své poctivou péči měl. Han. Výb. Péči míti o koho, o co. A protož vy péči mějte o to. Vel. Péči míti o čem. Bratrť má o tobě péči míti. Štít. O svých kostelech péči mějte. Pass. Péči vésti. Hospodin péči vede o mně. Vel. Býti o to péče musí. Kom. Péči na to vynaložiti. Vel. Péči konati. V radním domě radní páni zasednutí svá, a o obec péče konají. Kom. Na péči někoho míti. Háj. Na péči míti co. Přepilně to na péči mají. Br. Aby na péči měl boha. Br. Ale kdož má otce neb děti, aneb kteréžkoli příbuzné na péči. Štít. Když kupec má na péči obecný užitek. Štít. Péči míti na koho = báti se ho, varovati se ho. A učinil jim zrádně, jako Jidáš, ano naň žádné péče neměli. Han. Výb. Pane,

nebuď tobě na tom žádná péče. Solf. — V péči míti koho. Vel. V ochranu a péči koho přijíti. Vel. Z péče pustiti. Žeby bylo z toho nebezpečenství, kdyby je z své péče pustil. Štít.

Pečovati čeho. Pečuje přislušných učení. Jel. — **Pečovati na koho** = míti se na pozoru. Pečovali na se z obou stran. Let. Troj. — **Pečovati o co.** Pán však pečuje o mne. Přítomné věci opatruj, o budoucí nepečuj. Jung. — Pečovati pečlivě za někoho. Let. Troj.

Pěstovati koho, co. Seneka pěstoval Nerona. Pass. Tobě chci ten dar dáti, že jej budeš pěstovati. St. skl. — **Pěstovati se s kým, s čím.** S něčím se snažně obírati, pěstovati. Vel. A že ten jest (Kristus), s kterýmž se tu pěstovali. Vel. Mysl se s tím pěstuje, occupatur. Kom.

Píliti čeho. Ten lovu píle, lepší práce den potracuje. Kon. Lidé statků velmi pílí. Jel. — **Píliti o co.** Veškerá kupectví povinnost k tomu směřuje, aby kdo jeho užívají, o zisk pílili. Kon. — **V něčem píliti.** Kon.

Pilnost. Všecku svou pilnost vynasnažiti, vynaložiti na něco. Vel. Pilnost k něčemu přičiniti. Vel. Abyste svou všecku pilnost k tomu přičinili. Solf. Takovou pilnost k tomu dílu přičinili. Háj. Pilnost míti o něco. Pilnost mají toliko o své věci a ne o boží. Br. Měl velikou o to pilnost. Háj.

Pilný čeho. Literního umění pilnu býti. Vel. Aby byli pilni modliteb. Štít. Nic sladšího, jako pilnu býti přikázání božích. Br. Buď pilen své věrné práce. Lom. — **Pilný o něco.** Let. Troj. — Jest mi na pilno. Us. — **Pilný v čem.** A v tom pilni buďte, aby jiných nesoudili. Štít.

Plakati koho, čeho, beweinen. Plakati budou zbitých. Vel. Pláče škody tohoto světa aneb smrti přítele. Štít. Tvých lidských hříchův plakati. Pass. Plakal ho veškeren lid judský. Vel. Kdo svých nehod pláče, ten

cizích plakati nebude. Jel. — **Plakati na koho neb na co.** Plakati na své hříchy. Štít. Sirotci naň plakali. Dal. Plač na hříchy. Vel. — **Plakati nad kým neb nad čím.** Plakal nad Joziášem. Br. Plakati nad mrtvým přítelem. Vel. — **Plakati po kom, po čem.** Pakliť Ježíš nebude v něm, stana napřed, plačiž po něm. St. skl. — **Plakati za co.** Ježto by již křesťané plakati měli za své hříchy. Štít.

Plápolati. Oheň z nich plápolá. Let. Troj. Oběť plápolá. Rkp. Kr. — **Plápolati čím.** Láskou plápolati. Bibl. Plápolati hněvem. Vel. — **Plápolati v čem.** V milosti plápolati. Vel.

Plat. Plat bráti. Jel. Plat na někoho vzkládati. Aby na žádného kněze žádný plat ani jaká daň vzkládána nebyla. Br. Plat ukládati. Žádného platu, ani úroku, neukládali. Ben. — Pod platem býti. Přespolní a podruzi jsou pod platy. Kom. Pod plat uvésti. Uvedl je v poddanost a pod plat. Plác. — Z platu pracovati. Na den z platu a ze mzdy pracuje. Vel. — Co jest na plat. Us.

Platiti co. Mzdu platiti. Vel. Dluh platiti. Vel. — **Platiti čím.** Kdo dluh dluhem platí, ten klín klínem vyráží. Prov. Patami platiti. Vel. On to hrdlem platiti musil. Vel. — **Platiti u koho** = vážnost míti. Já nic u něho neplatím. Jung. To u něho mnoho platí. Bibl. — **Platiti v čem.** Platiti v něčí lásce. Let. Troj. — **Platiti za co.** Tři krejcary platí za groš. Har.

Platnost. Platnost míti. Vel. Platnost nésti. Taká práva jakou platnost a jaký užitek v sobě nesou. Pr. měst. Coby větší užitek aneb platnost přinášelo. Vel. — K platnosti býti. K žádné platnosti není. Vel.

Plésati komu. Plésati tobě budu. Kom. — **Plésati čím.** Radostí, veselím, rozkoší plésati. Vel. — **Plésati k komu.** Duše má pleše k tobě bohu. Kom. Srdce mé

a tělo mé pleše k bohu živému. Br. — **Plésati z čeho.** Tak zase z jeho vzkříšení pléše. Br.

Plésti co. Vlasy, provaz plésti. Vel. Pavouk pavučinu plete. Kom. — **Plésti čím.** Sotva nohama plésti. Us. — **Plésti do čeho.** Vražedlníci do kola pleteni bývají. Kom. Plésti se do čeho. Vel. Nepleť se do toho. Us. — **Plésti se v co.** Plésti se v cizí věci. Vel. Nemají se plésti v světské věci. Br.

Plod. Plod vydati. Což žádného plodu nevydává ani užitku nenese. Vel. Plod na svět vyvésti. Vel. Aby ženu pojal, a ještě plod vyvedl. Háj. Plod vypustiti. Dal.

Ploditi co. Rozkoš ploditi. Vel. Potěšení ploditi. Br. Nenávist ploditi. Lom. Žalost, hřích ploditi. St. skl.

Plýtvati čím. Kdo čeho dosti má, rád tím plýtvá. Prov. Plýtvati dary božími. Br. Neplýtvej nikdy svou řečí. Kom. — **Plýtvati s čím.** A neplýtvá s statečkem svým. Lom. — **Plýtvati v čem.** Neplýtvati v tom neslušně. Br.

Po, předl. s dat., akkus. a lokalem. **1. O místě.** Tomu v srdce po jilce meč vtasil. Rkp. Kr. Poplašil ves zvěř až po třetí vrch. Rkp. Kr. Po krk ve vodě státi. Jung. Rozletla se radost po vší zemi. Rkp. Kr. Po moři se pustil nových krajin hledati. Har. Vítr po vší krajině věje. Br. Po všem městě volati kázal. Pass. Těžcí meči po bocích jim visí. Rkp. Kr. Kázal ji po líci bíti. Pass. Císař Augustus po všem světu beze vší překazy mocně královaI. Pass. Po pravé straně nám leží. Har. Po kostelích chodil. Háj. Seber hlasy po národu. Rkp. Kr. — **2. O čase.** Dobyl sobě jmena, jakéž jest po dnešní den. Br. To zajisté svědectví až po dnes u nich skutečně trvá. Har. Již se mi po dvě noci zdálo. Us. Po tři dni pořád tam byl. Us. Chodil nahý a bosý po tři léta. Br. Po něm bratr jeho zprávu držel. Har. Císařství jde po rodu. Jel. A učiníš sobě slavnost po vyjití každého roku. Br. Nemnoho jich pozůstalo po zhoubě od meče. Br. Po

té svedl s nimi bitvu. Vel. Hodina po hodině mijí. Us. Nám Čechům po mnohém prošení a nabíhání nic dáno není. Vrat. — **K vytknutí jiných poměrů.** Posláno bylo po sedláka do Stadic. Háj. Já jsem šla po vodu k rouře. Svěd. Není třeba daleko po příklad choditi. Vel. Desetkrát lid tento skrze nepřátely trestati budu a po desáté tu právě opuštěn a zajat bude. Br. Po domácku, häuslich. Nosí se po sasku. Jung. Že to po dobroněmecku a česku upřímně míniti ráčí. Vel. Po pansku. Dob. Souditi po zákonu. Rkp. Kr. Vládnouti po železu. Jel. Po oku hleděti. Us. Nedá po dobrém ani po zlém. Us. Po hlavě skákati. Kom. Strčila ho tam po hlavě. Vel. Chodí po prstech. Us. Po čtvermo lezti. Us. Někomu po hubě dáti. Us. Po někom hleděti. Vel. Po kom se hnáti, běžeti. Jung. Po svém právě jíti. Vel. Jíti po svých. Us. Po penězích; po žebrotě choditi. Us. Lvíčata řvoucí po loupeži. Br. Po něčem dychtiti, toužiti. Jung. Po někom, po něčem se ptáti. Har. Po někom něco oznámiti. Solf. Po provaze spouštěti. Har. Po niti klubka dojíti. Prov. Po někom jíti = následovati. Vel. To slovo má po sobě čtvrtý pád. Jung. Po někom něco dělati, nachmachen. Vel. Po někom mluviti, choditi, psáti atd., nachahmen. Jung. Po otci se zdařiti, vrci. Jung. Po meči a po přeslici, von väterlicher und mütterlicher Seite. Jung. Někoho po sobě potáhnouti, zu seiner Parthei. Vel. Po jeho straně všecken lid zahynul = kterýž při něm stál. Eus. Kdo více hlasův po sobě má, ten nález svůj obdržel. Práv. mans. Po hlase, po řeči, po tváři, po chůzi, po peří poznati. Jung. I ten pohan po těch divích Krista poznal. Po spůsobu obličeje a tváře může se viděti, co vnitř jest. Mudr. Po skutku lidé tvému myšlení porozumějí. Mudr. Po své hlavě něco činiti. Jung. Po jeho hlavě všecko činí. Vel. Po čem se toho domníváš? Jel. Aby ne vždy

po jich vůli bylo, ale taky někdy po naší. Solf. Jsou právě živi po boží vůli. Štít. Souditi po sobě. Soudil Amaziaš proroka božího po sobě. Br. Po tvém slově pojdem v pravo v levo. Rkp. Kr. Král po německé radě (= na radu Němcův) k němu jde. Dal. Já jsem myslil, že bude do rána po mně. Us. Co komu po tom. Br. Dal jim po jablku. Vel. Po pěti i po šesti osobách jsme se spolčili. Vrat.

Poběhnouti čeho, koho = pominouti, opovrhovati koho, odpadnouti od koho. Israelští pak všeho toho se strhše, boha svého poběhli, a jeho se zbavili. Br. Blázen poběhne bydla dobrého, často nenalezá takého. St. skl. Nešťastni, kdož boha pobíhajíce, jinde útočiště hledají. Kom. Pakli jste již kteří poběhli pravdy. Han. Výb. — **Poběhnouti ke komu.** Bibl. — **Poběhnouti od koho, od čeho.** Od Římanů poběhl, utekl. Vel. Byl křesťanem, potom poběhl od víry = odpadl. Vel.

Pobídnouti koho k čemu. Pobízeti někoho k bitvě. Vel. Směllí by jeho k bitvě pobíditi. Brikc. — **Pobídnouti koho na co.** Na dobrou koupi netřeba kupců pobízeti. Prov. — **Pobízeti koho (gen.).** Pobízel jsem jich, aby spolu mluvili. Svěd.

Pobiti koho. Nepřátelská vojska pobiti. Vel. Pobil nepřátelské húfy. Jel. Polem, bitvou pobiti nepřátely. Vel. — **Pobíjeti kým smích** = smích sobě z koho tropiti. Mýlí se ty hospodyně, ješto své muže lacino váží, neb jimi smích pobíjejí. Štít. Budouť šlechetnými pannami smích pobíjeti. Dal.

Poblouditi od čeho. Pobloudili jsme od cesty pravdy. Br. Někdy i učení od pravého cíle pobluzují. Vel. — **Poblouditi v čem.** A však jestli žebych čeho nedoložil, aneb v čem pobloudil, napravte. Solf. Jestli v čem poblouzeno. Us.

Pobojovati koho neb co = bojem přemoci. Tím úmy-

slem, aby národ řecký pobojoval. Vel. Poslal ho s silou, aby krajinu pobojoval a podmanil. Plác. Celou zemi židovskou pobojoval a pod svou moc uvedl. Plác.

Pocítiti čeho. Monarchie mnohých a rozličných těžkých odporův, odbojův a nesnází pocítiti musí. Vel.

Poctiti koho (gen.). Kdo ho ctí, těch on také poctí. Br. — **Poctiti koho čím.** Poctiti někoho dobrodiním. Vel. Poctila ho zbožím, penězi. Kom.

Počátek. Počátek učiniti, udělati. Vel. Počátek míti, vzíti. Vel. Původ svůj a počátek míti. Vel.

Počet. Počet složiti, skládati, vydati. Dob. Když budu míti vydati počet ze všech mých činův zlých. Štít. Věz zajisté, že bude čas brzo, že vydáme počet ze všeho. Kom. Počet učiniti. Biskup, onť z toho bohu počet učiní. Háj. Počet dáti. A nedávali úředníci počtu z těch peněz. Bibl. Počet držeti. Vel. Počet vésti. Počet z toho vede. Us. — Počtem povinnu býti. Žádným počtem žádnému povinni nejsou. Pr. měst. — Jíti na počet. Protož to nejde na počet = nepočítá se k tomu. Br. Hříchové ti na počet nepůjdou = nebude z nich počet dáván. Plác. — V počet vložiti. V počet chvalitebných žen v lidu božím zejména vložena. Br. V počet svých přátel koho přijíti, vložiti, připsati, zapsati, počísti, v počtu přátel pokládati, míti. Vel. S jedním každým o jeho zvláštní věc v počet jíti. Vel. — Něčemu není počtu. Činí věci veliké, nezpytatelné, divné a jimž počtu není. Br.

Počísti, počítati co. Od stvoření světa počítají okolo čtyr tisíc let. Solf. Draho jim oběd početl hospodář. Vel. — **Počísti k čemu.** K hanbě počteno bývá. Vel. K lehkomyslnosti, k lehkovážnosti počísti. Vel. — **Počísti mezi koho neb mezi kým.** Počten jest mezi hříšníky. Br. Počísti mezi své. Vel. Mrtvé hrdiny mezi bohy počítali. Kom. Kterak jsou počteni mezi syny božími. Štít. Žena ta byla mezi

šťastnými počtena. Vel. — **Počísti se s kým** = oučet vésti. Před knězem se s pánem bohem o své hříchy početl. Háj. Počtli jsme se s naším hospodářem mnichem, co jsme mu dlužni byli za ztravu i od hospody. Preff. — **Počítati za co.** On si to za nic nepočítal. Us. Za hřích počísti. Kom. Ale ani kdo z lidí by mi to za moudré početl. Solf. Za nepřítele božího počten bude. Vel.

Počíti co. Nejnižší slunce počíná zimu; nejvyšší počíná léto. Kom. Počnouti syna. Ním syna počala. Vel. — **Počíti kým.** Otec jeho po své věštbě viděl, žeby té noci ženu měl, žeby synem počala jemu. Štít. — **Počínati sobě** hrdinsky, udatně, statečně, mužně, bázlivě, tiše, vesele, atd. Vel. Nevědouce sobě co počíti. Br.

Pod, předl. s akkus. a instr. **1. O místě.** Pod stromem seděti, pod lavicí ležeti. Jung. On mu skočil pod lavici. Svěd. Vzveď mysl pod nebesa. Pass. Pod bič tělo vydávali. Kom. Dal pod meč lid svůj. Br. Pod něčím praporcem bojovati. Jung. Pod nimi ručí koni skáčí. Rkp. Kr. Vyhynulo símě pod hrudami svými. Br. — **2. O čase.** Pod večer k nám chodívá. Us. Svědectví vydal pod Pontským Pilátem. Bibl. Pod půhonem, während der Vorladung. Pr. měst. Pod panováním svým poctu boží obnovil. Br. Pod příměřím vpády dělali t. j. za času příměří. Jung. — **3. K vytknutí jiných poměrů.** Uvedl je v poddanost a pod plat. Plác. Pod hrozné jho Turecké se dostali. Vel. Jde mu pod zisk. Mudr. Pod všecka sedla se hodí. Prov. Pod sebe koho uvésti, připraviti, pod moc něčí se dáti. Jung. Vlast svou pod moc nepřátel přivedl. Har. Pod tisíc koní bylo tu. Jung. Žena pod mocí muže stojí. Jung. Ty, kteříž pod zákonem byli, vykoupil. Br. Pod zámkem, pod klíčem, pod závorou něco chovati. Us. Pod tributem má to město. Har. Přespolní a podruzi jsou pod platy. Kom. Nechav ji pod věrnou stráží. Let. Troj.

Pod nějakým spůsobem něco učiniti. Že jsme se sem vloudili pod spůsobem poselství. Solf. Pod dobrým přátelstvím je k sobě pozval. Vel. Provozuje pod zástěrou práva svůj hněv nad poddanými. Vel. Že jest on Adam Pikhart Hendryče jeho knížecí milosti poddaného pod řádem a právem zamordoval. Prvk. Pod dobrým jmenem ztratil zlou věc. Jel. Pod příměřím unter dem Scheine des Friedens. Háj. Vévoda velmi vesele pod tou jistou zámluvou v boj svolil. Pulk. Přikázal mu pod velikou pokutou. Aesp. Pod ztracením hrdla. Jung. Pod skutečným na hrdle trestáním. Kom. Přikazujem pod milostí naší, t. j. pod ztrátou milosti naší. Solf. Do třetího dne všecky Němce pod hrdlem vypověděl. Vel.

Podál čeho. Podál města. Koc. — **Podál od koho, od čeho.** Kteří od něho podál bydleli. Koc. A my porůznu jsme na zdi, podál jeden od druhého. Br. Ačkoli jsi od začaté věci podál zašel. Jel.

Podati, podávati čeho. Té důstojné svátosti jen sám biskup podává. Štít. Ruky podati. Har. Vel. Kdo ruky podávajícímu ruku dal, zavázal se. Kom. Hlavy, krku do vazby podati. Vel. Slov pěkných, lahodných podávati. Vel. Uštipných slov mu podával. Cyr. — **Podati komu, komu co.** Když mu od pana purkmistra a rady podáno bylo (poručeno), aby o té zlé nešťastné příhodě zprávu, jak se jest zběhla, učinil, tuto o tom zprávu dal. Prvk. Pře většímu soudu podána jest. Jung. Bohu se podává. Br. Všecky věci podány jsou marnosti. Vel. Co se jim podá neb naskytne. Kom. Tamo les temen, tamo si podámy ruce. Rkp. Kr. Podej mi ruku. Us. — **Podati do čeho.** Podán býti z jedné zemi do jiné. Let. Troj. Světa jsme zbaveni, do těchto příbytků sem podáni. Solf. Z malých škol do větších podáváni býváme. Kom. Na hoře, kteráž Petřín slove, mnoho lámali kamení, a do města podávali. Háj. Na

ráno podávali jsme se dále do země = šli. Har. Odtud podali se do země Marecké. Vel. — **Podati k čemu.** Podati někomu něco k uvážení. Prvk. K rukám (někomu něco) podati. Vel. K útrpnému právu koho podati. Vel. K soudu a průbě podati. Br. Kteříž se sami dobrovolně podali k bydlení v Jerusalemě. Br. K smlouvě se podati = přikročiti, povoliti. Vel. Lečby se strany k smlouvě podaly. Všeh. My se k tomu podáváme. Otters. — **Podati na koho, na co.** Aby žádný z pánův a z vladyk, kteříž v soudu zemském sedají, v potazích napřed nemluvil, leč na koho pan sudí podá. Prvk. Konšel tehdáž se přimlouvej, když naň podáno bude, a to mírně, krátce a spravedlivě. Prvk. Tak se hádali a ledajakýchs na se řečí podávali. Svěd. Na někoho poručenství podati. Pr. měst. Rač to s sebe složiti, a podati toho na své raddy. Solf. Ten obyčej zachovával král, že nic před sebe nebral bez podání toho na své rady k hojnějšímu zkušení. Br. Někdy na ně jiných otázek podával. Br. Podávati koho na úřad, vorschlagen. Aby administrator, kdežby toho potřeba byla, na fary nepodával. Vel. Pro jeho umučení ať nás nepodá na zatracení. Han. Výb.

Podbiti co čím. Dal zdi malovanými prkny podbiti. Háj. — **Podbiti koho pod sebe** = podmaniti. Sasy mocně pod se podbil. Pass. Podbil pod se hrady. Výb.

Poddati se čeho = podrobiti. A čím-li se kdo může lépe bohu oplatiti, jen jakož on všeho se byl poddal pro ny k smrti, aby takéž člověk všechnu svou vůli proň poddal starostě svému podlé zákona. Štít. — **Poddati se neb poddati co komu.** Musil mu město poddati. Plác. Poddej svou šíji jhu. Jel. Národové poddali se mi. Br. Poddává se soudu lidskému, setzt sich aus. Jel. — **Poddati se k čemu,** auf etwas eingehen, sich zu etwas verstehen. Kdyžby kdo k komu poslal o pych, aby mu napraven byl, a ten, k komu

by posláno bylo, poddal by se k tomu, že chce o to s dobrými lidmi rovnán býti. Prvk. Pravda jest, že já i se vším tím, což jsem kdy psal neb psáti budu, kostelu (t. církvi) k opravení poddávám se. Štít. — **Poddati na co.** Páni poddali strany na smlouvy přátelské, ješto nebylo o čest, o statek. Prvk. — **Poddati se v co.** Poddal se v službu Boleslavovi. Háj. V službu se mu poddali. Vel.

Poddanost. V poddanost uvésti. Vel. Uvedl je v poddanost a pod plat. Plác. V poddanost podrobiti. Vel. V poddanosti boha státi. Br. Žeť pak on všecko, což jemu v poddanosti nestojí, ne hned potírá. Br. V poddanost komu upadnouti. Flav. V poddanost se dáti. Vel. V poddanosti zůstávati. Vel. — Z poddanosti propustiti. Vel. Z poddanosti se vytáhnouti. Vel.

Podejmouti neb podjíti se čeho = na se vzíti, podniknouti. Všeho se podjali, jakoby na pořádném sněmu jednali. Akt. Ferd. Polního hejtmanství se podjal a podstoupil. Akt. Ferd. — **Podejmouti koho, co.** Závrat ho podjímá. Kom. Nebo nás převeliký strach a bázeň podjala. Vrat. Strach srdce podjal. Vel. Užasnutí podjalo mne. Br. Smrt podjíti. St. skl. Buď vám čest pro svůj jazyk úsilí podjíti. Dal.

Podjíti co. Když měsíc slunce podejda na místo slunce se postaví. Kom. Lépe jest krve své v čas bláznovství přetrpěti, nežli s ním boj podjíti. Pulk. — **Podjíti koho čím.** Polané v zemi vejdou, Čechové je bojem podejdou. Dal. — **Podjíti pod co.** Slunce pod znamení raka podešlo. Let. Troj. — **Podjíti v co.** Podcházeti v rozličné neupřímnosti a pokrytství. Br.

Poděkování. Poděkování z něčeho učiniti. Kom. Než má o to hleděti k svému poručníku, jest-li že jest jemu poděkování z poručenství neučinil. Prvk.

Poděkovati komu z čeho. Poděkoval mu z toho přátelství. Plác. Na tom zůstavše knížeti z dobré rady

poděkovali. Háj. Poděkovati se z úřadu. Jung. — **Poděkovati za co.** Us.

Poděliti koho (gen.) Chtě svých synův slušně poděliti. Háj. — **Poděliti koho čím.** Poděluje je bolestmi bůh v hněvě svém. Br. Nálezem, právem, rozsudkem strany poděliti, den Parteien Bescheid, Rathschluss ertheilen. Vel. — **Mezi sebou se čím poděliti.** Měli se spolu poděliti mezi sebou statkem svým. Svěd. — **Poděliti koho o co.** Podělil jsem je o statky. Jung. Podělili se o to dědicové. Jung.

Podepsati co. Na potvrzení toho list tento vlastní rukou podpisuji. Us. — **Podepsati se k čemu.** Podpisovali se k jejich novým artikulům. Kom. — **Podepsati se v co.** Podepsal se v konfessí. Vel.

Podezření. V podezření míti koho. Lom. V podezření bráti, vzíti. Vel. V podezření býti. Vel. V podezření se dáti. Har. Z něčeho, z nějakých znamení, příčin podezření bráti. Vel. — Na někoho jest podezření. Vel.

Podíl. Bráti podíl v čem. Jung. — Býti něčemu za podíl. Kom. Dostati se čemu za podíl. Hlubinám za podíl se dostati. Kom.

Podiv. Jest to ku podivu. Us. Jiným ku podivu býti. Vel. Výmluvnost věk onen ku podivu měl. Har. Člověk ctnostný až ku podivu. Kom. — I rozhněval se nad podiv. Lom.

Podivení. S podivením býti, mirum esse. Že to takové psaní jest nám všem s nemalým podivením. Solf. S nemalým jest to u nás podivením. Akt. Ferd. — Ku podivení mnoho ryb jsme viděli. Har.

Podkasati sobě koho neb co. Tohos na mne nedovedl, abys mne sobě podkasal, nástrahami svými zmámil. Kom. — **Podkasati pod sebe koho.** Athenienští všecky Řeky pod se podkasati a podmaniti chtěli. Vel.

Podkloniti se komu, niederbeugen. Podkloňovali se všechněm pokorou. Kom. — **Podkloniti k čemu.**

Nepodklonili šíje své k dílu pána svého. Br. — **Podkloniti co pod co.** Aby neztěžovali sobě pod jeho metlu hřbetu svého podkloniti. Br.

Podlé, předl. s gen. **1. O místě.** Ctirád podlé panny se posadil. Dal. Potom sedl podlé mne na lavici. Svěd. Státi podlé koho, t. j. někoho se přidržeti. Tryffon pak, kterýž stál prvé podlé Alexandra. Br. — **2. K vytknutí jiných vztahů.** Chovej se podlé práva a zřízení zemského. Svěd. Dávejte podlé statku almužnu, z mála málo, jakž koho bůh daruje. Štít. Podlé něčího předpisu živu býti. Jung. Podlé mého úmyslu a vůle. Vel. Podlé mého domnění, soudu. Vel. Podlé přikázání božích jednati. Jung. Podlé rozkazu. Jung. Srocenci podlé spravedlivého vyhledání oběšeni jsou. Br.

Podmaniti pod sebe co. Nebo skrze jeho radu podmanil jest pod sebe mnoho zemí. Han. Výb.

Podnésti čeho, aufheben. Vstrčil mi je (brejle) křivě jaksi (na nos), tak že mi plně na oči nedoléhaly, a já hlavy přizdvihna, a zraku podnesa, čistě přirozeně na věc hleděti jsem mohl. Kom. — **Podnésti koho, co.** Zbožný jest, koho hrdost nepodnese. Výb. Podnésti zrak. Kom. — **Podnésti koho k čemu.** Beřte se pryč, a lidí k svádě nepodnášejte. Leg. — **Podnésti se od čeho.** Evangelista začav psáti o svatém Petrovi zápolí učinil a od věci se podnesl. Br.

Podniknouti komu, čemu = podstoupiti. Kdožby volením pohrdli, ti pro takový pych, hodně jakožto dobrovolným pokutám podniknou. Br. Svým nepřátelům v nedovtipě podnikneš t. jim se podrobíš. Leg. — **Podniknouti koho neb co.** Podniknouti právo, soud. Vel. Podnikati rozkazy. Prvk. Trestání, kázeň, pokutu podniknouti. Vel. Jho podniknouti. Vel. Smrt podniknouti. Eus. Nebezpečenství, práci podnikati. Vel. Země sobě krále sama volí, a jej dobrovolně podniká. Všeh.

— **Podniknouti pod co.** Kdož sám svou volí pod jeho moc podniknouti chce. Leg.

Podobati se komu = líbiti se. Ne všecko se mi tu podobá. Kom. — **Podobati se k čemu.** To se k tomu podobá. Vel. Vidíme, k čemu se podobá. Kom.

Podobenství. Podobenství míti, ukázati. Vel. Podobenství čeho držeti. Toho kůru podobenství v tělesných věcech drží kupci. Štít. Podobenství čeho nésti. Taktéž tito ve čtvrtém kůru, jichž podobenství nese panstvo zde na světě, jsou pod trůny. Štít. Ten klam žádného podobenství pravdy nenese. Vel. Podobenství na sobě nésti. Vel. Podobenství sobě v mysli složiti. Vel. — Pod podobenstvím mluviti. Br. Pod podobenstvím něco předložiti. Br. — V podobenství mluviti. Kom.

Podobiti se čemu. Podobily se velikému moři. Vel. — **Podobiti se k čemu.** Podobilo se k tomu, že by byl o život přišel. Koc.

Podobnost míti čeho. Sklo křišťálu podobnost má, ne tvrdost. Kom. — **Míti podobnost k čemu.** K němu podobnost v sobě nosí. Kom.

Podobný komu, čemu. Jak podobný jest mládenec tento Tobiášovi. Br. Podobný je mu, jakby mu z oka vypadl. Us. Pravdě podobný. Vel. Bude podobný chrastině a vřesu. Koc. — **Podobný k komu, k čemu.** Kterak velmi podobný jest k sestřenci mému. Vel. Věc ku pravdě podobná. Vel. — **Podobný na čem neb v čem.** Přišel nějaký muž ve všem jemu podobný na tváři, v řeči i všech obyčejích. Han. Výb. — **Zdáti se za podobné.** Tristramovi v té bolesti zdálo se za podobné, aby někam jel na moře. St. skl.

Podrobiti čemu. Moci své, právu svému podrobiti. Vel. Bídě a nouzi podrobenu býti. Vel. Velebnost královská závisti podrobena jest. Kom. — **Podrobiti v co.** V službu, v poddanost, v porobu podrobiti. Vel.

V práci podrobiti někoho. Br. Nechtěli bychom tebe v tu práci podrobovati. Solf. V smrt věčnou podrobiti. Br.

Podskočiti koho. Podskočiti nepřítele, überlisten. Cyr. Beran se přiročí, a smrt je tudíž podskočí. Lom. — **Podskočiti na koho.** Podskočí naň zde lstivo krutý vrah. Rkp. Kr.

Podstoupiti koho neb co. Smrt, pokutu podstoupiti. Vel. Tvrdý a vražedlný boj podstoupiti. Let. Troj. On by tři vojáky sám podstoupil. Vel. — **Podstoupiti koho čím.** Čechové Mišňany bojem podstoupili. Dal. Že tě mečem podstoupím. Ctib. Nižádného tu nebylo, jenžto by jej chtěl podstoupiti udáním. Výb.

Podstrk, Vorwurf, Beschuldigung. Činiti komu podstrky. Aby jim žádný nátiskův, ani podstrkův činiti nemohl. Ctib. Činiti na se podstrky. Divné podstrky na se činili. Star. Let. — Býti v podstrkách. Že jsme mezi sebou v půtkách a podstrkách byli. Ctib.

Podvoliti se k čemu. Vel. — **Podvoliti se v co.** Ve mnoho se podvolovali. Vel. Podvoliti se ráčil i v to, aby byl od svých rad s těmito nezbedníky souzen. Solf.

Pohledati koho, čeho. Poslal vnuky těch kněží, aby pohledali ohně. Vel. Pohledati prostředku. Kom. Ještě těch cest pohledáme. Solf. Protož vidí nám se, aby sobě té nechaje, jiné pohledal manželky. Háj. — **Pohledati čeho na kom.** Pohledám toho na tobě. Us. — **Pohledati čeho u koho.** Pohledati svých věcí u koho. Kon.

Pohleděti do čeho. Viděvše tu vodu, kde prvé země byla, pohlídli do ní. Lom. — **Pohleděti k čemu.** Pohleď tuto hodinu k skutkům rukou mých. Vel. — **Pohleděti na koho neb na co.** Pohleděv na něj. Kom. Pohleď na to, co tobě prospěje. Jel.

Pohnouti koho neb co. To kázání pohnulo všechen lid. Us. Pohybuje mne. Jel. — **Pohnouti kým neb**

čím. Ještěli jsou v tom zastaralém zatvrzení, čili již jaká jimi pohnula pokora. Solf. Pohnul úmyslem, t. j. změnil. Let. Troj. Pohnouti se čím. Milosrdenstvím se pohnouti. Vel. Pohnouti se strachem, t. j. báti se. Vel. Lítostí se pohnouti. Flav. — **Pohnouti k čemu.** K lítosti a milosrdenství se pohnouti. Vel. Pohnouti se k hněvu. Vel. K milosti pohnouti. Vel. — **Pohnouti se na koho.** Čechové mnozí a zvláště mladí na Přemysla se pohnuli. Háj. Jsa veden závistí Kain, pohnul se na bratra svého. Solf. — **Pohnouti se od čeho** = uchýliti. Od doufání pravého v boha se nepohybovati. Br.

Pohodnouti se o co = povaditi se. O přednost se pohodli a svadili. Vel. O reliquie jeho se pohodli. Vel.

Pohoniti neb pohnati koho. Poženu vás, nedáteli pokoje. Us. — **Pohnati k čemu.** Pohnati k soudu, ku právu. Vel. — **Pohnati na co.** Na soud pohnati. Vel. — **Pohnati o co.** Kdež se prvé pohánělo o základu propadení chudých lidí a o dluhy sedlské. Prvk. — **Pohnati před koho neb před co.** Před právo poháněti. Vel. Kdo protivníku půhon klade, pohání a obsílá ho před soudce. Kom. — **Pohnati z čeho.** Jakož se pohánějí z nářku cti nebo dobré pověsti. Prvk. Ze škod pohnati. Zříz. Ferd.

Pohoršení. Pohoršení dáti, učiniti. Vel. Pohoršení vzíti. Vel. Pohoršení i těm, kteříž je dávají, i těm, kteříž je sobě na pobožných nespravedlivě sbírají. Br. Ku pohoršení býti. Vel. Žádnému se neprotiví, aneb dělá zaměstknání, aneb k pohoršení jest. Kom.

Pohrdnouti kým neb čím. Pohrdl jsem jimi. Kom. Takovým napomenutím pohrdl tehdáž Pausanias. Vel. Jakož mnozí tak jsou rozkošní a lahodní, že pro jednu nelibou krmičku celým obědem pohrdnouti smějí. Vel. — **Pohrdnouti co.** Ať člověk nepohrdá těch věcí. Jel.

Pohroma. Pohroma a záhuba na něj připadla. Cyr. Pohroma, kteráž v Egyptě na Pompeja přišla. Jel. — Vzal pohromu. Us.

Pohřížiti do čeho. Do vody pohřížiti. Vel. Buď že rtuť na něco vyleješ, aneb do ní něco pohřížíš, nic nenamokne. Kom. — **Pohřížiti na co.** Žádosti, kteréž pohřižují lidi na zahynutí a zatracení. Jel. — **Pohřížiti v co.** V jezero věčného zatracení pohřižovati někoho. Br. Blud a svod, kterýž ty, kdož ho následují, v přísný hněv boží, ano i v pomsty časné i věčné pohřižuje. Br. V rozkošech pohříženu býti. Br.

Pochlebovati komu. Že ho měl chváliti, a jemu pochlebiti. Vel. — **Něčím sobě pochlebovati.** Us. — **V čem sobě pochlebovati.** V tom sobě pochlebujeme, že z vás moci míti nebude. Vel.

Pochoditi, pocházeti od čeho. Od toho pramene pošel vévoda český sv. Vácslav. Pass. Duch svatý jest bůh od obou pocházející. Kom. — **Pocházeti z čeho.** Z toho zlé věci pochodí. Kom. Zimnice ne z jednostejných příčin pochází. Kom.

Pochovati čeho (gen.). A těla jeho tu pochoval. Pass. — **Pochovati koho.** Mrtvé pochovávati. Vel. My bezdušná těla pochováváme. Kom.

Pochvala. Pochvalu míti. Jung. Pochvalu komu dáti. V tom se jemu musí dáti pochvala. Jung. To ti přináší pochvalu. Jung. — Pochvaly dojíti. Jung. — Ku pochvale býti. Jest ku pochvale. Vel.

Pochváliti čeho. Čtvrtý (hřích), když pochválím zlého účinku. Štít. I pochválil jich král. Br. — **Pochváliti koho neb co.** On svou dceru pochválil. Us. On mi to pochválil. Us.

Pochybiti, pochybovati komu, t. j. nepodařiti se. Obilnice ani pres nebude jich pásti, a mest pochybí jim. Br. A usilování jeho jemu nepochybují. Br. — **Pochybiti na čem.** Ne, paní, tys na pravdě pochy-

bila. St. skl. — **Pochybovati o čem** := nemíti jistoty. O čemž není co pochybovati. Vel. Sám o svém životu pochybil v nemoci. Pr. — **Pochybiti v čem.** V tom počtu jest omylem pochybeno. Vel.

Pochybnost. Žádné pochybnosti neměti, nenésti. Vel. — Na žádné neb v žádné pochybnosti nebýti. Vel. V pochybnost přijíti, v pochybnosti státi. Vel. V pochybnost uvésti, in Zweifel setzen. Jung. Jest mi to v pochybnosti. Jel.

Pochybování. Na pochybování přicházeti. Zkormouceni byli, a na pochybování přicházeli, líbíli se to bohu, čili nic. Br.

Pojistiti čeho. Nebuzardan toho též pojisťuje. Br. Pojišťuje neobsáhlé boží moci. Br.

Pojíti na co. Půjdou ti ještě na škodu. Lom. Půjde na mou hlavu, čehokoli se dopustí, redundabit in meum caput. Jel. — **Pojíti podlé čeho.** Ne hned podlé vůle jejich, což sobě který v mysli uloží, tak půjde. Br. — **Pojíti z čeho.** Národ Benatský pošel ze francouzského. Har. Z chudoby pošel. Pulk. Pošlý z kmene slavného. Let. Troj. — Nepošly oči jeho, non amisit vultum. Vel.

Pojmouti koho neb co. Helenu bez odpory pojma přivede na lodí. Let. Troj. Své syny s sebou pojal. Koc. Pojala ho smrt z tohoto světa. Let. Troj. Pojmouti muže, manželku. Jung. — **Pojmouti čím.** Pojímá divením, setzt in Erstaunen. Jel. Pojíti čtoucího rozkoší. Jel. Snem pojatu býti. Vel. Strachem velikým pojatu býti. Vel. — **Pojmouti do čeho.** Do smlouvy pojatí. Vel. Nepojatý do uzdy, ungezähmt. Vel. Summu peněz do počtu pojíti. Vel. — **Pojmouti k čemu.** Pojal ji k manželství. Jel. — **Pojmouti v co.** Bratr v ten účet pojat nebyl a není. Svěd. V jednu spřež je pojali. Kom. V nejkratší slova pojaté důvody. Kom.

Pojíti v uzdu. Vel. V uzdu vůle boží je pojímajíce. Br. — **Pojmouti za co.** Libuše jej za muže pojala. Dal.

Pokání. Pokání činiti z hříchů. Vel. Hříchův a nepravostí činíce pokání. Br. Pokání míti. Neměli by pokání pravého, máloby mu spomohla svatost syna svého. Dal. Pokání vésti. Jel. — Na pokání se vydati. Když se tak všickni opravdově na pokání vydadí. Br. — V pokání vstoupiti. Památka smrti člověka přivodí, aby v pokání vstoupil. Vel.

Pokaziti co. Krajinu ohněm pokazili a poplenili t. j. zhubili. Vel. Město pokaziti, zerstören. Har.

Pokládati co, komu co. Pokládati sobě půst. Lom. Žeby sebe spravedlivějšího nežli boha pokládal. Br. Pokládá se jen dvadcet schodů, man zählt. Har. Dlouhý věk sobě pokládá. Rad. zv. Pokládati sněm t. j. rozepsati. Aby pro takové útisky a odpory případné nebylo potřebí vždycky sněmu pokládati. Apol. Sněmu pokládání a rozpisování při mocnosti a vůli krále se zůstavuje. Vel. Roky pokládati. Než roky k přísahám v jiné časy pokládají než páni. Všeh. Lidi pokládati = šiditi. Vel. — **Pokládati koho neb co čím.** Nepoložil jich nemocnými. Svěd. Někteří ho pokládají býti bratrem Karlovým. Plác. Svět ničím sobě nepokládati. Mudr. — **Pokládati mezi co.** Pokládá se mezi přední díla, wird gezählt. Jel. — **Pokládati s předl. na.** Pokládal vinu na krále. Let. Troj. Pokládati se na zem. Vel. Bohu se důvěřování, a na ruce jemu se pokládání. Br. — **Pokládati o čem.** Níže o tom se pokládá, t. j. zmíňuje. Har. — **Pokládati co v čem.** Pokládám v tom mou radost. Jel. Pokládám v tom užitek můj. Jel. V něčem svou naději pokládati. Us. Když jest doufání v tělu svém položil. Jel. — **Pokládati za co.** Dům se všemi svrchky a nábytky šacován a položen jest za tři sta kop. Svěd. Za hanbu pokládati. Vel. Za těžké sobě pokládati. Kom. Kdo zle dělati za nic

sobě nepokládá, zlý jest. Kom. Pokládám ho za svobodného. Jel.

Poklid. Poklid učiniti, Frist geben. Jestliže původu i pohnanému nezdá se pře jich, aby k soudu přišla, čekati mohú, sami mezi sebú poklid učiniti do druhého súdu. Všeh. Poručník může k soudu státi, vizy klásti, hojemství bráti, poklidy dělati. Nález. pr. — Poklidem co držeti. Úmysl krále jest zemi svou poklidem pokojným držeti a zachovati. Let. Troj.

Pokoj. Míti pokoj. Nemá ve dne v noci pokoje. Us. Pokoje od starosti neměti. Vel. Dáti komu pokoj. Dejte pokoj těmto lidem, a nechte jich. Br. Co se koli stalo, nemůž se odestati, již tomu dejme pokoj. Solf. Pokoj míti o co. Pokoj o to mám, bin unbekümmert. Kom. Měj o to pokoj. Br. Pokoj míti před čím. Pokoj maje před strachem zlých věcí. Br. Pokoj před nepřátely. Br. Pokoj k druhému zachovati. Aby jeden k druhému pokoj zachoval. Vel. Pokoj mezi stranami učiniti. Jung. Pokoj udělati, zříditi a spůsobiti, utvrditi. Vel. Pokoj učiniti. Har. Pokoj uložiti. Pokoj pevně a věrně bude uložen. Let. Troj. Pokoj vypověditi. Vel. — Na pokoji koho nechati. Us. — Nechati při pokoji. Nám země při pokoji aby nechal. Solf. Nechati s pokojem. Jung. — V pokoji živu býti. Vel. Dokavadž před válkami v pokoji jsou všecky věci. Vel. V mír a pokoj uvésti. Vel. V pokoj vjíti s kým. Flav.

Pokořiti se komu. Páni se mu pokořili, a Boleslav zdí ohradili. Dal. Pánu bohu se pokořiti. Háj. — **Pokořiti se pod co.** Pokořte se tedy pod mocnou ruku boží. Br. — **Pokořiti se před kým.** Musil se před ním pokořiti. Háj.

Pokřik. Pokřik udělati. Let. Troj. V pokřik uvésti, t. j. roztrousiti pověst. Vel. V pokřik (zlou pověst) přijíti, vjíti. Vel. — Pokřik v městě vzešel. Vel. Pokřik pošel o této mé příhodě. Cyr.

Pokropiti čeho. Aby i dobytka pokropiti bylo užitečno, pole i domův. Štít. Pokropila jsem komory mé mirrou. Lom.

Pokusiti koho neb čeho. Pokusím jeho touto věcí. Mudr. Chci pokusiti některých lidí, budouli uměti trpěti peníze. Mudr. Pokus jiných, snad lépe se zdaří. Jel. Kdo chce požíti dobré vůle, musí pokusiti nezvůle. Prov. Nebo pokoušejí tím tvé dobroty, neb treskcí tvou nešlechetnost. Jel. — **Pokusiti se o co.** Šlak se o něho pokouší. Vel. Že Turek o ostrov Kandia se pokouší. Har. Seč nemůžeš býti, o to se nepokoušej. Prov.

Pokuta. Pokutu dáti, zaplatiti. Vel. Pokutu nésti. Pokutu za hříchy nesl. Br. A on Adam Pikhardt aby pokutu za svůj účinek, tudíž také i pro předešlé věci nesl. Prvk. Pokutu podstoupiti. Vel. Pokutu vzíti = trestati. Vel. Pokutu komu neb na kom přisouditi. Ale tebou samým skrze los, i jeho vlastním vyznáním ta pokuta jemu přisouzena jest. Br. Bude pokuta na něm přisouzena. Prvk. — Pokutou smrti; peněžitou pokutou trestati. Vel. — Padnouti v pokutu, do pokuty. Jung. Kdožkoli maje sobě příčinu danou, brání se, by i koho v tom zabil, v pokutu mordu, právy vyměřenou nepadá. Prvk.

Pokutovati koho neb co čím. Rozmařilost života ohněm neuhasitedlným pokutovati bude. Br. Pokutován penězi. Jel. — **Pokutovati koho na čem.** Na statku někoho pokutovati. Br.

Pokynouti čím. Pokyna hlavou odešel jsem. Kom. Pokynuv rukou. Let. Troj. — **Pokynouti na koho.** Na některé pokynuv hned bez meškání šel. Solf.

Pole. Obdržeti pole, das Feld behaupten, siegen. Vel. Pražané, ač pole obdrželi, však jich tu mnoho zůstalo. Háj. Pole ztratiti, opustiti. Let. Troj. Pole zbírati t. j. vojsko. — Polem táhnouti. I sebrali převeliké vojsko, i táhli polem proti němu. Rkp. Kr. Po-

lem se potkati s kým. S bratrem svým polem se potkati, a bitvu svésti. Vel. Polem přemoci. Háj. Polem přemohli a porazili Saraceny. Vel. Přemohl je jedním polem t. j. válkou. Vel. Polem pobiti nepřátely. Jung. Polem ležeti, polem se položiti. Císař nechtěl v zámku bydleti, nýbrž polem ležel. Vrat. Vojsko tu leží polem. Vel. — Do pole táhnouti. Br. — To je ještě v dalekém poli t. j. nejisto. Jung.

Polehčiti čeho. Břícha polehčiti. Vel. Polehčiti měchýře, Wasser abschlagen. Vel. Polehčiti smutku, starosti, bolesti, hoře, zármutku, lindern. Vel. Polehčiti své tesknosti. Kom. — **Polehčiti komu čím.** Vyhazovali to, což měli na lodi, do moře, aby sobě tím polehčili. Br. Teď rozkázali páni, aby tobě vězením polehčeno bylo. Svěd.

Polepšiti čeho. Polepš svého života. Štít. Pakli nevěda, neshřešil jest; ale zví-li potom, má jemu toho polepšiti. Štít. Mravů polepšiti. Vel. Snadno jest toho polepšiti. Dal. — **Polepšiti co.** Škodu polepšiti. Dal. — **Polepšiti komu čím.** Aby sobě tím polepšovali. Štít.

Položiti koho neb co. Nepřátele položiti, t. j. poraziti. Položil nepřátel přes sto tisíc. Vel. Polem, bitvou pobiti, položiti nepřátely. Vel. Položiti věže. Let. Troj. Položil a zbořil zdi okolo města. Vel. Město popelem položiti. Vel. Základ položiti. Vel. Všeho umění položil základy, kdo se vyjmenování přirození a řemesel naučil. Kom. Mezník, kameny mezní, mezní kámen položiti. Vel. Cíl, stráž položiti. Moři cíle položil bůh. Kom. Polož stráž ústům svým. Lom. Rovně díly položiti. Vel. Oheň položiti. Vel. Tesař oheň položil, že neměl co stavěti. Vel. Peníze položiti t. j. složiti. Položil peníze na krejcar. Us. Summu položiti. Har. Sněm položiti, Landtag ausschreiben, ansetzen. Kdež stavům království Českého sněm položil, k prvnímu pondělku v postě. Vel. Aby concilium

v městě položil. Vel. Den, rok, čas stání položiti, diem dicere. Vel. Položiti příčinu, Ursache anführen. Kdožby z konšelů do rady nepřišel, aneb hodné toho příčiny polož, aneb trestán buď. Prvk. Dal jim radu, aby sobě jiného kníže volili, položiv toho rozličné příčiny. Háj. Odpor položiti. Abych slovy zlobivými se nesvářil, ani se zlostně rouhal neb potupoval, ale toliko odpor slušný v pravdě položil. Br. Nepřátelství položím mezi tebou a mezi ženou. Br. — **Položiti do čeho.** Do hrobu, do země položiti. Vel. Do lůže se položiti. Vel. Summu peněz do počtu položiti t. j. uvésti. Vel. — **Položiti na co neb na čem.** Jemu (Pánu) se na ruce položili t. j. odevzdali do vůle. Br. Položiti peníze na lichvu. Jel. Polož každý vás na své mysli, jako by jeho duše byla již v čistci. Štít. — **Položiti o čem.** Nemohu pominouti o tom něco položiti, erwähnen. Har. Jakž jsem nahoře dotekl, tuto něco o tom položím. Har. — **Položiti co před co neb před čím.** Před vrchnost usmrcené tělo položiti. Har. Den soudný před očima vašima položte. Vel. — **Položiti v co, v čem.** Položil město v rum. Kom. Jeden z nich (mudrcův) řekl, že blud jest, položiti trojici v samé jednotě. Han. Výb. Protož polož v rozumu svém zlé i dobré věci. Han. Výb. Položil duhu bůh v oblacích. Kom. V poli neb polem se položiti. Vel. Položeno je to v moci štěstí. Jel. Položeno je to v mé ruce. Jel. Položil život, zdraví v pomoci lékaře, vertraut. Jel. — **Položiti za co.** Učení jejich potupil a za nic položil. Vel. Položil jsem za marnost déle se s tím meškati. Kom. Anobrž i to si za málo u sebe položil. Br.

Pomazati koho čím. Pomazal jej olejem svatým. Pr. Mastí pomazati. Vel. — **Pomazati koho na co.** Na království, na kněžství pomazati. Dob. — **Pomazati koho nad kým.** Pomazal knížat nad lidem jeho. Br.

Pomíjeti, pominouti. Čas pomíjí. Vel. Člověk od psa kousnutý se pominul, ist wüthend geworden. Jung. — **Pomíjeti čeho.** Pominul jsem toho místa = šel jsem mimo. Kom. Pominouti slibu. Vel. — **Pominouti koho neb co.** Lučané pomíjejíce jej poklonu jemu činili t. j. jdouce okolo. Háj. Přišel k nim, chodě po moři, a chtěl je pominouti. Br. Pavel byl umínil pominouti Efez, aby se nemeškal v Azii. Br. Řeč ho pominula. Vel. — **Pominouti neb pominouti se čím.** Mlčením pominouti. Druhé pak částky takměř mlčením pomíjeli. Br. Mlčením pominul to před svým otcem. Háj. Pominouti se smyslem t. j. zblázniti se. Naposledy smyslem se pominul starostí o bratra. Vel. Pustili o něm hlas, že se smyslem pomíjí. Sych. Phr. — **Pominouti se s čím.** Pominouti se s smyslem. Vel. Pominouti se s rozumem. Háj. S myslí se náhle pomíjel. Jel.

Pomněti, pomníti koho neb čeho. Pomni, Hospodine, sluh svých. Štít. Pomněte všickni slova mého. Dal. — **Pomníti komu čím.** Mají toho vděčni býti svým lidem a pomníti jim to vším dobrým. Štít. — **Pomníti co.** Abychom pomněli jeho moc a tím lépe věřili, že je všemohoucí. Štít. Bude-li vždy pomníti den smrti. Štít. Pomním mnohé věci t. j. pamatuji. Jel. — **Pomněti na koho neb na co.** Aby k Bohu měli své srdce, často naň pomníc. Štít. A když kdo chce státi po právu, má na to pomníti. Štít. Pomni na to. Štít. Pomněmež na to dobrodiní. Br. — **Pomníti o kom.** Pomníšli o oné ženě. Lom.

Pomoc. Tomu snadná pomoc. Jung. Jaká pomoc, wie soll man helfen. Sych. Phr. Není pomoci, zde není více pomoci. Jung. — Pomoci žádati a prositi. Vel. Pomoci dodávati. Vel. Pomoci podati, dodati. Vel. Pomoci uděliti. Br. — Pomoc prositi. Vel. Pomoc dáti, učiniti. Vel. Dáli pán bůh k tomu svou milost

a pomoc. Vel. Žádán jsa, aby Římanům pomoc učinil, toho učiniti zanedbal. Háj. — K pomoci býti. Hůlka, jížby se podpíral, ku pomoci zajisté jest. Kom. Ku pomoci někoho se míti. Har. Ku pomoci přispěti. Sych. Phr. Ku pomoci někoho vzývati. Br. Ku pomoci přijíti. Vel. — Volati na pomoc, na pomoc přispěti. Vel. Potřebujeli kdo pomoci, přispěj na pomoc. Kom. Na pomoc koho míti. Maje Onyáše na pomoc. Vel. Na pomoc býti. Aby jen proti jich nepřátelům na pomoc byli. Háj. Vzývati koho na pomoc. Vzývali boha Izraelského na pomoc. Br. — Po štědré pomoci ruku natáhnouti. Sych. Phr.

Pomoci neb pomáhati čeho; komu čeho. Jehož nám pomáhej všemohoucí Hospodin. Štít. Všeho bych vám přerád pomohl. Výb. By jemu života pomohla. Výb. Spadnou (zlí soudcové) u věčné muky s těmi ďábly, ješto jsou jim křivých soudův pomáhali. Štít. Až této křivdy pomohu otci, neb kterémuž koli příteli t. j. až pomohu k zadosti učinění za křivdu. Štít. Povinen jest práva jemu pomáhati a před násilím brániti jej. Štít. — **Pomáhati komu čím.** Radou pomoci. Vel. My jsme hotovi pomáhati všemi silami našimi, až do přemožení. Solf. — **Pomáhati k čemu.** Pomohl mu k službě. Us. V zdraví pomáhati. Vel. Lékařství k zažívání pomáhající. Kom. — **Pomáhati na koho, na co.** Předivně mu štěstí na nohy pomáhá. Vel. Pomoci komu na koho, gegen Jemanden beistehen. Tak někdy Manasses a Efraim proti sobě rozlíceni byvše, na Judu sobě pomohli. Br. — **Pomáhati od čeho.** Pomoci sobě od starosti. Vel. Bůh jemu od těch muk pomáhá. Pass. Pomozte mi od toho člověka. Us. — **Pomoci komu z čeho.** Z dluhů sobě pomoci. Vel. Z světa pomoci komu t. j. zabiti. Vel. Rád bych ti bloude z bludu pomohl. Sych. Phr.

Pomocen býti čeho. A toho má jemu pomocen býti,

jakž moha a uměje, tělesnou věcí i duchovní. Štít. Lid křesťanský toho díla velmi pomocni byli. Háj. — **Pomocen býti komu neb čemu.** Hospodin jemu pomocen byl. Br. Duch svatý pomocen jest mdlobám našim. Br. — **Pomocen býti komu v čem.** Let. Troj.

Pomsta. Bude pomsta toho hříchu. Štít. Boží pomsta naň dokročí. Sych. Phr. — Pomstu[učiniti. Vel. Že nechce takové pomsty učiniti nad lidmi, až do světa skonání. Solf. Pomstu nésti na koho. Pomstu i pahubu voji moji naň nesú. Rkp. Kr. Pomstu na někoho vydati. Pomstu na ně vydá. Vel. Pomstu volati. Pomstu volá všem Sasom pleniucím. Rkp. Kr. Pomstu za něco nésti. Za nátisky, kteréž měli, pomstu ponesou. Br. Trpěti pomstu za vinu jiného. Vel.

Pomstiti čeho. Křivdy pomstiti. Vel. Že se toho pomstí. Plác. Pomstil se té potupy. Vel. Chtěje se toho, že jsou jej z města vypovídali, pomstiti. Háj. — **Pomstiti koho.** Jestli mu křivdu svou poručíš, může tě pomstiti. Br. — **Pomstiti se na kom, neb pomstiti čeho na kom.** Aby se toho na Židech pomstil. Vel. Krve na vlastní hlavě původa spravedlivě pomstěno bylo. Vel. — **Pomstiti s předl. nad.** Nad obojími skrze jednoho pomstěno bude, nad oněmi prvé, nad těmito posléze. Br. Chtěl nad nimi toho výtržného skutku pomstiti. Sych. Phr. Já svých bohův nad tebou křivdy pomstím. Pass. Aby se nad tebou pomstil za lidi nepravé. Br. Aby se nad Uhry škod svých pomstil. Vel.

Pomysliti na co. Chci na to pomysliti, aby bratr můj biskup neměl moci tak velmi mých kněží trápiti. Háj. Pomyslete na to. Vel. — **Pomysliti o čem.** Pomýšleti o marnosti něčeho. Jung.

Pomyšlení. Udělati komu pomyšlení, t. j. vše, nač jen pomyšlení jest. Sych. Phr. Na tebe nebylo pomyšlení. Sych. Phr. — Na pomyšlení bráti, vzíti, con-

siderare. Vel. — Máť toho bůh i s svými se všemi s pomyšlení, genug daran zu denken. Solf. Bylo mu s pomyšlením, mělliby se v nové nepřátelství vydati. Kron. tur.

Ponavrhnouti čeho. Ale toliko některými slovy toho ponavrhl. Br. Toho nám toliko trochu ponavrhl. Cyr.

Ponesti čeho. Ponositi čeho. Let. Troj. — **Ponesti co.** Pones mi to. Us. Oni to bolestně ponesou. Jel. Ovšem to tíže ponese. Br. — **Ponesti se k čemu,** t. j. jíti. On se k dokonalosti ponese. Kom. Že k dokonalosti, zrůst bera v věku i moudrosti, se ponese. Br. — **Ponesti se na koho.** Syn se ponáší na otce, ähnelt. Us.

Ponížiti koho neb čeho. Hlasu ponížiti. Vel. Města vyvýšeného ponižuje. Br. Ponížiti slávy. Let. Troj. Posypavši hlavu svou těla svého ponížila velice. Br. — **Ponížiti koho neb co.** Pannu ponížiti, t. j. poškvrniti. Vel.

Ponoukati koho (gen.). Ponoukal lidu. Plác. Ponukl Židův. Eus. — **Ponoukati koho k čemu.** On mne k tomu ponuknul. Jung. K milosti ponuknouti. Vel. Ponuknouti ku paměti, excitare ad memoriam. Vel. — **Ponoukati na koho.** Jeho na ty plavce ponukl. Háj. — **Ponoukati koho proti komu.** Bibl.

Ponuknutí. Neb se to všecko vaším ponuknutím a původem dálo, auf ihr Anstiften. Solf. — Na ponuknutí jeho pokoušel se o to. Sych. Phr. — Z ponuknutí a původem manželky. Vel. Z tvého ponuknutí. Vel. — Cítil při sobě boží zvláštní ponuknutí. Br.

Popatřiti co. Popatř pominutedlnost vezdejších věcí. Sych. Phr. — **Popatřiti ku komu.** Bibl. — **Popatřiti na koho.** Že popatří na mé potomky. Solf.

Popel. Lehnouti, položiti, postaviti popelem. Celá osada popelem lehla. Sych. Phr. Z gruntu vyhořelo a jako popelem lehlo. Vel. Popelem položiti město. Vel. —

Na popel spáliti. Jung. — V popel obrátiti. Jung. V popele ležeti. Kterážto města bídně a žalostivě zkažená v popele leží. Vel.

Poplatný. Někomu poplatným býti. Sych. Phr. Sobě město poplatné učiniti. Vel.

Popnouti se čím t. j. potáhnouti se, vypínati se. Popínati se škraloupem. Háj. Toho času zamrzla byla Ohře, a čistým se ledem popala. Pulk. Popnuv se pýchou z štěstí svého. Plác. Popnul se tím v mysli. Vel. Větší nadějí se popnul. Koc. — **Popnouti koho k čemu.** Čímž krále k vysokomyslnosti popnuli. Vel.

Popraviti co. Poprav přívozné za mne t. j. zaprav. Sych. Phr. Povolni jsme vše popraviti, čím vám povinni jsme. Sych. Phr. — **Popraviti nad kým neb nad čím** t. j. souditi. Kdyby času některého neuctil, jako kdyby kázal popraviti na některý hod nad kým. Štít. Každý purkrabě má popraviti nad křivými mírami. Prvk.

Popřáti čeho. Nepřestanuť dobrého příti, dokudž mi bůh života na světě popřeje. Vel. Popřej mi tolik času, ažbych posvačil. Sych. Phr.

Popříti, popírati čeho. Žeby se s těžkem kdo najíti mohl, jenž by toho popírati směl. Vel. — **Popírati co, neb čemu.** On to všechno, neb tomu všemu popírá. Jung. Jestli že obžalovaný díl dluhu popírá. Brikc.

Poprositi koho oč. Popros ho o to. Jung. — **Poprositi na kom čeho.** Poprosil na něm listův na svědectví. Pass. — **Poprositi zač.** Tehdy za to boha poprosila. Pass. Zač koli pána boha poprosila. Lom. Za odpuštění vás poprosí. Sych. Phr.

Poptati se koho. Lékař poptal se nemocného, jak se má. Us. — **Poptati se na kom.** Pakli jsi rozumnější ale poptej se na jiných moudrých, jakť oni tomu rozumějí. Štít.

Popuditi koho (gen.). Myslí a srdcí Turků popudil

a zapálil. Vel. A tak s tím proti nepřátelům hrdinsky obořiti se, a jich vítězsky popuditi. Pulk. — **Popuditi se čím.** Hněvem se popuditi. Vel. — **Popuditi koho k čemu.** Nepopouzej Pána boha k hněvu. Solf. Neb jsem ústa jeho k hněvivosti popudil. Vel. Všecko učiniti smí, k čemu ji lakomství popouzí. Jel. — **Popuditi koho na koho.** Kdo toho močhubu na nás popudil. Sych. Phr. Popudí-li se na ni za některou příčinou zuřivě, tu ona pěknou řečí ho kojí. Vel. — **Popouzeti koho proti komu.** Popouzeti jednoho proti druhému. Vel. Otce proti mně popouzí. Sych. Phr.

Popustiti čeho. Uzdy koni popustiti. Us. Že jemu někdy bůh uzdy popustiti ráčí. Br. — **Popustiti co.** Provaz popustiti. Jung. Popusť přetažené struny, sic prasknou. Sych. Phr.

Pořád, Ordnung, Reihe. Věci dobrým pořádem samy se spravují. Všeh. Pořád práva, Rechtsweg, Gerichtsordnung. Jde proti němu pořádem práva. Jung. Vede proti němu pořád práva. Jung. Jeden každý o svou stížnost aneb spravedlnost pořádem práva aby přikračoval. Pr. měst. — To když ona všecko pořádem práva zpravila a vykonala. Háj. Aby ho na kněžství pořádem církve svaté posvětil (ritu, ordine). Háj. — Postavte žáky do pořádu, aby nestáli porůznu. Sych. Phr. — Nás sehnati rozkázal mimo pořád práva, i všecku spravedlivost. Solf. — Pořád, immer. Do dvou neděli pořád zběhlých, binnen 14 Tagen. Dob. V roce pořád zběhlém. Jung. V desíti pořád běžících letech platnost má jeho výsada, volle zehn Jahre. Sych. Phr.

Poraditi čeho. Jeden (hřích) jest, poraditi zlého. Štít. Mohou (vdovcové) poraditi pannám k jich stavu některých potřebných věcí. Štít. Může moudrý z milosrdenství druhému poraditi jeho dobrého. Štít. Godeon neporadiv se kněží a Levitů oltář Bálu pobořil. Br. — **Poraditi si čím.** Poradil si utečením. Háj. — O

něco se poraditi. Us. — **Poraditi se s kým neb s čím.** Poraď se s rozumem. Jung. S dobrou se poradil, potázal. Dob. Se zlou se poradil. Jung. Poraditi se s vaňkem t. j. uteci. Vel. S ďasem se ten lotras poradil. Sych. Phr.

Poraziti koho neb co. Porážeti stromy. Kom. Poraziti nepřítele. Vel. Mezi nimi jako lev se zatáčí, a je nemilostivě poráží. Let. Troj. Poraziti důvody něčí t. j. vyvrátiti. Let. Troj. Poraziti odpor, výmluvu. Vel. Písmo svaté bludy poráží. Kom. Jádrnou řečí porazil jalovou výmluvu. Jung. Poraziti dluh, peníze, abschlagen. Porazím si co u tebe mám. Us. Ať si porazí za papír. Us. Porazí mu jeden zlatý. Vel. — **Poraziti hoho čím.** Někoho polem poraziti. Vel. Slepotou poraziti. Vel. I porazil je slepotou. Br. Strachem poraženu býti. Vel. Poražený žalostí. Let. Troj. Němotou, nemocí poražený. Vel. Mrtvicí, šlakem poražený. Jung. — **Poraziti koho na co neb na čem.** Na hlavu nepřítele poraziti. Vel. Zmámeni a na mysli poraženi byli všickni. Jel. Na jazyk poražený. Vel. Na zraku poražen jsem. Sych. Phr.

Pořiditi čeho. Všel (do chrámu) Heliodorus, aby těch věcí pořídil, de his ordinaturus. Vel. — **Pořiditi co.** Co pořídíš tou přísností? Jung. Pochybuji, že u těch pověrečných bab co pořídíš. Sych. Phr. — **Pořiditi o čem.** Hotový hledí míti kšaft, kterýmž o pozůstalosti své po smrti své pořizuje. Kom. — **Pořiditi s kým, s čím.** S tou zlopověstnou chasou ničeho nepořídíš. Jung. Nemohu s tím nic pořiditi. Dob.

Pořízení = poslední vůle. Pořízení učiniti. Vel. Učiniv pořízení v čeledi své. Br. Když o svém jmění pořízení učiní. Eus.

Poroba. V porobu podrobiti, uvésti. Vel. V porobu přijíti. Jung. — Z poroby vyvésti, vytrhnouti. Vel.

Porobiti koho pod se. Své nepřátely pod se poro-

biti. Štít. — **Porobiti koho v co.** Aby žena muže v dílo porobila. Dal.

Porovnání. Porovnání učiniti mezi sebou. Vel. Porovnání sobě hleděti. A neboť tedy přátelského porovnání hleďte a rozsudího sobě volte, aneb jděte ku právu. Kom.

Porovnati čeho. I jel Císař do Říma, aby toho svárů porovnal. Háj. — **Porovnati co.** Kýž při tom přátelském shledání porovnáte pohoršlivé nedorozumění. Sych. Phr. — **Porovnati se s kým o co.** Kdo se s kým oč porovnal, a cokoli zaslíbil, plniti má. Kom.

Poručení. Poručení učiniti, udělati. Vel. Aby ráčil své milostivé poručení panu hejtmanu učiniti. Prvk. Poručení vydati. Vel. Poručení vykonati, vyříditi. Vel. Poručení míti. Jistě vězte, žeť ti mají nějaké zvláštní o něm od boha poručení, Auftrag. Solf. — Proti poručení danému činiti. Vel. — Z něčího poručení neb na něčí poručení něco učiniti. Vel. Že z poručení Sultána do Budína jedeme. Vrat.

Poručenství. Poručenství učiniti o domu svém t. j. poslední vůli. Br. Přijmouti nad kým poručenství. Vel. — V poručenství vjíti. A uručiti má každý přítel v poručenství vcházeje sirotka, aby jemu statku jeho neumenšoval. Všeh. V poručenství přijíti. V poručenství lakomcovo přišel. Sych. Phr.

Poručiti komu koho neb co; čemu koho neb co. Ale že ještě mlád byl, poručili jej sv. Lidmile, anvertrauten. Dal. Já se pánu bohu poručím. Jung. Aby je potom arcibiskupovi Mohučskému poručil, jenžby je světil. Pulk. Poroučeti se modlitbám koho. Háj. Poručena neb poručeného sobě míti někoho, habere commendatum. Vel. Moudřejším hrad poručí. Dal. Paměti co poručiti, einprägen. Kom. — **Poručiti co čím.** Kšaftem něco poručiti. Vel. Já tobě (království) svým poručenstvím mocně vydávám i poroučím. Let. Troj. Jestližeby dědictví všem synům nápadem s jed-

noho na druhého bylo poručeno. Brikc. — **Poručiti co k čemu.** Poručiti něco někomu k vyřízení, k vykonání. Vel. Poručil jsem jemu vše k opatření. Har. Však takovou přímluvu svou a radu jiným k uvážení poručil. Vel. K věrné ruce poručiti, dáti, deponere. Vel. Poručil dům ten k spravování jednomu svému služebníku. Háj. — **Poručiti o čem.** Ode mne také poručeno jest o tom, co byste měli činiti. Br. Když vám o něčem takovém poroučím, což by se vám nelíbilo, s tím se rádi umlčíte. Žer. — **Poručiti v co.** Sebe i život svůj, což ho pozůstává, v zprávu bohu poroučí. Br. S tím vás bohu, v jeho svatou ochranu dověrně poroučím. Vel.

Porušení bráti. Jediné o to se jedná, aby jednota naše v celosti zůstala, a porušení nevzala. Sych. Phr. — V neporušení zůstati. Jung. V porušení vjíti. Až do deště, slunce a větru též jako jiné lidské tělo v porušení vešlo. Háj.

Porušiti koho (gen.). Porušilo bohatství lidu římského. Jel. — **Porušiti koho neb co.** Pannu porušiti. Vel. Porušovati panenství. Jel. Tovaryšstvo rozpustilé porušuje mravy. Kom. — **Porušiti koho čím.** Dary koho porušiti, bestechen. Vel. Aniž vzatky porušen jsa. Kom. Potom císaře stříbrem porušiv, dožádal se toho, aby mu knížetství dal. Háj.

Posaditi, posázeti co čím. Horu stromy posázeti. Jel. Pole pláněmi posázeti. Jung. — **Posaditi se neb koho na co, na čem.** Posadil ho na první místo. Jung. Na stolici drahou posazen jest. Har. Na místě posazenu býti. Vel. Posaditi, dosaditi na místo jiného. Vel. Na ouřad posaditi, anstellen. Vel. Na tom domě jako na hradě se posadil = sídlo své obral. Háj. — **Posaditi se proti komu,** repugnare. Let. Troj. — **Posaditi se, posazenu býti v čem.** Posadil se Lech v Polště. Háj. Posazen býti v nebezpečenství. Let. Troj.

Posednouti koho. Ukrutnější než válka smilstvo nás posedlo. Jel. Žádost chvály, kteráž jejich mysl posedla. Koc. Toto zlé posedá a pokouší netoliko obecné a chatrné lidi, ale i velké pány. Vel.

Poselství. Poselství zdíti, zříditi, vyříditi, přinesti, zvěstovati, oznámiti. Vel. Poselství spraviti. Solf. Poslové zdívše poselství, a odpověď vyslyšavše, navrátili se. Háj. Poselství vypraviti. Vel. Poselství způsobiti. Způsobím to poselství po tvé vůli. St. skl. Ten chtěje své poselství při Vlastě užitečně způsobiti, před ní nízko se uklonil. Háj. Poselství vyslyšeti. Aby vyslyšeli poselství. Solf. — S poselstvím vypraviti. Kterak od stolice naší páni orátorové s poselstvím k bohu svrchovanému byli vypraveni. Solf. — Býti v poselství. On jest v poselství. Let. Troj. V poselství vypraviti. Vel. V poselství choditi a listy nositi. Vel. V poselství poslati. Nás k tvé velebnosti v poselství poslal. Solf. — To poselství pozdě ho došlo. Vel.

Posila. Posilu komu dávati. Us. Posily mi dodává. Kom. Posilu bráti. K čemuž pobožní lidé z té knížky nemalou pomoc a posilu vezmou. Vel. Posilu přijímati. Mnozí zločinní a nevážní křesťané pochop a posilu v zlých věcech přijímají. Lom. Posilu po sobě míti, Hilfe, Verstärkung. Mnohé nevole, různice a svády mezi šlechtici, pány a obcí povstávaly, poněvadž obojí mocní byli, a velikou posilu po sobě měli. Vel.

Posíliti čeho. Posilňtě srdcí svých, abyste bojovali za svatyni Páně. Flav. Rozumu posilňuje. Lom. — **Posilniti koho, co.** Posiluji mysl, foveo. Jel. Rozjímání o těch věcech posiluje člověka a uvodí v boj proti ďáblu. Vel. — **Posilniti koho v čem.** U víře a lásce se posilňovati. Br. V nepravosti jiné posilňuješ. Rad. zv.

Poskok. Na poskoku býti, státi = pohotově. On chce,

aby mu vždycky na poskoku byl. Vel. Abychom na něj vždycky bedlivě očekávati musili, a jako na poskoku byli. Br. Ve dne i v noci pohotově a na poskoku býti. Vel. Ďábel již po hotově na poskoku stojí, aby popadl a pohltil. Lom. Když mluvíš, nohy tvé jsou na poskoku, aby utíkal. Flav. — S poskokem, hurtig. Kom.

Poskytnouti komu čeho. Když poskytne jemu bůh toho, co je prosil. Štít. Že jemu Pán sám ruky poskytnouti a jej vytrhnouti ráčil. Br. — **Poskytnouti komu co.** Coť kdo nejsa žádán poskytá, od sebe nestrkej. Kom. Aby jí jedinkou skyvu chleba poskytli. Lom.

Poslouchati koho, čeho. Božíť způsobení jest, mladším starších poslouchati. Štít. Tak že jich poslouchaje, aby co k tomu říkati měl, nic se nedokládá. Br. Rád ho poslouchám, když mlčí. Prov. Aby ho posloucháno bylo ode všech. Br. A tak na krátce všeho máme poslouchati, což nám jest zpořídil kostel. Štít. Rozkazu poslouchati. Vel. Rady poslouchati. Kom. Toliko těch věcí poslouchal, které čteny byly. Han. Výb.

Posloužiti komu. Někomu zle posloužiti. Vel. Sobě s tím nejhůře posloužil. Br. — **Posloužiti komu čím.** Ať o nás péči mají, a nám pokrmem posluhují. Pass. Abych někdy vlasti své tím posloužiti mohl. Vrat. — Dobrým někomu posloužiti. Vel. Právem někomu posluhovati. Pr. měst. — **Posloužiti k čemu.** K dobrému a k užitku posloužiti. Vel. Žádá, aby kázní boží Jobovi ku poznání sebe posloužено bylo. Br.

Poslušen býti koho neb čeho. Jeho poslušnu býti přikázali. Háj. Byli jeho poslušni. Vel. — **Poslušen býti komu, čemu.** Jakož jsem byl poslušen otci tvému. Br. Právům poslušen budu. Vel. Sedláci svým správcům poslušni jsou. Kom. Všichni buďtež mu poslušni jako pánu a císaři. Han. Výb.

Poslušenství. Poslušenství držeti. Zle činí a hřeší,

kdož nedrží poslušenství kostelního. Štít. Držeti řád a poslušenství. Vel. Poslušenství zachovati. Dob. Poslušenství konati. Sedláci svým správcům poslušenství konají. Kom. Poslušenství prokázati. Vel. — K poslušenství přivesti. Vel. Ku poslušenství státi. Jimžbych ochotně ku poslušenství tebe státi mohl. Br. — Pod své poslušenství přivesti. Vel. — V poslušenství státi. Čert láká, abychom u poslušenství svých starost nestáli. Štít.

Posměch. Posměch z někoho si dělati. Dal. Z někoho posměch míti, sobě strojiti. Vel. Že z vás žerty a posmíšky své mají. Br. Aby kdo z královské velebnosti žerty a posmíšky měl. Vel. Posměch komu činiti. Slova boží přemítající, a jim posměch činící. Br. — Do posměchu milostí pojatý, bis zum Lächerlichen. Jel. — K smíchu býti. Trpaslík k smíchu jest. Kom. — Na posměch činiti. Kom. — V posměch, v posměchu míti. Slovo Hospodinovo mají v posměchu. Br. Nebo zdali v posměchu nebyl u tebe Israel. Br. V posměch dáti. Sych. Phr. — Za posměch býti. Nad to jsem jim za posměch. Br. Za posměch vystaviti. Za posměch bláznu nevystavuj mne. Br.

Posouditi čeho. Zdravě něčeho posouditi. Cyr. Všeho toho obzvláštně posoudíme. — **Posouditi koho neb co.** Tak umějí pokrytci jiné posuzovati. Br. Posuzujíce slova má. Br.

Pospíchati čeho. Nepospíchej pohonu, než na toho, kdožť se zdá vinen býti, nechcešli sám s ním mluviti, ale přátely pošli. Všeh. — **Pospíchati s předl. do.** Počali do Prahy pospíchati. Dal. — **Pospíchati k komu, k čemu.** K té vsi jsme pospíšili. Vrat. — **Pospíchati po kom.** Let. Troj. — **Pospíchati s čím.** S příchodem pospíšiti. Vel. Pospíšíme si s prací. Sych. Phr. — **Pospíchati v čem.** Pospíchati v řeči. Vel.

Postačiti komu, čemu. Nic jim ta výmluva nepostačí. Br. Nic ovšem nemohly nám ty omluvy postačiti. Solf. Postačiti všemu mohu. Jel. — **Postačiti čím.** Nepostačuji dílem. Kom. — **Postačiti k čemu.** Netoliko krevním přítelem, ale třebas matkou jeho býti nic nepostačuje k dosažení blahoslavenství. Br. Pro krátkost času k tomu postačiti nemohl. Žer. — **Postačiti na co.** Odkudž lsti, tyranství, i jiné zlé věci, aby na hrdlo i na pýchu postačilo, pocházejí. Br. — **Postačiti s infin.** Viz krásu a velikost stavení, pokudž postačiti mohou oči tvé viděti. Br.

Postavení. Na místě a konci postavení, pactio. Vel. Zaručují soudícího se na postavení = aby se postavil. Kom.

Postaviti koho, co. Dům postaviti. Vel. Město, hrad postaviti. Háj. Řeč krásně postaviti. Vel. Věc svou vysoko postaviti, hoch ansetzen. Solf. Vím, žeby stál o vězně, uměli bychom svou věc vysoko postaviti. Solf. Ouředníky postaviti. Jung. — **Postaviti co čím.** Vši zemi popelem postavil. Dal. — **Postaviti do čeho.** Vojáky do řady postaviti. Dob. Postavte žáky do pořadu, aby nestáli po různu. Sych. Phr. Do kola se postaviti. Sych. Phr. — **Postaviti se k čemu,** sich einstellen. Jedni po druhých k svým povinnostem se postavujíce. Br. Nechtěl tomu bůh, aby se k službám jeho s myslí skormoucenou postavovali. Br. — **Postaviti se na čem.** Aby na místě slušném a bezpečném město a hrad postavili. Háj. Na místě postavenu býti. Vel. Lid postavený na zděch. Flav. Na soudu postaviti. A jakž jest na smrti stál, tak na soudě postaven bude. Štít. Na nohy někoho postaviti. Vel. Svou na vrchu postaviti. Chce svou na vrchu postaviti, er will seinen Willen haben. Kom. Na odpor se postaviti. Vel. Důvodům na odpor se postaviti. Sych. Phr. Na omylu od někoho posta-

ven. Žer. Na místě, na konci, na místném konci postaviti, zu Stande bringen, entscheiden, beenden. Bez jejichžto dovolení nic takového k jistému a konečnému zavření přijíti, ani na místě postaveno býti nemohlo. Vel. Nic s císařem na místě nepostavivše, domů se navrátili. Kron. Bylit jsme za krátký čas výpovědí poděleni, a na místném konci postaveni, wir erhielten bald Bescheid, und wussten gehörig, woran wir sind. Sych. Phr. Oznámímť, na čem naše věci jsou postaveny, was es damit für Bewandtniss hat. Háj. Poněvadž Pán náš na tom svůj úmysl i řeč ráčil postaviti (darauf gegründet), to nařízení naše aby stvrzeno bylo, nejsem proti tomu. Solf. Na tom se postaviti = umíniti si, té mysli býti. Tak jakž předešlého léta bylo na tom postaveno, aby byl oběšen. Háj. Byl jsem nejednou na tom postaven, že má propuštěna býti. Žer. Coby učiniti a na čem se postaviti měl. Vel. Ty věci jsou na dobré míře postaveny, die Sachen stehen gut. Jung. Na jiné míře to postaveno jest, než se nám povídalo, verhält sich anders. Jung. — **Postaviti nad kým.** Kníže nad sebou postavili. Har. — **Postaviti se o co** = zasaditi, ujmouti se. Statečně se o to postavil. Let. Troj. — **Postaviti koho neb se proti komu.** Boha živého proti všem modlám pohanským postaviv, jejich ničemnost ukazuje. Br. Postaveno proti žalobě jedné deset. Kom. Zločince proti sobě postaviti, konfrontiren. Jung. Proti nepříteli se postaviti. Vel. Tak zpurně se proti nám slovy postavuje. Solf. Postavoval se proti psotě myslí spanilou. Jel. — **Postaviti se před čím.** Před soudem postaviti se. Vel. Před právem se postaviti. Vel. — **Postaviti, postavenu býti v čem.** V nižších ouřadech postaveni býti měli. Vel. V zprávě postavenu býti. Har. U veliké moci postavený. Vel. Skrze něhož by postaveni byli

někteří v povinnostech svých a nad touto krajinou. Br. Filosofové postavili duši v hlavě, locarunt. Jel. V nouzi, v neštěstí, v bídě, v nejistotě, v pochybnosti postavený. Vel. U velikých úzkostech a těžkostech postavenu býti. Vel. Člověk v rozličných oudech těla postaven jest, besteht aus verschiedenen Gliedern. Har. V rozličných vlastnostech postaven, begabt. Har. — **Postaviti se za co.** Postaviti se papeži za nepřítele. Vel. Za přítele se komu postaviti. Vel. Postaviti se komu za otce. Sych. Phr.

Postíhati, postihnouti čeho. Chcešli svých škod postihnouti, musíš s ní kůži stáhnouti = dosáhnouti. Rad. zv. — **Postihnouti koho.** Utíkajícího postihnouti, ereilen. Vel. Úzkosti postihly mne. Br. Postihne ho jeho bída. Dal. Před časem je postihl. Jel. Když ho noc postihla. Lom. — **Postíhati koho něčím.** Běžev s nimi dolův, postíhal je kamením a střelami. Háj. — **Postíhati čeho na kom, na čem** = pohledávati. Která žena má věno zapsané na kterém dědictví, a potom to věno jinam převedeno bude: jestli že jí co v přívodě ujato jest — může toho všeho postíhati na příjemci. Prvk. Aby na tom statku jeho sirotci mohli svého statku tímž poručníkem umenšeného postíhati. Všeh. Což bezpotřebně rozdaroval, toho zase na chudých nepostíhal. Vel. — **Postihnouti koho při čem.** Při skutku postihnouti. Vel. — **Postihnouti někoho v něčem.** Někoho ve lži postihnouti. Dob. Postíhati někoho v něčem, wetteifern. Vel.

Postoupiti čeho, komu čeho. Nejvyšší vrchnosti a správy postoupiti. Vel. Hlavního města mi postoupil. Vel. Turkům zámku postoupili. Vel. Aby mohl svůj stav proměniti, postoupě bratru svému knížetství Pražského. Háj. — **Postoupiti komu, čemu** = ustoupiti, předek dáti. Hleď, aby ostnům hněvu nepostoupil. Jel. V tvé paměti, v kteréž žádnému

nepostupuješ, memoria, qua nulli cedis. Jel. Poznati moci bude pán, nahoruli čili dolů statku jeho postupuje, ob es auf- oder abwärts geht. Vel. — **Postoupiti po kom, po čem** = následovati, dychtiti. V lidu, kterýž postoupil po Absolonovi. Br. Protož nepostupujte po nich. Br. Postup po naší víře. Výb. Zjednáš-li řeč se skutkem, po tvé radě postoupím. Pass. Moudrý Šalamon však postoupil po obyčejích svých protiv bohu. Štít. Po svých vášních aneb zvyku světa postupovati. Br. Po žádostech svých postupuješ. Jel. Kterýž po zlatu nepostoupil = nedychtil. Br. Synové z rodu Setova pojímali dcery z proklatého rodu Kainova, i postoupili po jich smilstvě. Štít. — **Postoupiti podlé čeho.** Podlé poručení sobě učiněného postupovati = činiti. Žer. — **Postupovati před kým,** weichen. On před Poláky postoupal. Haj. Řekové museli postoupiti před Trojanskými. Let. Troj. — **Postoupiti v čem.** Člověčenstvo v dokonalosti postupuje. Sych. Phr. Zmužilý v předsevzetí slušném bez přítrže postupuje. Kom. — **Postupovati za čím.** Postupovali za příkladem Šalamounovým. Kom.

Postrčiti kým. A žádný nevěděl, by mrtvi byli, až jimi postrčili a napomenuli, aby splnili. Vel. Protož počali jedni druhými postrkati. Solf. Útulnost (málomyslnost) neslavné a lenivé lidi doma drží, doufání pak chtivými ven postrká. Jel.

Posvětiti čeho, neb co. Aby ráčil posvětiti toho kostela. Pulk. Posvětiti slavnost. Har. — **Posvětiti se neb něco komu,** heiligen, weihen. Posvětili se bohu. Vel. Masopust Bachovi posvěcený lidé drží. Kom. — **Posvětiti čím.** Posvětím duchem svatým. Kom. — **Posvětiti na co.** Posvětiti koho na kněžství. Jung. Na biskupství posvětiti. Dob.

Poškvrniti čeho neb co. Poškvrnil pověsti své. Jel. Cizoložník cizí lože poškvrňuje. Kom.

Potah, Argwohn, Verdacht, Vermuthung. Potah jest na někoho = jest podezřelý. Na toho člověka jest potah. Vel. — Potah na někoho míti. Má soudce naň o těch věcech jisté potahy. Vel. Potah bráti = domýšleti se. Co z toho za potah béřete prohlídavý člověče? Sych. Phr. Pokudž já z potahův porozuměti mohu, quantum ex conjectura assequi possum. Koc. Potah po sobě míti, Anhang haben. Všeho světa potah již po sobě má. Kom.

Potáhnouti co čím. Něco potáhnouti koží, stříbrem, zlatem. Jung. Malíř obraz barvami potahuje. Kom. Nástroj hudebný strunami potáhnouti. Us. — **Potahovati koho k čemu.** Onať by jistě Adama k témuž, jako prvé potáhla. Solf. Ale oni všudy po všem království sjezdy a schůze své mívajíce, obyvatelů k své straně potahovali. Vel. K soudu potahovati. Tam k soudu nebude potahován. Háj. K soudu potažen jsem dnes od vás. Br. Člověk k ouřadu aneb do rady potažený, beigezogen. Vel. — **Potahovati s předl. na.** Obojích králů na sebe potáhli. Eus. Na soud koho potahovati. Což opět na ženské neb dívčí soudy my neb naše ženy budou potahovány. Háj. Na všecky nás to vysvědčení potahujeme. Har. Potahovati se na něco = právo sobě k něčemu dělati, Ansprüche machen. Po smrti otce svého na království se nepotahoval. Vel. Tím právem potahoval se na království. Vel. — **Potáhnouti po kom.** A k tomu i jiných našich andělův potáhl po sobě. Solf. A tak po sobě jiné svým příkladem k dobrému i k zlému snadně potáhnouti mohlo. Br. Po svých potáhnu, až všem práv budu, ich ziehe ab. Sych. Phr. — **Potáhnouti proti komu.** Proti filosofovi potáhne. Br. Kníže proti němu potáhl. Dal. — **Potahovati koho v co.** Aby žádný moci neměl v nic jich potahovati. Br. — **Potahovati za sebou.** Jiných za sebou potahují, aby s nimi hasili. Br.

Lepší cesty, kteroužby lidské mysli za sebou i k litosti i ku pomstě nad bezprávím hanebným sobě učiněným potáhl. Br.

Potaz. Míti, držeti, bráti potaz = raditi se. Lidé, pře své upřímnost ukvapí vyvesti svou zpurností, neměvše o to dříve zralého potazu. Let. Troj. Králi s knížaty potaz vzali. St. skl. Potaz vynesti = nález. Kterýž ortel, nález aneb potaz panský vynáší, sententiae lator. Vel. Za právo jest, že žádný potazu panského vynesti nemůž, než ti, na kteréž sudí podá, a ti mají býti kmeti. Všeh. Učiněn a vyhlášen za první kníže Rakouské na sněmě v Řezně z uvážení knížat, jejichžto potaz vynesl kníže české. Vel. — Sstoupiti se do potazu. I sstoupili se královna s raddami, a to jednou i po druhé do potazu. Kom. — Na potaz svolati, na potaz se sjíti. Knížata svolal na potaz. Let. Troj. Kázal starším sjíti se na na potaz. Let. Troj. Jíti, sestoupiti se, sjíti se, vjíti v potaz. Na ten křik soudcové zase v potaz se sstoupili a ho ortelovali. Vel. — Jest toho potaz, darüber hat man sich vollauf zu berathschlagen. Sych. Phr. — Potaz jde o koho. O něž když potaz šel, naposledy sepsán a čten nález. Kom.

Potázati se čeho. Dobrého se potázal. Jung. — **Potázati se s kým, s čím.** Když se s moudřejšími potázal. Dal. S bohemť jest se potázal. Jung. Potázal se s dobrou. Jung.

Potěšiti koho (gen.). Potěšuj nemocných. Kom. Svých věrných potěšil. Br. — **Potěšiti koho** (acc.). Aby lid potěšil. Flav. — **Potěšiti se čím.** Tou řečí se velice potěšil. Har. — **Potěšiti se z čeho.** Z toho velmi potěšeny byly. Háj. Z toho že zvláštně potěšen a obveselen, oznamuje. Br.

Potkati koho. Nebezpečenství mne potká. Har. Potvrzujíce, že bezbožné v tomto věku toliko věci nešťastné, pobožné pak šťastné potkávají. Br. — **Potkati**

koho čím. Potkati někoho hanebnou řečí. Let. Troj. — **Potkati se s kým, s čím.** Nesměl se s ním v poli potkati, aniž bitvy svésti. Vel. S kterýmžto pohodlím u cizých nelze se vždycky potkati. Vel. S čím se bezbožní lidé při smrti potkají = co na ně čeká. Br. Země ta se s nebezpečnými proměnami potkala. Vel. Potkali by se s přísnou domluvou. Vel. Potkati se s provazem. Duryňk chtěje koláč (odměnu) od Neklana získati, potkal se s provazem. Vel. Polem, čelem se s kým potkati. Umínili se s ním polem potkati, a bitvu svésti. Vel. Rozuměje tomu, že jsou Židé opovážliví, nechtěl se s nimi čelem potkati, ale sebrav svůj lid, odvedl je zpátkem. Plác.

Potknouti se čím. Řečí se potknouti = svaditi se. Něco se spolu řečí potkli. Solf. Nebo když se některého času bratří v chrámě řečí potkli, zamordovali tu bratra svého. Plác. — **Potknouti se na čem,** sich woran stossen. Neb ne vždy stojíme v něm, ale potýkáme se na světské věci. Štít. — **Potknouti se v čem.** Pakli se kde v mých slovích potknu = podřeknu. Výb.

Potoužiti komu čeho, ein wenig klagen. Má, komu by zámutku potoužil. Plác. Knížeti pánu toho skrze supplikací potoužili. Lom. — **Potoužiti nad čím.** Nad zlostí nepřátel potouživ. Br.

Potratiti čeho. Tak velikého užitku skrz nedbanlivost naši potracujeme. Vel. Světlosti potratil Luciper. Solf. — **Potratiti co.** Přízeň, lásku potratiti. Vel. Potratiti při svou. Vel.

Potřásati čím. Za ním plije, hlavou potřásá, pšká, na něj se ošklebuje. Br. Potřásá za tebou hlavou. Br. — **Potřásati se na koho,** Jemanden anfahren, ihm drohen. Potřásal se na nás, když jsme ho na procházce pozdravili. Sych. Phr. Ta se na nás nejvíce potřásala a kamení házela. Har. — **Potřásati se**

nad kým. Kteříž se chudým v štěstí posmívají, a divně se nad nimi potřásají. Lom.

Potřeba. Jest potřeba co neb čeho. A u pateři krátkou řečí prosíme všeho toho, což k duši i k tělu jest potřeba. Štít. Není toho veliká potřeba. Vel. Potřeba toho káže, ukazuje. Har. Nuzná potřeba káže, nutí, dringende Noth. Vel. — Potřebu učiniti, potřebu svou udělati, seine Nothdurft verrichten. Vel. Potřeby své působiti, seine Geschäfts-Angelegenheiten verrichten. Abychom sobě rozuměli, potřeby své působili, k platným věcem obrátili. Lom. Všecky potřeby řídím. Har. Kostelní potřeby, Kirchengeräthe. Har. Neměli kde potřeby vzíti, Bedürfniss zum Krieg. Dal. — Na potřebu jíti. Jung. — Přes potřebu něco činiti. Lopotuje se přes potřebu. Sych. Phr. Což jest příliš a přes potřebu. Vel. — S potřebu = dosti, hinlänglich, nach Bedarf. Vel. Mám s potřebu peněz. Har. — V takové pilné potřebě. Br. — Z potřeby něco učiniti. Jel. Z nevyhnutedlné, z nuzné, z přinucené potřeby, nothgedrungen. Vel. Chcemeli dobře činiti, z potřeby náleží, abychom to dobré poznali. Lom. K tomu že bůh z naší potřeby (weil es uns nothwendig ist) a k cíli přeužitečnému na nás pokušení vzkládá. Br.

Potrestati koho (gen.). A tam potrestajíce Athenienských. Vel. — **Potrestati z čeho.** Potrestal jich z toho, že jsou byli na víře pochybili. Pass.

Potupa. V potupě býti. Kom. V jak prvé veliké vzácnosti a poctivosti byly modly, v tak veliké zase mrzkosti a potupě budou. Br. V potupu uběhnouti. Kom. V potupu přijíti. Sych. Phr. V potupu koho míti. Ti jsou se dali daleko svésti, aby boha a jeho kostel v potupu měli. Štít.

Potvrditi čeho, čeho čím. A tovaryšstva svého v boze potvrdil. Pass. Slov svých skutkem potvrditi. Vel. —

Potvrditi co. Potvrďte list podpisem svým. Sych. Phr. Takové učení mnozí z nich velikými divy a zázraky potvrdili. Jung. — **Potvrditi koho v čem.** Potvrzen byl v manželství a království. Let. Troj. — Za mocné potvrditi, míti, ratum habere. Vel.

Potýkati se čím. Šprýmy, ostrými přípovídkami a pohádkami se potýkati, vtipná věc jest. Kom. Řečí a slovy se potýkati. Vel. — **Potýkati se s kým neb s čím.** Bitec, kterýž se s druhým potýká. Vel. S smrtí se potýkati. Vel. Kteréžto učení potýká se (příčí se) aneb s svědectvím písem aneb z nich vyvedenými důvody. Vel.

Povaha. Povaha věci, Beschaffenheit. Nebo od přirození ta povaha jest všech věcí, že se den ode dne ku pádu a zahynutí nachylují. Vel. — Nějaké povahy býti neb povahu do sebe míti. Pán náš té povahy jest. Solf. — Knížata a páni mají do sebe míti povahu věrných poručníkův. Vel. Tu škaredou povahu do sebe má, že atd. Sych. Phr. Lichá v lidech povaha, nevěř každému. Prov.

Poval. Povalem padati, hinstürzen, haufenweise fallen. Mnozí povalem padli, jiní padše leží; řídký se pozdvíhá, a žádný snad ještě na nohách nestojí. Všeh. Nastal boj vražedlný, ano s obou stran zbití padají pravým povalem. Let. Troj.

Povážiti čeho. Leč při tom toho také povážíme. Vel. Když se toho, jakž sám z sebe a v sobě jest (člověk), povází. Br. Sám u sebe toho považ. Jel. Já svého povážím života = odvážím se. Ctib.

Povědomý čeho. Práva povědomý. Vel. Spravedlnosti a práv povědomý. Kom. Jsem jeho povědom, ich kenne ihn. Har. — **Povědomý v čem.** V literním, svobodném umění povědomý. Vel.

Pověst. Dobrá, chvalitebná, poctivá, zlá pověst. Vel. Pověst křivá, falsches Gerücht. Let. Troj. — Jde po-

věst mezi lidmi. Vel. Vyšla ven ta pověst. Br. Oheň se rozmahá, pověst se roznáší. Prov. Pověst se roztrousila. Sych. Phr. — Dobré pověsti býti. Jest dobré pověsti. Jel. — Pověst zvěstovati. Rkp. Kr. Pověst mezi lidi vtrousiti. Vel. Zlou pověst o někom roztrušovati. Vel. Dobrou pověst, zlou pověst o sobě míti. Vel. Zlou pověst udělati. Vel. — Na dobré pověsti utrhati. Vel. — V dobré pověsti býti. Dob. V zlé pověsti mezi lidmi rozvolaný a vůbec roznešený. Vel. V pověst přijíti. Us. Dán býti v pověst a posměch lidem. Let. Troj. V pověst vjíti. Vel. V zlou pověst přijíti. Vel.

Povinnost. Povinnost svou činiti. Vel. Povinnost svou konati, vykonati. Dob. Povinnost královskou učiniti, Eidesleistung. Vel. Král učinil stavům povinnost, i také potvrdil svobod. Vel. Říditi svou povinnost = úřad. Vel. Povinnost na sobě míti = úřad. Vel. Povinnost na se vzíti. Pro nedostatek těch, jenžby pochovávali mrtvé, musejí sami přátelé krevní tu povinnost na se vzíti. Br. — Povinností zavázánu býti. Vel. — Povinnosti své a úřadu dosti činiti. Vel. — Býti v povinnosti, na úřadě. Vel. Odplatami a pomstami v povinnosti zdržáni býváme. Kom. — Z povinnosti propustiti. Vel. Za povinnost sobě klásti, pokládati. Jung.

Povinován, povinen co. Poněvadž jsem to povinen. Br. Odpustíme vám mnoho, což jste povinni. Br. — **Povinen čím.** Dluh, jimž nám někdo povinen. Vel. Počtem povinný, schuldig Rechnung zu machen. Vel. Kdo se toho dopustí, navrácením povinen jest. Kom. Když obeslaný za to pravil, že mu půhon není dodán, není škodami povinen. Prvk. A protož dotčenou pokutou on Martin jemu povinován není. Prvk. — **Povinen s infin.** Zač kdo slíbí, k tomu státi povinen *jest. Kom.*

Povoliti čeho. Druhý (hřích) jest, když povolím zlého. Štít. — **Povoliti komu, čemu.** Dětem rodičové mnoho povolují. Kom. Povoliti sobě, sieh gütlich thun. Vel. Povolovati rozkošem. Vel. Něčí radě, prosbě, žádosti povoliti. Vel. A protož žádal, aby té radě jeho povolili a místo u sebe dali. Vel. Pravdě povoliti. Vel. — **Povoliti k čemu.** K smlouvě povoliti. Vel. Povolil k tomu, aby nás do Vídně dovezli. Vrat. Nad to nade všeckno i k tomu milostivě povolujem. Prvk. — **Povoliti v čem.** Povol člověku v tom, což žádá. Štít. Kteříž sobě v žádostech nečistých proti přikázáním jeho povolují. Br.

Povstati proti komu. Za dnů jeho povstal Pompejus proti Jerusalemu. Flav. Povstal lid obecný proti vrchnosti. Vel. — **Něčím povstati proti komu.** Proti nim vojnou povstanem. Let. Troj.

Povýšiti koho, čeho. Ssadil mocné s stolice a povýšil pokorných. Štít. Povýšiti hlasu. Z těch znamení se souditi může, kdeby se hlasu povýšiti nebo ponížiti mělo. Vel. — **Povýšiti koho nad koho.** Povyš ny v krajinách nad vrahy. Rkp. Kr.

Pozbyti čeho. Starosti, péče pozbyti. Vel. Mohl jsem smyslu pozbyti. Vrat.

Pozdraviti koho (gen.). Dobrým obyčejem vešlo jest v lid bohabojný, že obecně každý rád Matky boží pozdravuje. Štít. — **Pozdraviti koho** (akk.). Zejmena jej pozdravil. Jel.

Pozdvihnouti čeho. Vzhůru očí svých pozdvihl. Vel. Pozdvihli všickni hlasu svého a plakali. Br. Obce pozdvihnouti, vulgus concitare. Vel. — **Pozdvihnouti koho neb co.** On ho pozdvihl, hat ihm geholfen. Us. Nohy, aby o prah nezavadil, pozdvihni. Kom. Pozdvihli mezi sebou svár. Kom. — **Pozdvihnouti se čím.** Nic se tím nepozdvihuj = nevynášej. Kom. — **Pozdvihnouti koho neb se na koho.** Vyslal legata

svého do říše, aby národův půlnočních na Turka pozdvihl. Vel. — **Pozdvihnouti se k čemu.** Pozdvihlo se srdce jeho k zahynutí jeho. Br. — **Pozdvihnouti koho neb se proti komu.** Pozdvihli se sedláci proti pánům. Vel. Jedněch proti druhým pozdvihovati. Vel. — **Pozdvihnouti se v co, v čem.** V mysli se pozdvihl. Br. V pýchu se pozdvihnouti. Na doufání v vlastní tělo naše se založíce v pýchu se pozdvihujeme proti bohu. Vel. Pozdvihl se v pýchu. Pulk. — **Pozdvihnouti z čeho.** Pozdvihli jej z pádu jeho. Br. Ač tě bůh daroval, z toho se nepozdvihuj. Rad. zvíř.

Poznati na kom co. Poznal jsem na něm, že cizozemcem jest. Har. — **Poznati koho neb co po čem.** Člověka po řeči poznáš. Jung. Po zpěvu pták poznán bývá. Vel. Po heslu na vojně svoji se poznávají. Kom. — **Poznati se v čem,** seine Schuld erkennen, in sich gehen. Poznal se v svém bludu. Vel. Poznal se v svých vinách, gestand. Br. Nijakž sebe v tom, že zle činí, poznati nemůže. Vel. — **Poznati co z čeho.** Z řeči poznáno bývá, co člověk myslí. Vel.

Pozor. Pozor míti na něco. Vel. Pozor měl na ústa její. Br. Maje na to pozor. Pozor nad tím měli. Vel. Pozor dáti. Har. — Na pozoru míti. Vždycky jsme toho šetřili a na pozoru měli. Apol. Na pozoru býti. Aby poručení JMC. na pozoru bylo. Apol.

Pozorovati čeho. Pozorujž člověče počátku, prostředků i skonání svého. Vel. Rozuměli, že jich pozoruji. Kom.

Pozůstaviti čeho. Slavného jmena po sobě pozůstavili. Vel. Pozůstavili původů potomkům. Br. — **Pozůstaviti co.** Památku věčnou těm, kteříž budou po mně, pozůstavím. Br. Odpolu mrtvou mdloby ji pozůstavily. Har.

Pozvati koho (gen.). Císař pozval knížat k dvoru. Dal. Pozvi sobě těch k obědu. Vel. Přemysla i sestry své

Libuše na ten sňatek pozvala. Háj. Těch jistých Bryxenských pozývachu k bojování. Pulk.

Požádati čeho od koho. Čehožkoli požádáš ode mne. Br. Této noci požádají duše tvé od tebe. Br. — **Požádati co od koho.** Cožkoli požádá od vás Ezdráš. Vel. — **Požádati k čemu.** K stavu manželskému požádati. Har. — **Požádati za co.** Požádám za to. Jel.

Požehnání. Někomu požehnání dáti, uděliti. Jung. Požehnání míti. Ten člověk má boží požehnání = všeho dosti. Us. Požehnání na něco dáti. Neb by všecka naše práce, všecko dílo bylo daremně, kdyby nebeský otec nedal na ně svého svatého požehnání. Štít.

Požehnati čeho, koho, Segen geben, Abschied nehmen. Požehnejž bůh toho, což máš mezi rukama. Vel. Požehnal jsem jich tu a šel odtud, gab ihnen das Lebewohl. Světa požehnati = umříti. Vel. Požehnati vojny, valedicere armis. Vel. — **Požehnati komu.** I požehnal Gabael Tobiášovi. Br. Požehnám jí a dám z ní syna, požehnámť jí a bude v národy. Br. — **Požehnati co.** An stojí v oblace a město požehnává. Dal.

Požitek. Požitek čeho míti. Pražanům to bylo velmi žel a líto (že Němci odešli z Prahy), neb jich měli veliké požitky. Han. Výb.

Požívati čeho. Požívej dobře nynějšího času. Mudr. Rozkoše, kratochvíle požívati. Vel. Své moci zle požívati, missbrauchen. Vel. Požívati lsti proti komu. Koc. Jestli že by někdy přinucen byl požiti lži, požívej ne k oklamání. Han. Výb. Rady jiných lidí požívati. Vel. Zdravé rady poživeš. Let. Troj. Ale poněvadž pro to doktorové svatí čítali jsou knihy tyto, a v známosti je měli i jich požívali, gebrauchten. Vel.

Práce. Práci konati, vykonati, podnikati, dokonati, vyříditi, dodělati, k věci přiložiti, na něco vynaložiti, na se vzíti. Jung. Často větší práci naloží na to. Štít. Práci vésti. Vel. Při čemž i prvé velikou práci ve-

dli. Br. Práci na svá ramena bráti. Darmo by se pokoušeli a práci zbytečnou na svá by ramena brali. Všeh. — Do práce se dáti. Jung. — Není ho s tu práci. Sych. Phr.

Pracovati k čemu. K smrti pracovati. K hodince smrti pracovati, se světem se žehnati. Vel. Přítel k smrti pracuje. Sych. Phr. Pracovati ku porodu. Matka ku porodu pracuje a rodí. Kom. Ku dítěti pracovati. Koc. – **Pracovati s předl. na.** Na zakázku pracovati, bestellte Arbeit verfertigen. Sych. Phr. — **Pracovati o co neb o čem.** O to pracují, aby nás rozdvojili. Vel. Pracuje o to, aby nás k svému smyslu potáhl. Sych. Phr. O zemi pracoval, robotně se živě. Vel. On o tom pracoval, a náklad na to činil. Vel. Ulož služebníku, o čem by měl pracovat. Koc. — **Pracovati s předl. po a přes.** Po světě, přes svět, přes pole pracovati = cestu dělati, putovati. Měšťané s ručnicemi přes svět po živnosti a potřebě své aby pracovati mohli. Vel. Ješto přes svět pracují, jedno místo více chválí než druhé. Vel. — **Pracovati v čem** = něco dělati, něčemu se učiti, cvičiti. Pracovati v napravování filosofie. Kom. A jest v pravdě slušné, aby každý člověk v ní (spravedlnosti) pracoval. Vel. V stavu manželském pracovati = žíti. Vel. — Cestou pracovati, reisen. Přes Bythinii cestou pracuje. Koc. Pakliby neopravili (cest), mohou od toho, kdož tou cestou pracují, napomenuti býti. Prvk.

Práti koho. Kyjem koho práti. Vel. Co pereš toho chlapce. Us. — **Práti do koho, do čeho.** Vozataj nerázně pral bičem do koní. Sych. Phr. — **Práti na koho, na co.** Hned pral na ně tesákem. Svěd. Místo zavěšení beranu bylo blízko od zdi, když chtěli drábi na zeď rohami práti, ariete quatere murum. Flav.

Přátelství. Přátelství udělati. Vel. Přátelství dobré s kým míti. Jung. Přátelství obnoviti, vypověditi, roz-

trhnouti, rozloučiti, zrušiti, rozvesti. Jung. Přátelstv komu prokazovati. Vel. Všelijaké přátelství k němu prokazovati chci. Vel. — V přátelství s kým vjíti, vstoupiti. Vstupme s sebou v přátelství. Br. — Přátelství po rodu. Vel.

Přáti čeho. Žádal-li by do pořádku přijat býti, aby mohl živnost vésti, má se mu toho příti. Prvk. Že toho jeho svatá milost přeje (t. j. dovoluje), aby mluvil. Solf. Dokudž ještě bůh času přeje, a s pomstou předpověděnou nedotřel. Br. Já mu všeho dobrého přeji. Vel. — **Přáti komu, čemu,** wohlwollen, gern haben. Jemuž každý přeje. Vel. Kteréž znal, že nemnoho přejí Vratislavovi. Háj. Přeji peřesté drůbeži. Sych. Phr. Štěstí mu přeje. Kom.

Pravda. Pravdu zastávati. Vel. Pravdu mluviti, říci vyznati. Jung. Pravdu svobodně vyznati, nestyď se. Kom. Pravdu komu činiti = spravedlnost. Čině těm pravdu, kdož násilí trpěli. Pulk. Aby Mediolánští císaři se pokořili, věrnost jemu přisáhli, a aby pravdu činit slíbili. Pulk. — Pravdy hájiti, brániti, chrániti. Vel. Pravdy se dověděti, dopátrati. Sych. Phr. Komu pravdy pomáhati, zur Gerechtigkeit verhelfen. I chudým vdovám jich spravedlivé pravdy mile pomáhal věrně. St. skl. Dej jim pravdy požiti, lass ihnen Recht widerfahren. St. skl. — Pravdě povoliti, místo dáti. Vel. Pravdě nestáti, kein Wort halten. Není s ním nic, neb nestojí pravdě. Sych. Phr. — Na kom vláda, na tom pravda. Prov. — Jmeno a titul má bez pravdy, ohne Wirklichkeit. Br. — Ku pravdě přistoupiti, ku pravdě se přimluviti. Vel. — Nad pravdou ruku držeti. Vel. Na pravdě pochybiti. St. skl. Již jest na pravdě boží = nebožtíkem. Us. — O pravdu se zasaditi. Vel. Od pravdy vzdálen býti. Jung. Od pravdy daleký. Vel. — Podlé pravdy neb při pravdě státi. Vel. — Státi s pravdou. Vel. Nechybiti se s pravdou. Kom.

S pravdou se tajiti. Sych. Phr. Tu ctnost do sebe má, že se s pravdou netají. Sych. Phr. Slova s pravdou sjednati. Vel. — V pravdě. Us. Vidím v pravdivé pravdě, in der That. Kom. Jiným se na oko stavěti, nežli v pravdě a v skutku býti. Vel. Pochybovati, aby co toho v pravdě bylo. Har. V pravé pravdě pravím. Lom. — Za pravdu komu dáti. Nelibě neseme, že nám v ničem za pravdu dáti nechcete. Sych. Phr. Za pravdu tvrditi, praviti; za jistou věrnou pravdu míti. Jung. Omam, klam za pravdu vydávati. Jung.

Praviti co. Všickni napořád to praví. Har. Pravdu praviti. Aesp. — **Praviti do čeho.** Do pera, neb ku peru, praviti, diktiren. Br. — **Praviti o čem.** O nich písmo nic nepraví. Dal. Až potuď nechť jest o tom praveno. Vel. **Praviti s čas. býti,** sich für Jemanden ausgeben. Nevěřte, byť se i andělem pravil býti. Štít. Praví tě býti obojetníkem. Sych. Phr. Praví se býti Němcem, jsa rodem Čech. Sych. Phr. Praví to býti šalbou. Kom. Vojsko, jehož mi na pětkrát sto tisíc býti pravili. Vrat. Často takového nejhoršího zprávce býti pravil. Vel. — Pravíš dobře, du hast Recht. Jel.

Právo. Co právo chce míti, to musí jíti. Kom. Právo mu zrostlo, jure consuetudinis hoc sibi vindicavit. Us. Práva jdou, soudové jdou, werden gehalten. Všeh. — Práva svého postoupiti. Sych. Phr. Raději svého práva ustoupí i všelijak nehodným. Br. Soudů a práv chytře a falešně natahovati. Br. Práva co voskového nosu sem tam natahovali. Sych. Phr. Práva povědomý. Vel. Zastavení, zavěšení práva, Anstand vor Gericht. Kom. Nemoci se práva dovolati. Sych. Phr. Na někom práva dopomoci. Pr. měst. — Právu svému podrobiti. Vel. Právu odpor činiti. Sych. Phr. — Právo vésti a dovesti. Prvk. (Právo vésti znamená vše, co někdo vedlé předpisů právních před

se béře, aby se mu spravedlivě učinilo: pak dobývání práva. Nota. Prvk.) Právo na kom ustáti. Všeh. Polané nad Čechy v Římě právo ustáli. Dal. Pro nestání na kom právo ustáti, wegen Nichterscheinens gegen Jemanden ein Recht erstehen. Všeh. Právo stané na někoho dáti, Jemanden kontumaziren. Kdožby ven z země byl položen a k osmnácti nedělím nestál by, má právo stané naň dáno býti. Prvk. Právo promlčeti, verjähren. Kdožby komu kšaftem co dal, a někdo chtě k tomu statku danému spravedlnost míti, jestli že k tomu kšaftu odporu neučiní podlé práva, až zemská léta dojdou, promlčí své prá vo. Prvk. Právo minouti, gegen das Recht verstossen. Aby v soudu tak drželi milosrdenství k chudému, jakžby práva neminuli. Štít. Právo a spravedlnost udělovati. Vel. Právo k něčemu míti. Vel. Právo a moc někomu dáti. Vel. Právo sobě dělati. Sám sobě právo dělal, verschaffte sich selbst Recht. Br. Právo učiniti. Aby (starší) právo učinili, pravému škodu polepšili. Dal. Právo před se pustiti, dem Recht seinen Lauf lassen. Práva ukládati, právo naříditi. Vel. Právo vynesti a ustanoviti. Vel. Právo protrhnouti, verletzen. Vel. Právo na někoho přivesti. Právo na vás přivedu, eine Kommission. Sych. Phr. Právo podniknouti, sich unterziehen. Vel. Právo někomu osaditi, Gericht niedersetzen. Poroučím vám, abyste mu (vražedlníku) právo osadili, a co mu z práva neb z naučení od práva vyššího usouzeno bude, toho mu užiti dali. Žer. Na někoho právo pustiti, Recht ergehen lassen. Jung. Právo říci. Vel. — Statek právem dědičným přišel na mne. Vel. Dědickým právem dostaly se mu dvě d ědiny. Sych. Phr. Právem se říditi. Vel. Útrpným právem tázati = mučiti. Vel. Právem jíti, gerichtlich verfolgen. Vel. Pořádem práva proti někomu jíti. Jung. Doložil, že jsme pána pořádem práva neobeslali. Solf. Strany

právem poděliti. Vel. — Ku právu slušeti. S těmito věcmi ku právu a soudu městskému a pod šos slušejí. Prvk. Ku právu jíti. Jděte ku právu (k soudu) a sebe ohledejte právně. Kom. Volati se ku právu. Všudy oznamuje, že jsme mu křivdu učinili, volaje se ku právu, a chtě o to s námi soudem býti rozeznán. Solf. Odvolati se k vrchnímu právu. Jung. Ku právu připraviti, vor's Gericht. Jung. Ku právu státi, dostaviti se. Vel. K právu dopomoci. Jung. — Jest-li žeby ten měštěnín tomu dosti neučinil, má jej viniti na městském právě, vor dem Stadtgericht. Prvk. Má tu na tom právě z toho práv býti, vor diesem Gericht. Zříz. Ferd. — O právo dědiční připraviti. Vel. Nedati se od svého práva odtisknouti. Sych. Phr. Od práva obeslán byl. Sych. Phr. — Po svém právě jíti, seinen Gerechtsamen nachgehen. Vel. Po právě jíti, gerichtlich verfolgen. Vel. — Před právo poháněti, pohnati, obeslati. Dob. Před právem se postaviti. Vel. — Jest proti právu, proti řádu a právu; mimo řád a právo. Vel. — Při právě padlý. Vel. — V právích umělý, v právích zběhlý. Vel. V právo někomu sáhnouti. Lom. V právě míti. To synové Izraelští mají míti u věčném právě, das soll für immer als Recht gelten. Štít. — Z práva co míti, nach dem Rechte. Protratil od svého otce požehnání, ješto jest měl míti z práva. Štít. A poněvadž jsem vám na svět dopomohl, a počestně vás z dětinstva vychoval, máte z práva mě želeti, a mstíti. Let. Troj. Kdy čeho tíže mstí, než má z práva, als er befugt ist. Štít. Na ty, kteřížby z jiného práva byli (k jinému soudu slušeli), rozsudkem jíti nemohou. Pr. měst. Vlastně a z práva mu to náleží, de jure. Vel. — To za právo jest, das ist Rechtens. Všeh. Opět Vlasta tomu za právo chtěla, aby atd. Dal. Za právo nalezti. Páni na plném soudě sedíce nalezli jsou za právo. Prvk. Za právo nalezeno, že zrádce vlasti na

hrdle pokutován býti má. Sych. Phr. Každý téměř svou vůli za právo má, zur Richtschnur. Sych. Phr. Za právo dáti někomu. Nesrovnáváli se svědomí s žalobou, bude za právo dáno pohnanému, gewinnt den Prozess. Prvk. Za právo vypověditi. Vel.

Pravý. Pravá míra = mírnost. Vel. Pravý svědek, incorruptus. Jel. Na pravou stranu vyložiti = dobře. Vel. — Práv zůstati, den Prozess gewinnen. Kdo z těch dvou práv zůstal? Sych. Phr. Málo kdo práv zůstane, kdo se s pánem soudí. Otters. — **Práv býti komu.** Jsem svým věřitelům práv, ich bin mit meinen Gläubigern in Ordnung. Sych. Phr. Práv býti musí každému, kdožby jej k tomu připravil. Všeh. — **Práv býti čím.** A však tím právi býti nemůžete. Br. — **Práv býti před kým.** Před bohem nikoli právi býti nemůžete. Br. Před tím soudem práv zůstal, hat Recht behalten vor dem Gericht. Všeh. — **Práv zůstati proti komu.** Zůstati práv proti pohánějícímu. Všeh. — **Za pravé komu učiniti,** Gerechtigkeit widerfahren lassen. Žádaje král každému za pravé učiniti, každého dne na soudu sedal. Sych. Phr. — Něco svědky hodnověrnými ukázati, a pravé učiniti = dokázati, že spravedlivé jest. Plác. Před soudem pravé učiniti mohou, beweisen. Eus.

Prázden býti čeho. Bude těch škod obeslaný prázden. Prvk. S tím buď mého domu prázdna. Svěd. Kdožby se však toho po čtvrté dočiniti směli, ti aby své právo městské propadli a do dne a do roka města i obce té prázdni byli = ji opustili. Prvk. Válečný nikdy nepřítele prázden nebude. Jel. Bůh tomu lidu nešlechetnému hrozí, čehož ani já prázden býti nemohu, verschont bleiben. Br. Pán můj ode dvou neděl lůže prázden jest. Žer. Žádá prázden býti toho úřadu. Sych. Phr. Prázden býti musil poctivých shromáždění pro svou nevypláchnutou hubu. Sych. Phr.

To místo pusté a lidí prázdné jest. Vel. Boha i bázně jeho prázdný. Vel. Studu prázdný. Jung. — **Prázdný k čemu.** Co zejtra má činěno býti, vy k tomu prázdni jste, abyste na to mysleli. Mudr. — **S prázdným přijíti.** Přišel s prázdným, er kam mit leeren Händen. Us.

Prázdeň, Musse. K němu v prázdni i v neprázdni (in otio et negotio) často vzdychají. Štít.

Prázdnost. Prázdnost míti, otium habere. Vel. Prázdnost k modlitbám míti. Har. Kdo od záměstknání prázdnost má, jdi s kým by rozprávěl. Kom. Nemám prázdnosti, abych s vámi čas mařil. Sych. Phr. — Prázdnosti a chvíle jim propůjčil, aby do církve boží choditi mohli. Eus. — Při prázdnosti býti. Jak při prázdnosti budu, že mu sám odpověď odešli. Žer.

Pře. Při s někým na soudu míti. Vel. Při někoho vésti, opatrovati, zastávati. Vel. Někoko při nésti = zastávati ho. Má navesti toho, jehož při nese, aby se smluvil a dosti učinil svému protivníku za jeho škodu. Štít. Při na sebe vzíti, s někým začíti, udělati. Vel. Při líčiti, skončiti, vyhráti, prohráti, obdržeti, ztratiti. Jung. Nepříteli pomáhati, při jeho příti. Všeh. Při souditi. Nebo pán, kterýž chodí na křídlách větru, souditi bude při chudých. Vel. Při vyvesti. Žeby konečně svou při vyvedl = skončil. Br. Při k sobě přijmouti. Tu jich při před bohem aby k sobě přijala ji vedl. Solf. — Pří svou propadnouti. Měšcem se musí hodně pohnouti, kdo nechce pří svou propadnouti. Sych. Phr. — K při státi. Tak aby on moc měl na místě našem k té při státi, ji vésti, i to všecko, co té při náleží, učiniti. Solf.

Přebrati co. Přebírá hrách. Us. — **Přebrati se čím.** Přebrati se vínem. Vel. Strom se přebral jablky. Us. — **Přebrati se kam** = přestěhovati se. Přebral se do Říma. Jel. — **Přebírati se v čem.** Přebírá se v

lidských věcech, er tadelt alles, nichts ist ihm recht. Kom.

Přečiniti co komu. Aj, toť prosil svých služebníkův, co jim přečinil, aby mu to odpustili. Solf. — **Přečiniti proti komu.** Proti kterému kdož přečinil, aneb je přestoupil a přerušil. Vel.

Před. Před rukama, vorhanden. Vel. Před nohama = blízko. Vel. — Ač mnoho židé mají před pohany. Br. Máte míti před námi, sie sollen den Vorzug vor uns haben. Sych. Phr. Hájiti koho před nepřátely. Jung. Před křivdou zastati. Vel. Jich místo salášů před horkem užívali. Br. Čistí domy před žížalami. Har. Klásti sobě před oči, sich zu Gemüth führen. Jel.

Předčiti komu. Předčí bůh všechněm věkům, národům, gehet vor. Br. Kteříž jiným ve všem dobrém předčiti se snažují, vorgehen. Br. Bůh chce i z úst maličkých svých chválu svou míti, v čemž ve všem mají jim rodičové předčiti. Kom. — **Předčiti někoho.** Předčí svého předchůdce. Sych. Phr. Kterýžby jiné moudrostí předčil. Vel. Jsou lidé, kteřížto v moudrosti mnohým učencům nic napřed nedají, alebrž v těch okolnostech je předčí. Vel. — **Předčiti mezi kým.** Kterýžby ctností mezi jinými předčil. Vel. Důstojenství, jímž mezi všemi národy předčili. Vel. — **Předčiti nad koho.** Řím v umění i v moudrosti vítězsky předčí nade všechen svět. Pass. Raději chce uměním nad jiné předčiti, než bohatstvím. Vel. Ctnost nade všecky věci předčí. Vel. — **Předčiti před kým.** Kdybychom sobě překážky učinili, nemnoho by před námi jiní národové předčili. Vel. Každý před jiným předčiti chtěl. Vel.

Předejíti čemu. Poraď, jak bych tomu zlému předejíti mohl. Sych. Phr. — **Předjíti koho neb co.** Že ho do Lacedemonu předšel. Vel. Předejděte hněv boží. Kom. Pýcha předchází pád. Prov. On si jej ustavičně před-

chází. Us. — **Předejíti koho čím neb s čím.** S čímž předejdu Hospodina, quid offeram domino? Br. Předcházeti koho pokorou. Kom. Delfín prudkostí, velryb velikostí všecky předchází, anteit. Kom. Věkem předcházeti koho. Vel. — **Předcházeti koho v čem.** Ti, kteříž jiných mdlejších zastávati a je v udatnosti předcházeti měli. Br.

Předek. Předek míti, dáti, obdržeti. Tytéž dary božské abychom jim ustoupiti a předku dáti nemusili, zlehčujeme. Vel. Větší nad menším moc a předek má. Prov. — Předkem, fürs erste. Předkem a nejprvé. Vel. Předkem a nejprvé prosíme za spravedlivé opatření. Sych. Phr.

Předchvátiti komu, čemu. Ta pole se nyní domnívají obdržeti a jiným předchvátiti, wegschnappen, praeripere. Vel. — **Předchvátiti čeho.** Uloženého času předchvátiti chtěje. Eus. — **Předchvátiti co.** Nohy předchvátiti chtěly oči. Vel. — **Předchvácen býti čím.** Předchvácen jsa smrtí, což umínil, dokonati nemohl, überrascht. Vel. Soudce nepravým nadýmačů uší žalováním předchvácený, eingenommen, praeoccupatus. Kom.

Předkládati, předložiti co. Předložil předmluvu. Jel. Předkládati svědectví. Har. Předkládati stížnost. Kom. Předkládá jim slovo boží. Br. Předložiti radu, žádost. Br. Příčinu předložiti. Jel. Soudy tvé sobě předkládám. Br. Já si to lépe předložím, ich werde es überlegen. Us. — **Někoho jinému předložiti** = přednost dáti. Předkládati sebe jiným. Mudr. Aby poctivost všem věcem předkládali. Kon. — **Předložiti nad co.** Předložil jsem tu moudrost nad království. — **Býti čemu předloženým** = v čele státi. Církvi předloženým býti. Vel.

Předkoupiti koho v něčem. Vypravil se proti M., který ho v biskupství předkoupil, chtěje se toho nad ním vymstiti. Plác.

Předse i zase, vorwärts und rückwärts. Kom.

Představiti koho čemu. Někoho ouřadu, lodstvu představiti, Jemanden einem Amte, der Flotte vorsetzen. Jung. Před lidem, kterémuž jsem na ten čas představen. Br. — **Představiti k čemu.** Sám se k následování představil, se ad imitandum proposuit. Br. Jest představeno k následování. Vel. I jiným k dobrému příkladu, v tom i v ochraně své představoval. Br. — **Představovati co před co.** Učinil jsem to, abych nepředstavoval slávy člověka před slávu boží = abych nedal přednosti. Br. — **Představiti za co, za koho.** Kterouž sobě vždycky za příklad představiti měl. Br. Za vůdce boha sobě představiv. Br.

Předzvěděti co. Předzvídati budoucí věci. Vel. — **Předzvěděti o čem.** O budoucích (věcech) předzvězuj. Vel. O budoucím králování Jehoramovu duchem prorockým předzvěděl. Br.

Přejmouti, přejímati koho, co. Práci, ouřad, zprávu, dluhy přejmouti. Jung. Přejíti řeč, unterbrechen, das Wort nehmen. Tuto bůh jako přejímaje řeč proroka, potvrzuje mluvení jeho. Br. Tu přejímá Joba. Br. Přejav mu řeč dí. Mudr. Přejmouti list, auffangen. Nehodí se o tom široce psáti pro přejetí listu na cestě poslův. Ctib. Aby Luthera na cestě přejali (aufheben) a na zámek tajně dovedli. Vel. Na cestě přejati, do ležení přivedeni byli. Vel. — **Přejmouti co na sebe.** Po smrti otce na se přejali dluhy. Vel. To odpovídání na se přejmu. Sych. Phr. Já to všechno zastupuji a na sebe přejímám. Br. — **Přejmouti se čím,** zu viel nehmen. Nepřejímej se nepotřebnými služebníky. Vel. — **Přejímati koho na čem, neb v čem.** Přejímati koho v placení = přetahovati. Nepřejímali jich hospodáři na placení. Vel. — **Přejímati se s kým** = střídati se. Ženy zajisté chtěly, aby se

s nimi muži aneb regimentem rozdělili, aneb přejímali. Kom.

Přehlédnouti komu, verzeihen, Nachsicht haben. Hřešícím nesluší přehlédati. Kom. Pročež tedy přehlídati máš nešlechetníkům. Br. — **Přehlédnouti komu co.** Zdali vám přehlídati budeme vaše ohavnosti. Br. Dětem rodičové mnoho přehlídají. Kom. — **Přehlédnouti komu čím.** Někomu dosti se dlouho pomstou přehlídá, na někoho pak pojednou jako past spadne. Br.

Překážka. Překážku činiti, dělati. Vel. Překážku přemoci. Let. Troj. — Býti ku překážce. Vel. — Jsem tomu na překážku. Jel. Hornatost krajiny byla na překážku, že se hlavní bitva strhnouti nemohla. Sych. Phr. Němčina jest nám na překážku, když jadrně česky psáti toužíme. Sych. Phr. — V překážce býti. Vel.

Překážeti, překaziti komu, čemu. Aby tomu dílu nepřekáželi. Háj. Takovému předsevzetí chtěje překaziti, táhl proti němu s velikou silou lidu válečného. Plác. Pakli mu chceš překaziti. Vel. — **Překaziti co.** Jediná přehánka pilnou práci naši překazila. Sych. Phr. — **Překaziti komu v čem.** Smrt mu v tom překazila. Vel. Překazil jí v tom. Let. Troj.

Překot. Překotem. Chtěl překotem český jazyk zahladiti. Dal. — Na překot. Na překot pracovati. Dal. Zbořil je na překot svou mocí. Pulk.

Překvačiti koho, überfallen. Aniž tebe oboření cizí překvačuj. Jel. Ani strach jeho nepřekvačuje nás? Br.

Přeložiti co. Z jednoho místa na druhé něco přeložiti. Vel. — **Přeložiti na koho, na co.** Přeložil na se to břemeno. Jel. Přeložiti na nějaký jazyk. Jung. — **Přeložiti v co.** Přeložil v český jazyk. Jel. Uložil jsi mi, ať bych knihy Zlatoustého v náš jazyk český přeložil. Všeh.

Přemítati koho, co. Přemítati kostky, würfeln. Jel. Přemítati knihu, herumblättern. Jel. Registra přemí-

tati. Vel. Slušíť se více o své obcování šlechetné starati, nežli o to, jakby měl jiného přemítati = přetřásati, pomlouvati. Br. Když kdo bližního přemítá, na svědomí a úmysl jemu všetečně sáhá. Br. Slova tvá budou rozličně přemítati, verdrehen, deuten. Jel. — **Přemítati na čem.** Na mysli přemítati, überlegen. Jel. — **Přemítati o čem.** Dotud v mysli o něm přemítá. Výb. Chutno jest o tom přemítati. Výb. — **Přemítati v čem.** V mysli své a hlavě něco přemítati. Vel. Co tehdáž v mysli své přemítá, není nesnadno toho se domysliti. Jel.

Přemoci, přemáhati čeho. Bláznovství ta přemohla potomních bláznovství. Jel. — **Přemoci koho, co.** Přemohl nepřátely. Vel. Přemoci hněv. Vel. — **Přemoci koho čím.** Řekové uměním daleko nás přemáhali. Vel. Důvody koho přemoci, überführen. Vel. Bojem přemoci. Vel. Přemoci se pitím, truňky zbytečnými. Vel. Přemoci svědky. Kdyby někdo svědky křivými přemožen byl k bezživotí. Výb. — **Přemoci s předl. na.** Na hlavu přemoci. Císařští na hlavu přemoženi. Háj. — **Přemoci proti čemu.** Přemohla jest řeč králova proti řeči Joabově, gewann die Oberhand. Vel. **Přemítati koho v čem.** Znamenaje, že kacíři v boji daleko přemáhají (převahu mají), vypravil do říše legáta. Vel. Počet větší v radě přemáhá, die Majorität siegt, entscheidet. Prvk. V nepravosti jaké přemožený a shledaný, convictus. Eus.

Přenésti co k čemu. Od přirozeného vyznamenání k smyslu slova přenášeti. Kom. Přenesu k té věci, co při oné řekl, transfero. Jel. — **Přenésti na koho, na co.** Bůh ty spasitedlné dary na vás přenésti ráčil. Har. Kterak z Assyrských přenesena jest monarchie na Perské. Br. Na sebe i na své potomky důstojnost božskou přenesl. Br. Vody uchvátichu množství cuzích i přenesechu své zvěsty na druhý břeh. Rkp. Kr.

Přepustiti komu co. Díl toho přátelům svým přepustil. Vel. Přepouští sobě všecko, er erlaubt sich Alles. Jel. — **Přepustiti co na koho.** Přepustil jsi na nás přílišnou bídu. Solf. Aby pán bůh na mne i na vás něco těžkého nepřepustil. Háj.

Přepychati koho čím. Druh druha chce rouchem přepychati, will sich über ihn stolz erheben. Štít.

Přes. Přes hranice jíti. Jung. Aby přes místa příkrá a necestná břemena přenášína byla. Kom. Šátek přes hlavu pověsiti. Jung. Plášť přes sebe vzíti. Jung. — Mírný vítr byl přes celý den. Har. Přes tu chvíli mám s ním co činiti, jeden Augenblick. Sych. Phr. Třetidenní zimnice přes den se vrací. Kom. — Přes míru. Vel. Což jest příliš a přes potřebu. Vel. Svých přes spravedlnost pilen. Jel. Jeden přes druhého pracuje. Us. Nemám já přes tebe. Us. Činiti něco přes zákaz, přes napomenutí. Kníže zapověděl, aby jich více sobě nepřijímali, ale oni to vždy tajně přes zápověď činili. Háj. Mají přes to jiných nám neznámých autorův knihy. Har. A však přes to přese všecko, nichts desto weniger. Žer.

Přesahovati co. Převyšuje a přesahuje všecky meze, cíle, časy, kennt keine Schranken. Br. Život všeliký čas přesáhá. Kom. — **Přesahovati koho čím.** Libuše, věštbami všechny lidi daleko přesahovala. Háj. Ač Katové v tom boji daleko počtem lidu Hermundury přesahovali. Háj.

Přestati čeho. Přestaňte neužitečných slzí. Vel. Přestati hříchů. Vel. Počal pýchy přestávati. Br. I v středu první po masopustě nepřestanou řemesla svého. Štít. Tak svého díla přestali. Dal. — **Přestati na čem** = dosti míti, spokojiti se tím. Na svém, na jmění svém přestávati. Vel. Schránlivý na mále přestává. Kom. Pro porovnání rozsudího sobě volte, na *jehožby* zdání přestali obapolně. Kom. Sluší na pravé

míře přestati. Sych. Phr. Přestávati na jejich právích, výpověděch a zprávě. Kom. — **Přestati od čeho.** Přestati od předsevzetí. Vel. Přestati od sváru, jest to každému ku poctivosti. Br. Přestaň od toho, k čemu ti síla nestačí. Sych. Phr. Také když pojíš, máš od jídla svého přestati, pokudž by ještě chuť k jídlu měl. Han. Výb.

Přetrhnouti co. Řeč někomu přetrhnouti. Vel. Spaní přetrhnouti. Jel. Začaté věci přetrhnouti. Vel. Vádu, rvanici, hanění přetrhnouti. Har. Oheň přetrhnouti. Br. Nepravosti přetrhnouti. Br.

Přetvořiti, přetvářeti co. Homerus skladatel řecký pouhou a sprostnou pravdu v chytré rozprávky proměnil, zamýšleje mnohé věci, neb jinak přetvářeje. Let. Troj. — **Přetvářeti se po kom,** nachäffen. Opice, kteráž se po jiných umí přetvářeti. Vel. — **Přetvářeti se v co.** Kteří se v larvy přetvořují, a z sebe mrzuté potvory činí. Lom.

Převésti co na koho. Karel císařství na německý národ převedl. Vel. Násilím a mocí království sobě osobiti, a na sebe převésti. Vel. Summu na koho převésti a na to dobron vůli dáti. Žer. Převedený na víru. Vel.

Převrátiti koho, co. Překladatel se přehlídl, a smysl převrátil. Sych. Phr. Skrze dary koho převrátiti = porušiti. Vel. — **Převrátiti od čeho.** Od víry pravé dokonce se převrátil. Br.

Převýšiti koho čím. Kterýž jiné moudrostí a věrností převyšoval. Br. Rovně jako bratr náboženství pohanskému průchod dával, ale tyranstvím a dravostí bratra daleko převyšoval. Plác.

Při, předl. — **1. O místě.** Při zemi zůstávati. Har. Bojové vytáhše ven posadili se při Dunaji. Jung. Plakali ti, kteří při ní stáli. Br. — **2. O čase.** Při obědě, při večeři. Jung. Bylo jako při poledni. Jung.

Při čase sv. Ducha bývá zde žeň. Har. On jest také při tom postupování dvoru přítomný byl. Svěd. Nebyl jsem při počátku té různice. Svěd. Při příležitosti o sobě povědomost dejte. Sych. Phr. — **3. K vytknutí jiných vztahův.** Něco při sobě rozvážiti uvážiti, rozvažovati. Vel. Při sobě nebýti. Kterýž není sám při sobě = blázen. Vel. Žádné pýchy při sobě neměti. Vel. Při němž není žádné vlídnosti. Vel. Není ničeho při něm, proč by ho na ten ouřad dosadili. Sych. Phr. Při prsech odchovati. Vel. Při někom býti neb státi = s ním držeti. Vel. Při lampě psáti. Jung. Při harfě zpívati. Us. Jest při svých letech dosti jarý. Jung. Při tom, dabei. Při tom se obávali. Jung. Při hrdlích zůstati, am Leben. Plác. Toho při tom tak nechali, haben es an sich beruhen lassen. Háj. Na zdraví svém velmi nestatečný býti, a při něm se zle míti. Žer. Přisahati při živém boze. Jung.

Příbuzný komu. Ti sobě příbuzni byli. Pass. Jsou sobě příbuzní. Jel. Jest mi v krvi příbuzný, krevně mi zpřízněný. Cyr.

Příčina. Příčinu dáti, příčiny podati. Vel. K ourazu příčinu dáti. Vel. Něčemu příčinu dáti. Plác. Příčiny k něčemu obmýšleti. Poněvadž se zde míníme pozdržeti, budu sama příčiny k tomu obmýšleti (= příležitost), aby se mohl ke mně vypraviti. Žer. Příčinu dostati, Gelegenheit bekommen. Ještoby jináče takové příčiny dostati nemohly. Br. Příčinu z čeho vzíti. Z toho vezme příčinu, aby tě vyhnal z ráje. Solf. Příčinu na něco sčítati. Čehož oni příčinu ne na svou nevděčnost, ale na boží učení sčítají. Br. Příčinu čeho míti. Jakou medle máš toho příčinu. Eus. — Býti příčinou. Sami sobě toho příčinou jsouce. Br. Své záhuby příčinou býti. Vel. Když volati budou k Hospodinu příčinou těch, kteříž by je sužovali. Br.

Ty příčiny šly s strany Sedechyáše. Br. — A dle těch příčin že jest ho zamordoval, aus dieser Ursache. Prvk. — Zlý jazyk bývá mnohým k příčině, aby atd. Br. Kterýžto žalm lid boží, navrátiv se z Babylona, k svým časům a příčinám také obrátil, auf seine Umstände angewendet. Br. — Pro kterou příčinu. Vel. Když uprosíš, poděkuj: pakliť se pro spravedlivou příčinu odepře, nenabíhej. Kom. Jak se vám při vinobraní, tak i při lovení rybníku i při jiných příčinách vede. Žer. — Jinéť jsou věci u příčině, pro něž atd. Br. Kambises všeho toho u příčině byl. Br. — V příčině, v příčinách, bei Gelegenheit. Ten příklad se v podobné příčině zběhl. Vel. Jak by se v takových příčinách chovati měli. Vel. Prosím, abyste mne, že žádosti Vašnosti v té příčině naplniti nemohu, při sobě omluveného míti ráčili. Žer. — Z důležitých a velikých příčin. Vel. Za příčinou náboženství do Jerusalema přijela. Flav. Za tou příčinou vzali si ho Pražané u velikou nelíbost. Sych. Phr. Vzav za příčinu, že chce dobyti Jitky, dcery hraběte svého. Háj.

Přičiniti čeho, hinzufügen, vermehren. A tak všeho toho přičinil, čímby popouzel Hospodina. Br. Sobě starosti, zlodějům pečování přičinil jsi. Jel. Sám by sobě těch bíd a těžkostí přičinil. Br. Bratří lenivým ostnů přičinějí, admovent stimulos. Kom. Přičiní Pán po druhé ruky své. Br. — **Přičiniti co.** Přičiní noc hrám, additur nox ludis. Jel. Pilnost přičiniti, Fleiss anwenden. Vel. Ježíš Malchovi ucha přičinil. Pass. — **Přičiniti k čemu.** Přičiň také k tomu, adde. Vel. Přičiniti žalost k žalosti. Pass. Přičiní Hospodin zármutku k bolesti mé. Br. Jiných práv k nim přičinili. Vel. Jedno k druhému přičiňovati. Vel. Ruku svou ku pomstě nad bezbožníky přičinil. Br. Noci ku práci přičiniti = obětovati. Vel. Obzvláštní péči

k tomu přičinil, aby malbě rozuměl. Sych. Phr. Přičiní křivdy ku pravdě. Štít. O to se snažte, k tomu se opravdově přičiňte. Br. Přičiním se k tomu s pilností. Solf. — **Přičiniti se o co.** Přičiní se o to, aby upřímné bylo přátelství jeho. Br. O to se přičiniti mají. Vel.

Přičísti komu co. Něco dobrého aneb zlého někomu přičítati. Vel. Vinu přičítati. Vel. Však někdo by to psaní tobě přičísti mohl. Solf. — **Přičísti k komu.** Přičísti k svým. Vel. — **Přičísti mezi koho.** Přičtl mne mezi nepřátely své. Br. — **Přičísti co za co.** Přičetl sobě to za poctu. Cyr.

Přidati komu čeho. Přidal Aaronovi slávy. Br. Přidalo mu to vzácnosti. Jel. Srdce, mysli přidati, Jemanden Herz, Muth machen. Vel. — **Přidati k čemu.** Přidati vůli svou k něčemu. Let. Troj. Přidati se k něčí straně. Dob. Muž na poctivosti dobře zachovalý k nám se přidal. Sych. Phr.

Přidržeti se koho, čeho. Samého boha se přidržeti. Vel. Přidržeti se bude spravedlivý cesty své. Br. Boha se strhl, světa se přidržel. Sych. Phr. V tom ustavičném kolotání nevíme čeho se přidržeti. Sych. Phr. — **Přidržeti koho k čemu.** Kněží k náboženství a k poctivosti přidržoval. Háj.

Přihlédati k komu, k čemu, sorgen, sich kümmern, nachschauen, Aufsicht haben. Konšelé k řemeslníkům a obchodníkům často přihlídati mají, aby obchodem svým lidí mimo slušnost a spravedlnost neobtěžovali. Pr. měst. Sám osobně ke všemu přihlédal. Vel. Kníže Vojen častokrát k tomu stavení přihlédaje, sám ulice vyměřoval. Háj.

Přihoditi se k čemu. Přihodil jsem se náhodou k tomu. Jel.

Přicházeti do čeho. Přijda do města dal se z opilství na vojnu. Sych. Phr. Přišli jsme do křiku, pro nic a za nic.

Sych. Phr. Nechceteli do hub lidských přijíti, hejření zanechte. Sych. Phr. Do služby přijíti. Jung. Do neštěstí, do vězení, do zajetí, do okovů přijíti. Vel. — **Přijíti k čemu.** Přijíti k statku, k dobré živnosti, k ouřadu, ke cti; k veliké starosti a k zahynutí a zkáze; k rozloučení, k rozptýlení. Vel. Přijíti ku pomoci. Vel. Přijíti ku paměti, k prvnějším smyslům, k sobě. Vel. Přijíti k obnovení. Vel. K žádnému konci nepřijíti. Vel. K srdci přicházeti, zu Herzen gehen. Vel. Přicházeti k cíli, k chubobě. Jel. Fortel, na kterýž mu k dobrému, nám ale ke škodě přišlo, der ihm zum Nutzen, uns aber zum Schaden gereichte. Jel. Přijíti k dozrání, k nedostatku peněz, ke zdraví. Har. K letům, k hodnostem, k štěstí, k zahanbení přijíti. Jung. Přijíti k náhradě, k ourazu, k potrestání. Sych. Phr. K náklonku přišla sláva jeho. Sych Phr. V letopisech k zaznamenání přijdete, že jste se zmužile bránili. Sych. Phr. Klášter přišel k zrušení. Sych. Phr. Přijíti k poznání pravdy. Sych. Phr. Přijíti k velebnosti slávy. Let. Troj. Království k roztrhání přišlo. Plác. Nepřišla mi k vidění ani k slyšení radost nebeská. Všeh. K tomu již přišlo, že sluha pánem vládnout chce. Sych. Phr. — **Přijíti na co.** Na jiný úmysl, na stopu, na pravou cestu, na jinou radu přijíti; přijíti na ruce, handgemein werden. Vel. Přijíti na nic, na mizinu, na záhubu, na zkázu, na chudobu, na nouzi, na zahynutí, na nešťastný konec, na nešťastné skončení. Vel. Přijíti na mysl; zase na pamět přijíti. Vel. Na to přijíti, aby chleba neměl. Vel. Přišel naň strach. Vel. Statek právem dědičným přišel na někoho. Vel. Časem svým i Římanům na též přijíti musí, že jako jiní padnou. Vel. Přišloť by na tvrdo skočiti, man müsste etwas Hartes erfahren. Vel. I Mitridátovi na to přišlo, že ho syn jeho k smrti přinutil. Vel. Na to jim přijde, jestliže potáhnou na tu vojnu, da-

hin wird es mit ihnen kommen. Br. Mělo jim také na to přijíti, aby trápením výti a žalostiti musili. Br. Když na nejtěžší přijde, uteče se do chrámu. Br. Přicházím na to, ich fange an es einzusehen. Kom. Na zmatky přijíti. Kom. Přijíti komu na oči. Sych. Phr. Přišli jsme k nim na domluvu, der Rücksprache wegen. Sych. Phr. Přišlo slovo boží na zlehčení. Sych. Phr. Kdyby na nás pád přišel, sollte uns ein Unglück treffen. Sych. Phr. Přišlo na poštiváčka. Sych. Phr. Přišlo na mé, meine Vorhersagung traf ein. Sych. Phr. Na jevo přijíti. Všecko, nač přišel, pálil a mordoval. Har. Přišla naň pohroma, bída. Jel. Aby opět nepřišla k bohu na nás nějaká žaloba. Solf. Z toho přišla škoda na obec. Svěd. Kdyby nač přišlo, wenn es zu etwas käme. Plác. Přišel mu na harc, kam ihm recht an. Us. — **Přijíti o co.** O své zboží, statek, jmění přijíti. Vel. Kdo stojí o cizí, přichází o své. Prov. — **Přijíti s čím.** S jakou přicházíš, welche Nachricht bringst du. Sych. Phr. — **Přijíti v co.** Přijíti v neštěstí, v nepřátelství, v nepřízeň, v moc nepřítele, v nepamět, v zapomenutí. Vel. Přijíti v řeč, v rozmlouvání. Vel. Přijíti v těžkost = upadnouti. Vel. Přijíti v nenávist. Jung. Přijíti u vytržení, in Extase gerathen. Jung. V poručenství lakomcovo přišel. Sych. Phr. Bojím se vám tou prosbou v těžkost přijíti. Sych. Phr. V nic přijíti. Sych. Phr. Přijíti v zkázu. Har. Přišel lidem v ohavu a pohanění. Sych. Phr. Přišli jsme okolním národům v potupu. Sych. Phr. Přišel v žalost. Jel. Přijíti někomu v domnění. Har. — **Přijíti z čeho.** Přijdeť z toho nemoc. Jel. — **Přicházeti = zdáti se.** Aniž jim trpce přichází. Kom. Přijde mi rozžehnati se s tebou, vlasti milá. Kom. Přišlo mi jít přes potok. Us. Když jsem šel cestou, tu mi přišlo kouknout v levo, ich blickte zufällig links. Us.

Přijímání. Osob, Parteilichkeit. V soudu osob přijímání žádné býti nemá. Jung. Tak mocného souditi budeš, jako i malého, aniž u tebe bude osob přijímání. Brikc.

Přijímati, přijmouti se čeho, koho = přichytiti se. Chcešli se ty cizých obyčejův přijíti. Dal. Co jsou ti všichni, ješto dali se čertu oklamati; majíce v plně víru křesťanskou, i přijeli se k tomu čárů, druzí lékův, třetí věštby. Štít. Brzo se hřích přijme člověka. Štít. — **Přijmouti koho, co.** Přijímati pokrm, Speise zu sich nehmen. Vel. Tráveninu kdo přijal, otéká. Kom. Přijmouti řád neb zákon nějaký, in einen Orden treten. Přijal zákon sv. Benedikta. Pulk. Někoho laskavě přijíti a hospody mu u sebe přáti. Vel. Přes svět pracující laskavě přijímá hospodou. Sych. Phr. Obět přijmouti. Solf. Dobrou radu, potěšení, poučení výstrahu, výmluvu přijíti. Jung. Naučení přijímati. Vel. Přijímati žaloby, důvody, odvody = slyšeti. Kom. Přijímati osoby = stranným býti. Bůh se nebojí moci žádného, aniž přijímá čí osoby. Vel. — **Přijmouti co k čemu.** K milosti zase přijíti. Vel. K rukám přijíti, zu Handen empfangen. Vel. Přijmouti k sobě, übernehmen. Nechtěli toho poselství k sobě přijíti. Plác. Tu věc k sobě přijal. Plác. To k sobě vděčně přijal, übernahm es willig. Háj. Když byl nazýván moudrým, s dobrou myslí to k sobě přijímal, aequanimiter tulit. Jel. — **Přijímati s předl. na.** I přijali to na sebe všickni Židé, že budou činiti. Br. Na dobrou stránku přijíti. Vel. Na milost přijatu býti. Vel. — **Přijíti v co.** Země nás všecky přijímá v se. Jel. Duše obrazy z venčí v se přijímá. Jung. Přijmouti někoho v hold. Otters. V počet svých přátel milých přijíti. Vel. V péči, v ochranu, pod ochranu koho přijíti. Vel. Někoho v své opatrování přijíti. Vel. — **Přijmouti**

za koho, za co. Za vděk přijíti. Vel. Za syna přijmouti. Jung.

Přikázati se k komu, k čemu = oddati se, poručiti. Tu jeden po druhém odstupovali od něho a přikazovali se k jinému. Plác. Protož rádi se k dvorům panským přikazují. Vel. Židé odstupovali od Herodesa, a přikazovali se k Antigonovi. Plác. — **Přikázati se komu v co.** Přikázal se mu v službu = zavázal se. Vel. — **Přikázati se za co.** Oba knížeti Polskému přikázali se za služebníky. Háj.

Příklad. Učiniti příklad. Jel. Příklad předložiti. Jiný příklad na dvou modlitebnicích předložil. Br. Zlý příklad do sebe dáti. Štít. Příklad od koho bráti. Od dobrých lidí svatý příklad brali. Pass. Příklad sobě z někoho bráti; příklad jiným na sobě dáti; dobrý neb zlý příklad jiným na sobě ukazovati. Vel. I nám, abychom se za boží poctu nestyděli, příklad na sobě ukázal. Br. Příklad (podobenství) toho berou na nebi, slunci. Br. — Příkladem někoho jíti. Jung. Příkladem druhého něco dělati. Vel. Dobrým příkladem jiné předcházeti. Br. — Ostaviti koho ku příkladu, als Beispiel aufstellen. Jehož (Joba) jest zvláště oslavil ku příkladu, aby každý pokorně trpěl. Štít. — Ku příkladu někomu býti. Senatorové jiným k dobrému příkladu a bez ouhony buďte. Vel. Ku příkladu někomu něco učiniti. Když by se co toho při tom našlo, aby takového buď sami ku příkladu jiným slušně spokutovali aneb to na pana purkmistra a pány vznesli. Prvk. — Na příklad koho dáti, Jemanden als Beispiel aufstellen. Zasloužil tím božího hněvu a dán na příklad všem takovým otcům a hospodářům. Štít. Na příklad věží našich, auf die Art und Weise. Har. — Pod příkladem, unter dem Bild. Pod příkladem ohně a vody mluví o bídě lidské. Br. Prorokoval proti nepřátelům pod příkladem přívalu. Br.

— Podlé příkladů jiných lidí. Vel. — Za příklad někomu býti. Br. Za příklad se vydati. Br. Sám se za příklad vydal. Br. Za příklad sobě vzíti. Vezměte sobě za příklad dlouhého čekání proroky. Vel. — Nacházejí se před rukami příklady. Sych. Phr.

Přikročiti, přikračovati k komu, k čemu, mit Jemanden verfahren, ihn angreifen, etwas anfangen. Tehdy se k nim přísným trestáním přikračovalo. Vel. K nám slovy těžkými přikročil. Apol. Že i k bezbožným častokrát s pomstou nepřikračuje. Br. Právem k někomu přikročiti, gerichtlich anklagen. Jung. Přikročiti k dílu. Vel. — **Přikročiti na koho.** Za starodávna příkrým trestem na toho se přikročilo, kdo násilně lože manželské zprznil. Sych. Phr.

Přikvačiti koho, überfallen, überraschen. A když odcházeti bude, přikvačí jej hrůzy. Br. Přikvačila ho povodeň hrozných zármutků. Br. Přikvačil bůh Egypt vlnami mořskými. Kom. — **Přikvačiti na koho.** Vítr naň ukrutně přikvačil. Har. Židé na Krista přikvačili. Eus.

Příležeti komu, čemu. Ty se vtipem knih chlubíš, kteréž tobě nepříležejí. Jel. Titul moudrosti řídkým přileží, convenit. Jel. Čistá a sprostná skrovnost přileží mírné a čisté mysli, congruit. Vel. Přileží muži vážnost. Jel. Toť přileží tvé hodnosti, abys na spravedlnost šel. Sych. Phr. V ty strany, ježto Moravě přileží. Výb. — **Příležeti k čemu, k komu.** Ty věci k hrůze a strašení lidí příležejí, spectant. Jel. Což nejvíc k podstatě výmluvnosti přileží, má za nic položeno býti. Jel. K tobě již více ta péče nepřileží. Jel. — **Příležeti na co.** Jestliže jsem psal dobře a jakž na historii přileží. Br.

Přiložiti co k čemu. Všecku svou bedlivost, pilnost, práci k věci některé přiložiti. Vel. Mysl k učení přiložiti. Vel. Péči k čemu přiložiti. Jel. Mnoho víry při-

kládáte k pověsti lživé. Jel. Přiložiti vinu k někomu. St. skl.

Příměří. Dáti a uložiti příměří. Let. Troj. Příměří míti. Poslal králi, aby měl s nimi příměří na třicet dní. Let. Troj. Příměří udělati. Nechmež toho pokřiku, a udělejmež příměří. Sych. Phr. Příměří vzíti. Aby s ním příměří vzal. Tur. kr. Příměří vypověditi, protrhnouti. Vel.

Přimísiti se do čeho. Přimísil se do společnosti právních osob, jenž mu však za vystoupenou daly. Sych. Phr. — **Přimísiti se komu neb co čemu.** Přiměsiti se velikým mužům učeností. Jel. Aby jedna žena též jednoho přidržela se muže, a jinému se nikterakž nepřiměšovala. Háj. Pověst obecná pravdě přiměšuje lží. Jel. — **Přiměšovati k čemu.** Kdo vám porozumí, když k řeči své cizích slov přiměšujete. Sych. Phr. Přiměšuje se k ní opovážlivá všetečnost. Vel. Mnozí svárové k tomu se přiměšovali. Vel.

Přimluviti neb přimlouvati komu = domlouvati. Ty by nás měl míti více v čest, nežli nám přimlouvati. Tkadl. Přimluvil našemu tlumači, že nám o tom neoznámil. Preff. — **Přimlouvati se k čemu** = mluviti, ozvati se k něčemu. Vršovci tu stojíce to jsou věděli, však se k tomu nesměli mnoho přimluviti, durften nicht dagegen viel reden. Háj. Ku pravdě se přimlouvati, sich um die Wahrheit annehmen. Vel. By se pak spravedlivý k spravedlnosti přimlouval, i ji zastával. Br. — **Přimlouvati se k komu za koho.** Knížata se za ně k císaři přimluvili a jim milosti dobyli. Dal. Přimluvte se za mne k Efronovi. Br. — Přimlouvati se, seine Stimme geben. Prvé nežbychom se pořád přimlouvati měli, abychom snesouce se na něčem, potom i o to pečovali, aby přímluvy (mínění, hlasy) všech jednostejné byly. Vel.

Přináležeti komu, čemu. Přináleží mně. Kom. Tobě to

přináleží, dir liegt es ob. Vel. — **Přináležeti k komu, k čemu,** gehören, angehen. To nejvíce ke mně přináleží. Vel. K tvému povolání přináleží. Vel.

Případně. Případně nám připomenuli, zufälligerweise. Sych. Phr. Starší na tabulkách voskových psali, nám papír a černidlo případněji slouží, gelegener, passender. Kom. Slovo propověděné případně, zu rechter Zeit. Br. Případně jsi to podotknul, das war eine passende Bemerkung. Sych. Phr.

Připadnouti komu. Movitý a nemovitý statek právem od úmrtí jemu připadl. Sych. Phr. Třetí strana země připadla Josefovi. Flav. Meškati se na věcech běžných, povrchních, a posluchačům, místu a času nepřipadajících = nehodících se. Kom. — **Připadnouti koho** = přepadnouti. Slon jej připadl, a on tu zahynul. Štít. — **Připadnouti na koho neb na co.** Chaldejští sšikovavše tři zástupy, připadli na velbloudy. Br. Když připadá tvrdý sen na lidi. Br. Připadlo jest na císaře veliké horko. Han. Výb. Připadá na mne strach. Let. Troj. Připadla na hlavu jeho kletba. Jel. Pohroma na nás připadla. Sych. Phr. Na koho připadá pořádek ponocovati? Sych. Phr. Dědictví na něho připadá. Vel. Připadlo na něj království. Jel. Připadly na něj obořeniny, feriit ruina. Jel. Na mysl připadnouti. Vel.

Připíliti čeho. Ty pak připil těch věcí, které bohu náležejí, befleissige dich. Kom.

Připodobniti koho komu neb čemu. Komu jste mne připodobnili? Vel. Nepřipodobňujte se světu tomuto. Br. Zákon, kterýž ohni připodoben jest. Br. — **Připodobniti k komu, k čemu.** Abychom se v životě našem k synu božímu připodobňovali. Vel. Ke komu mne připodobníte? Br.

Připochlebiti se komu, sich einschmeicheln. Připochlebiv se císaři. Vel. Chtějíce Herodesovi připochlebiti. Plác. — **Připochlebiti se k komu.** Jsa k An-

tiochu vypraven a poslán, připochlebil se k králi a k dvořanům jeho. Plác.

Připojiti komu, čemu. Připojuje je bohu. Jel. Připojím se těm lidem. Kom. — **Připojiti k komu, k čemu.** Vojsko se k němu připojilo. Har. Připojím se k vám, jednáli se o rozšíření pravé pobožnosti. Sych. Phr.

Připomenouti čeho. Připomenul jim také pomoci boží. Vel. — **Připomenouti koho, co.** Neb připomínati budu od počátku divné skutky tvé. Vel. Již připomenu skutky Páně. Br. — **Připomínati koho čím neb v čem.** Po smrti všickni ho připomínají — mluví o něm dobře. Vel. Vám toho ničímž zlým připomínáno býti nemá, soll nicht entgolten werden. Apol. Aby ničím zlým toho nepřipomínali. Vel. To mu všelijakou milostí královskou na budoucí časy připomínati budem. Vel. V dobrém ho připomínali, sprachen von ihm gut. Lom. — **Připomínati o čem.** Někdo něco připomínal o tom člověku. Svěd. Připomenuv jim i o těch za předků stalých pomocech. Br.

Připomoci komu čeho. A nejlépe jest k nim ženu skotačku zjednati, neb ta když domů přižene, může všeho dívkám připomoci. Vel.

Přípověď. Přípověď držeti, naplniti. Vel. Vykonati svou přípověď. Vel. Nedržeti své přípovědi. Vel. — Státi k své přípovědi, sein Versprechen halten. Vel. — Po své přípovědi nejíti. Vel. — Nestáti v přípovědi. Vel.

Připovědíti co. Manželství připovědíti. Vel. — **Připovědíti se komu, čemu.** Nevezme sobě tebe, již se jinému připověděla. Us. Připověděl se té smlouvě. Br. — **Připovědíti koho k čemu neb připovědíti se k čemu** = předvolati, hlásiti se. K soudu připovědíti koho = předvolati. Jestli žeby obžalovaný jsa k soudu řádně připovědín, stál by, a slyše proti sobě žalobu, a neodpovídalby, propadne. Brikc. Připovídati se k

nějaké věci = hlásiti se. Aniž toho jeden druhému závidí, kdož se k čemu lépe připoví, než jsou toho všickni vděčni. Všeh. Věci z krádeže narčené a nalezené mají býti navráceny tomu, kdož je naříká neb se k nim připovídá. Brikc.

Připraviti co. Cestu připraviti. Vel. Kvas, hody připraviti. Vel. — **Připraviti koho k čemu.** Kterýž jest jej k škodám připravil. Všeh. Ale kdožby na dědinách svobodných nebo zápisných neměl, ten má listem zatykacím k tomu připraven býti, aby se nálezu dosti stalo. Všeh. Ku právu, k soudu připraviti, vors Gericht bringen. Vel. Toho soudu řád tento jest, že jeden druhého listem pohoní, a k tomu soudu připravuje. Všeh. — **Připraviti koho o co.** O peníze, o statek, o čest, o duši, o hrdlo, o život koho připraviti. Vel. — **Připraviti koho pod co.** Pod manství a moc svou připraviti. Vel. — **Připraviti se v co.** V sváteční roucho se připraví = přistrojí. Br. Připraviti se v odění. Let. Troj. Neb by byl skutek velmi nepodobný a potupy hodný, bychme my z naší vůle naše dědictví a království v takovou hanbu a záhubu chtěli připraviti. Han. Výb.

Připsati komu, komu co. Jakož mi nejednou připsal = psal, dopisoval. Plác. Připsati komu knihu, widmen. Jung. Připsati někomu dům. Us. Samému sobě mnoho připisovati = přičísti. Vel. Nic sobě a svému rekovství nepřipisují. Br. Že i to vše boží moci a jeho řízení se připisovati má. Br. — **Připisovati k čemu.** Připsal to jemu k největší slávě. Jel. Připsáno mu to bylo k hrdosti. Jel.

Připustiti sobě co. Připouští sobě strach smrti. Jel. — **Připustiti k čemu.** K spolku připustiti, ku přátelství. Vel. Připuštěný k tajnostem. Kom. To k uvážení čtenáři připouštím. Har. Něco k mysli, k srdci

připustiti. Vel. K libosti nepřipustiti, verwerfen. Vel. K svobodné vůli něco připustiti, frei stellen. Vel.

Přiraziti čemu. Žitu přiráží = jest dražší. Dob. — **Přiraziti co.** Dvéře neb dveřmi přiraziti. Us. — **Přiraziti neb přiraziti se k komu, k čemu.** Blízko, blíže k samému přiraziti = přijíti. Vel. Přiraziti se k nepřátelům = přidati. Vel. Poláci přirazili se k Francouzům. Sych. Phr.

Přirovnati komu, čemu. Toto hrabství může se knížetství přirovnati. Har. Střížiček a malá sykora směšně by se pštrosovi přirovnávali. Kom. Přirovnati se vyšším sebe. Štít. — **Přirovnati k komu, k čemu.** Jedno k druhému přirovnávati. Jung. Podobenství, k němuž se sama svatá trojice přirovnává. Han. Výb.

Přísaha. Činiti, učiniti, složiti přísahu. Vel. Přísahu držeti. Kom. Přísahu rušiti, zrušiti. Jung. — Přísahou dotvrzovati, svědčiti; přísahou se zavázati, přísahou něco tvrditi. Vel. — Praviti pod přísahou. Vel.

Přisahati komu. Bohu přisahati. Vel. — **Přisahati na co neb na čem.** Na tom přisahám, že ta přísaha, ježto jest Jan Cetoň přisáhl proti Jindřichovi, jest pravá a ne křivá. Prvk. Já chci na to přisahat, že tomu je tak. Us. — **Přisahati skrze koho,** bei Jemanden schwören. Přisahati skrze boha. Br. Přisahám skrze nebeské slunce. Cyr. Přisahám skrze Herkuleše. Jel. Přisahámť tobě skrze tvou velikou moc, že se od tebe nikdy neodloučím. Pass. — **Přisahati za co.** Za to že by přisáhnouti směl, dies beschworen. Aesp. Nemá býti konšelem, kdož lidem na peníze přisahá, jsa vinen, a tak za vraždu přisahá, jsa vinen. Br.

Přisloužiti neb přisloužiti se komu, bedienen, aufwarten. On mu přisluhuje. Us. Přisluhují mu knihaři a tiskař. Kom. Chtěl se kněžně přisloužiti. Dal. —

Přisluhovati čím. Přisluhovati svátostmi. Us. Duchovní pastýř tělem Páně přisluhuje. Sych. Phr.

Přísloví. Vejíti v přísloví. Vešlo to v přísloví. Jel. — Nebo mne bůh vystavil za přísloví lidem. Br.

Příslušeti komu. Což ne jednomu ale mnohým přísluší. Vel. Spolu bydlícím a spolu trvajícím jednomyslnost přísluší. Kom. Příslušelo senatorovi, aby byl muž moudrý, rozumný, opatrný, rozšafný, věcí obecných a městských dobře povědomý a zběhlý. Vel. — **Příslušeti k komu, k čemu.** Jakož králové při pomezích sloupy s nápisy a erby svými vyzdvihují, na znamení, že ty končiny k nim příslušejí. Br. Přísluší moudrost k chvále. Jel. A chcešli čísti o tom, coť přísluší k tvému stavu. Štít. — **Příslušeti na koho, na co.** To přísluší na velebnost božskou. Cyr.

Přisouditi komu co. Aby těch příbytkův našich v nebi žádnému nepřisuzoval a nedával. Solf. — **Přisouditi koho k čemu.** Toť jsou ti živí, jež má ten soudce k věčnému životu přisouditi. Štít. — **Přisouditi co na kom.** Jestliže by původ (žalobník) obdržel při o kterou summu, a nebyla by mu ve dvou nedělech dána od toho, na komž mu jest přisouzena. Zříz. Ferd.

Přispěti čím. Přivinuli se k nám, abychom jim něčím přispěli, aushelfen. Sych. Phr. — **Přispěti k komu, k čemu.** Jeho bratr k němu přispěl. Har. Ku pomoci přispěti. Br. — **Přispěti na koho, na co.** K tomu přispěla na tě uprostřed zlých věcí nemoc. Jel. Však bůh sám časem svým s pokutou na ně přispěje, a bez trestu jich nenechá. Vel. Pokutami na pomstu bůh přispěti ráčil = přichvátati. Plác. — **Přispěti za kým.** Dříve než za ním přispěli = dohonili. Vel.

Přispořiti komu čeho, vermehren, vergrössern. Pros boha, ať jemu trpělivosti přispoří. Vel. V tu hodinu přispořil jí Hospodin hustoty vlasův. Pass. Bože rač

nám síly přispořiti. Lom. Hněv mu síly přispořoval, der Zorn vergrösserte seine Stärke. Sych. Phr.

Přistati k čemu. Přistali k břehu lodími. Háj. Až k samému břehu přistati nelze. Har.

Přistáti. Smrt vždycky přistojí, instat. Jel. — **Přistáti komu** = pomoci. Vdovám proti mocným přistojí. Vel.

Přistaviti co k čemu. Jestli tu lodí k některému spasitedlnému břehu přistavíš. Jel. K břehu s lodí přistaviti = připlaviti se. Vel. Přistav k zemi. Let. Troj. — **Přistaviti proti komu.** Z příkra proti někomu přistavovati, einem hart zusetzen. Br.

Přistoupiti k komu, k čemu. K zavírce a konci řeči své přistoupiti. Vel. K správě obce přistoupiti, antreten. Vel. K něčímu zdání přistoupiti, zustimmen. Vel. Na slzavé prosby k tomu přistoupil, willigte ein. Har. K tomu přistupuje i toto, že atd., hinzu kommt, dass. Vel. Stříbro k němu (zlatu) nejblíže přistupuje, kömmt ihm am nächsten. Kom. Přistoupá to blíže k přirození, accedit ad naturam propius. Jel. K tomu, sem přistupuje, huc pertinet. Vel.

Přišlý na koho. Statek na obec přišlý, heimgefallenes Gut. Har. Statek na něj přišlý. Har.

Přitéci ke komu neb na koho, herbeilaufen, einfallen, überfallen. Přitekl na vojsko Římské i padlo jich množství. Flav. Mocně přitéci na nepřátely. Let. Troj. Přitéci k městu. Let. Troj.

Příti čeho. Vinil ji ze třidceti kop, ale ona toho přela. Br. — **Příti se o něco.** Já se o to nepřím. Jel.

Přítomný čeho. Byli toho přítomní dva synové císařovi. Vel. Všeho sám přítomen býti má. Apol. Všickni toho přítomní se nad tím užásli. Plác. — **Přítomný čemu.** Přítomen jsem tomu byl. Jel. Přítomen byl bitvě. Koc. — **Přítomný při čem.** On jest také při tom postupování dvoru přítomný byl. Svěd.

Přítrž. Činiti přítrž, Einhalt thun. Službám božím pře-

kážku a přítrž učinil. Br. Přítrž vzíti. Usilování jich smrtí Bucerovou přítrž vzalo, wurde unterbrochen. Kom. Aby tak rod Davidů přítrže nevzal. Br. — Zima stála bez přítržky. Vel.

Přiúčastniti neb přiúčastniti se k komu, k čemu, Theil nehmen. V kříži musíme k němu (Kristu) přiúčastněni býti. Kom. Přiúčastňovati se k dobrému. Br.

Přivésti, přivozovati koho neb co. Přivésti svědky. Jung. Přivozuje v své knize dvě osoby, jmenem závist a všetečnost, führt an. Har. Příklady přivoditi budu. Jel. Kazatel písma přivodí. Kom. Apoštolé to za důvod mocný jeho z mrtvých vstání přivodili. Br. Putování nám rozličných věcí známost přivodí. Har. Protož na soud pamatování přivodí od hříchů varování. Vel. Smilstvo nepamět přivozuje. Lom. Čtvrtý rok přestupný rok přivodí. Kom. — **Přivésti do čeho.** Přivedl mě do ouzkosti. Us. — **Přivésti k čemu.** Přivésti koho k povinnosti, k studu, k hněvu, k hořkosti, ku pláči, k svornosti. Vel. K místu sobě přivésti. Vel. To k místnému konci přivedeno bylo. Vel. K konci dílo přivésti. Vel. K dokonání přivesti. Vel. K škodě, k hanbě přivésti. Vel. Památka na smrt přivodí člověka ku ponížení. Vel. Přivésti k starosti, k těžkosti, k velké cti. Vel. K svobodě přivesti, in Freiheit versetzen. Vel. Zase k milosti přivésti. Vel. K síle přivésti. Vel. Ku paměti někomu neb sobě přivésti. Vel. Mluví, co mu slina k ústům přivede. Us. K životu vlídnějšímu někoho přivésti. Vel. Přivodí mne to k strnutí. Kom. Obec k dokonalosti přivésti. Har. Ale tys k tomu přivedl, aby doufání skládal lid tento ve lži, du hast es dahin gebracht. Br. K tomu přivedli, že se jich poddaní strachují. Vel. Sobě něco k užitku přivésti. Solf. K zkáze přivésti. Flav. Přivésti co k nápravě = napraviti. To bůh k nápravě přivede. Br. Což by při tom za spra-

vedlivé býti uznali, budou jim to povinni k nápravě přivésti. Prvk. Aby takového mordu pan purkmistr a rada litovali a podlé práv města tohoto a zřízení zemských k němu se zachovati a takovou věc k slušné a spravedlivé nápravě přivedli. Prvk. Přivésti k porovnání. A což by se tak mezi kým zběhlo, to aby zase k přátelskému porovnání přivésti hleděli. Prvk. Zásluha Kristova přivádí nás k spasení. Kom. Přivedlo mne to k sobě. Jel. — **Přivésti s předl. na.** Někoho na místo bezpečné přivésti. Har. Na pravou cestu přivésti. Vel. Něco na jevo přivesti. Jung. Přivede bůh na soud všeliký skutek, vors Gericht. Kom. Přivésti s jiného na sebe, an sich bringen. Kom. Na utíkání přivésti. Vel. Na jiné domnění, mínění přivesti. Vel. Na mizinu, na záhubu a zkázu přivesti. Vel. Na nic přivésti. Vel. Na zmar přivésti. Dob. To ho na mošnu přivedlo. Sych. Phr. Lenivá ruka ho na žebrotu přivedla. Sych. Phr. — **Přivésti pod co.** Pod se, pod své jho a panství, pod své manství a poslušenství přivésti. Vel. — **Přivésti koho v co.** V bídu a nouzi velikou přivésti. Vel. Co hoří, naposledy spáleno jsouc, přivedeno bývá v pyření. Kom. Přivésti někoho v mír a dobrovolenství. Pass. Přivésti království v poslušenství. Vel. Aby bání ani strachu o moru neměl, neb o tom časté mluvení a rozjímání přivodí lidi v nemoc. Han. Výb.

Přivětšiti čeho. Že i novou nešlechetností pomsty sobě přivětšujete. Br. Netoliko božích pomst neznikají, ale jich sobě přivětšují. Br. – **Přivětšiti čemu.** Platům a daním v městech dvojnásobně přivětšili. Vel.

Přízeň. Přízeň a lásku k někomu míti. Vel. Přízeň u někoho sobě způsobiti. Vel. Milost a přízeň zjednati. Vel. Přízeň potratiti, ztratiti. Vel. Ta kniha nemálo přízně u lidí učených nalezla. Kom. — Hledati milosti a přízně u někoho. Vel. Přízně od ně-

koho dojíti, dosáhnouti. Vel. — Přízní k někomu nakloněnu býti. Vel. — V nepřízeň přijíti. Vel. V mír a přízeň vjíti. Vel. S císařem se v přízni svázal. Dal. — Vypadl z přízně. Sych. Phr. Z přízně soudili, sie haben nach Gunst gerichtet. Har.

Pro, předl. s akkus. Předkové nám pro jich prací a paměti ušetření a zachování mnohou náchylností povinni jsou. Vel. Volámli pro nátisk, schreie ich über Gewalt. Br. Pro ten sen bojí se v zemi zlého. Dal. Pro kamení a skály cesta nepohodlná jest. Har. Pokutu pro svou bezbožnost nesli. Sych. Phr. Vezmeme to pro všecko s sebou, auf jeden Fall. Us. Pro pamět budoucí, zum künftigen Andenken. Dopouštíme, aby majestat tento naší velebností božskou upevněný mohli v knihy své vložiti pro pamět budoucí, a těchto věcí svrchu psaných pro upevnění. Solf. Pro tvou příčinu = tobě k vůli. Vel. Pro uvarování, zur Vermeidung. Jung. Pro někoho hlas dáti. Kom. Žije pro svět ne pro sebe. Jung. Činí dobré skutky pro chválu světskou. Štít.

Probrati se. Probral se mi zrak trošku. Kom. — **Probrati se z čeho.** Probrala se trošku z omráčení toho. Kom. Abych z předěšení toho i snu tvrdého se probrati a na nohy postaviti mohl. Br.

Prodlení. Prodlení míti, trpěti. Vel. Hněvu prodlení dáti, dare irae spatium. Jel.

Prodlíti čeho. Prodlíli bůh tvého zdraví. Výb. Prodlíti času. Štít. Prodlil řečí až do půlnoci. Br. Ó prodliž mi života. Br. — **Prodlíti co.** Prodlil smrt jeho. Jel. — **Prodlíti čím.** Že jsi mu životem prodlil. Aesp.

Prodloužiti čemu. Kteréžto věci, kdyby se měly pořád všecky vypravovati, velmi by se tomu čas prodloužil. Han. Výb.

Projíti. Když dlouhý čas prošel. Vel. Kdož by dal po rozsudku nebo po právu staném suchým dnům pro-

jíti, verstreichen liesse. Prvk. Nedadouc ani okamžení projíti. Vel. Pověst prochází mezi lidmi. Vel. Procházela řeč, žeby se lidé atd. Vel. — **Projíti co.** Prošel mnohá nebezpečenství. Jung. Celý svět procházím. Kom. Kterýžto prošel všecka pokolení Israelská. Br. — **Projíti komu.** Tomu darebákovi všecko projde. Sych. Phr. Žeby těm všecko, cožby koli činili, bez trestání procházelo. Br. — **Projíti čím.** Branou projíti. Jung. Dveřmi procházeti. Kom. — **Procházeti po čem.** Mor jednák po všem světě procházel. Vel. — **Projíti skrz co.** Zlato, kteréžto skrze oheň prochází. Vel. Prošel zkrz mnohá nebezpečenství. Jung. — **Projíti za co** = držán býti. Proti nim by Epikur mohl za anjela projíti. Vel.

Prohlédnouti co. Kdo bystrý má vtip, spěšně věc prohlídne. Kom. Prohlédl domy králův a knížat. Vel. Šel jiných světa stran prohlédati. Kom. — **Prohlédati k čemu,** starati se. Prohlédněte sami k sobě, sorget für euch selbst. Prohlédej k konci, finem spectato. Vel. Prohlédati máme k obhájení vlasti. Vel. K tomu, cožby spravedlivého bylo, bedlivě prohlédal. Cyr. Ne tak prohlédaje k věku ženy, jako k věnu jejímu, animo volvens. Vel. Mysl naše prohlédá k věcem budoucím, wir haben die Zukunft vor Augen. Sych. Phr. Světáci prohlédají k svým věcem, besorgen ihre Geschäfte. Sych. Phr. — **Prohlédati na co.** Prohlédaje však na to, že i otec za oněch časů ustanovil náměstka, Rücksicht nehmend. Br. Na budoucí věci prohlédati. Jung.

Prokázati co, erzeigen, an den Tag legen. Požehnání prokazovati, Segen verleihen. Har. Čest prokázati komu. Vel. Přátelství, milování komu prokazovati. Vel. Štědrost a dobrotivost prokazovati. Vel. Dobrodiní prokázati. Vel. Službu prokázati. Vel. Prokázal ke mně divné milosrdenství své. Br. Vděčnost bohu prokazo-

vati. Br. Mistrovství své prokazují = na jevo dávají. Vel. Moudrost, svou moc, mocné skutky prokázati. Br. — **Prokázati co, co čím,** erweisen. A to chtěl hned svědky víry hodnými prokazovati. Solf. Nevinu svou prokazovati. Br. — **Prokázati s conj. že.** Kdyby se prokázalo a dovedlo na soudci, že jest něco přijal, by trojnásob propadl. Vel. Z těchto řečí dostatečně se prokazuje, že jsme pod pokutou povinni. Vel.

Prokvítati čím. Prokvítá šedinami hlava. Kom.

Prolomiti se, bekannt werden. Jest-li se to na tebe prolomí, dobře s tebou nebude. Us.

Proměna. Proměnu bráti, vzíti. Har. Že to obé rychlou proměnu může vzíti, ty aby snížena byla a zarmoucena, lid můj pak zvýšen. Br. Proměny míti. Jaké pak a jak rozličné proměny táž monarchie Římská hned od začátku svého mívala. Vel. Proměny činiti. I sám císař najednou rozličné proměny v ouřadech činil. Vel. Proměna se stala. Har.

Proměniti v co. Něco v jiné proměniti. Jung. Důstojnost kněžství v království proměnil. Flav. A protož proměň již v jiné snažnosti své. Br. V hovada jako Jupiter proměňují se. Jel. — **Proměniti za co.** Dnové, v kterýchž měl časný za věčný život proměniti. Háj.

Promlčeti co, verjähren. Promlčeti léta, právo své. Jung. Že tak v dlouhém čase, by i jakou spravedlnost Ammonytští k ní měli, již ji promlčeli. Br.

Promlouvati, promluviti čím. Promluvila vážnou řečí. Kom. — **Promluviti k někomu.** Urazillis sám koho, promluviti k němu a smířiti se nestyď. Kom. — **Promlouvati o čem, o co.** Bude mu užitečné, pro lepší sebe utvrzení, aby o to i s jinými promlouval. Vel. Jakož jest o náboženství promlouval. Vel. — **Promlouvati s kým.** Když promlouvati měl s králem. Vel. S tou stranou promlouvati bu-

de. Vel. — **Promlouvati za někoho,** für Jemanden sprechen. Kom.

Pronésti co = vyjeviti, zraditi. Vůli svou pronésti. Vel. Tajemství pronésti. Jung. Pronášeli tajné věci. Vel. Radu pronésti, consilium prodere. Jel. Pronesli jsme úsudek. Sych. Phr. Soudce dle spravedlnosti nález svůj pronese. Sych. Phr. — **Pronésti co čím.** Pronášeti k někomu uctivost slovy a skutky. Kom. Tím své bláznovství pronáší. Br. Pronáší to plačtivými slovy. Br. — **Pronésti s předl. na.** Milujeliť kdo svět, ten na sobě pronáší to, že otce nebeského nemiluje. Br. A obraz jeho (Krista) na sobě pronášeli. Vel. Když to bylo na ně pronešeno Filipovi = prozrazeno. Dal. On mnohým z vězení pomohl, a když to na něho pronešeno bylo, nebohý do žaláře dán a na hák vhozen byl. Vrat. Na to přečinění jest pokuta hrdla ztracení pronešena. Sych. Phr. — **Pronésti se s čím.** Pronesete se s tím břemenem, ihr werdet zu tragen haben. Sych. Phr. Pronesl se s penězi = dal znáti, že je má. Har. — **Pronésti se neb co v čem.** Sám jsi se v tom zjevil a pronesl. Lom. Spravedlnost svou pronesl i v tom. Cyr. — **Pronésti s conj. že.** Tudy se pronášel, že spravedlnost miluje. Vel.

Proniknouti co. Vroucně se modle vnitřní nebeské příbytky pronikej. Kom. Pronikne ruku jeho a probodne ji. Br. Hotovi jsouce netoliko lid, i zdi také železné proniknouti. Vel. Potupnými pohrůžkami srdce mi pronikl. Sych. Phr. — **Proniknouti do čeho.** Který zrak do takové mrákoty pronikne? Vel. — **Proniknouti k čemu.** Proniká k vnitřnímu jádru. Kom. — **Proniknouti skrz co.** Skrze místa tajná a oudy ženám rozpálené rožny pronikali. Kom.

Propadnouti co. Hrdlo, čest i statek propadl. Vel. Dopustíli se toho ve dne, propadne ruku. Vel. Kdož by se však toho po čtvrté dočiniti směli, ti aby své

právo městské propadli a do dne a do roka města i obce té prázdni byli. Prvk. — **Propadnouti čím.** Nález zní, že hrdlem propadl, das Leben verwirkt. Sych. Phr. K víře podobno, že pří svou propadnete. Sych. Phr. — **Propadnouti v čem.** Statek v pokutě propadený, konfiscirt. Vel. Ztučněl našimi statky v pokutě propadenými. Sych. Phr. Z peněz, kteréž v pokutě propadeny byly, jiné nižší kaplice vystavěli. Vel.

Propůjčiti čeho, komu čeho, verleihen, gewähren, gestatten. Propůjčiti pomoci, milosti, pokoje, daru, ouřadu. Jung. Noclehu v domě, v hospodě propůjčiti. Vel. Může však i toho propůjčeno býti, že atd. = připuštěno. Br. Já vám toho, že oni svá kázaní křtaltují, snadně propůjčuji = připouštím. Br. — **Propůjčiti co.** Propůjčiti svobodu. Vel. Ujíti něco z toho, což kdo propůjčuje. Vel. Moc propůjčenou sobě míti. Vel. — **Propůjčovati se čemu, komu.** Propůjčovati se času = hověti. Vel. Tobě se propůjčuji a oddávám = jsem po vůli. Vel. Volně se jim propůjčuje. Cyr. — **Propůjčiti se čím.** Službou se propůjčiti. Vel. Chtěl se rád Jeho Cís. Msti i všemu slavnému domu rakouskému službami osobními jakož i předkové jeho propůjčiti. Prvk. — **Propůjčiti se k čemu.** S nechutí se nám ten nevlídník k službám propůjčil. Sych. Phr. Z peněz se nám k službám propůjčili. Jel. — **Propůjčiti se komu v čem.** Římanům se v platných službách propůjčoval. Plác. Jenž se v tom svým pánům propůjčují, sich brauchen lassen. Br.

Propustiti koho, co. Manželku propustiti. Volno bylo kdysi pojatou (manželku) propustiti, a bylo rozloučení manželské. Kom. Propustiti dům = prodati. Vel. Zápověď propustiti = zrušiti. Ta zápověď mší svatých, aby byla zase propuštěna. Háj. Čas, lhůtu propustiti, = prospati, promlčeti. A zvlášť jestliže toho sám v držení nejsi, propustíšli tři léta a osmnácte neděli,

již bez toho budeš. Všeh. A pakli zamešká tři léta a osmnáct nedělí, tehdy již z těch neděl nemůž pohoniti, neb jest léta propustil. Prvk. Propustiti koho na svobodu. Vrat. — **Propustiti z čeho.** Propustiti z slibu manželského. Vel. Z poddanosti, z moci své, z povinnosti propustiti. Vel. Naposledy žoldnéř se z slibu a závazku propouští, a zbraň skládá. Kom. Z vojny propustiti. Sych. Phr. Z ouřadu, z klatby, z kázně propustiti. Jung. Z vězení propustiti. Vrat.

Propýchati co = pýchou ztratiti. Prvé, než bychom statek, tělo i duši hanebně propýchali. Vel. Propýchal si přízeň Vašich Milostí. Sych. Phr.

Proraziti co. Proraziti závady, über Hindernisse siegen. Kom. — **Proraziti čím.** Lichocením a ouplatky proraziti usiluje, durchsetzen. Sych. Phr. My svou prosbou neprorazíme. Us.

Prosba. Prosbu činiti. Vel. Prosbu něčí naplniti, vyplniti, vykonati. Vel. Prosby vylévati. Vel. Prosbu vyslyšeti. Vel. Aby vylévali prosby všemohoucímu bohu. Vel. — Prosbu vzdávati ke komu. K němu tu prosbu vzdávajíc. Štít. — Prosby své užiti. Vel. Prosbou prositi, prosbou nakloniti, obměkčiti. Vel. Prosbami ohnouti, oblomiti. Sych. Phr.

Prositi čeho, koho. Prosili sousedů. Us. Prosili jsme obyvatelů, aby nás chránili. Vrat. Pomoci žádati a prositi. Vel. Aby nám to obdrželi na bohu, jehož prosíme. Štít. Prosil odplaty nebeské. Štít. V pateři kázal nám prositi ne cizího chleba ale svého. Štít. Před jeho dům šed almužny poprosil. Pass. — **Prositi co.** Když poskytne jemu bůh toho, co je prosil. Štít. Kteroužkoli řečí v jiných modlitbách co prosí kdo, vždy jen toho prosí, co je v pateři. Štít. — **Prositi co neb čeho na kom.** Což matka boží na svém synu prosí, to vše obdrží. Pass. Žádný nemá na králi Jeho Milosti žádných svobod sobě na

těch domích prositi. Prvk. Počal na otci boje prositi. Dal. — **Prositi o co.** Když uprosíš, oč's prosil, poděkuj. Kom. Prosím o hojemství na šest hodin. Sych. Phr. — **Prositi čeho od koho.** Veliká je věc toho od boha prositi, a veliká obdržeti. Štít. Prosíce pomoci od Pána boha Israelského. Vel. — **Prositi za něco.** Prosil za svůj dluh pána svého = aby mu jej odpustil. Štít. Prosí za hříchy své. Jel. Boha za smilování a ochranu proti Tatarům jsme prosili. Vrat. Poprosiv pána boha za pomoc, udeřil směle na nepřátely. Plác.

Proskočiti. A když omylná pověst proskočila (= povstala), žeby král skonal, vypravili se tito oba k chrámu v bíledni. Plác. Morní bolesti mezi lidmi proskakovaly. Vel. Podobné nátisky chtějí proskakovati. Apol. I v tom již zlé užívání proskakuje. Vel. — **Proskočiti co.** Jejich končiny proskakovaly. Br.

Prospěch. Prospěch činiti, učiniti, bráti. Vel. Často v štěstí prospěch béře. Br. Prospěch dáti. Dejž bůh pomoc a prospěch k tomu předsevzetí. Vel. Prospěch míti. Šťastný-li jest někdo, a máli šťastný prospěch, nehleď šilhavě, přej. Kom. — Prospěchu svého šetřiti, hleděti. Jung. Štěstí někomu i prospěchu ve všem žádati. Vel. Šťastného prospěchu užívati. Vel.

Prostoupiti co, durchdringen. Všemohoucnost jeho všecko prostupovala. Kom. Řeč páně jako meč prostupuje. Br.

Prostranno. Na prostranno neb na prostranně, po prostrannu, öffentlich. Já jsem učil zjevně na prostraně a nikdy jsem nemluvil nic tajně. St. skl. Na prostranno puštěni jsou, ins Freie. Kom.

Prostředek. Mírnost a prostředek chovati. Vel. Všech prostředků, cest užiti. Vel. — Prohlédni k cíli, opatř prostředky. Kom. Prostředkem v co vkročiti, sich ins Mittel legen. Nebo v této příhodě, jakž se v tom

svědkové snášejí, když jsou oni braně dobyty měli, že jsou v to prostředkem vkročili. Prvk. — Na prostředku zůstati, den Mittelweg einschlagen. Nebo oni na prostředku zůstávají. Br.

Prostředkovati mezi kým. Mezi králi prostředkoval. Vel. Po některém dni jel k hraběti, jakoby mezi stranami prostředkovati a pokoj jednati chtěl. Vel.

Protáhnouti co. Daleko protáhnouti své vladařství, extendere. Vel. Meze panství svého protáhnouti, die Gränzen ausdehnen. Vel. Život protáhnouti. Vel. Nic není, co by život více protahovalo, jako varování se od zbytečných pokrmův. Kom. Protáhl naději dále, das Ziel der Hoffnung. Jel. Protahuje to na dlouhé lokte. Prov. Všecku říši protáhli, durchzogen. Vel. — **Protáhnouti do čeho.** Protáhnouti do jiného času. Vel. Zdali protáhneš hněv svůj od národu do národu. Vel.

Proti předl. s dat. **1. O místě.** K půlnoci Cyprus má proti sobě Cicilii. Har. Tu proti poledni stojí zdi staré. Preff. — **2. O směru a běhu činnosti k něčemu, na něco neb v něco.** Otsavad buřme protiv královým vrahům. Rkp. Kr. Spikli se proti němu služebníci jeho. Br. Pomahal jim proti nepřátelům. Br. Smlouvou se proti tobě zavázali. Br. Proti mému domnění, mínění. Vel. Proti vůli. Vel. Proti zákonu jednati. Jung. Proti nepříteli se postaviti. Vel. Odpovědníci proti vlasti zrádně ukládali. Sych. Phr. — **3. = na odpor komu, čemu.** Zhřešil proti Hospodinu. Br. Kdož jest svými hříchy proti svému stvořiteli zavinil, ten jest proti všemu světu přečinil. Pass. Slunce protiv obecnému běhu zatmělo se. Štít. A tak, pohříchu mnoha pánům protiv jedinému pánu svému poddali jsme se. Štít. To jest proti řádu a právu. Vel. — **4. = in Vergleich mit.** To nic není proti tvé nebeské chvále. Pass. Jako zrno písku, tak jest tisíc let proti

dnům věčným. Br. Stříbro za bláto proti moudrosti se počítá. Br.

Protrhnouti co. Rybníky voda protrhala. Vel. Smlouvu, právo protrhnouti = porušiti, verletzen. Vel. Křivopřísežník smlouvu ruší a protrhuje. Kom. Protrhl to nejsvětější právo. Vel. — **Protrhnouti se z čeho.** Protrhli jsme se ze spaní. Sych. Phr.

Protříti, protírati co. Cestu protříti. Tak že šlapáním ustavičným protřeli ke mně stezky nešlechetnosti své. Br. Protřel sobě cestu lítou snažností. Let. Troj. Protříti čelo, die Stirne wischen, reiben. Solf. Oči sobě protříti. Trápením oči sobě protřevše, durch Leiden Einsicht erlangend. Br. Vtip protírati, wetzen. Jung. — **Protříti se čím neb skrz co.** Prostředkem houfu ženského sotva se na rynk protřel. Vel. Protřel se skrze houfy. Vel.

Provaz. Provazem na hrdle trestati. Vel.

Provésti koho neb co. Vsed na svůj kůň jej poctivě provodil Háj. Mrtvého k hrobu provoditi. Vel. Provodil veliké věci, res gessit. Jel. Skoky provoditi. Vel. Provoditi rejdy a skoky. Pýchu, rozkoš, tance provoditi. Vel. Mnohé kratochvíle a veselá divadla s radostí provoditi. Vel. Moc provésti, Gewalt verüben. Vel. Násilí, nepravost, zločinstvo, nešlechetnost, lotrovství provésti. Vel. Tyranství provoditi. Vel. Modlářství provoditi. Vel. Kupectví, kramářství provoditi. Vel. Kouzla provoditi. Vel. Rytířské kusy provoditi. Vel. Provoditi lenost, bázeň. Kom. Daleko a široko svou moc provodí. Br. Provedl i nad poslem ukrutenství. Kom. Tento pod zástěrou práva svůj hněv, svou zlobivost, pýchu a líbost nad poddanými provozuje. Vel. Heble provozovati, Gaukeleien treiben. Sych. Phr. Provedl hrdinský kus. Sych. Phr. Provodí se faleš. Kom. Provedl při výmluvně. Jel. — **Provésti co čím** = dokázati. I provedl jim to písmem, že jest bůh. Lom. Chci

provésti důvodem nevinnost. Lom. Svědky a svědomím provésti. Vel. Dostatečnými svědky nepravost jeho provozuje. Vel. — **Provésti co na koho** = **dokázati.** Jestli žeby pak ten měštěnín na tom dosti míti nechtěl; tehdy aby to na toho měštěnína dvěma svědky hodnými provedl. Prvk. Až se to naň dostatečně vyhledalo a provedlo. Vel. — **Provésti co proti komu.** Prvé než bezbožníci co proti bezbožným provedou. Br. — **Provoditi s předl. z.** Ze světa koho provoditi. Let. Troj. — **Prováděti sobě** = počínati sobě. Velmi ukrutně a pyšně sobě provozuje. Vel. V jídle a šatech sobě skvostně a nádherně provozuje. Vel. K zlosti jest to věru, jak sobě provádí, wie er sich alles heraus nimmt. Sych Phr. Nevím, nač si provádí, worauf er pocht. Sych. Phr.

Prozříti, sehend werden. Tázali se ho, kterak by prozřel. Br. — **Prozříti co.** Mámeť se soudce lekati, kterýž prozříti může i neprohleditelné věci. Vel.

Prožalovati co. Žalobu prožalovati, die Klage vorbringen. Štít. Žaloba, kteráž jest prožalována, nemůže víc opravována býti. Všeh.

Průchod. Průchod míti, vor sich gehen, Fortgang haben. Šťastný, zlý průchod míti. Vel. To dílo svůj průchod míti musí. Plác. Že v církvi měla spravedlnost průchod míti, sollte herrschen, gehandhabt werden. Br. Ohavnosti mnohotvárné, kteréž za předků jeho volný průchod měli. Br. Ať má tato výmluva průchod, mag gelten. Sych. Phr. — Průchod čemu dáti, gestatten, Raum geben. Darmo jest se na odpor stavěti, než vůli boží průchod dáti. Žer. Položil to za nic, že vinou jeho pustosti se volný průchod dává. Sych. Phr.

Průvod, Beweis. K průvodu státi. Pakli by kdo svévolně i k průvodu nestál, má pokuty propadnouti tomu, kdož jej pohnal, sto kop grošů s tisíce. Zříz. Ferd. A z průvodu ať učiní spravedlivý nález. Lom.

Průvodný, erweislich. To jest patrné a průvodné z kronik. Plác. To z těch slov průvodné jest. Br.

Prvotnost, Vorzug, Vorrang. Prvotnost držeti, principatum tenere. Vel. — Prvotností někoho mimo jiné poctiti. Br. — Umřelli kdo z nich, a péče prvotnosti na jiného přijíti měla. Kom.

Psaní. Psaní učiniti, udělati. Vel. Naschvále vám toho psaní činím a žádám. Žer. Psaní k císaři Tiberiovi učinil. Háj. Psaní, kteréž jste nám dne včerejšího učiniti ráčili. Prvk. Komu to psaní svědčí? Sych. Phr. — Psaním odpověděti. Odpověděl Chýram král Tyrský psaním. Br. — Mluviti skrze psaní. Pěkná věc jest mluviti se vzdálenými skrze psaní. Kom.

Psáti co. List psáti. Vel. Historii, kroniku, letopisy, knihu o něčem psáti. Vel. — **Psáti čím.** Jakož jsem nyní v nově Milosti Tvé psal mým listem. Výb. — **Psáti na čem.** A což jsem Tvé Milosti psal na tom listu. Výb. — **Psáti komu neb k komu.** Psáti k králům a krajinám. Br. — **Psáti o čem.** Hanba jest o tom psáti. Sych. Phr. Nezdálo se mi o té věci psáti. Jung. — **Psáti se odkud.** Píše se z Prahy. Sych. Phr. Psal se toliko pán z Kunštátu. Vel.

Ptáti čeho, koho = hledati. Rady ptáti. Vel. Rozličných cest, běhův i obyčejův ptav sobě, jimižto by mohl což žádá dosíci. Let. Troj. O své hospodě nedbají, z své země pána sobě ptají. Dal. — **Ptáti se čeho na kom.** Kdyby se byli na mne toho ptali, snad by se byli toho doptali. Svěd. Výkladu toho na ženách ptej se. Mudr. Zdali nemá boha lid izraelský, žes poslal, aby se ptali tvého zdraví na bohu pohanském? Štít. — **Ptáti se na koho, na co.** Ptáti se na příčinu. Jung. Ptal se mne na vás. Jung. Skrze trápení na pravdu se ptáti. Vel. — **Ptáti se o co, o čem.** A tu se jí mladý pán ptal o ty lžíce. Svěd. Mezi jinou řečí ptala se na ní o lžicech. Svěd. Ptáti se o

radu. Har. — **Ptáti se po kom neb po čem.** Aniž se ptáti budou po ní. Br. Aby se ptal po lékařství a hledal nejvýbornějšího lékaře. Vel.

Půjčiti komu čeho. Předního místa půjčiti někomu, Vorrang geben. Vel. Když se páni rvou, poddaní vlasů půjčiti musejí. Jung. Příteli, půjč mi tří chlebů. Br. — **Půjčiti co.** Peníze na úroky půjčiti. Jung.

Půhon, citatio in jus, Ladung vor Gericht. Vzíti na někoho půhon = obeslati jej. Vel. Půhon někomu klásti. Kdo protivníku půhon klade, pohání ho před soudce. Kom. Půhon zdvihnouti. Skrze to půhonové bývají zdviháni = neplatni. Prvk. Původ nalezti. Prvk. — Seděti na půhoních. Tak aby bylo na půhoních sedíno v obou městech po šest pátků pořád zběhlých. Prvk. Na půhony zasednouti. Žer. Někoho z půhonu naň ku právu podaných propustiti. Žer.

Působiti co = konati, zastávati, činiti. Tito jsou od boha k nám obecní posli, ješto naši obecnou potřebu působí. Štít. Kostky působiti, das Würfelspiel betreiben. Štít. Zatím pak slavný král Vratislav, králové věci působiv, od zimnice jal se nedužiti. Pulk. Bezpečnost na moři působiti. Har. Působí se hra na teatrum. Jel. Jiní neplodnými úřady neplodnou působí službu. Kon. — **Působiti s čím.** S tím statkem svobodně působiti a konati, frei schalten und walten. Žer. — **Působiti v co,** jest konstrukce novější. Působiti v mysl. Us.

Pustiti se čeho. Kejklíř chtěje na sudě jíti po provaze, pustiv se sudu, upadl. Vel. Jakž pobožnosti se pustili. Br. A dostana, nepouštěj se jí (moudrosti). Br. — **Pustiti koho neb co.** Pustila ho křeč. Sych. Phr. Pustiti království, excedere regno. Jel. Přednost někomu pustiti. Kom. Jednoho i druhého jsem se chytati počal, ale každé hned pustil. Kom. Pustiti hlas, pověst o čem. Žádnému se v tom nesvěřil, ale pustil

hlas, že proti jinému národu chce táhnouti. Cyr. Pustivše o něm hlas, že by byl k manželství nezpůsobný, ze země jej vyhnala. Vel. Síla jeho ne tak ku podivení veliká jest, jakž o ní prvé hlas puštěn byl. Otters. Oči po pannách pouštěti. Kom. Vojsko pustiti. Jung. Manželku pustiti, sich scheiden. Jel. Plachty pustiti, die Segel spannen. Vel. Střelbu k pevnosti pustiti, die Festung beschiessen lassen. Vel. Duši pustiti. Vel. Pupence, pupeny pouštěti. Vel. — **Pustiti komu co.** Rozkoši těla a žádosti uzdu pustiti. Vel. Uzdu sobě pustiti, a ve všecko jíti Br. Vůli, svobodu komu pustiti. Vel. — **Pustiti čím.** Žilou neb žílu komu pustiti. Vel. Někomu baňkami pouštěti. Dob. — **Pustiti s před. do.** Někoho do zahrady pustiti. Jung. Strom do země kořen pouští. Jel. Hnuv se odtud, pustil se do města. Flav. Kdo se do labyrintu bez průvodčího pustí, nevyjde. Kom. Pustiti se komu do vlasů. Dob. — **Pustiti k čemu.** Žádného k sobě nepustí. Har. Střelbu k pevnosti pustiti, die Festung beschiessen lassen. Vel. — **Pustiti s předl. mimo.** Pakli slovo mé mimo uši s větrem pustíte. Br. Kdož neumí ničeho mimo uši a oči pustiti. Vel. Domnění, péči, hněv mimo sebe pustiti. Vel. — **Pustiti na koho, na co.** Pustili na nepřátely strach. Sych. Phr. Pustiti právo na někoho. Pakliby nestál, sám sebou vinen bude, a bude naň právo puštěno jako na jiného. Zříz. Ferd. Pustil naň outrpné právo. Vel. Kdo chce ve psí býti, pusť se na čeleď = spolehni. Prov. David i Pavel i Pán na boží ruce prostě, cele, plně se pustili. Kom. Pustili se na cestu a putování do země svaté. Vel. Pustiti se na moře. Har. — **Pouštěti o kom, o čem,** verzagen, verzweifeln. Již o sobě pochyboval a pustil. Plác. O němž puštěno, a žádné naděje zdraví není. Vel. — **Pustiti od čeho.** Pustil od toho obležení. Plác. Žeby od té rozepře s ním

pustil. Br. Ode vší naděje pustiti. Vel. Pusť ode všeho. Kom. Od toho důstojenství pustili. Háj. — **Pustiti se po kom, po čem.** Pustím se po moři. Har. Pustili se po nich = stíhali je. Br. Po smilných žádostech těla se pustiti, nachjagen. Vel. Pustil se po rozkoších a libostech světa. Kom. — **Pustiti z čeho.** Z mysli a starosti a péče pustiti. Vel. — **Pustiti s conj. že** = připustiti, zugeben. To že jest, pouštím. Kom.

Půtka. Půtku míti. Rozuměl, že půtku míti budem, jak ležení se hne. Vrat. Půtku na někoho učiniti, Angriff machen. Půtky činí na mysl lidskou. Jel.

Původ. Původ a počátek míti. Vel. Původ vzíti. Vel. Kteráž původ svůj má z boha. Br. — Býti původem čeho. Opičí láska matčina původem byla jeho rozmazanosti. Sych. Phr. Původem jakéhos Francouze poznán byl, durch Veranlassung. Har. Mým původem, auf mein Zuthun. Původ, jur. = žalobník, žaloba, vedení pře.

Pych. Pychu se dopustiti, Hochmuth begehen. Vel. — Pych provésti, Hochmuth begehen, Gewalt anthun. Pych provodili nad lidem. Br. Pych někomu učiniti. Jako kdož by královi učinil ten pych z jeho sluh, že by chtěl se vrovnati jemu = by ho tím urazil oumyslně. Štít. — Královna jede před se s prospěchem, přijede před křik s velikým pychem, mit grosser Pracht. St. skl. — Z pychu něco učiniti = svévolně. Z pychu zajisté bezbožník protivenství činí chudému. Br. To dělá z pychu. Us.

Pýcha. Pýchu provoditi, stolz sein. Vel. Pýchu na sebe vzíti. Ale když jste na se vzali pýchu, odjal vám to, a jistě spravedlivě. Solf. — Pýchou se nadýmati. Vel. Bůh neoblibuje těch, kteříž nadutá a pýchou vycpaná srdce mají. Vel. — V pýchu se vydati. Kdož se v ni

(pýchu) vydává. Br. V pýchu a ukrutnosti proti pravým dědicům se vydá. Br.

Pýchati čím. Čímž se honosili a pýchali. Br. Kdo štěstím pýchá, pozdě pýchy pyká. Cyr. Která jest otcovskými vítězstvími pýchala. Jel. — **Pýchati z čeho.** I z čeho tedy člověk pýchá, znaje počátek svůj. Vel.

Pykati čeho. Čehož bychom pykati a litovati mohli. Vel. Pyčež toho, že jest tvá vlast padla. Jel.

Pyšný komu. A tak bohu pyšni byli. Br. Sousedům svým pyšným býti. Lom. — **Pyšný z čeho.** Jistě, lépeť by bylo pannou nebýti, než z panenství pyšnou býti. Štít.

R.

Rád komu, čemu. Znám to na vás, že byste rádi všemu dobrému našemu i poctivému. Solf. Dal mi syna, jemuž jsem velmi ráda byla, já i muž můj = radovala se z něho. Br. Ta byla cti boží velmi ráda. Dal. Rád bych tomu, ich wünschte es. Jung.

Rada. Při starých lidech nachází se rada, jako při mladých síla. Vel. Nebudeli má mezi vámi rada, stane se u vašem vojsku veliká vada. Dal. — Rady cizí následovati, poslouchati. Vel. Rady ptáti, hledati, žádati. Vel. Rady něčí se držeti. Drž se starých rady, nedojdeš brzo vady. Pulk. Rady uděliti Vel. — Něčí radě povoliti. Vel. — Radu držeti, bráti, míti. Vel. Kdož o svá předsevzetí s bohem radu béře, šťastný jest. Koc. Rady skládati. Rady o to mezi sebou skládali. Kom. Radu s kým učiniti. Abatyše učinivši radu s bratrem svým, kostel sv. Víta biskupu budoucímu přijednali. Pulk. Radu skládati, složiti proti komu, einen Anschlag fassen. Složil proti vám radu. Br. Proto že zlou radu složili proti tobě. Br. Radu ko-

vati proti krvi nevinných. Jung. Radu vynésti. Vynešena rada těmito slovy. Jel. Radu čemu naleznouti. Kom. Radu komu dáti, radu vnuknouti. Vel. Radu osaditi, shromážditi. Jung. — Radou pomoci, radou jiných se říditi, spravovati; radou cizí vedenu býti. Vel. — Do rady vzíti, povolati. Vel. Do rady se sjíti. K knížatům kněžským, jenž se byli toho času sešli do rady v chrámě. Solf. Pána boha k radě bráti. Vel. — Na radu někoho pojmouti. By byl na radu pojal neudatného. Dal. Jdu k vám na radu. Sych. Phr. Na jinou radu přijíti, nastoupiti, den Entschluss ändern. Vel. Na radě seděti. Konšelé na radě toliko rok seděti mají. Pr. měst. Na radu něčí dáti. Přijdeš k ourazu, nedášli na mou radu. Sych. Phr. — Po radě cizí choditi, postupovati. Vel. Sjednášli řeč s skutkem, po tvé radě postoupím. Pass. — S radou jeho všecko činil. Vel. S radou = rozmyslně. Vel. S dobrou radou a rozmyšlením. Vel. — V radách býti. Ustavičně byl s nimi v radách o to, aby. Háj. V radu jíti, vjíti, rathschlagen, Jemanden um Rath fragen. Vel. S nimi v radu vešel. Háj. Němec v české radě, mol v drahém rouše. Prov. V radě seděti. Jung. — Za radu prositi. Vel. Za radu vzíti koho, sich Rechts erholen. Radost z toho mám, že vás za radu vzali. Sych. Phr.

Raditi se čeho, koho, um Rath fragen. I raditi se budou modl a kouzedlníků. Br. Mysl v vyhledávání věcí rozumu se radí, rationem consulit. Kom. — **Raditi k čemu.** Oni k tomu radí. Br. Ty to znaje, věřím, že mi sám k tomu raditi nebudeš. Solf. Neraditi k něčemu, abrathen. Vel. — **Raditi od čeho,** abrathen. A kdož mi koli od toho radí. St. skl. I rad od nich sousedům svým. Štít. — **Raditi s předl. o.** Ten knížeti o bratřích vše zle radil. Dal. Když se pak radili o oltář zápalů, coby jemu učiniti měli. Br. — **Raditi se s kým.** S samým sebou, s svým srdcem

se raditi. Vel. Nerať se s strašlivým o válku. Br. — **Raditi se v kom, v čem.** Raditi se v přátelích, ve dskách, v nálezích. Všeh.

Radný komu čeho, rathertheilend. Toho účinku raden a nápomocen byl. Plác. — **Radný k čemu.** Napomínal ji, aby byla tomu mládenečku radna k zachování hrdla. Br. — **Radný v čem.** Jim ve všem raden a pomocen býti. Preff.

Radost. Radost čeho míti. Velikou toho radost mám, vida vás tak hotově pro Jezu Krista na smrt jdúce. Pass. Radost přinésti, uroditi. Vel. Radost na sobě ukazovati. Jung. Jak malí, tak velicí radost vyjevovali. Sych. Phr. Míti radost nad čím. Vel. Mám z toho radost Sych. Phr. A taks měla v tom pozdravení velikou radost. Štít. — Radostí plésati. Vel. Radostí naplniti. Vel. — V radosti oplývati. Vel.

Radosten býti čím. Skrze to jeden druhého dobré vida, tak jeho dobrým, jako svým radosten bude. Štít. — **Radosten z čeho.** I byl z toho radosten veškeren lid. Vel.

Radovati se čemu. Radovati se dobrému. Štít. Kdež každý druhého štěstí raduje se jako svému. Štít. Mnoho zoufalých, kteříž se válkám radují. Flav. Jest se čemu radovati, man hat Ursache sich zu freuen. Sych. Phr. — **Radovati se nad kým.** Že se radovati bude nad ní více, než nad devadesáti devíti nepobloudilými. Br. — **Radovati se v kom, v čem.** Můj duch ovšem se jest radoval v mém boze spasitedlném. Štít. Radovati se jen v samé jídla a pití sytosti. Let. Troj. Radují se protivné věci v protivných, contraria contrariis gaudent. Jel. — **Radovati se z koho, z čeho.** Ať se neradují ze mne. Br. Obyvatelé z toho se velmi radovali. Háj.

Ráz. Dobrého rázu člověk, ein Mensch von gutem Schrot und Korn. Sych. Phr. Biskupy svého rázu,

seines Gelichters. Koc. Peníze špatného rázu. Sych. Phr. Jeden groš českého rázu. Vel. — Rázem jmena a obrazu jeho mince se bije. Har. — Zrovna mi přišel na ráz, unter den Hieb. Us.

Rmoutiti se nad čím. Nad tím se duše má rmoutí, že při věcech světa lpím. Kom. — **Rmoutiti se oč.** Ctib. — **Rmoutiti se z čeho.** Rmoutiti se z neštěstí jiného. Vel.

Rod. Dobrého, poctivého, šlechetného rodu. Vel. Starožitného rodu. Vel. — Rodem z Alexandrie. Vel. Rodem z Prahy. Us. — Přátelství po rodu. Vel. Po rodu v království vchází = dědičně. Jel.

Rojiti co neb rojiti se na koho. Lidé co duchové zlí jed divoké vášně lijíc na tiché bratří, na tklivé sestry rojí zástupy muk, senden. Vel. Když se všickni na něj rojili, aby ho do zadních hamrů vhodili. Lom. — **Rojiti se o co** = sbíhati se. Velmi se o to rojiti a bouřiti počali. Plác.

Rok, Unterredung, Versammlung, Landtag, Termin, Frist. Rok míti s někým. Ale králová z toho hradu s pannou šla na Doubravu, kdežto rok mívala s pohanem = rozmlouvání, schůzku. St. skl. Rok vězni dáti = propustiti jej z vězení na postavení se zase k určitému času. Jung. Kdyby který při korouhvi v rytířském běhu jat byl, aby nebyl šacován, ale aby mu rok dán byl, kterýž jiní dobří lidé rytířství v takovém běhu požívají. Vel. Rok složiti, položiti, jmenovati = den neb čas ustanoviti, k soudu i mimo soud, Termin, Zeit, Tagsatzung bestimmen. Pan hejtman má druhou stranu obeslati a rok tomu složiti. Prvk. Když by jim král JMt. rok položiti ráčil. Prvk. Stranám rok na zejtří položiti. Jung. Kdo mi s ním rok složí? Br. Roky na někoho dávati. Ani v sobotu mají táhnouti je v soudy aneb jim dávati roky na křesťany. Štít. Straně má rok delší uložen býti. Jung. Roky opravují = odklady berou. Všeh. Chci sobě

rok opraviti proti tomu, kohož jsem pohnal. Všeh. — Rokem prodléti, terminum prorogare. Vel. — V čas oplacení protahuje roku. Vel. — Co rok = každoročně. Slunce odchází co rok od hlav našich k jiným světa stranám. Kom. — K roku přijíti. S knížetem k roku přijdou, in die Versammlung. Dal. K rokům státi = k určitému dni na soudě státi. Jung. — Na roku státi. Do šrankův aby žádný nevstupoval, který se nesoudí aneb na roku nestojí. Prvk. Státi s někým, po něčí straně na roku. Vel. Kterýž s někým na roku stojí a při jeho vede = prokurator. Vel. Prodati co na roky = na termíny. Aby toho, komu se co prodá, pilen byl, buď na roky, aneb za hotové. Vel. — Rok od roku. Registra v pokladní komoře rok od roku skládána a s pilností chována byla. Vel. — Jednou v rok. Br. — Z rok do roka se zhoršujete. Sych. Phr.

Rotiti se proti komu = bouřiti. Rotíte se proti Hospodinu. Bibl. Že jsou se pak po smrti otce svého mezi sebou rotili. Cyr.

Rovnati se komu, čemu. Hrdý se pyšnému rovná. Prov. Neb se ten rovná knížatům. Dal. Smrti se mi to rovná. Br. V práci se apoštolům rovná. Br. Nechci se mu rovnati. Cyr. — **Rovnati co.** Strany sobě odporné rovnati. Vel. Rovnám je mezi sebou. Jel. Biskupové na sněmích roztržky a rozdvojení rovnají. Kom. — **Rovnati k komu, k čemu.** A oboje jedny k druhým rovnaje. Br. Nauč ho den ke dni rovnati. Sych. Phr. Tak že se mi to k smrti rovná. Br. Jestliže jen jest poctivý a dobrý, a ku povahám tvým se rovná. Kom. — **Rovnati proti čemu.** Jedno proti druhému rovnati, vergleichen. Vel. — **Rovnati s čím.** Příjem a vydání, jedno s druhým rovnati. Vel. Rovnal starou radu s novou. Vel.

Rovný. Rovný komu. Nebylo rovné jemu v kráse své. Br.

— Rovný rovného hledá, neb rovný k rovnému rád se tovaryší. Vel. Rovné díly položiti. Vel. — Rovným dílem děliti. Vel. Rovným za rovné platiti, odměniti. Vel. Rovnou myslí snášeti křivdy. Kom. Roven věkem býti. Cyr. — Na rovném přestati = na tom co slušné, mírné, spravedlivé jest. Chceme na všem rovném přestati, wir wollen uns mit Allem begnügen, was billig ist. Solf. Mohlo dávno na rovnějším přestáno býti. Solf. — Rovné za rovné jde. Při ourazu rovné za rovné šlo. Br.

Rozdělati co. Rozdělati vinici, pflanzen. Rozdělal aneb štípil vinici. Vel. Ti, kteříž vinice rozdělávati budou, že dvanácte let svobodu mají. Vel. Rozdělati oheň. Vel.

Rozděliti komu co. Vojen synům zemi rozdělil a za živa je oddělil. Dal. Zemi mou sobě rozdělili. Br. — **Rozděliti se čím neb co čím.** Podělí se penězi jeho, i zabitým volem také se rozdělí. Br. Rozdělili se statkem. Jel. Rozděliti svádu soudem a nálezem. Let. Troj. — **Rozděliti co mezi koho.** Zemi mezi ně rozdělili. Flav. Aby se nemalá summa peněz mezi nás rozdělila. Vrat. Rozděliti mezi sebou statky. Jung. — **Rozděliti na co.** Na dvé, na tré rozděliti. Jung. Na dvé rozdělený. Vel. Obec na třídy rozdělená. Kom. — **Rozděliti o co.** Rozdělil je o statky. Jung. Rozdělte se sami o tu pozůstalost. Sych. Phr. Rozdělil se s Cimonem o úřad. Vel. O ty se též i o to všecko máme spravedlivě a bratrsky rozděliti. Han. Výb. — **Rozděliti se od čeho.** Toho se od toho tím rozděluje, unterscheidet sich. Us. — **Rozděliti po čem.** Po zástupích své vojsko byl rozdělil. Výb. Mastnější díl bude krev, kteráž se po žilách rozděluje. Kom. — **Rozděliti s kým, s čím,** scheiden. Tu svatou duši s tělem rozdělili. Dal. S tímto světem se rozděliti, sich trennen. Vel. S tělem jsem se rozdělil. Solf. Den se s nocí rozděluje. Vel.

Rozdíl. Rozdíl učiniti, udělati. Vel. — Mezi udatným a lenivým jaký jest rozdíl? Kom. — Býti na rozdílu, uneins sein. To má se před soudem prokazovati, oč strany mezi sebou jsou na rozdílu. Prvk. Nebýti na rozdílu, consentire. Vel.

Rozdvojen. Rozdvojenou mysl míti. Vel. — Rozdvojen jsa v mysli vrtká se. Kom.

Rozdírati co. Proti komu rozdíráte ústa, sperret auf? Br. Rozedřeli ústa svá na mne. Br.

Rozejíti, rozcházeti. Rozcházel se smutný hlahol, erschallen. Kom. Tak že se rozešla pověst o tobě mezi národy. Br. Já ač jsem nedostatečen, i na své zdraví nedůležit, však nechť obecné dobré pro mne se nerozchodí, chci to rád učiniti, damit es nicht zu nichts wird. Solf. — **Rozjíti koho.** Víno když svou horkostí člověka rozejde = pronikne. Vel. Jako muž, kteréhož rozešlo víno. Br. Rozchází ho to, macht ihm Bedenken. Jung. Rozešlo ho to = jinak se rozmyslil. Jung. — **Rozcházeti se o co.** Rozchází se tu o ženicha. Us. — **Rozcházeti se po čem.** Rozchází se po všem duch boží, dringt alles durch. Kom. — **Rozejíti se v co.** Rozešlo se tělo člověčí v čtyry živly. Solf.

Rozjímati co. Rozjímati rozličné řeči mezi sebou. Let. Troj. — **Rozjímati o kom, o čem.** O někom v mysli sobě rozjímati. Vel. Rozjímati s někým o mnohých věcech = raditi se. Let. Troj. — Rozjímá sám s sebou, secum volvit. Jel.

Rozepře. Rozepři rozhodnouti, rozsouditi. Vel. — Na rozepřech s soudci seděli starší, in judicio. Plác. — Toto jest v rozepři. Jung.

Rozeznati co. Sluchem zvuky rozeznáváme. Kom. Pře rozeznává soudce. Br. — **Rozeznati mezi kým** = rozsouditi. Mezi stranama rozeznati. Vel. — **Rozeznati koho neb rozeznánu býti o co.** Povinnost jest soudcův, aby strany toliko o to, oč by mezi sebou

činiti měly, a ne o jiné, rozeznávali = rozsuzovali. Prvk. Odpor, o nějž právem rozeznáni bývají. Vel. Ty aby s ním prvé o své mluvení, nežli on s tebou o svou spravedlnost rozeznán byl. Všeh. — **Rozeznati koho v čem.** Od něho v své při aby rozeznán byl, žádá. Br.

Rozeznání, gerichtliche Entscheidung. Rozeznání čině mezi pří spravedlivou a nepravou. Br. — K rozeznání na dvůr Libuše jsou přišli. Háj. K rozeznání pře státi i dostáti. Br.

Rozhněvati se čeho. Toho jsem se srdečně rozhněvala. St. Skl. — **Rozhněvati se o co.** Rozhněvali se o to učedlníci, kteříž ve všem svědomi ho byli. Mudr. — **Rozhněvati se z čeho.** Z toho se Vlasta velmi rozhněvala. Háj.

Rozhodnouti koho neb co. Kterýž by rozhodl nás oba. Br. Rozhodnouti odpor, rozepři. Vel. Podlé práva strany neb mezi stranama rozhodnouti = rozsouditi. Vel. Nemohu to na mysli rozhodnouti, takli ten skutek sám v sobě zlý jest. Vel. V čem mezi sebou na odporu jsme, kostkou rozhodneme. Sych. Phr.

Rozhřešiti čeho. Hříchů někoho rozhřešiti. Každého může rozhřešiti všech hříchův. Štít.

Rozchvátati co = rozebrati, wegraffen, plündern. Rozchvátati kořist. Pulk. Rozchvátali mezi sebou jmění naše. Br. Rozchvátáno bývá město. Kom.

Rozkaz. Rozkaz činiti, učiniti, imperata facere. Vel. Rozkaz učiniti, uložiti = rozkázati. Vel. Rozkaz vydati, dáti. Jung. Rozkaz konati, vykonati, naplniti. Vel. — Rozkazu šetřiti, dem Befehle nachkommen. Dob. Rozkazu uposlechnouti. Vel. — Rozkazu dosti učiniti. Vel. — K rozkazu a slovu státi. Vel. K rozkazu jeho; k rozkazu božímu. Br. — Na tvůj rozkaz. Vel. Na tvůj rozkaz přicházím. Jung. — Z tvého rozkazu. Vel. Z vůle a rozkazu jeho. Br.

Rozkoš. Rozkoš a veselí míti z něčeho. Vel. Rozkoš přinésti, udělati. Vel. V tom svou rozkoš skládám. Br. Rozkoš bráti. Beru rozkoš skrze slyšení. Jel. Rozkoš dáti, činiti. Rozkoš velikou i mysl a chuť dává, verschafft Vergnügen. Har. Rozkoše provoditi. Vel. — Rozkošem a líbostem těla uzdu pustiti. Vel. — Rozkoší se pásti. Vel. Naplniti rozkoší. Vel. Rozkoší plesati. Vel. — Rozkoše požívati. Vel. Rozkoší následovati. Vel. — K rozkoši býti. Vel. — Na rozkoše se vydati. Jung. — Po rozkošech jíti. Jung. — Býti v rozkoši. Vel. V rozkošech schovaný. Vel. V rozkošech život vésti, oplývati v rozkošech. Jung. V rozkošech tápati. Vel.

Rozloučiti koho neb co. Přátelství rozloučiti. Vel. Manželství, manžely rozloučiti. Vel. — **Rozloučiti koho s kým.** Nepravosti vaše rozloučily vás s bohem vaším. Br.

Rozmítati. Na mysli rozmítati. Ďábel na své mysli rozmítal a bedlivě uvažoval. Lom. — V mysli rozmítati. Vel.

Rozmlouvání. Rozmlouvání s někým míti, držeti. Vel. — Přijíti v rozmlouvání, dáti se v rozmlouvání. Vel.

Rozmysl. Potřebuje to bedlivého rozmyslu. Vel. — Míti na rozmyslu. Pro tu příčinu snad by takových psaní Vašnosti přijíti na rozmyslu měli, würden Bedenken tragen. Žer. Nebudete míti nic na rozmyslu, proč byste nechtěli. Žer. — Po vlastním svém rozmyslu dobrém. Kom. — S dobrým rozmyslem. Vel. Se zdravým rozmyslem a uvážením. Vel. S rozmyslem řečnil, er sprach mit Bedacht. Sych. Phr. Viklala se (chalupa) sem tam, tak že i vstoupiti do ní s rozmyslem bylo = bylo na povážení. Kom.

Rozmyšlení. Míti rozmyšlení neb na rozmyšlení, sich bedenken. Pročež se nenaději, abyste VMC. v té příčině tak veliké rozmyšlení míti ráčila. Apol. Poně-

vadž to biřic učiniti na rozmyšlení měl, že jest z služby své složen. Apol. — Na rozmyšlení vzíti, bráti. Vel.

Roznemoci se čím. Roznemohla se těžkou nemocí. Výb.

Roznésti koho neb co, ins Gerede bringen, austragen. Žádného neroznáší mezi lidi. Kom. Roznášeti tajemství, lež. Jung. — **Roznésti co o kom.** Nepoctivé věci o tobě roznášejí. Vel. — **Roznášeti co po kom.** Roznášeti něco po jiných. Br.

Roznítiti co. Oheň roznítiti. Vel. Roznítiti horlivost někoho. Jung. — **Roznítiti k čemu.** Rozněcovati k modlitbám. Kom. — **Roznítiti se na koho.** Rozněcuje se prchlivost tvá na lid. Br. — **Roznítiti se v čem.** Skrze pýchu v zlosti se roznítil. Solf. Rozněcuje se u veliké milosti, incenditur amore. Let. Troj.

Rozpáčiti, rozpakovati koho. Umínil jsem, ale rozpakují mne tyto příčiny, machen mich unschlüssig, bedenklich, wankelmüthig. Háj. Žádný aby žádného nerozpakoval. Solf. Co je mělo rozpakovati. Br. Žádné slušné a hodné příčiny nemají, proč by mu kupce jeho rozpakovali a jemu toho trhu příti neměli. Prvk. — **Rozpakovati čím neb v čem.** Rozpáčiti někoho v jeho úmyslu a mínění = zviklati. Vel. Tím krále rozpakovali. Plác. Však jestliže tě kdo v dobrém rozpakuje, ztuž mysl a ustanov. Kom. Aniž se tím rozpakuj tvá císařská velebnost, že dávno z toho obyčeje sešlo, kterýž se prvé zachoval, soll keinen Anstand nehmen, sich kein Bedenken machen. Vel. Rozpakuji se v tom, es geht mir im Kopfe herum. Kom. — **Rozpakovati se do čeho** = pochybovati o čem. Tak až do jeho života lékaři se byli rozpáčili. Pass. — **Rozpáčiti se nad kým** = pozůstaviti se, rozhněvati se. Nikdá se nad přítelem nerozpáčí, kdo v mysl vezme. Mudr. — **Rozpáčiti se od čeho** = odvrátiti se od čeho. Budemeli s pravdou odsouzeni, jistou na-

ději můžeme míti, že také vznikneme s pravdou, ač se od ní nerozpáčíme. Štít. Protož takové věci vás nic od toho stavu rozpakovati nemají. Vel.

Rozpak. Býti na rozpacích neb míti na rozpacích. Spatřil jsem jiné v hlubokých myšleních, kteříž co o tom smýšleli, hrubě na rozpacích byli. Kom. Mám na rozpacích jak tu věc rozhodnouti. Sych. Phr.

Rozpisovati co. Rozepsati sněm. V důležitých jednáních rozpisuje se sněm = svolává se. Kom. Rozepsati sbor, concilium. Rozepsal a položil sbor obecný. Vel. Concilium Bazilejské pro Čechy rozepsal. Vel. Rozpisoval také listy k pokolení Efraimovu a Manassesovu. Vel.

Rozprávěti komu co = povídati. Ten sen svým družičkám rozprávěla. Plác. Rozprávěl to ženě své. Vel. Knížeti kratochvilné věci rozprávějíce. Háj. — **Rozprávěti o kom, o čem.** O jeho krásném stavení mnozí divíce se rozprávěli. Háj. Ovidius ty divy o ní básnivě rozpráví. Let. Troj.

Rozprostříti co. Plavec podlé větru se spravuje, a podlé toho plachty své buďto stahuje aneb rozprostírá. Vel. Rozprostru ruce své k Hospodinu. Bibl.

Rozpustiti co. Shromáždění rozpustiti. Kom. Rozpustiti plachty, spannen. Har. — **Rozpustiti se v co.** Starec viděl mládence, an se rozpustil v smích = dal se do smíchu. Vel. V všelijaké neřády a nestřídmost se rozpustiv. Eus.

Rozraziti koho, co. Rozraziti šik, pluk, hluk, zástup. Dob. Rozraziti šikované houfy. Jel. Rozraziti vojsko. Kom. Vyučil je, kterak se k bitvě strojí, kterak se vojáci svolávají a jak zase na různo rozrážejí, getrennt werden. Flav. Rozrážeti důvody. Jel.

Rozsouditi co. Rozsouditi rozepři, odpor. Vel. — **Rozsouditi mezi čím.** Mezi stranama rozsouditi. Vel.

Aby mezi zlým a dobrým rozsouditi nemoha — v hříchy úprkem ubíhal. Br.

Rozsudek. Rozsudkové nejdou na ty, jenž k jinému právu náležejí. Prvk. Děje se rozsudek na ně, man fällt das Urtheil über sie. Sych. Phr. Na něho rozsudek konečný se stal. Zříz. Ferd. — Rozsudek činiti nad kým. Statkové, nad nimiž jen králi českému rozsudky činiti náleží. Apol. Rozsudek vyhlásiti. Kom.

Roztoužiti se z čeho, Sehnsucht bekommen nach etwas. Čert ponouká k tomu, chtě zkaziti dobrou ženu, ješto by se nedomyslila toho k mysli připustiti, aby se z toho roztoužila. Štít.

Roztržení. Roztržení na mysli, Unruhe des Gemüthes. A císař jsa v tom na své mysli roztržení, toho jednání o biskupa českého do jiného času odložil. Háj.

Rozum. Člověk své hlavy a svých rozumů, Ansichten. Vel. Kolik hlav, tolik rozumů. Vel. Ochotnost rozumu, Gegenwart des Geistes. Har. — Rozumu nestihlý, nepostihlý, nestižitedlný. Vel. — I to má svůj rozum, Sinn, Bedeutung. Aesp. Mám s tebe rozum. Jung. Mám s to rozum. Jung. Což převyšuje rozum člověka. Vel. Psaní tento rozum v sobě zavíralo. Eus. — Rozumem dostačiti. Vel. Ne tak vysoký ani hluboký, aby rozumem stížen a obsažen býti nemohl. Vel. — Toho slova rozum, significatio. Jel. Rozum krátký listu, Inhalt. Br. — Přichází k rozumu. Us. — Na rozum dáti, zu verstehen geben. Nevtípil se, ačkoli jsme mu to jako po lopatě na rozum dávali. Sych. Phr. Na rozum se dává. Koc. Ten si sedl na rozum. Us. To beru na ten rozum. Br. To na tento rozum vykládati chtěli. Br. A tak dále na týž rozum. Br. — Smýšleti nad rozum věku svého. Eus. — V tento rozum k němu promluvil, in diesem Sinn. Vel. O tom píše v ten rozum. Jung.

Rozuměti čemu. Nerozumí té sladkosti svět. Kom.

Naopak tomu rozumí, er deutet es verkehrt. Sych. Phr. Právům rozuměti. Vel. Rozumí svému řemeslu. Us. Rozumím se tomu, ich verstehe mich darauf. Har. — **Rozuměti co.** Což nyní snad pro svou mladost nemůžete rozuměti. Štít. A tak již to rozuměj, že jest lépe tobě s námi zůstati. Solf. Ta slova ne tak rozumína býti mají, verstanden, gedeutet werden. Br. Skrze to moudří rozuměli jsou příští knížete svého. Výb. — **Rozuměti co na koho,** beziehen. Starý vykladač rozuměl to na hada, bezog es auf die Schlange. Br. Jiní rozumějíce na pohany. Br. — **Rozuměti se na čem.** Lépe rozumějí se na cestách. Vel. — **Rozuměti o kom, o čem.** Tak rozuměj i o jiných tuto dvou podobných slovcích. Br. Tomu pak což na hoře o malém počtu správcův povědíno jest, chtěl by toliko o správách městských rozuměti. Vel.

Rozvaditi koho = rozvésti vadící se neb bojující. Kteříž nyní sami vlastní mezi sebou veliký boj mají, přičiníme se, abychom je rozvadili. Háj. Nebyl kdoby je rozvadil. Br. Jest nelze jich rozvaditi. Výb.

Rozvázati co. Rozvázal svazky milosti. Jel. — **Rozvázati koho od čeho.** Rozvázati od svazkův. Jel. Dokudž od toho svazku, kterýmž řád křesťanský jej svázal, lid ten zase rozvázán nebude. Háj. Rozvázati se od svazkův hříchův. Jel. Rozvázati od věčných muk. Štít. — **Rozvázati z čeho.** Rozvazuji tě dnes z řetězův těch. Br.

Rozvážiti čeho. Soudce bedlivě rozvažuj všech okolo stojících věcí. Prvk. — **Rozvážiti co.** Něco při sobě rozvažovati. Vel. Oni pak málo podstoupivše to jednání mezi sebou rozvažovali. Solf.

Rozvésti koho, co. Rozvésti tovaryšstvo. Vel. Manžely, manželství rozvésti. Vel. Rozvésti při. Když se dva hádají, třetí mezi ně přijíti musí, kterýž by při rozvedl. Kom. — **Rozvésti se s kým, s čím.** S man-

želkou se rozvésti. Vel. Kteráž by se s mužem rozvedla. Br. Rozvésti se s literním uměním. Vel. — **Rozvésti co na co.** Železo kovář na plátky, na plechy rozvodí. Kom.

Rozvolaný, berühmt, verrufen. V zlé pověsti mezi lidmi rozvolaný. Vel.

Rozvolávati. Rozvolávati sam ého sebe = chváliti se. Vel.

Ruka. Své ruky jonák neb muž = udatný. Vel. Byl silný a své ruky muž a snažný. Vel. Ruky podati = pomoci. Vel. — Ruku vztáhnouti pro co. Nechtěl bych pro to ruky vztáhnouti, a seda vstáti. Vel. Ruku natáhnouti po čem. Lenuje sobě po štědré pomoci ruku natáhnouti. Sych. Phr. Ruce vložiti, vztáhnouti na někoho. Vel. Na vás mocnou ruku vztáhne. Vel. Veta po vás, vztáhneteli ruku na mne = budeteli chtít mne bíti. Sych. Phr. Dosti ruky komu dáti = práce. Nepřátelům dosti ruky dal. Br. Do cizího statku ruce vpeřiti, fremdes Gut antasten. Vel. Ruku nad někým neb nad něčím držeti = chrániti. Nad čímž nade vším vrchnost ruku držeti má. Br. Nad tím ruka držána byla, aby se žádný v to dáti nesměl, man wachte darüber. Sych. Phr. Dali sobě na to ruce. Vel. — Rukou držeti. Vel. Rukama lomiti = toužebně naříkati. Nad sebou rukama lomí, dni narození svého zlořečí, nebe a slunce klnou. Vel. Vzíti město brannou rukou. Vel. Rukou dáním něco připovědíti. Br. — Do ruky dáti. Jung. Do rukou vydati koho komu. Vel. Do rukou uvésti, podati, odvésti, dostaviti. Vel. Z ruky do ruky = za hotové. Us. Z rukou do rukou. Har. — K ruce císaři, zu Handen des Kaisers. Plác. To se k ruce kněžím prodávalo. Br. Aby ty všecky krajiny k ruce králi českému podmanil. Háj. K rukoum jíti. Ty jestližeť statek hojně k rukám jde, potřebným poskytuj = mášli mnoho zboží. Kom. Nic mi to nejde k rukám, will nicht ge-

deihen, glücken. Jung. K věrné ruce dáti, poručiti, deponere, hinterlegen. Vel. Dceři jeho něco k věrné ruce schovati dal. Koc. — Mezi rukama míti = v práci. Požehnejžť bůh toho, což máš mezi rukama. Vel. — Na ruce přijíti, ad manus venire = bojovati. Vel. Na ruku mu jest a jemu pomáhá. Vel. Ačkoliv jsem cítil, že bych všecky měl na ruku, auf meiner Seite. Br. Na ruce se někomu klásti = na pomoc jeho spoléhati. Samému bohu se na ruce klásti. Vel. Na ruku dáti, an die Hand geben, Handgeld geben. Us. Na ruku dostati, Handgeld erhalten. Us. — Dílo nespěšně od rukou jde. Br. — Jest něco po ruce. Utěradlo po ruce buď, jímž svíci utírej. Kom. To mi není dobře po ruce. Us. — Pod ruku dáti, unter die Hand geben. Jung. Pod ruku jíti = krotkým býti, šťastně se dařiti. Kterýž jde pod ruku, a dá sebou vládnouti. Vel. Když všecko šťastně pod ruku jde. Vel. — Před rukama = zde. Přestávati na tom, což jest před rukama. Vel. Nemá před rukama jiných potahův. Vel. Není před rukama, čehož potřebí = nedostává se. Vel. Soudný den konečně před rukama jest. Vel. — Při ruce býti, bei der Hand sein. Us. — V ruce držeti. Vel. V ruce vzíti = začíti. Vel. Zase v ruce uvésti. Vel. V rukou býti. Vel. — Z volné ruky jest něco na prodej, aus freier Hand. Us.

Rukojmě. Rukojmě dostatečné postaviti, zastaviti, dáti rukojmě. Vel. — Rukojměmi ujistiti, ubezpečiti, utvrditi. Vel. Rukojmím býti. Vel. — Ostatek pak vězňův něco na rukojmě a něco na čest a na víru puštěno jest. Otters. — Za rukojmě se postaviti. Vel.

Rukovati se koho = za koho ručiti. Kmotrové zaň slibují, jakoby se rukovali jeho. Štít.

Rum. V rum položiti chrám. Kom. Oheň tu věž rumem položil.

Rušiti co. Rušiti nález. Har. Přátelství rušiti. Jel. Rušiti závazek, připověď, míru manželskou, smlouvu. Kom. Rušiti pokoj obecný. Jel. Rušiti svou přísahu. Vel. Rušiti mlčení, spaní. Jel.

Různice. Různici stropiti, zbuditi. Vel. Různice rozsívati. Háj. — Různicem a nevolem konec učiniti. Vel. — Za dlouhý čas o ouřady a správu mezi Pány radními aneb šlechtici a obcí rozličné a divné různice, nevole a nesnáze se zbíhaly. Vel. — Naposledy o ty všecky různice se mluvili a smířili. Vel.

Různo. Všecko všudy různo leze a padá = na mizinu jde. Vel. Každý se domníval, že se země různo trhá, a hvězdy s nebe padají. Vel. Rozdělili je na různo. Br. Na různo téci, auseinander fliessen. Vel.

Ř.

Řád. Zástup lidí obecného řádu = stavu. Br. Nízkého řádu člověk, von niedrigem Rang. Br. — Řád udělati = pořádek. Vel. Řád zachovávati. Pěkný řád zachovávají v rozbíjení stanů. Vrat. Řád udělati, ustanoviti, nařiditi, zříditi = právo. Vel. Vzíti na se nějaký řád. Aby na se vzali řád a řeholu sv. Benedikta. Háj. Bůh začav od Krista, takový řád ke všechněm synům svým zachovává = obyčej. Vel. — Kteříž se obecným během a řádem přirození od boha nařízeným dějí. Br. Trojánští jsouce svým řádem (acie) zřízeni, rychle se s nimi svěží, i nastal boj. Let. Troj. Řádové církevní, kirchliche Ceremonien. Vel. Řád a právo, Satzung, Recht. Vel. Řád zemský, Staatsverfassung. Kom. Řád a obyčej při soudu. Všeh. — Mimo řád a právo. Vel. Což jest proti řádu a právu. Vel. Proti řádu a právu s někým zacházeti. Vel. — Všechno slušně a podlé řádu se děje. Br. — Ten a takový skutek jest proti

starobylým řádům a zvyklostem, gegen alles Herkommen und alle Ordnung. Sych. Phr. V řád uvésti, postaviti. Vel. Všecky věci při boží službě v řád uvedl. Br. V řádu státi. Slonové a jízdní již v svém řádu stáli, in Schlachtordnung. Br. Držeti lid v řádu, in Zucht halten. Kom. — Já jsem to učinil vedle řádu našeho a žádosti jeho. Svěd.

Řeč. Řeč ho pominula = nemůže mluviti. Vel. Ta řeč se na jiný rozum vztahuje. Sych. Phr. — Okliky řeči, okolky, zápolí, okolkování, okorování řeči. Vel. Užívati řeči řecké. Vel. Ať řeči ukrátím, nedloužím, neprodlužuji. Vel. Dlouhých řečí plodí až mrzko, plaudert was zusammen. Sych. Phr. — Řeč vynésti. Vel. Řeč někomu přetrhnouti. Vel. Mnoho řečí nadělati. Vel. Marnou daremní řeč mluviti. Vel. Řeč o něčem pozdvihnouti. Štít. Ať mnoho řeči nešířím. Koc. Ona více své řeči rozšiřovala, a na svém neustavně stála. Solf. Kterýž řeč vynášel ozdobně. Br. Ne tak ozdobuješ a pěkně stavíš řeči. Br. Titěrně svou řeč lemujete, ihr kleidet eure Rede sonderbar ein. Sych. Phr. Řeč činiti, učiniti. Řečník činí řeč podlé řečnického umění. Kom. Řeč k lidu učiniti. Vel. Řeč dokonati, zavříti. Kom. Řeč krásně postaviti. Vel. Jak ozdobně a řemeslně svou řeč postavil. Br. Dám těm řečem u sebe místa, ich lasse diess Gerede gelten. Sych. Phr. — Výslovnou řečí počal mluviti. Solf. Drbnul ho řečí svou, er gab ihm mit der Zunge einen Hieb. Jung. Mitridates dvamecítmerou řeči mluviti uměl. Har. Ať daleko řečí neobcházím. Vel. — Přístup k řečí, exordium. Kom. — Není nic od řečí, er ist nicht gesprächig. Us. — V řeč někomu vpadnouti, vskočiti, vskakovati. Vel. Pakli mi v řeč vskákati budete, škodu z toho vezmete. Flav. Hojný v řeči. Vel. Sám v své řeči se stíhá, er schlägt sich mit eigenen Worten. Sych. Phr. Přijíti v řeč. Vel. V řeč a pokřik uvésti. Vel. — Z

řeči do této překládati, tlumočiti. Vel. Vykládají z jedné řeči do druhé. Br.

Řemen. Do řemenů vzíti = do vazby. Vel.

Řemeslo. Řemeslo vésti, činiti. Štít. Řemeslo provozovati. Jung. — Dáti se na řemeslo. Us. Dali jsme chlapce na řemeslo. Sych. Phr.

Řetěz. Do řetězů vzíti, dáti. Vel. — Na řetěz ukovati. Vel. — Řetězy svázati. Vel.

Říditi co. Říditi hospodářství, dům. Vel. Království říditi. Vel. Soud říditi, praeesse judicio. Vel. Říditi svůj ouřad, svou povinnost. Vel. Všecky potřeby říditi, besorgen. Har. — **Říditi se čím, kým.** Kůň okrocen bývá, aby se jezdcem řídil. Kom. Lidé povinni jsou zákonem božím se říditi. Jung. Říditi se domněním, vom Wahn regiert werden. Kom. — **Říditi k čemu.** K tomu nstanovujeme, a řídíme, aby. Otters. Kterýž k úřadu řízen byl, ordinirt. Br. — **Říditi o kom, o čem.** O svém statku, zboží, a jmění, o manželce a dětech říditi = kšaftovati. Vel. — **Říditi se po někom** = podlé něho. Vel.

S.

S, předl. 1. S gen. S hradu je metali. Dal. Se zdi proti zástupům Římským bojoval. Flav. Skočil s vysoka. Štít. Lid sestupuje s vrchu hor. Br. Doufání své s boha přenesli na člověka. Br. Uchýlil jsi se s cesty přede mnou. Br. S zemského soudu jinam aneb na jiný soud žádného odvolání dalšího nezůstává. Všeh. S předu, s zadu. S neděle bude sv. Bartoloměje. Jung. — **2. S akkus.** S píď dlouhý, eine Spanne lang. Us. S hrst, handvoll. Lépe míti s hrst moci, nežli práva s pytel. Prov. S několik vozů. Har. S potřebu, so viel als man braucht. Sotva s mou potřebu peněz

mám. Har. Císař mu dal sukna s sukni, a kmentu s košili. Vel. Na ten rybník právě tokem s dobré kolo šlo vody. Svěd. Toho sukna mi s plášť zbývá. St skl. A tak nebylo v městě vody ani s jeden den. Vel. — Máte s ně dosti moci. Solf. Jakoby Peršané neměli s ně moci dosti. Vel. Měls s ně síly, moci. Lom. Když s něho býti nemůžeš, pomohu já tobě = přemoci jej. Svěd. Já přišel k němu, zdvihal jsem ho, nemohl jsem s něj býti ani se ho doptati, kdo jest. Svěd. Kdo s koho můž býti, ten toho pán a právo. Br. S tebe jest nás dosti, dir sind wir schon gewachsen. Sych. Phr. Slovo s to, ein Wort ein Mann. Jung. Seč býti mohu, was ich im Stande bin. Vel. — **3. S instr.** I tehdy osiřela s dětmi svými a sama pátá. Svěd. S bratrem spolky v kupectví měl. Svěd. K břehu s lodí přistavil. Vel. Čepec hedbavný s zlatými oky u něho jsme našli. Svěd. Dívka s modrýma očima. Vel. Vyšel na ně sám druhý s tesákem Svěd. S hřmotem a hněvem kopá kůň zemi. Br. I žalovala mi toho s pláčem. Svěd. S těžkem. Vel. Dálo se to s ublížením svědomí a potupou boží. Vel. S velikou naší radostí a kratochvílí nás propustil. Har. Umřel s velikou žalostí poddaných. Vel. Královal s velikou pochvalou a s obecným dobrým říše. Vel. Jest to zanedbáno s obecní škodou národu. Vel. Dálo to s mým lepším zu meinem Besten. Cyr. S svým zlým o to zvěděli, zu ihrem Schaden. Cyr. Jest mi to s podivením, že se tobě křivda děje. Svěd. S volí otce svého dosedl na knížetství. Vel. Sjednáš-li řeč s skutkem, po tvé radě postoupím. Pass. Každý z nás mělby raději s pravdou odsouzen býti, nežli by s křivdou obdržel soud. Štít. I s svým věkem a s šedinami blázen jest. Svěd. S tím se vším na nic přijde. Br.

Saditi koho neb co. Vinař kmeny mladistvé sází. Kom. Kořeny národů pyšných vytrhává Pán, a ponížené

sadí na místa jejich. Br. Saditi konšele = ustanoviti. Kdyžby šel král na rathouz staroměstský konšelů sadit. Vel. Noví přísežníci když již sazeni budou a přísahu učiní. Brikc. Vrchnosti náleží takové soudce nařizovati a saditi. Vel. Peníze sázeti. Us. — **Saditi do čeho.** Sadil je do rady. Vel. Za nohy sázeti do klády. Vel. Saditi do vězení. Jung. — **Saditi na co.** Na ten úřad sázel, koho chtěl. Plác. Slova na vítr sází a svůj nerozum všem oznamuje. Všeh. Sázejí se na stolici. Kom. — **Saditi se o co,** wetten. Oč se sadíme, že ta sadba pojde. Sych. Phr. — **Saditi v co.** Zlatou korunu v základ sadil, zum Pfand. Vel. Život v šanc sázeti = v nebezpečenství. Kom. Nevěstky podvodné stud svůj v šanc sázejí. Kom. Sadí oba v měšec, jakž nejvýš požiti můž. Ctib. Nezamysl rozkázal se tu lidem v tom městě saditi, a domy stavěti, sich ansiedeln. Háj.

Sáhnouti, sáhati co. Ustalý rád pití sahá. St. skl. — **Sáhati do čeho.** Sahej rukou svou do putny. Br. Sáhati do svědomí. Us. — **Sáhnouti k čemu.** Sáhna rukou bratru k boku propověděl. Pass. K brani sáhnouti. Vel. Ty bys zas rád k svému sáhl, vladařství svého dosáhl. Kom. K hrdlu sáhnouti. Nechtě se nepřátelům poddati, sám sobě k hrdlu sáhl, hat sich entleibt. Sych. Phr. — **Sáhati na koho neb na co.** Že jest z omylu na osobu jeho saženo bylo. Vel. Na něho zlostně a jízlivě sáhali, griffen ihn an. Kom. Sáhnouti na dědictví. Vel. Na dobrou čest komu sahati. Vel. Na svědomí a úmysl jemu všetečně sahá. Br. — **Sáhati nad koho,** übertreffen. I žádný nad něho udatenstvím nesáhl jest. Let. Troj. — **Sáhnouti v co.** Povedu si stížnost na vás, že v právo naše sáháte. Sych. Phr. Ta skála sáhá dalece i široce v pole. Let. Troj.

Se, sebe. K sobě jíti = k rozumu zase přijíti. Vel. — V sobě se smáti = tajně. Vel.

Sebrati, sbírati co. Víno sbírati. Kom. Sbírati vojsko. Consules sami osobně válku vésti, lid válečný najímati, vojsko sbírati a nad nimi nejvyšší polní hejtmané býti musili. Vel. Lid, lid válečný sbírati. I je se lidi k sobě sbírati, chtě knížetství dobývati. Dal. Všecken svůj lid válečný v jedno sebral. Vel. Sílu sebrati. Sebral nepřítel sílu svou. Jel. Pole sbírati = vojsko. Jung. Sebrati myšlení svá. Kom. — **Sebrati se proti komu.** Sebravše se vojensky jedni proti druhým. Cyr. A často se proti nim sbírají a odění berou. Kon. Sbírati čelo proti komu, die Stirne falten. Kom. — **Sebrati se v co** = shromážditi se. Sebrati se v jedné vůle svornost. Let. Troj. Tu kdež dva neb tři sberou se ve jmeno jeho, u prostřed takových přebývá. Br.

Sečítati co. Aby sečetl hvězdy, můželi. Lom. Nelze činů jeho bohaprázdných sčísti. Sych. Phr. Sečetl mnoho kněh. Us. — **Sčítati něco na koho** = uvaliti. Sčítali vinu na křesťany. Vel. Věci lživé na mne nevinného sečtli. Br. Není toho při mně, což na mne sčítáte. Br. Že by více zlého v světě nastrojiti měli, toť se na ně neprávě sčítá. Vel.

Sedati s dat. = dařiti se. Nejisto, jak mu sedne. Kom. By se byli toho hned při počátku opovážili, nevíme komu by bylo sedlo, a kdo by na placu zůstal. Solf. Jestliže by má v tom žádost mi nesedla. Kon. — **Sedati s kým** = potýkati se. V rovném odění chtěl by s ním sedati. Výb. S tím já chci sedati a právem to ukázati. St. skl.

Seděti s instr. V Libici dvorem seděl. Dal. — **Seděti na čem.** Chceli on na stolici otce svého, to jest na Vyšehradě seděti, residiren. Háj. Na království seděti = panovati. Vel. Na právě, na soudě seděti = soud držeti. Vel. An sedí s svými vladykami na soudě a v radě. Háj.

Sejmouti, sníti co. Hlavu sníti = stíti. Vel. Hříchy sníti. Vel. — **Sníti se s kým,** heiraten. Raději se chci s sedlkou českou sníti, než císařovnu Němkyni míti. Dal. S manželkou jsi se sňal, s pokojem pak rozvedl. Jel. — **Sníti se v co.** Aby rovní se sněli u manželstvo. Štít.

Sekati co. Seno sekati. Vel. — **Sekati na někoho,** zuhauen. Šavlemi statečně na ně sekali. Vel.

Sen. Když připadá hluboký sen na lidi. Br. — Sna užívati. Vel. — Sen míti, sny viděti. Vel. Sny sníti. Br. Sen, kterýž se jemu zdál té noci. Háj. — Ode sna vstáti. Vel. — Ve snách viděti, spatřiti. Vel. — Ze sna se probuditi, probrati, protrhnouti, vyraziti, vytrhnouti. Vel. Ze sna procitnouti. Vrat.

Sepnouti co. Ruce spínali a pro bůh prosili. Vrat. Všecky pak spavše ruce k nebi, modlily se. Br. — **Spínati do čeho.** Spínati do pout. Kom. — **Spínati se na co.** Na vysoko se spínati = pyšněti. Se svým důstojenstvím na vysoko se nespínali. Br.

Sepříti se s kým, streiten. Sepřel se s ním o meze. Jung. S kterou stranou se jednou sepřeli, takoví na pouhém zdání nepřestanou. Vel.

Setříti se s kým = potkati se slovy neb bojem. Velmi tuze a silně s nimi se setřeli, tak že veliká bitva byla. Koc. Setříti se s jonáky. Cyr.

Seznati koho neb co. Koho seznali hodného, wen sie für würdig dessen erachteten. Kom. Pravdu seznati. Vel. I vy mne takového k sobě skutkem a pravdou seznáte. Br. — **Seznati co do koho.** Že jest toho seznáno do něho, že otce haněním dotýkal. Jel. — **Seznati co na kom.** Nic na ní toho seznati nemohl. Vel. — **Seznati s inf.** A tak sami se býti hodné ošklivosti seznají. Br.

Seznání, Einsicht, Befund, Aussage. Host žaloval, že za 32 kop grošů pražských víno prodal, měštěnín

řekl že za 22 kop, a oba dva se na seznání soukupa táhli, beide beriefen sich auf die Aussage des Unterkäufers. Brik. — **Na seznání,** der Einsicht nach. A jest bezpochyby na jich samých (Římanů) seznání jazyk řecký lahodnější, ozdobnější i na slova bohatší. Všeh.

Sháněti, sehnati co. Mnoho bohatství, statku, peněz, zboží sehnati. Vel. Sháněti nečistotu při rozpouštění kovů, abtreiben, abschäumen. Jung. Sháněti pěnu s vroucího masa. Jung. — **Sháněti se po kom** = honiti koho; sháněti se po čem = hledati čeho. Sháněl se po nepravých. Br. Shánějí se po něm všude vojáci. Us. Shánějí se po zboží. Dob. — **Sháněti se s kým** = honiti ho. Zabivše původa různic, aby se s jinými nesháněli, a nemordovali jich. Br. Tak se s tím městem seženu, jako se pastýři s ukrutným lvem, když by jim škodu učinil, shánějí. Br. — **Sháněti se za kým.** Za nepřátely se sháněli. Br. Za námi s pohrůžkami, s metlou, holí, mečem, ohněm se shání. Kom. Jeden tak se dlouho za jedním kamzíkem sháněl, že jako oslepený zapálenou žádostí po něm vždy na horu leza hleděl. Har.

Shladiti co. Shladiti hřích, die Sünde tilgen. Vel. Shladiti hříchy dobrotou. Jel. Shladiti uhanění. Let. Troj. Shladiti město = zahubiti. Jung.

Shledati. Shledáno to jest, es ist erwiesen. Jel. Shledáno jest pravé, verum deprehensum. Jel. — **Shledati, shledávati co.** Řečník spůsoby mluvení rozličné shledává, k výmluvnosti řeč cvičí. Kom. Shledal jsem věrnost jeho. Har. — **Shledati na koho co.** Jestliže by se pak někam jinam odebral a podtají toho něčeho se dopustil, potom to na něj shledáno bylo, má od mlynářův podlé spravedlivého uvážení ztrestán býti. Prvk. — **Shledati se s kým.** Král osobně se s ním shledal. Har. Tu v Ostřehomě shledal jsem se

s strýcem svým. Vrat. — **Shledánu býti v čem.** V hříchu shledán. Jung. Věc v pouhé pravdy jistotě shledána. Let. Troj. — **Shledánu býti za co.** Někdo mlčelivý jsa, za moudrého shledán bývá. Br. — **Shledati s inf.** Shledán jest původ toho býti. Kom. Přemýšleje, kterak bych i já knihy předešle vydané na světlo vynášel, shledal jsem býti mezi jinými potřebnou knihu: Politiam historicam. Vel.

Shověti komu. Dlouho shovívá Pán lidem. Br. Vrahům jste shověli, ale onić vám shověti nebudou. Let. Troj.

Shrnouti se. Veliké množství se shrnulo. Har. — **Shrnouti se ku komu** = útočiště vzíti. Vel. — **Shrnouti se na koho neb na co.** Všecka neštěstí, bídy a těžkosti se na mne shrnuly. Vel. Všecko se to na mou hlavu shrnulo. Cyr. — **Shrnouti se pod čím.** Pod jejichž by se ochranou jako pod křídly shrnouti a skrýti mohli. Vel.

Shromážditi se v co. Tu se v jisté místo k tomu dožádané shromáždí a v prsy se bijí a tvář ukálejí. Har.

Schápati, schopiti co. Schápali kamení, aby házeli na něj. Kom. Jest čas hodný i vzácný, abychom proti nepřátelům braň i odění schopili. Let. Troj.

Schylovati se k čemu. Schyluje se k bouřce. Sych. Phr. To se k zkáze království jeho schyluje. Cyr. Že se s námi k smrti schyluje. Kom.

Sjednati koho neb co. Sjednati odporníky = smířiti. Vel. Sjednal si nové šaty = opatřil. Us. — **Sjednati se s kým neb co s čím.** Sám se s sebou nesjednávati = nesrovnávati. Vel. Přirozenost člověka podlé těla jest strasti poddaná, a sjednává se s zvěří a s dobytkem. Pass. Tak že by se nemohlo i jednou stranou sjednati s svatým písmem. Štít. — **Sjednati se v co.** Sjednali se v jednu vůli. Jel.

Sjezd. Sjezd nepřátelský, feindl. Angriff. Jel. Činiti

sjezdy. A hned potom počaly s toho hradu časté sjezdy činiti, a muže mordovati. Háj.

Sjíti, schoditi, scházeti. Žeby se taková věc nikoli sjíti nemohla = státi se. Háj. Tu se bitva sešla. Háj. Manželství to se sjíti nemohlo. Pláč. — **Sjíti s dat.** Což páchali, aby jim sešlo bez pomsty = prominuto bylo. Let. Troj. — **Sjíti kým, čím.** Kdo čím zachází, tím také schází. Prov. Sejíti věkem. Vel. Již velice věkem schazí. Jung. Že se pak to Davidovi nevšelijak dařilo, to nesešlo jeho výborným úmyslem, ale jejich zlým a převráceným srdcem, a tak vinou jejich = stalo se. Br. Nebo bych rád své povinnosti dosti činil, tak aby mnou nescházelo. Br. Že jeho nedbalstvím schází, poněvadž těžkostí přibývá. Br. Pilností mé osoby nic sjíti nemá, an meinem Fleisse soll es nicht fehlen. Sych. Phr. Mnouť jest to nikdá nesešlo, aniž se mou vůlí stalo = na mně nebyla vina. Vel. — **Sjíti na kom, na čem.** Věrnýť jest, jenžť jest to slíbil, věrněť splní; nikakéžť na něm nesejde, nesejdeliť na nás. Štít. Nic ti na tom nesejde, du hast nichts davon. Us. — **Sjíti, scházeti od čeho.** Od meče sníti. Co-li jest pomohlo Alexandrovi, že jest věděl, jakž praví o něm, že mu jest nelze od meče sníti. Štít. — **Sjíti s čeho** = nestati se. S trhu sešlo. Vel. S toho obyčeje sešlo. Vel. — **Scházeti v čem.** Což jí jest v letech scházelo, to jest v ní moudrost nahradila. Pass.

Síla. Síly nabyti. Vel. — Zase k sobě a k síle své přijíti. Vel. — V sílu růsti, v sílu jíti. Vel. V sílu a v muže roste. Vel.

Skoupiti sobě = lakoměti. Hrubě sobě skoupiti. Vel. — **Skoupiti se s čím.** Lidé, kteříž se s svými dary skoupí. Br. Ona se s svým neskoupí. Kom. — **Skoupiti v čem.** Kde se neskoupí v chlebě. Br.

Skrotiti co. Skrocovati hrdost. Jel. Skrotiti smích. Vel.

Skrotiti hlad. Vel. — **Skrotiti od čeho.** Skrotiti někoho od hříchův. Vel. Skrocovati se od smíchu. Vel.

Skrze, předl. s akk. **1. O místě.** Šli skrze husté lesy přes veliké hory. Háj. A on skrze krám metl, co by jej vítr vzal. Svěd. Voda se probrala skrze hráz. Jung. Proplavil se šťastně skrze ty skály. Jung. Hleděti skrz brejle. Kom. Skrz okno, skrze sklo hleděti. Us. — **2.** = **durch, mittelst, mit Hilfe.** V člověku a skrze něho přichází nám hříchův odpuštění. Pass. Král Moravský skrze rychlé posly o tom, co se v Čechách děje, uslyšel. Háj. Od Hospodina bylo to přikázáno skrze proroky. Br. Počátek mluvení a jednání sám skrze svou osobu učinil. Háj. Všeliké měření děje se skrze tříhranník. Kom. Bůh se zjevuje i skrze přirozené i skrze zvláštní milosti. Br. Kristus zvítězil skrze kříž. Nechť nepřicházejí skrze mne k hanbě. Br. — **3. K vytknutí příčiny.** Škody nemalé staly se lidem skrze rozvodnění Vltavy. Vel. Skrze to mám od něho nelibost. Svěd. Zapálilo se od kováře skrze nešetrnost. Vel. Skrze ten hlad a mor veliká se v té zemi škoda stala. Háj. — **4. O věci, jíž se přisahajíce dovoláváme.** Přisahámť tobě skrze tvou velikou moc, že se od tebe nikdy neodloučím. Pass. Přisahám já dnes skrze meč můj, kterýž teď v mých rukou držím. Háj. — **Na skrze** = durchaus. Jeho laskavého srdce jsem sobě na skrze povědom. Kom. Skrz na skrz, ganz und gar.

Skutek. Hanebného skutku se dočiniti, dopustiti. Vel. — Zlý skutek spáchati. Vel. Skutky činiti. Skutky kteréž v při naší činiti budeme. Let. Troj. Skutek s řečí, a řeč s skutkem srovnati. Vel. — Dovésti skutkem. Vel. Skutkem prokázati, naplniti. Vel. A to také skutkem vykonali. Vel. — Poručenou sobě věc k skutku přivésti. Vel. — Při skutku postihnouti,

vzíti. Vel. — V skutku a v pravdě. Vel. — Vyznávám se z toho skutku, ich bekenne mich zu dieser That. Sych. Phr. Krvavá vůle za skutek vraždy byla vážena. Sych. Phr.

Sláva. Slávu získati. Vel. — Po cti a slávě dychtiti, jíti. Vel. — V slávě kvísti, gloria florere. Vel. U veliké poctivosti a slávě býti. Vel. — Z veliké cti a slávy spadnouti, vypadnouti. Vel.

Slehnouti koho, beschlafen. Svou matku vlastní sléhal. Vel. — **Slehnouti kým** = poroditi. Královna synem slehla. Plác. Potom slehla jsem synem. Svěd. — **Sléhati se s kým.** Ruben jest sléhal se s svou macechou. Bibl. S Dafnou (Jupiter) v způsobě vaječné se sléhal. Let. Troj.

Slib. Slib učiniti, slib slíbiti, slib na se přijíti. Vel. Slib splniti, vyplniti, naplniti. Vel. Slib držeti. Vel. Slib vykonati. Us. Slib svůj vyvaditi, promissum exsolvere. Vel. Slib rušiti, zrušiti. Jung. Slib míti. Slib měl, tím se troštoval, es wurde ihm versprochen. Kom. — Slibu dosti učiniti. Vel. — Pominouti slibu. Vel. Víry, slibu nezdržeti. Vel. — Slibem se zavázali. Vel. — Na veliké sliby a zakázky město odevzdali. Har. — Neodstupovati od slibu. Vel. Proti slibu učiniti. Vel. — Nestáti v slibu. Vel. — Propustiti z slibu manželského. Vel. Voják z slibu a závazku se rozpouští. Kom.

Slíbiti co. Poddanost, člověčenství slíbiti. Vel. Slibuji sobě tam potěchu. Kom. — **Slibovati za koho za co.** A jest za tebe netřeba slibovati. Svěd. Slíbíšli za druhého, dej své. Vel. Za dobrotu lodí sliboval. Har. Jest-li že dva dlužníci slíbí kterému věřiteli za kteraký dluh společně neb nerozdílnou rukou. Br.

Slíbiti se komu = zalíbiti se. V mé moci není všechněm se slíbiti. Vel.

Slitovati se. Slituje se mi čeho. Knížeti slitovalo

se té bídy švagra jeho. Vel. Když hleděl na zástupy, slitovalo se mu jich, že byli tak opuštěni. Br. Slitovalo se toho Antigonu až do hněvu. Plác. — **Slituje se mi nad čím, neb slituji se nad čím.** Kterémuž se nad tak velikým soužením toho lidu slitovalo. Koc. K těm slovům ten jistý pán Ctirad milosrdenstvím slitovav se nad ní, ssedl jest dolův. Pulk.

Slouditi koho = svésti. Sloudil také Sigmund markrabí Prokopa mladého strýce svého z Bezděži. Vel. Dali se penězům a darům slouditi a svésti, aby je (pře) proti pořádu práva protahovali. Vel.

Slouti. Místo, v kterém se holubi chovají, holubinec slove. Kom. — **Slouti čím.** Jest v pravdě tím, čímž slove. Br. — **Slouti od koho,** genannt werden. Nedbala slouti od lidí mezi ženami požehnanou. Štít.

Sloužiti komu, čemu. Sloužiti žádostem. Vel. Líbostem těla sloužiti. Vel. Bezbožným štěstí slouží. Br. Věk mu slouží. Us. — **Sloužiti co.** Kněz mši svatou slouží. Kom. — **Sloužiti čím.** Ten službou v dvoře sloužil. Dal. Svátostí velebnou pod obojí sloužiti. Jung. — **Sloužiti k čemu.** Sloužiti k stolu. Vel. Čas k tomu slouží, ist günstig. Vel. Bezbožné tresce, a ku pokání pohrůžkami i sliby božími jim slouží. Br. Domýšlel ty věci, kteréž by sloužily ku pokoji města i lidu. Flav. Velmi vlastního a k věci sloužícího podobenství užil. Br. — **Sloužiti na čem.** Pakli jest na milosti sloužila; na tom dosti měj, což jí dáno. Br. — **Sloužiti z čeho,** für etwas dienen. Každý den z chleba sloužil. Dal.

Slovo. Slovo dělá muže. Us. Slovo s to! ein Wort, ein Mann! Královská slova nazpátek jíti nemají. Prov. To slovo jest o něm, že jest milosrdný = pověst. Solf. — Podáváte nám velmi uštipných slov. Sych. Phr. Mnohých slov užívati. Vel. Slov pěkných, lahodných, líbezných, dobrých podávati. Vel. Slov svých skutkem

potvrditi. Vel. — Dosti činiti svým slovům. Vel. — Slova pyšná mluviti. Vel. Dávati hrdá slova. Vel. Uchopili slova jeho z úst. Vel. Slova na vítr sází. Všeh. Dobré slovo dáti. Us. Slovo své držeti. Us. Slova s pravdou sjednati. Vel. Slovo míti. Dobré slovo mezi lidmi míti. Vel. Chválu a dobré slovo u lidí míti. Vel. Ode všech lidí dobrých dobré slovo má. Apol. Od mnohých to slovo a pochvalu měl, že jest mírný. Kom. — Přísně slovy domlouvati, slovy trestati, slovy dotýkati; slovy hořkými, tvrdými, štiplavými, přísnými i na někoho se utíkati. Vel. Dotírá na nás jizlivými slovy. Sych. Phr. Pěknými slovy nakloniti, ohnouti Vel. Namluvil ho pěknými slovy. Sych. Phr. Slovem; jedním slovem; krátkými slovy. Vel. Nechť jedním slovem všecko obsáhnu, povím, zavru. Vel. Slovem neb slovy něčími mluviti = jeho jménem. Jejichž slovy tu mluví. Br. Pozdravte ho slovem mým přátelsky. Br. Aby se skutek s slovy srovnal. Vel. — Do slova. Zač to dáte do slova. Us. — K rozkazu a slovu státi, mandata facere. Vel. Nemohu přijíti k slovu. Us. — Na slovo vzatu býti = berühmt sein. Vel. A tu v té bitvě Žižka nejprvé na slovo vzat. Vel. Na veliké a znamenité slovo vzatu býti. Vel. Na zlé slovo vzatu býti, üblen Ruf haben. Vel. — Slovo od slova, wörtlich. On to slovo od slova vypsal. Vel. — Ať v krátkých slovech oznámím, nechť v jednom slově zavru. Vel. Krátkým býti v slovích. Vel. V nejkratších slovích přímluvu svou zavřel. Vel. Řeč v tato slova začal. Kom. V slovích přednésti. Vel. V sprostných a upřímných slovích přednésti, oznámiti. Vel. V slovu svém státi. Stojíte v tom slově? Us. — Slovo z slova, rozum z rozumu vykládají. Všeh. Za slovo lapati někoho. Sych. Phr. Někoho za slovo držeti, vzíti, bráti, chytiti. Jung.

Složiti, skládati co. List skládati. Vel. Složiti plátna

lodní, die Segel einziehen. Let. Troj. Stany složiti. Stany tiše rozbili, i zase ráno složili. Vrat. Knihy složiti. Vel. Vydal se na skládání knih, er widmete sich der Schriftstellerei. Sych. Phr. Písně, básně skládati. Us. Složiti verše, rytmy. Vel. Skládati rozumné řeči. Let. Troj. Život složiti. Vel. Hrdlo pro vlast složiti, fürs Vaterland sterben. Kom. Kosti své složiti, Pulk. Starodávní obyčej složil = zrušil. Koc. Zradu skládati. Otters. Skládati úklady o někom. Jel. Dluh složiti. Sych. Phr. Základ složiti, Pfand geben Vel. Rok složiti někomu, den Termin bestimmen. Jung. Že byli sobě sněm složili v Penárium. Solf. Mysl složenou míti. Kdož tak složenou mysl má, ten přihoď mu se co přihoď, ani samého sebe za bídného nepoloží, ani na své neštěstí s domluvou na boha naříkati nebude, wessen Gemüth so beschaffen ist. Vel. Tak zajisté křesťansky složen a přihotoven býti má, aby atd. Vel. — **Složiti s předl. na.** Těla jejich na hromadu skladl. Flav. Tehdy král na českou se zemi složil, přijed do Čech, před horu se položil. Dal. — **Složiti s předl. s.** Složiti ženu s mužem, beilegen. Vedle obyčeje královského s ním ji složil. Vel. Aby panen porušovati nedopouštěli, leč s muži řádně složeny budou. Koc. Složiti s sebe práci, péči. Jung. Stud, bázeň, strach složiti. Vel. Skládati s sebe ouřad. Vel. S ouřadu koho složiti. Jung. S úřadu složil ho a ssadil. Plác. S všech úřadů složen byl. Vrat. S cesty složiti, aus dem Wege schaffen, räumen. Vel. Všecky překážky s cesty jim složí. Br. Z cesty skládati a uklízeti lidí. Plác. — **Složiti v koho, v co; v kom neb v čem.** V mysli složený = pokojný. Vel. Podobenství v mysli sobě složiti. Vel. V paměti složiti. Vel. V nás bůh složil rozumnost. Kom. Tyto knížky před oči vezmouce v myslích je složte. Vel. Cokoli uslyšíš, to sobě hned bedlivě v pamět slož. Kom.

Skládám v tom naději, lásku. Jel. Doufání své v někom skládati. Br. To v nich složeno nebylo, cos hledal, war nicht in ihrem Vermögen. Kom. Skládám v tomto kaménku můj celý statek. Jel. To, což se mu v mozku jeho složilo, vykonati chtěl. Br. — **Složiti co u koho.** Složiti u sebe. Jung. Složiti dohrodiní u člověka nevděčného. Vel.

Slušeti komu. Rovný sluší rovnému. Vel. Tak, jakž sluší ženám. Br. Tak i já, což mně sluší, učiním. Br. Svornost, kteráž mi sluší. Eus. — **Slušeti do čeho.** Vystupte vy ven, kdo do rady neslušíte. Ctib. — **Slušeti k čemu, k komu** = patřiti, přináležeti. Všecky pře, které k tomu soudu slušejí, soudí. Všeh. Aby mohli s sebou užitečně pomlouvati o tom, což k spasení sluší. Štít. Jako by oni svými činy k věčnému slušeli zatracení. Štít. Neb když postupují kostel hrdostí, k ďábluť slušejí. Štít. Připraví, což sluší k hradu, Baumaterialien. Dal. Ujímajíc sobě leccos, ješto sluší k chvále světské. Han. Výb. — **Slušeti na koho.** Na vás sluší bojovati podlé boha boj spravedlný. Štít. Ctí, jenžto jen na boha sluší. Štít. Na moudré lidi nesluší věřiti marnostem. Let. Troj. Nečiniti, což na koho sluší. Vel. — **Slušeti pod koho, pod co.** Ať tvoji pod mou moc slušejí. Leg. Sama ctnost v smrtedlných věcech jest, kteráž pod štěstí nesluší. Mudr. A také nezdálo se jim slušeti pod Rokycanu. Han. Výb.

Služba. Služby boží hleděti. Vel. Služby se odsloužiti. Vel. Služby bedlivý a pilný. Vel. Služby sprostiti, osvoboditi, svobodného učiniti. Vel. — Službám božím obcovati = podíl míti. Kdož chce službám a služebnostem Páně spasitedlně obcovati. Br. — Službu příjemnou, vděčnou a vzácnou komu udělati, učiniti. Vel. Službu činiti, prokázati. Vel. Mnohé služby činiti. Vel. Službu za službu učiniti. Vel. V podpisech a nadpisech listů kladou se tyto fráse: Služby

své hotové a volné vzkazuji. Eus. Službu svou vzkazuji Vašim Milostem. Cyr. Manželka má Vašnosti své nestatečné služby vzkazuje. Žer. — U někoho službu přijmouti. Jung. Službu vypověděti. Vel. Služby boží vykonávati. Vel. Kníže Vácslav počal domy boží rozmnožovati a službu boží slavnou vésti. Háj. Službu zastávati. Jung. Službu králi činilo mečem rytířstvo. Vel. Poslední službu vykonati, činiti. Vel. Službu pohřební činili císaři. Vel. — Službou a povinností zavázanu býti. Vel. Službou se propůjčiti. Vel. — Do služby se dostati. Us. Do služby jíti, se dáti. Jung. — Jsemť k službě zavázán. Vel. K službě volný, povolný, hotový. Vel. K službám se propůjčiti. S nechutí se nám ten nevlídník k službám propůjčil. Sych. Phr. — Na službu někomu hleděti = sloužiti. Na službu hleděti pánům. Vel. Aby mladému pánu na službu hleděl a při něm ustavičně zůstával. Plác. Na službě býti. Jel. Bojovník, kterýž mnoho na službách býval. Vel. Postaviti se na službu, seine Aufwartung machen. Jung. Rád bych se k V. M. na službu postavil. Žer. — Při službách božích býti. Vel. — V službu podrobiti. Vel. V službě se propůjčiti. Vel. V službě býti. Jung. — Ze služby se dostati. Pro krádež dostal se ze služby. Sych. Phr. Ze služby někoho dáti. Jung.

Služebnost, Dienst, Dienstbarkeit. V služebnosti býti. Jsa ty v té služebnosti božské, byl's nás všech velikým nepřítelem. Solf. V služebnost podrobiti, uvésti. Vel. — Z služebnosti vysvoboditi, vytáhnouti, se vytáhnouti. Vel.

Slyšeti koho, co. Slyší dusot koní a hlahol lidu. Vrat. Hlas naříkání slyšeti. Br. Kázal císař jmenovitý den provolati, že chce sám na soudě seděti, sirotky a vdovy slyšeti. Háj. — **Slyšeti o čem.** O čemž lidé

nikdy neslýchali. Vel. — **Slyšeti s předl. v.** Slyším v své uši. Háj. Jakž jste slyšeli v své uši. Br.

Slza. Slzy prolévati, cediti. Us. Slzy vylévati. Vel. Tys pak při smrti tří manželek svých ani jedné slzy neumořil. Vel. — Všem se nám oči slzami zalily. Sych. Phr. — Zdržeti se od slzí. Vel. Nemohu se od slzí zdržeti. Vel. — Slze ho polily. Dob.

Smáti se čemu, komu. Směje se jemu. Br. Smál se té jeho žádosti. Flav. — V sobě se smáti = tajně. Br.

Směniti co v co. Pravdu v lež směňují. Br. Planí fíkové podťati jsou, ale my to v cedry směníme. Br. — **Směniti co za co.** Život za smrt směniti. Vel. Nikoli nesměňuj přítele za věc, na níž nemnoho záleží. Br.

Smésti, smítati koho, co. Smítati uzdu poslušnosti, abwerfen. Aesp. Tyran tyrana smítá, dejicit. Jel Smítá důvody jejich, widerlegt. Br. Smítati nářky. Vel. — **Smítati koho s čeho.** Někoho s koně oštípem smítati. Háj. S ouřadu smítati koho. Eus. Nebo jiné toliko s ouřadu smetal = složil. Br.

Smích. Smích udělati. Vel. Smích strhnouti, stropiti. Jung. Zatajiti, skrotiti smích; zadržeti v sobě smích. Vel. Smích sobě z někoho dělati; smích z někoho míti. Vel. Smích sobě z nich strojili. Kom. Z jakých příčin js mne sem povolala, aby ze mne smích učinila. Háj. Učinil námi všemu světu smích. Sych. Phr. Smích kým pobíjeti, váleti = tropiti. Štít. — Dáti se do smíchu. Us. Není mi do smíchu. Us. — Toť jest k smíchu. Us. Obr k strachu jest, človíček a trpaslík k smíchu. Kom. — V smích obrátiti. Sen i řeč knížete svého v smích obrátili. Háj. Tu oni opět v smíchy. Kom.

Smlouva. Smlouvu učiniti, udělati. Vel. Ale že s nimi bůh smlouvu učiniti ráčil, v níž i oni zavříni byli. Br. Smlouvu s kým utvrditi. Flav. Smlouvu někomu zdr-

žeti. Br. Ale z nás asi okolo šedesáti s patronem jsme smlouvu napřed položenou měli. Preff. Smlouvu rušiti, zrušiti, protrhnouti, přestoupiti. Vel. — Smlouvě dosti nečiniti. Vel. — Smlouvou dáti. Smlouvou město dáno jim. Vel. Knížetství mu dobrovolně smlouvou postoupil. Vel. — K smlouvě přistoupiti, přikročiti, povoliti, k smlouvě se podati. Vel. — Proti smlouvě udělati, učiniti. Vel. — Býti v smlouvě. Senator věděti musil, s kým jest obec v jaké smlouvě aneb příměří. Vel. Žádali s ním vjíti v smlouvu. Flav. Nestáti v smlouvě. Vel.

Smlouvce, Schiedsrichter. Svoliti se na smlouvce. Vel. Na smlouvce se podati, jim svou při v moc dáti, a na nich přestati. Vel.

Smluviti koho neb co. Různice pokojiti a smlouvati, stillen. Plác. Odpor, nevoli, nesnáz mezi stranami smluviti. Vel. Smlouvati strany sobě odporné = smiřovati, vergleichen. Vel. — **Smluviti koho o co neb smluviti se o co.** Smluvil obojí Pražany o tu nevoli. Vel. Spolu se o to smluvili, sie haben es mit einander angelegt. Vel. O nevole přátelsky se smluvili. Vel. — **Smluviti koho neb se s kým.** A krále českého s Vratislavskými smluvili = smířili. Vel. S králem smluveni a smířeni jsou. Vel. Dal jim čeleď německou, s nimiž se smlouvati nemohli = rozuměti její řeči. Vel. — **Smluviti se proti komu,** sich wider Jemanden verbinden. Har.

Smrt. Smrt někomu učiniti. Štít. Smrt podstoupiti. Vel. Dluh smrti zaplatiti. Vel. Smrti strach od sebe pustiti. Har. Ortel smrti na koho vynésti. Vel. — Někoho smrti dochovati, doživiti. Jung. — Smrti poddaný, právu smrti podrobený. Vel. Smrti blízek býti. Jung. — Smrtí z toho světa sjíti, přirozenou smrtí zemříti, skonati, dokonati. Smrtí zahynouti. Vel. Smrtí zhasnouti. Vel. Smrtí zachvácenu býti. Háj.

Dluhem smrti povinný. Vel. Pokutou smrti trestati. Vel. Smrtí trestati. Vel. — Do smrti se najísti, nažrati, napracovati, nahladověti, nasmáti, sich zu Tode essen atd. Vel. — K smrti odsouditi. Vel. K smrti, k hodince smrti pracovati. Vel. Až téměř k smrti se strašiti. Jung. Až k smrti zsekati. Vel. — Na smrt poraniti, zraniti někoho. Har. Na smrti ležeti. Že kněz Cicada náhle zcepeněl, a druhý že na smrti leží. Apol. Na smrt někoho dáti. Dal. Na smrt odsouditi. Vel. — Život za smrt neb s smrtí směniti. Vel.

Smutek. Smutek míti. Vel. Smutek nésti. Vel. — Do smutku se strojiti. Jung. — V smutku býti. Vel. V smutku choditi. Jung.

Smysl. Smyslu zbaviti. Vel. Smyslu pozbyti. Vrat. — Míti smysl nějaký. Rádi bychom věděli, jaký ty smysl o trestání cizoložníků máš, Meinung. Br. Tento smysl slovům těm dávají. Br. Smysl opačný mají ta slova. Br. Všecka myšlení svá i vnitřní smysly k něčemu oddati. Vel. — Smyslem se neděliti. Vel. Pominouti se smyslem = zblázniti se. Vel. — Přijíti ku prvnějším smyslům. Vel. Ku předešlému smyslu zase se navrátiti = k rozumu opět přijíti. Vel. Pracuje o to, aby nás k svému smyslu potáhl. Sych. Phr. — Na svém smyslu státi. Obadva tuze na svém smyslu stojí. Vel. Resolucí přečtena byla na ten smysl. Apol. Tupý na smyslech. Vel. — Pod smysly padati, in die Sinne fallen. Jung. — Nebýti při zdravém smyslu. Vel. — Podlé mého smyslu. Vel. — V tom smyslu ještě byvše, že atd., hatten noch die Meinung. Br. Neděliti se v smyslu. Vel. Slova má v opačném smyslu beřete. Sych. Phr. Odpověděl mu v tento smysl. Flav. Řeč učinil v tento smysl. Sych. Phr. — Z rozumu, z smyslu vyraziti (koho) = zblázniti. Vel.

Smysliti, smýšleti co. To též smysliti. Vel. Všecky věci ty jest smyšloval, zřídil a zdělal. Ctib. — **Smý-**

šleti o co. Smýšleli o to, aby vztáhli ruce na krále. Br. Stále o to smýšlejí. Us. — **Smýšleti co o kom.** Co o neduzích a lékařstvích, totéž o právích a nařízeních obecných smysliti máme. Vel. Vysoce o sobě smysliti, smýšleti. Vel. — **Smýšleti s někým.** Smyslí se mnou totéž. Jel. Ne za jedno s druhým smysliti. Vel. S někým spolu smýšleti. Vel. Těmito se Argus pochloubal, že s ním smýšlejí, dass sie mit ihm halten. Koc. — Tomu na odpor smýšlím, ich bin der entgegengesetzten Meinung. Sych. Phr.

Smýšlení. Smýšlení jest o tobě, man meint von dir. Kom. — Míti nějaké smýšlení o kom. Že o tobě dobré smýšlení, a poněkud i zkušení mám. Br. Mějte o mně smýšlení, že vám tu knihu ctí a darem dávám. Sych. Phr. Aby o sobě toho smýšlení v lidech neplodili. Br. — V témž býti smýšlení a domnění. Vel.

Snadný komu. Každému jest snadný, willfährig, gefällig. Vel. — **Snadný k něčemu.** K zlámání snadný, leicht zu zerbrechen. Vel. Snadný k spojení. Vel. Snadný havran k učení, gelehrig. Jel. — **Snadný s infin.** Ne tak snadný učiniti. Vel.

Snažiti se k čemu. Aby se mohl každý tím raději učiti, a k svému jazyku se více snažiti. Dal. Přijímajíce povolnost, se k tomu snažovati chtíti ráčíme. Apol. — **Snažiti se na koho, na co.** Vší pilností snažme se na ně, a zbíme je všecky až do jednoho. Háj. My snažíme se na to, abychom ho vydali. Vel. Tři bratři a synové krále Priamovi naň se snažili, aby jej jali neb zabili. Let. Troj. — **Snažiti se o co.** O to se skutečně snažovati budou, aby atd. Vel. Pilně se o něco snažiti. Vel.

Snažnost, Mühe, Fleiss, studium. Snažnost na něco vynaložiti. Vel. Všecku svou snažnost, pilnost na bohatství vynakládati. Vel. Obrátil na to snažnost. Jel. Snažnost v nějaké věci přiložiti. Jung. — Vší snaž-

ností pracovati. Vel. K němuž bychom (k cíli) samému všemi snažnostmi svými směřovali, a k němu doběhnouti usilovali. Vel.

Snažný čeho. Ale kdož má ženu, snažen jest toho, což sluší k světu. Štít. Býti snažnu úřadu svého. Štít. — **Snažný k čemu.** K dobrým skutkům snažen jest. Ctib. Také k zproštění jich snažni byli. Výb.

Sněm. Sněm rozepsati, položiti, uložiti. Sněm rozepsal a položil do Vormsu. Vel. Nebylo lze ukládati sněmu v té krajině bez něho. Br. Sněm držeti, míti. Vel.

Snésti, snášeti co. Něco trpělivě snášeti, dobrou a pokojnou myslí snášeti. Vel. Křivdy rovnou myslí snášeti. Kom. Co na sněmích snešeno bylo, was beschlossen worden ist. Apol. Mnozí artikulové snešeni, a přednější tito. Vel. Počínají pomalu hlavy snášeti, die Köpfe zusammenstecken. Kom. — **Snésti se na čem,** übereinkommen, einwilligen, einig werden, übereinstimmen. Protož jsme se s stavy na tom snésti ráčili. Prvk. Nebo větší počet svědkův se na tom snáší. Prvk. Jestliže se na tom snesete. Br. Ne všickni se na tom, která by z nich nejlepší a nejužitečnější byla, snášejí. Vel. — **Snésti, snášeti se o co, o čem.** Přihodilo-li by se kdy, že by se měl soud odložiti, tehdy páni soudci mají se s těmi, kteříž se souditi mají, o to snésti. Prvk. Snesli jsme se o tom, že bychom jim hostinu strojiti dali. Har. Že jsou se o to snesli, a na tom zůstali, aby atd. Háj. — **Snésti při kom.** Při mně se snáší, ich bin mit mir darüber einig. V pravdě se to při nás snášelo, že jste nad tím menší stížnost nesli, než atd. Akt. Ferd. — **Snášeti se s kým, s čím.** Musíme se s lidmi snášeti. Prov. Výborně s štěstím se snášeti. Vel. — **Snésti u koho.** U mne se snáší, ich bin mit mir darüber einig. A protož u mne se snáší, aby ti rukojmové svobodní propuštěni byli. Vel. Nestorius,

jakž se u mne snáší, o spisech starých zhola nic nevěděl. Koc. — **Snésti v co, v čem.** Básně v hromadu snésti, sammeln. Aesp. V paměti snášeti = držeti. Vel. — **Snášeti s předl. za.** O to za jedno se snesli. Vel. Zdaliž půjdou dva spolu, leč by se za jedno snesli. Br. Za jednoho člověka se snesli, unanimiter convenerunt. Vel.

Snoubiti koho. A pro krásu snoubili ji mnozí muži = ucházeli se o ni. Výb. Snoubiti ji u otce nesměl. Dal — **Snoubiti koho komu.** K této jest vůle má manželská, snubte mi tuto. Ctib. Snoubiti pannu komu. Bibl. — **Snoubiti se s kým.** Jedna s jedním aby byli snoubeni a spojeni. Lom. Neměli s lidem božím se snubovati a přáteliti. Br.

Sobiti si co = přivlastňovati. Každý sobě, což může, sobí. Štít.

Soptiti co. Soptiti vzdory, krutost, Trotz, Muth äussern. Skok na skok po vrazích se hnali, ránu na ránu soptili krutou krutost. Rkp. Kr. — **Soptiti čím.** Lítými plameny soptiti. Let. Troj.

Soud. Muž velikého soudu. Kom. Hlubokého soudu muž hlásal slovo boží, ein tiefdenkender Mann. Sych. Phr. Na pořádné rozeznání soudu. Plác. — Míti zdravý soud, Beurtheilungskraft. Br. Soud vydati, Urtheil fällen. Štít. Soud vydati na koho. Na ty mrtvé ten věčný soudce má soud vydati, a odsoudí je k věčné smrti. Štít. Spěšný soud o čem vynášeti. Kom. Soud držeti. Vel. Soud říditi, judicio praeesse. Vel. Soud podstoupiti. Všeh. Soud podniknouti. Vel. Soud vyhráti, ztratiti. Us. Soud obdržeti. Každý nás měl by raději s pravdou odsouzen býti, nežli by s křivdou obdržel soud. Štít. Soud osaditi kým = soudce ustanoviti. Cyr. Pakli by týž pán takové popravy na svých gruntech neměl, tehdy má témuž zločinci hraničný soud hodnými a nepodezřelými osobami osa-

diti. Prvk. Soud zasednouti = souditi. Vel. Soud souditi. Pán poslední a hrozný soud souditi bude. Preff. Soud vysedati. Aby se k rozkázání pana hejtmana ke dni jim oznámenému do Olomouce a do Brna sešli a tu i tam v klášteře u sv. Michala na soud zasedli a jej vysedali, pokudž by se nevzdal. Prvk. — Soudem svého dobývati. Vel. Soudem přivlastniti. Vel. Soudem přemoženu býti. Vel. Do soudu se dáti. Vel. — K soudu pohnati. Vel. K soudu nebo před soud připraviti. Vel. K soudům někoho potahovati. Solf. K soudu státi, bei Gericht erscheinen. Všeh. — Na soudu seděti, zu Gericht sitzen. Vel. Při s někým na soudu míti. Vel. Na soudu ztratiti. Vel. — Podlé mého soudu. Vel. — Před soudem s někým míti činiti. Vel. Oč lidé před soudem činiti mají. Vel. — V soud zasednouti. Král s pány a vládyky v soud jsou zasedli. Všeh. V soud vejdu s tebou. Kom. V soudy se dáti. Sych. Phr. — Ze soudu býti. Kdyby chtěl toho souditi, ješto není z jeho soudu, gehört nicht unter seine Gerichtsbarkeit. Štít.

Souditi komu. Aby bohatým soudili právě, není toho třeba velmi pilně rozkázati. Štít. — **Souditi koho čím.** Blázen jest, kdož cizozemce dobrým soudí. Dal. — **Souditi k čemu.** Kdož ji k horšímu soudí, než jest vinna, wer sie schlimmer beurtheilt. Štít. Soudce k jeho straně nesoudil. Cyr. — **Souditi mezi kým.** Sudiž pán bůh mezi mnou a vámi. Sych. Phr. Mezi přespolními souditi, richten. Har. — **Souditi o co, o čem.** Soudce krevní, kterýž o hlavu a hrdlo soudí. Vel. Co o tom soudíte? Us. — **Souditi po čem.** Kterýž po své sprostnosti o jiných soudí. Vel. Podobně se po ovoci strom soudí a poznává. Br. — **Souditi vedle čeho.** Souditi vedle zdání, vedle osob přízně. Prvk. Vedle spravedlivých průvodův souditi. Prvk. — **Souditi se s kým.** Solf. — **Souditi z čeho.** Z toho každý

soudil, že, atd. Har. Z toho o onom souditi. Har. — **Souditi za co.** Soudí to za bezpečnější. Kom. Za dobré jsme soudili. Bibl. Soudí ho za nejmoudřejšího. Br. — **Souditi s inf.** Smáli se tomu soudíce ho býti nesmělého. Flav.

Spád. Spády činiti, Ausfälle, Angriffe. Z zámku časté spády a škody na moři činili. Vel.

Spadnouti. Spadl veliký příval. Vel. Cena věcí spadá. Vel. — **Spadnouti čemu.** Oleji, vínu, obilí spadá. Vel. Tomu trému ceny spadá. Vel. — **Spadnouti s předl. na.** Druhdy také velicí páni spadnou láskou na ledacos. Ctib. Na obilí spadá. Vel. Spadá na mne něco dědictvím, mir fällt etwas zu. Když umře člověk nemaje syna, jeho dědina na dceru spadne. Štít. Duchovní dědiny a platy duchovní na krále nespadají. Prvk. Král může dáti zboží na jeho milost spadlé, komuž ráčí. Prvk. — **Spadnouti v koho.** Spadl v nepřátely. St. skl. — **Spadnouti z čeho.** Z velikého důstojensiví spadali. Jel.

Spamatovati co = v pamět vložiti; zpomenouti nač. To což mu se rozkázalo, pilně spamatovav, šel upřímo k branám pekelním, merkte sich gut. Solf. Kteréž (zvíře) se může naučiti mluviti, a jména pastýřů spamatovati. Br. Kdyby kdo těch artikulův dobře spamatovati nemohl, sich zu erinnern nicht wüsste. Vel. — **Spamatovati někoho** = k sobě přivésti, zkřísiti. Spamatovali ho zase. Us.

Spaní. Jde na mne spaní. Sych. Phr. — Plné oči spání mám. Sych. Phr. — Zahnati spaní. Vel. K spaní se položiti. Vel. K spaní přivésti. Vel. — Ze spaní se probuditi. Vel. Probrati se ze spaní. Jung. Protrhli jsme se ze spaní. Sych. Phr. Ze spaní vyraziti koho. Vel.

Spatřiti. Na oko to spatřujeme, augenscheinlich. Sych. Phr. Což se i na oko spatřiti může. Vel.

Spiknouti se k čemu. Spikli se k zahubení. Jel. —

— **Spiknouti se na koho.** Aby na něho spiknouti se nemohl. Vel. — **Spiknouti se o koho.** O něj se spikli. Apol.

Spílati komu čeho. Lichevníkům lakomců, pijanům ožralců spílající. Kom. — **Spílati komu co.** Sylvius Čechům často kacíře spílá. Vel. Ustavičně nám zlořečí, a divná jména spílají. Br. Pravdu někomu spílati, vorwerfen. Sych. Phr.

Spis. V spis uvésti, schriftlich aufsetzen. Paměti věcí v spis uvozuje (kronikář). Vel.

Spisovati koho neb co. Vojáky spisovati, milites conscribere. Kom. Knihy, verše spisovati. Vel. Spisovati kroniky, historie. Vel.

Splniti co. Splňovati sliby. Jel. Splniti žádost. Let. Troj. To což jsem zdávna předpovídal, to se splnilo. Br. Splniti připíjejícímu = píti, vyprázdniti, Bescheid thun Navésti jsem se dal, že jsem přisedl, připíjeti sobě dal, splňoval jsem. Kom. Alexander připil každému z nich koflík, a proti tomu zase týž koflík přijal, a douškem spravedlivě splnil. Vel.

Spojiti komu. Ó by tento cizozemec krásný mně byl manželstvím spojen. Let. Troj. — **Spojiti se s čím, s kým.** Čechy s Uhry se spojily. Dob. — **Spojiti se v co.** Spojili se v jedno. Kom.

Spokojiti koho neb co. Věřitele spokojiti. Vel. Hlad spokojiti. Vel. Spokojiti žádosti srdce. Kom. — **Spokojiti koho s kým.** Že ho s císařem spokojí a smluví = smíří. Vel.

Spoléhati na co neb na čem. Ne vždycky na dobré zdání jiného spoléhal. Vel. Tou jedinou příčinou bez strachu zůstávají, že na božské řízení spoléhají. Koc. Na nich spoléhali. Br. Nespoléhal na jednom. Let. Troj. Spoléhati na hůl, sich stützen. Háj. — **Spoléhati v co.** V naději spoléhati. Vel.

Spomáhati, spomoci komu čeho. Všickni svatí proste,

nám tohoto spomozte, abychom s vámi bydleli. Han. Výb. — **Spomáhati komu, čemu.** Kterýž jinému spomáhá. Vel. Nemohouc spomoci nic sobě. Lom. Aby těm zašlým neřestem mírnými prostředky spomoženo býti mohlo. Apol. — **Spomáhati od čeho.** Od rozličných neduhů lidem spomáhal. Br. — **Spomáhati z čeho.** Z vazby ďábelské i z zahynutí věčného jim spomáhal. Br.

Spor. Spor vzešlý. Vyměřeno, aby městské pře ve třech letech, útrpné pak ve dvou letech, po vzešlém mezi stranami sporu až do odvolání v jednom roce dovedeny byly. Vel. — Sporu chtivost, Streitsucht. Kom. — Spor mezi koho uvésti. Chcete Římané takový spor mezi manželky vaše uvésti. Vel. — Na sporu býti. Na sporu jsou sobě. Jung. Povinnosti soudce všecky věci přislušejí, které při právě na sporu jsou. Prvk.

Spravedlnost. Spravedlnosti hleděti, šetřiti. Vel. — Spravedlnosti sloužiti. Vel. Spravedlnost někomu činiti. Ustanovil z nich čtyry soudce, a jim přikázal, aby spravedlivost každému činili. Háj. Spravedlnost udělovati. Aby se spravedlnost jak chudým tak bohatým udělovala. Vel. Spravedlnost k něčemu míti = právo. Jestliže by kdo chtěl lepší spravedlivost míti podlé práva k těm dědinám, kteréž se odhádají, můž odpor vložiti proti odhádání. Zříz. Ferd. Nebo kdyby rozuměl, nedalby od sebe toho promluviti, žeby nápadním aneb dědickým právem spravedlnost po Dorotě Kašové k statku míti měl, čehož ničím neukazuje. Prvk. — Spravedlností sloužiti. Jung. — Lidem k spravedlnostem jich dopomáhati. Pr. měst.

Spravedlivý. Učiniti se spravedliva, sich rechtfertigen. Aby se z toho mordu vymluvil a spravedliva učinil. Vel. Býti k čemu spravedliv. Než držitel jest k tomu spravedliv = má právo k tomu. Všeh. — Někomu za

spravedlivé učiniti. Učiňme jim za spravedlivé. Br. A Jak JMC. tak i všem třem stavům království českého podlé spravedlnosti za spravedlivé aby učiniti hleděli. Prvk.

Spustiti se koho, čeho. Spouštím se dobroty. Jel. Na zdraví ouhonu vzal, že se pořádku spustil. Sych. Phr. Spustil se naděje. Jel. — **Spouštěti co.** Spouštěti kovy, schmelzen. Koc. Zlato, kteréž kázal spustiti na osm kusův. Háj. Jiní opět ohněm zlato v hromadu spouštěli. Háj. — **Spustiti se na koho, na co** = spolehnouti se. Nemá se spouštěti ani spoléhati na takovou moc. Vel. Doufanlivě se na boha spouští. Br. Spouštím se na milost tvou. Kom.

Sraziti co. Hlavu sraziti. Příkré místo, s něhožby po hlavě spadnouti a hlavu sraziti mohl. Vel. Zjevně na ryňku hlavy prknem jim srážeti dal. Vel. — **Sraziti čím.** Hned srazí vojskem celým a bojují, concurritur agmine toto. Kom. — **Sraziti se s kým.** Sraziti se s nepřítelem. Vel. — **Sraziti se v co.** Tu se prvý boj v hromadu srazí. Rkp. Kr. Sraziti se v jeden pluk. Let. Troj. Srazili se v jednu sílu. Rkp. Kr. — **Sraziti z čeho, neb s čeho.** Sražen jsa z svého úmyslu. Koc. Srazil ho z toho, a což na nevoli býti chtělo, to spokojil a srovnal. Vel. Vítr, který by návi s cesty její srážel. Preff. Z přátelství je srazí. Lom.

Srdce. Srdce mi krvácí. Jung. Plakala, až jí srdce usedalo. Us. Hned mu pojednou všecko srdce kleslo. Cyr. Vřeť každému srdce po jazyku svému. Dal. Naše srdce strachem ustávalo. Vrat. — Srdce nabyti. Vel. Jednoho srdce (s kým býti). Vel. Jednoho srdce, a úmyslu. Vel. — Srdce k čemu míti. Má k tomu srdce. Vel. Srdce komu přidati = bázeň odníti. Vel. Srdce tratiti, zagen. Jung. Veliké, udatné, hrdinské, mužské, šlechetné srdce míti. Vel. Srdce své komu otevříti, odkryti, vyjeviti. Us. Své srdce k bohu obra-

ceti. Vel. Mysl a srdce od někoho odvrácené míti. Vel. Hluboko srdce dojímati. Vel. — Srdcem k někomu nakloněný. Vel. Celým srdcem na něco mysliti. Vel. Srdcem klesnouti. Jung. — Ta věc jde mi k srdci. Vel. K srdci přicházeti, docházeti. Vel. Náhlá smrt přítelova mu k srdci šla. Sych. Phr. Něco k srdci sobě bráti. Jung. K srdci připustiti. Vel. — Velikou žalost na srdcích svých máte. Flav. Na srdci napsati, vytisknouti, vyryti. Vel. Na srdci ustavičně nésti. Vel. Jiné míti na srdci, jiné na jazyku. Vel. — Když popláče, od srdce odlehne. Vel. — V mysli a v srdci nositi. Vel. V srdci svém přemýšleti. Vel. — Chci to z srdce rád učiniti. Vel. Z srdce, z celého srdce milovati. Vel. Laskav jsem na tebe z toho srdce. Vel.

Sročiti koho. Jako soudce oboje strany před sebe sročil. Koc. Sročil je před vlastní svou osobu a tu při vyslyšel. Plác. Obě strany k sobě do domu sročil. Vel. **Sročiti koho s kým** = položiti jim rok k vyslyšen pře. Jung.

Sroubiti něco. Hlavu sroubiti = useknouti. Vel. Krk sroubiti. Vel. Chtěli hlavu jemu sroubiti. Let. Troj. Sroubiti šance = dělati z dříví. Plác. I bylo to tak spůsobeno, že jeho lože bylo srubeno nedaleko od králové lože. St. skl.

Srovnati koho neb co. Aby nehladké cesty spravili a srovnali. Flav. Město, domy s zemí srovnati. Vel. — **Srovnati se na něčem.** Neb tiněk eří historikové se na tom srovnávají, stimmen darin überein. Preff. Jednomyslně se na tom srovnali, že žádného živiti nebudou, beschlossen einstimmig. Sych. Phr. — **Srovnati se o něco** = smluviti. Vel. — **Srovnati co proti čemu.** Když tak obojí život sobě předloží, a jeden proti druhému srovnají, tedy tohoto nynějšího zanedbati mohou. Vel. — **Srovnati s čím.** Podobné věci s nepodobnými srovnává. Kom. Aby se skutek s slovy

srovnal. Vel. Srovnati s kým, neb srovnati se s kým. Žádný člověk dlouho s tebou srovnati nemůže. Vel. Že by s jinými srovnati nemohli. Plác. S námi srovnati se nechceš. Solf.

Srozumění. Srozumění míti. Vel. S peklem máme srozumění. Br. Schovanec má o té věci s poručníkem postranní srozumění. Sych. Phr. — Na srozumění někomu něco dáti. Sych. Phr. — Jsme spolu v srozumění. Kom.

Srozuměti komu, čemu, verstehen, begreifen. Srozumějte těmto věcem, kteří zapomínáte boha. Vel. Srozumívati svým bludům, einsehen. Vel. Nýbrž lid tento, kterýž nechce sobě srozumívati, padne. Br. Nesrozumí-li sobě dnes, a nevrátí se ku poslušenství. Vel. — **Srozuměti o něčem.** Let. Troj. — **Srozuměti z čeho.** Z toho dýmu srozuměl, že atd. Kom.

Sršeti čím. Sršeti zlostí, toben. Us. — **Sršeti na někoho.** Pulk. — **Sršeti s předl. z.** Srší z něho = strach jde z něho. Velmi hrozný, až z něho srší. Vel. Jsou obličeje zasmušilého, hrozného a neveselého, jako by z nich sršelo. Cyr.

Ssaditi koho z čeho. O to myslí, aby císaře s císařské ssadil stolice. Háj. — **Ssaditi v co.** V hromadu ssazovati. Vel.

Ssedati se = usaditi se, stydnouti. Sádlo se nessedá tak hustě jako lůj. Kom. Kovové se rozpouštějí i ssedají. Kom. Skály se ssedají. Hřmot veliký skal se ssedajících. Br. — **Ssednouti s čeho.** Všickni s koní ssedají. Vrat. Ssedali s koní. Preff.

Sstoupiti čeho, abtreten. Sstoupili města i se vším zbožím. Vel. Že mu hradu Pražského sstoupil. Vel. Kněz Pelhřim biskupstva sstoupil, a Jan na biskupský stolec vstoupil. Dal. A té jisté dědiny dnes jí sstupuji a slibuji ji spravovati zemským právem. Han. Výb. — **Sstoupiti do čeho.** Vypleněni jsou a do pekla

sstoupili. Vel. Sstoupiti se do rady. Vel — **Sstoupiti se v co.** Sstoupiti se v potaz. Vel.

Sstrčiti co. Kterážto věc hrdlo mu sstrčila = života jej zbavila. Vel. — **Sstrčiti do čeho.** Do nouze sstrčila. Vel. — **Sstrčiti na koho co.** Vinu naň sstrčila sepsal. Aesp. — **Sstrčiti koho z čeho.** Osočil Onyáše před Antiochem králem, sstrčiv jej s nejvyššího kněžství. Vel.

Stání. Stání míti, Tagsatzung haben. Jung. Příměří a stání mezi nimi učinili, a o všecko se smluvili, Waffenstillstand. Vel. Mezi sebou příměří a stání do roka utvrdili. Vel. Nemám nikde stání, ich habe nirgends Ruhe. Us. — Státi k stání. Chci odpověď dáti a státi k stání. Ctib. — Byl na stání, hat sich vor Gericht gestellt. Us. Nejsou spolu na jednom stání = hněvají se. Vel. Žádost panování a ouřadův, a láska lidu obecného nemohou býti na jednom stání = srovnati se. Vel. Nejsou spolu na dobrém stání = za dobré. Us.

Stanoviště. Stanoviště míti. I tam lid boží neměl pokojného a bezpečného stanoviště, Aufenthaltsort. Br. Kdežkoli strach a bázeň přebývá, tuť také zoufalství a opovážení své stanoviště mívá. Otters.

Stanouti, stávati, státi. Aby mne poznati mohl, stanu nedaleko za tebou v černém plášti = postavím se, státi budu. Vel. A staneli přede mnou, tu mu se oznámí. Solf. Země pod nohama aspoň stane, stabit. Jel. Dokudž nebe a země, dokudž svět tento stane = trvati bude. Vel. Ten bohatec musil sobě mysliti, že mu ta rozkoš věčně státi bude. Vel. — **Stávati s gen.** Dokudž Samuele stávalo = dokud živ byl. Br. Dokudž života stává. Vel. Dokudž měsíce stává. Br. Nedlouho jich stane, ale v krátkém čase zahynou. Br. Když nás nestane = když nebudem. Kom. — **Státi koho,** kosten. Nebo tento úmysl a předsevzetí tvé mnoho tebe stane. Vel. To tě dosti ročně stane. Vel. —

Stanouti na čem, beharren. Každý na svém předsevzetí urputně stane. Vel. — **Stanouti o co.** Jemu věříme, že o to nestane (státi nebude), až ta pře naše s bohem přijde k spravedlivému užívání. Solf. — **Stanouti v čem** = trvati. Pakli co dobrého začne, nestane v tom. Jel. Obec v dobrém spůsobu a pokoji stane. Vel.

Starati koho o co = neustále žádati, pokoje nedati. O tu věc i papeže skrze poselství a dary staral. Vel. O to jeho více starati přestali. Háj. Dychtivě, žádostivě, snažně starati o něco. Vel. — **Starati se kým** = pečovati. Že se vámi starají. Štít. — **Starati se o koho neb o co.** Věrně se o nás staral. Vrat. Starati se o dobré jmeno. Vel.

Starost. Starost o koho míti, vésti. Vel. Starost míti z cizího neštěstí. Vel. Všecku svou starost vynaložiti na něco. Vel. Starost činiti, udělati, dělati. Vel. Starosti na stranu odložiti. Vel. Na se mnoho zbytečných starostí bráti. Vel. Starosti a péče z mysli pustiti. Vel. — Starostí se trápiti. Vel. Starostí chřadnouti, schnouti. Vel. Starostmi se zanášeti. Br. — Až do největší starosti věku svého živu býti. Vel. — K veliké starosti přijíti. Vel. — Něco na starosti míti. Sych. Phr. Na starost sobě vzíti. Vel. Na starost přijíti (přijmouti.) Vel.

Státi. Řeka stojí = zamrzla. Jung. Stojí psáno. Har. Stojím hotově, ich bin bereit. Kom. Stojí posavád to náboženství, erhält sich. Kom. Shledáš to, stůj to dlouho nebo krátko, über kurz oder lang. Všeh. Že ten lid sprostný bez dobrého správce nikoli státi nemůže = obstáti. Háj. Výklad ten státi nemůže. Br. Ale to státi nemůže, diese Meinung kann nicht bestehen. Br. Kde pán do koutu nahlédá, tu hospodářství dobře stojí. Vel. — **Státi komu.** Někomu udatně na odpor státi. Jung. Neodvrátil jsi se od něho, ale

stáls mu tiše. Vel. Synku, když vejdeš v Turský boj, prvý kdož tě potká, tomu stoj. Dal. Stojí mu to, es passt ihm. Us. — **Státi co** = cenu míti. Což mnoho stojí. Vel. To mne veliký peníz stojí. Vrat. — **Státi čím** = pomocí čeho býti, trvati. Sparta stojí rozšířeným spravováním králův. Vel. Ne on (bůh) lidmi, a lidskými věcmi neb skutky stojí, ale lidé jím. Br. Že prý na světě všecko náhodou stojí a jde. Br. Život málem stojí, vivitur parvo. Kom. Státi hospodou kde. Vel. — **Státi k čemu.** Státi ku právu, k soudu. Vel. Aby k tomu právu stál, k kterémuž jest pohnán. Prvk. Státi k při, neb k vedení pře. Tak aby on moc měl na místě našem k té při státi, ji vésti. Solf. Žalobník když k své při neb žalobě nestojí, té žaloby má pohnaný prázden býti. Prvk. Státi k průvodu = dostaviti se, dokázati svou žalobu. Původ (žalobník) maje k průvodu státi a provozovati i nestál by, že proto pohnaný nemůže původa ze škod útratných a nákladních viniti. Prvk. Státi k přísaze. Prvk. K odporu státi, Widerstand leisten. Jung. Stojím k službám. Jung. K povinnosti své státi, seine Pflicht erfüllen. Kom. K svému povolání pilně státi. Br. Ku poslušenství jich stojí. Br. Státi k připovědi své. Vel. K řeči své státi, sein Wort halten. Br. K vůli něčí státi. Br. Všickni k těm nařízením stáli, je zachovávali a skutkem plnili. Koc. K řádům a právům jejich stojí. Kom. K rozkazu a slovu státi = rozkaz činiti. Vel. K té práci nemožné mi státi. Vel. — **Státi na co, na čem.** V stráži na někoho státi = číhati. Pes stojí na zajíce. Us. Na nejvyšším stupni cti a slávy státi. Vel. Stojím na službu, zu Diensten. Jung. Státi na omylu. Let. Troj. Státi na své žalobě, bei seiner Klage beharren. Všeh. Státi na roce. Že jsem nemohl státi na svém roce na se hnaném proti Petrovi z N pro nemoc. Prvk. Neustupně na svém státi. Vel. Na

svém předsevzetí státi. Vel. Státi komu na hrdlo, nach dem Leben trachten, nachstellen. Háj. Na těžkost někomu státi, Jemanden kränken, Kummer machen, ängstigen. Z nechuti a záští nějakého bližnímu na těžkost stojí. Br. Takovému na těžkost stojíte, jej trápíte. Br. Státi na odkladích. Čím víc ta věc na odkladech státi bude, tím více odporů mezi stavy sejde, je mehr die Sache verzögert wird. Apol. Ta věc na dobré míře stojí, steht gut. Vel. Takměř i na velikém pánu přílišná hrdost zle stojí. St. skl. — **Státi o koho neb o co.** Státi o bohatství, o zboží, o velkou poctivost a titule. Vel. Státi o bezhrdlí. Prvk. Státi o co před soudem. Tehdy strany mají o to před soudem státi v ty suché dni nejprv příští, sollen sich wegen dieser Sache stellen. Prvk. — **Státi od čeho.** Bílá a černá barva nejdál od sebe stojící jsou. Kom. — **Státi po kom, po čem.** Po cti a chvále státi. Vel. Bůh po nich stojí = jim po straně. Pass. A donidž (dokavádž) která vdova stojí po leckakých věcech světských, dotuď já jí netuším dobře. Štít. Po svém povolání státi, a dosti mu učiniti, seiner Pflicht nachkommen. Vel. Po své připovědi nestáti. Vel. — **Státi pod čím.** Pod přísahou státi. Jung. — **Státi podle čeho.** Podlé pravdy státi = při pravdě. Vel. Což se pak lání o dluhy a peníze dotýče, ta věc stůj podlé zřízení zemského. Prvk. — **Státi při kom, při čem.** Bydlil tam sám, a ti kteříž při něm stáli, es mit ihm hielten. Br. V bitvě žádný od druhého utíkati nemá, ale při něm státi. Vel. Než cožby bylo pod pět kop grošů českých, to při tom stůj, jakž se žid s křesťanem smluví. Prvk. Což se pak lidí obecních, sedlských dotýče při piva na prodej vaření, to stůj při nálezu krále Jiřího, dabei soll beobachtet werden die Verordnung. Prvk. Státi při pravdě Vel. To při samém bohu stojí = v jeho moci. Jung.

— **Státi proti čemu,** entgegentreten. Ale, jakož jsem řekl, pochlebujíc králi, nestojí proti zlému obecnému. Štít. — **Státi s kým neb s čím.** Státi s pravdou = při pravdě. Vel. Neb kdož s ním stojí až do konce i v nouzi své, jistěť jím utěšen bude = kdo s ním bude = kdo s ním setrvá. Štít. S někým za jednoho člověka státi. Plác. Jak to s ním stojí? Us. — **Státi v čem,** beharren. Státi v slovu, v připovědi, v slibu, v smlouvě. Vel. Sám by mi nechtěl v tom státi, což mi proti tomu přislíbil. Vel. Státi v pravdě. Stáli udatně bez bludu v pravdě písma svatého. Štít. Kdož stojí i v naučení jeho = kdo zachovává je. Br. Aby u víře pravé nestál do konce. Štít. Ale Luciper stál a stojí v své zatvrdilosti neustupně. Solf. — **Státi s předl. za.** Za někoho státi, bürgen. Jung. Stojí za to, das ist es werth. Kom. To nestojí za zlost. Sych. Phr. Stojí věčnost za zdejšími neřestmi = následuje. Kom. Za čímž, sejdouli takoví z světa bez pokání co jiného stojí, než věčné zatracení. Br.

Stavěti. Nevím co z té věci bude, nebo kde se staví, quo evasura sit. Jel. — **Stavěti koho, co.** A tím staví v čeledi mnoho sváru = zastaví. Štít. Pročež by měli takové outraty stavovati. Vel. Jakožto duha bouři stavuje. Výb. Na cestě mne stavil. Us. Úřad diktatorů v všechny jiné stavil. Vel. Staviti komu krev, das Blut stillen. Vel. — **Stavěti se čím.** Veselým, ospalým neb vesele, ospale se stavěti. Har. — **Stavěti se k někomu.** Tak se stavíš ke mně, jako k cizímu. Br. — **Stavěti s předl. na.** Stavím pravdu jasně na světlo. Kom. Umění jen na šupině se stavuje, bleibt an der Schale kleben. Kom. Na němžby se (dobrém) žádost lidská stavovala. Kom. Na mně pak a bratřích mých nechť se staví ten všemohoucího hněv, kterýž jest na všecken náš národ spravedlivě uveden. Br. — **Stavěti se proti komu.** Proti tomu obecný lid velmi

tuze se stavěl. Vel. -- **Stavěti před koho, před co.** Před soudce, před právo stavěti. Jung. Před oči stavěti. Vel. To pěkně podobu toho před očí staví. Vel. — **Stavěti s předl. za.** Apoštol tyto proroky teprv za apoštoly staví, ihnen nachsetzt. Br. Poněvadž se za znamenitého muže stavíš, a tím se honosíš, že atd. Br.

Stéci co. Stekli zdi městské = vzali. Jel. — **Stéci na koho** = výpad učiniti. Toho dne pod příměřím pokoje nenadále stekl na hlavní město. Vel. Na něj stekli neb ho stíhali. Tur. Kr. — **Stéci se s kým** = sraziti se. Kteří s Trojanskými v boj se stekli. Let. Troj.

Stěžovati sobě co. Knížeti to oznámili, při tom stěžujíce sobě to, že židé z jiných zemí vyhnaní k nim přibravše se, tu jedí a pijí a draho dělají. Háj. — **Stěžovati sobě co do koho.** Mívajíť častokráte i ženy mnoho, což by sobě do mužův stěžovati mohly. Vel. Nemám sobě do žádného co stěžovati. Br. — **Stěžovati sobě na koho.** Jakž vy sobě na mne stěžujete Br. Nemáme letos na ourodu sobě co stěžovati. Sych. Phr.

Stíhati koho, co. Rozkázal několik osob stíhati. Vel. Stíhá nás chudoba, hlad. Vel. Všecky věci mi haní a stíhá = posuzuje. Kom. — **Stíhati koho neb co čím.** Nebude moci tím žádný Vaši Kr. M. stíhati = viniti, v podezření míti. Vel. Rozumem, myslí stihnouti = pochopiti. Vel.

Stížiti, neb stěžovati sobě = za těžké pokládati. Nestěžuj sobě té na se vzíti práce. Solf. Přičiním se k tomu s pilností, žádné v tom sobě nestěžuje. Solf. — **Stížiti komu co.** Jediný jeho hřích mu stěžuje. Br. Protož jemu všickni za zlé to měli, a jemu to tak stěžovali, že on hnut jsa toho skutku velikou lítostí. Háj. Tím vším hříchy své sobě ztěžuje. Br. — **Stížiti koho čím.** Aby jedni druhých válkou nestě-

žovali. Vel. Všickni mne protivenstvím stěžují. Eus. Kterýž by koli měštěnín před kterým právem v těch městech očkoli s druhým měštěnínem také usedlým činiti měl, že urukováním stěžován býti nemá, soll mit keiner Bürgschaft beschwert werden. Pr. měst. Nákladem, břemenem stížiti. Vel.

Stížnost. Stížnost míti, vésti proti komu. Jung. Stížnost na někoho neb proti někomu podati. Vel. Stížnost sobě do koho klásti. Pr. měst. Stížnost do někoho míti. Sych. Phr. Stížnost svou na někoho vznesti. Jakou stížnost svou na J. M. C. pan Jan Výšecký z Výšky do purkmistra vznáší, tomu z příležící suplikace jeho šířeji porozumíte. Prvk. — Na stížnost co někomu učiniti. Slova někomu na stížnost promluvená odvolati. Pr. měst.

Stopa. Stopou otce svého kráčeti. Vel. Nešel stopou otce svého. Lom. Jinou stopou od cesty pravdy se uchylujíce. Koc. — Na stopu otce svého nastoupiti. Vel. Na stopu přijíti. Vel. — Po stopě jíti. Vel. Syn chodí po stopě otcově = následuje ho. Vel. — Uchovej bůh, bych v stopu tohoto nezbedníka nastoupil. Sych. Phr.

Stoupiti do něčeho. Do šlepějí noh mých stoupáš. Br. Stoupej do mých šlepějí, tu kdež já kročím. Háj. — **Stoupiti na něco.** Us.

Strach. Připadne na ně strach. Br. Přišel naň strach. Vel Nebo nás převeliký strach a bázeň podjala. Vrat. Strach mne obklíčil. Sych. Phr. Padl na mne veliký strach. Us. Byl na nás veliký strach. Tur. Kr. Až však strach nemalý na mně byl. Solf. Jde z někoho strach. Vel. Jdou na něho strachy. Us. — Strachu zbaviti koho, strachu, bázně osvoboditi. Vel. Strachu někomu nahnati. Vel. — Strach na sobě míti. Vel. Strach uvésti, pustiti. Vel. Učinil jim strach. Jel. Strach odložiti, složiti, odvrci. Vel. Strach komu od-

níti. Vel. Strach smrti od sebe pustiti. Har. Strach měl za krále, že příliš často béře. Štít. — Pohnouti se strachem; strachem se třásti. Vel. Velikým strachem se třásti, zblednouti, zmrtvěti, trnouti, dřevěněti. Vel. Strachem poraženu býti, strachem mříti. Vel. Strachem velikým pojatu býti. Vrat. Naše srdce strachem ustávalo. Vrat. — K strachu mi to jest. Jel. Zveličil jej k strachu nepřátelům. Br. — V strachu býti. Vel.

Strana. Stranu držeti, auf Jemandes Seite sein. Není spravedlivé, aby někdo i žaloval, stranu držel i soud vynášel. Prvk. Že jí hřbet a stranu držíte. Ctib. — To slovíčko sen berou na zlou stranu. Br. Na zlou stranu se uchýliti. Vel. Na pravou, a ne na levou stranu vynaložiti. Vel. Na stranu odstoupiti. Vel. A že na jeho straně bude. Aesp. — Po straně něčí neb někomu jíti, státi. Vel. Po straně hleděti. Vel. Po něčí straně býti, státi. Vel. Býti po straně nepřátelské. Vel. Státi po něčí straně na roku = stranu zastávati. Vel. — Při žádné straně nestáti. Vel.

Strast. Strasti veliké dojíti. Dal. — V strast někoho uvésti. Let. Troj.

Strava. Stravu dáti. — Přijímati ke stravě. Har. — Na stravě míti. Vel. Na stravě chovati. Vel.

Stráž. Stráž držeti. Flav. Polož stráž ústům svým. Lom. — Na stráži býti, státi. Vel. Na stráž táhnouti, jíti. Us. — V dobré stráži míti. Vel.

Strhnouti se koho, čeho = opustiti, zpustiti se. Že morové nemoci na lidi pro hříchy přicházejí, když lidé nemajíce pozoru na své spasení, pána Boha svého se strhují. Prvk. Ale někteří strhli se ho skrze pýchu = odstoupili od něho. Kom. Pohanských pověr se strhují. Br. — **Strhnouti se s kým** = spojiti se, dohromady přijíti. S nimi se strhli; ale Plzenští jednoho dne zšikovavše se, vyskočili z města, porazili je. Vel.

Prvé než by se s jinými strhli. Vel. — **Strhnouti se v co.** Tu se všecko vojsko v hromadu strhlo. Vrat. Strhnouti se v jeden hluk. Let. Troj. — **Strhnouti z čeho.** Lidi z pořádných soudův strhovati, abhalten. Apol.

Stříci se koho, čeho. Budešli mé rady stříci. Výb. Aby se jako jedu stráhli. Kom. — **Stříci na koho** = číhati. Kteříž obeslavše se, stráhli na něj v bráně města. Br. — **Stříci čeho od čeho.** Aby střehl úst svých netoliko od zlé řeči, ale také nepotřebné. Štít. — **Stříci koho neb se před kým.** Před nešťastnými příhodami střehou. Kom. Každý zaslechna to stříci se bude před ním. Br.

Stříleti k čemu. Velmi silně k městu střílel. Vel. Střílíme k jednomu cíli, wir haben gleiche Absicht. Sych. Phr. Od jednoho kraje světa k druhému sebou stříleti můž = házeti sebou. Kom. — **Stříleti po kom.** Vel.

Strojiti co. Vojny, bouřky, zrady strojiti. Jung. Žalobu strojiti. Jel. Strojiti rozprávky. Jel. Strojiti komedie, hry, hudby, divadla. Vel. Kvas, hody, hodovánky, hostinu strojiti = jídla strojiti. Vel. Lahůdky strojiti. Kom. Strojiti honby, kolby, kratochvíle. Kom. Strojil jsem sobě kochání v tom. Kom. Strojiti pohodlí. Kom. Strojiti sobě záhubu. Kom. Ouklady strojiti. Kom. Zálohy, osidla strojiti. Sych. Phr. Strojí mu smrt. Jel. Umí rybám nástrahu strojiti. Prov. Lože k ležení strojiti. Vel. Hospody pro příchozí se strojí. Kom. Víno strojiti, künsteln. Kom. Med strojiti. Vel. Strojiti zemi = orati. Jel. Strojiti pole, roli. Jung. — **Strojiti s předl. do.** Strojím se do města. Har. Do zbroje se strojiti. Cyr. — **Strojiti se k čemu.** K boji se strojiti. Flav. Vše se ku sedání strojí. Rkp. Kr K smrti se strojiti. Preff. — **Strojiti se na co.** Na dalekou cestu se strojiti. Vel. Nepřátelé rodu našeho na nás silně strojí. Žer. — **Strojiti koho oč, um**

etwas bringen. Lidi nevinné o hrdlo strojiti. Vel. Strojil o hrdla přátely své. Eus. — **Strojiti s inf.** Strojíme odsud na Brandejs se odebrati. Žer. Kdo nejvíc živ býti strojí, umře. Kom.

Stropiti, střápati co. Nevoli, různici, svár, nepokoj, bouřku stropiti. Vel. Bouřku v lidu stropiti. Vel. Šarvátku krvavou v chrámě střápal. Plác. Pozdvižení, nesvornost, mnoho zlého stropiti. Vel. Střápati smích. Kom. Stropiti smích a hříčky sobě z někoho. Kom. Z toho střápal smích blázen královský. Plác.

Styděti se koho, čeho. Stydí se svědkův. Jel. Kterak jsi smyslu pozbyl, že se své nahoty nestydíš. Pass. — **Styděti se kým, čím.** Stydí se chudým. Štít. A kdo se mnou styděti bude před lidmi, budu se jím styděti před anděly božími. Štít. Kdož slouti chtí páni menší neb větší, stydí se kupčením. Štít. — **Styděti s předl. v.** V hrdlo se styděti. Vel. — **Styděti se za co.** Za nic se nestyděti. Vel. Zač se styděti náleží. Br.

Svár. Svár zbuditi, stropiti, sváry rozsívati. Vel. Zemané pozdvihli mezi sebou svár. Kom. Sváry porovnati, odložiti. Vel.

Svářiti se o co = vaditi, hádati se. Oč se s ním sváříš. Br. O všeobecném léku sváří se. Kom. — **Svářiti se s kým.** Co se sváříš se mnou? Výb. Ještě soudem svářiti se budou s vámi. Vel.

Svázati čím. Milostí svázánu býti. Vel. Svázán žádostí. Jel. Dokudž od toho svazku, kterýmž řád křesťanský jej svázal, lid ten zase rozvázán nebude. Háj. — **Svázati se s kým.** V boj se s někým svázati, sich in Kampf einlassen. Let. Troj.

Svědčiti komu. Ten list jemu svědčí = náleží, zní na něho. Jung. Dostanouce psaní Vám svědčícího. Žer. Když dvěma neb třem neb více trh svědčí. Prvk. Kdyžby komu zápis svědčil nápadní a jeho dědicům. Prvk.

Že mu v městě smrt svědčí, aby tam nejezdil = čeká naň. Vel. Ty šaty vám svědčí. Sych. Phr. — **Svědčiti co.** Toť svědčí starého zákona knihy. Štít. Jakž to jeho epištoly, kteréž podnes před rukama jsou, svědčí. Vel. Svědčili mu to všickni. Har. — **Svědčiti k čemu.** Neb žádný k tomu svědek nesvědčí aby naň bodenou Adam Pikhart ránu udělal. Prvk. To sobě libuje, což mu k hospodářství svědčí, passt. Kom. — **Svědčiti na koho, na co.** Tento list na něj nesvědčí = nezní. Har. Mluv vždycky poctivé řeči, jakž na všecky dobré svědčí. Lom. A na týž rozum také jiní svědkové svědčí. Prvk. List věnný se nepromlčí, by pak všickni rukojmě zemřeli, když ten list svědčí na nějaký statek. Prvk.

Svědectví. Svědectví dáti. Vel. Svědectví o někom vydati. Jel. — Beru boha na svědectví. Jel. Na svědectví tomu čte se, že. Otters.

Svědek. Svědky vésti. Štít. Vedli křivé svědky. Sych. Phr. Svědky vystaviti. Nechť vystaví svědky své. Br. — Hodnověrnými svědky dovésti, dotvrditi; svědky ukázati (dokázati). Vel. Svědky a svědomím provésti, za pravéučiniti. Vel. Sám svědkem svým býti = chváliti se. Vel. — Boha za svědka své řeči bráti. Vel.

Svědomí = svědectví. Svědomí dáti = svědčiti. Vel. Mnozí také svědomí, že jsou jej při tom skutku viděli, dávají. Háj. Svědomí čemu vydati. Jakž tomu manžel můj hodnověrné svědomí vydal. Vel. Svědomí na koho dáti. Svědomí dalli by kdo na koho, pravě naň, že jemu něco nešlechetného učinil, a on by tomu svědomí odpíral, má ten naň provozovati, kdož jest naň svědomí dal. Prvk. Svědomí vésti. Prvk. — Svědky a svědomím provésti. Vel. Něčeho svědomím dotvrditi. Koc.

Svědomý čeho = znalý, zkušený. Svědomť jsem toho,

neboť mně jest něco toho potýkalo. Štít. Jsou moře svědomi. Let. Troj. Kdo té cesty právě dobře svědomi nejsou. Let. Troj. — **Svědom sobě čeho býti.** Jest sobě toho svědom. Jel. Žádného hříchu svědom sobě nebyl. Koc. — **Svědom s instr.** Svědomu sebou býti, že jest vinen. Vel. — **Svědom býti v čem.** V ničemž zlém sebe svědoma není. Jel. Tu můžeš hříchy ty, v nichž jsi sobě svědom, vyznávati. Kom.

Svěřiti komu čeho. Malému dřevu svěřují lidé životů svých. Vel. Jemuž se všech svých tejností svěřil. Vel. — **Svěřiti se čemu.** Svěřiti se lodi, vodě. Vel. — **Svěřiti komu co.** Král svěřuje a poroučí ouřady mužům hodným. Vel. — **Svěřiti se komu čím.** Svěříš-li se jemu svými tejnostmi, s hanbou se potkáš. Sych. Phr.

Svésti co. Bitvu svésti. Vel. Boj svésti. Dal. Že již nesnadně, jsa slepý, co více svésti může. Br. Vysoko svedl svou pýchu, trieb zu weit seinen Stolz. Vel. — **Svésti co na koho.** Na koho to svádí, wem gibt er die Schuld? Sych. Phr. — **Svésti od čeho.** Neb mnozí chytří a fortelní, když původa sprostného uznají, a že právi proti němu zůstati nemohou, jej od jeho žaloby pryč svedou, bringen ihn von der Klage ab. Všeh. Svoditi koho od spasení. Let. Troj. — **Svésti s čeho** (z čeho). Svésti z jeho domnění a zdání. Vel. Kteří se z toho svésti nijakž nedají. Preff. Svozují s cesty. Jel. Z světa svésti. Vel. Aby ho tak s světa svedli. Lom. Závady z statku svého svésti, a sobě jej učistiti. Pr. měst. Vinu s sebe na ně svozuje. Br.

Svět. Světa požehnat = umříti. Vel. — Světu výhost dáti. Jung. — Světem putovati. Sych. Phr. Světem jíti, choditi. Us. — K světu se míti. Us. — Na svět se naroditi. Vel. Na svět se dostati. Kom. Na svět přijíti. Dob. Dítě, plod, porod na svět vyvésti. Vel.

Na svět vzjíti, vyvedenu býti. Vel. Na onen svět odjíti = umříti. Háj. — Po světě blouditi. Vel. — Přes svět jezditi, přes svět pracovati, reisen. Vel. Přes svět pracovali, a své obchody vedli. Plác. — Nechce se jim odtud pro živý svět. Us. — Se světa jíti. Jung. S světem se žehnati, děliti. Vel. S tímto světem se rozděliti, rozžehnati. Vel. — Z světa se odebrati. Vel. Z tohoto světa vykročiti. Vel. Z světa sprovoditi, skliditi, svésti = zabiti. Vel.

Světlo. Světlo viděti, spatřiti, uviděti = naroditi se. Jung. — Na světle státi. Vel. Na světle býti, na světlo přijíti = na jevo. Jung. Na světlo vyjíti. Vel. Zjevné i tajné věci na světlo vyjdou. Kom. Na světlo vyvedenu býti = naroditi se. Vel. S pravdou na světlo půjdu. Sych. Phr. Knihu na světlo vydati. Vel.

Svézti se komu. Ale ne každému se jednostejně svezlo, kam nicht jeder gleich glücklich davon. Kom. — **Svézti se na kom, na koho.** To se na něm sveze, er wird es entgelten. Vel. To se na vaši hlavu sveze. Br. Že ta věc na Kartaginenských se sveze. Vel. Jan jeho synovec na něm se svezl = pomstil. Dal.

Svoboda. Svobody dosáhnouti. Jung. — Svobodu čeho míti. A ne aby měl toho tak svobodu, jako ten, který se řemeslu učil. Prvk. Aby toho svobodu měli, jim rozkázal = učiniti směli. Háj. Moc, právo a svobodu dáti. Vel. Propůjčiti svobodu. Vel. Naposledy Jobovi svobodu k sobě pouští, aby viděloliby mu se k tomu ozvati, bez ostýchání to učinil. Br. — K svobodě připustiti. Vel. Na svobodu nechati, pustiti. Vel. Věrně na svobodu dáti. Sych. Phr. Hned nás na svobodu propustil. Vrat. Vám na svobodě zůstává, es bleibt ihnen freigestellt. Sych. Phr. Na svobodě míti = na vůli. Vel. O věcech případných a na svobodě

zůstávajících, in der Willkür. Br. — V svobodu uvésti. Vel. V svobodě míti = na vůli.

Svobodný čeho. Svoboden jest vinny. Let. Troj. — **Sobě svobodný.** Sobě svobodným a volným býti. Vel. V jiných věcech byli sobě svobodni, sui juris. Plác. Není mi svobodné = nesmím. Vel. — **Svobodný od něčeho.** Jižť jest svobodna od zákona toho. Br.

Svoliti komu neb čemu. Nesvolil mu. Jel. Aby mu jednou svolila. Vel. Nechtěl tomu živou mocí svoliti. Sych. Phr. V tom mu jakož i v jiných věcech svolují. Jel. — **Svoliti k čemu** = svolení dáti; **svoliti se k čemu** = sjednotiti se. Přemysl k tomu svolil. Háj. Svoluji k tomu. Jel. Svolivše se i k tomu. Koc. — **Svoliti se na co.** Svoliti se na smlouvce. Vel. — **Svoliti s předl. o.** Takto o tom svolujem. Zříz. Ferd. Strany se o smlouvce svolily, snesly, a na něm přestali. Vel. — **Svoliti s inf.** Svolil pokoj s nimi učiniti. Br.

Svůj. Ne svoji, ale boží jsme. Kom. Nejste sami svoji. Br. Neníť tovaryšný, jest jakýs sám svůj, Sonderling. Štít. Kdož se s jinými nesrovnává, ale sám svůj jest. Br. Sám svůj pán. Vel. — Svému chtíti, das Seinige verlangen. Sych. Phr. — Svou na vrchu postaviti, Recht behalten. Kdo lépe druhému železem zašermuje a ohněm zakouří, ten svou postaví na vrchu. Kom. Ty jen vedeš svou; jen pořád svou vede, singt immer ein Lied. Us. — Svým pánem býti. Vel. Svým časem, zu seiner Zeit. Vel. Králům, ježto jsou ji spravovali časy svými, zu ihrer Zeit. Kom. — Každý k svému chce. Sych. Phr. Svůj k svému rád se hrne. Vel. — Na svém místě o tom zmínku učiním. Har. Na svém státi. Kteříž z židů na svém neustupně stáli. Br. Na svém neustupný jest. Br. — Po svých jíti, táhnouti = pryč se klidit. Us. Táhni předce po svých. Br. — V svém seděti. Ještě vždycky sedí v svém. Br.

Sžádati se čeho. V oné spále sžádal se pití. Výb.

Š.

Šanc. Šance sobě z někoho dělati. Chtěl jich raději i s svou hanbou pošanovati, nežli z nich šance a terče sobě dělati. Br. — Na šancích státi. Loupežnou po silnicích zběř outoky na ně činiti, a duši jejich vždycky na šancích státi jsem spatřil = v nebezpečenství. Kom. — V šanc saditi = v nebezpečenství. Vel. Hrdlo své v šanc sází. Br.

Šedina. Šedin dočekati, dojíti. Vel. Muž počestných šedin. Kom. — Až do šedin = do starosti. Až do posledních šedin spisoval. Eus. Do šedin věk tráviti. Kom. — Táhne k šedinám = stárne. Mudr.

Šetřiti čeho, koho. Šetřiti i nepřátel. Kom. Kterýž jiných šetří a je vyslýchá. Vel. Vypravování mužův slovútných šetří = pozor na ně má. Br. Místa a času šetřiti = zření míti. Vel. Slušnosti více, nežli přísnosti práva šetř = pozoruj. Kom. Rozkazu šetřiti = uposlechnouti. Jung. Šetřiti pýchy a rozkoší, nachhängen. Har. Šetř se hluku, meide das Getümmel. Kom. — **Šetřiti na co.** Aby na to pilně šetřili a pozorovali. Preff. Aby nešetřil toliko na to. Vel. — **Šetřiti se před kým.** Před dětmi svými šetř se. Br.

Šetrnost. Šetrnost všelikou prokazovati, Ehrerbietung. Jung. Šetrnost k němu pronášel. Kom. Šetrnost k někomu zachovati. Strana k straně všelijakou náležitou šetrnost zachovává. Apol.

Šik, Schlachtordnung. Šik sšikovati. Šik svůj sšikoval. Cyr. Šik rozraziti. Kom. — Uvésti do šiku vojáka. Jel. — V šiku státi. Vel. V šiku se držeti. Vel. V šiku býti. Háj. V šiku postaviti. Vel.

Šikovati. Vojsko šikovati, das Kriegsheer ordnen. Když pak bylo ráno, i oni také vojsko své šikovali proti Antoniovi, a množství Římanů zmordovali. Flav. —

Šikovati se proti komu. Proti sobě, jakoby bitvu měli svésti, se šikovali. Vrat.

Škoda. Škoda vzejde někomu. Jestliže škoda vzejde tovaryšstvu, příčinou některé jedné osoby, ta bude sama povinna takovou škodu podniknouti, zvláště kdyby ta škoda lstí a nepilností pošla. Pr. měst. Škody útratní a nákladní, Gerichtskösten. Zříz. Ferd. — Škodu na zdraví, na dobrém jméně, na statku trpěti, nésti, vzíti. Jung. Od zvěři škodu vzíti = raněnu býti. Cyr. Na zdraví škodu udělati. Vel. Hroznou škodu nad Trojanskými učinili. Let. Troj. Pakli mi v řeč vskákati budete, škodu z toho vezmete. Flav. Aby na tom žádné škody nenesli. Br. Jakouž kdo na tom škodu trpí. Br. Škodu přinésti, spůsobiti. Vel. Škodu nahraditi, vynahraditi komu. Vel. — Zprostiti škody. Vel. — Škodami povinen býti. Původovi škodami povinen bude. Pr. měst. — Ke škodě býti komu. Vel. Samého sebe k škodě přivésti. Vel. Ke škodě mně na tom přijde, es wird mir zum Schaden gereichen. Har. — Náhlost vaše jest vám na škodu. Sych. Phr. — Ze škod někoho pohnati.

Škoden býti čeho. Jsem toho škoden = ten užitek mi ušel. Jung. — **Škoden býti komu.** Nebyl žádnému škoden. Lom. — **Škoden k čemu.** Aby jemu nebylo škodno k náboženství. Štít. — **Škoden na čem.** Toť mu na ničemž škodno není. Let. Troj. — **Škodný v čem.** Hledejž, nejsouliť páni v svých úrocích škodni. Štít. — **Škoden z čeho.** Z prodlení toho budu škoden. Štít.

Šlak. Nekráčeti šlakem otce svého = stopou, cestou. Vel. — Na šlak, na šlapěje, na stopu otce svého nastoupiti. Vel. On tam šel na můj šlak = jméno. Jung. Ten obchod vede na někoho jiného šlak. Us. — Po šlaku jíti. Jung.

Šlakovati koho neb co, nachspüren, nachgehen. Šla-

kují kroky naše. Br. Šlakovati boha ve věcech stvořených. Br.

Šlapěje. Otce svého a šlepějí jeho následovati. Vel. Aby děti šlepějí otců následovali. Kom. — Otcovskými šlapějemi kráčeti. Vel. — Do šlepějí noh mých stoupíš. Br. — Na šlepěje otce svého nastoupiti. Vel. — Nekráčeti po šlepějích svých předků. Vel.

Špeh. Špehy držeti. Tam špehy drželi. Cyr. Špehy neb špeh míti. Mniši majíce špeh (Kundschaft) poslali proti nim. Vel. Dal na něj všudy osaditi, a po něm špeh míti, aufpassen. Lom. Tak oni po nás všudy špeh mají. Br. Majíce jistý špeh o porážce nepřátel. Kron. tur. — Na špehu státi. Preff. Na špehy vyslati. Háj.

Špehovati koho. Pána boha špehovali. Solf. — **Špehovati po kom.** Očima svýma po chudém špehuje. Br.

Špička. V špičku uhoditi, das Wahre treffen. Vel.

Šťastný v co. Aby v koně byli šťastni. Štít.

Štípiti co = vzdělávati, pflegen. Jiní zahrady štípili a rolí vzdělávali, jak kterého místa příležitost byla. Har. Ten štípil a vzdělal víru křesťanskou. Vel. Povinni jsou pravé učení v zemích svých štípiti. Vel.

Štír. Býti na štíru s kým = hněvati se. Jsou spolu (neb sobě) na štíru. Vel.

T.

Tajiti čeho. Ačkoli toho tajíš v srdci svém. Vel. Kdo tají hříchu. Vel. — **Tajiti koho, co.** Nemůžeme vás tajiti, že atd. = nemůžeme zamlčeti. Vel. Tajné nepřátelství v srdci tajiti. Vel. Tajiti v sobě duch. Us. — **Tajiti k někomu.** Netaj ke mně. St. skl. Netaj nic k nám. St. skl. — **Tajiti na čem.** Na srdci tajiti. Vel. — **Tajiti před kým.** Strany manželky před

Vašností netajím, že jsem ji ještě nemocnou nalezl. Žer. Před někým se v ničemž netajiti. Vel. — **Tajiti se s něčím,** etwas geheim halten. Nechtěj se s pravdou tajiti. Sych. Phr. — **Tajiti se v čem.** V hněvu svém se netajil. Koc.

Tajno jest co koho. Ta věc onoho krále nebyla tajna. Jel. Lučanův ovšem taková věc tajna nebyla. Háj. — **Tajno jest komu co.** To jim tajno nebylo. Háj. Tajno jest mně. Kom. — **Někoho čeho tajna učiniti.** Čehož jsem tebe tajna učiniti nechtěl, ich wollte es vor dir nicht verschweigen. Žer. Čehož tebe pro zprávu a výstrahu tajna činiti nechtěl. Apol. — **Tajný před kým.** To jest bylo před ním tajno. Pass. Poněvadž ohavnosti Israelských před nimi tajné nebyly. Br.

Táhnouti. Vítr, povětří táhne. Jung. Ptáci táhnou. Jung. Oblaky táhnou. Us. — **Táhnouti co.** Táhnouti loď. Jung. Kořalku táhnouti = dělati. Jung. Voda táhne mlýn. Háj. Táhnouti jho. Br. Úsudky a výpovědi zpět táhnouti. Kom. — **Táhnouti s předl. do.** Naposledy s hanbou do Nouzova a Chudobic táhnouti musí. Prov. Táhnouti do pole. Us. Nepřítel s velikou silou do Vlach táhl. Har. — **Táhnouti k komu, k čemu.** Táhnouti koho k sobě = na svou stranu přivésti. Jel. K tomu mne mysl táhne. Jel. Táhne nás k tomu žádost. Kom. Táhnouti řeč k tomu, das Gespräch dahin lenken. Jel. Táhne ku konci. Jel. K smrti táhne u velikých tesknostech. Let. Troj. Vždy se k vyšším věcem táhnou, streben. Lom. Táhnouti se k zlému, tendere in malum. Jel. Od přirození sobě podobní k sobě se táhnou. Vel. V svých modlitbách všecky své činy i svůj úmysl k němu táhnouc (k bohu). Han. Výb. — **Táhnouti co neb se na koho neb na co.** Někteří to na osoby, jiní pak na slova táhnou = vztahují, vykládají. Br. Tak že se to na žádného ji-

ného táhnouti a obraceti nemůže. Br. Císař když slyší velikou moc táhnouti na něho. Tur. kr. Táhli se na knihy = odvolávali. Plác. Pakli by se i žid i křesťan táhli na žida, tehdy soudce křesťan má vynésti soud. Štít. Což od stran ukazováno a nač se táhli. Prvk. A oni vždy přes to na to se táhnou, a vždy pána našeho milostivého k soudům potahují = oni si to svojí, machen Ansprüche. Solf. Anna táhla se na ten všecken statek. Jung. — **Táhati se o co.** Národové o meze táhají se. Kom. O psí kot se táhati, de lana caprina. Vel. — **Táhnouti se po něčem** = toužiti, hledati. Po bohatství, po zboží a statku dychtiti, táhnouti se. Vel. Kteříž se po dařích a vzatcích táhnou. Br. — **Táhnouti v co.** Tažen býti v úklady. Jel. Táhne mne ta věc v nebezpečenství. Jel. Milostí táhnouti v koho. A v bůh věřiti jest, milostí táhnouti veň. Štít. — **Táhnouti s předl. za.** To za sebou táhne jiné hříchy, hat zur Folge. Br.

Tanouti na čem neb na co. Na mysli neb na mysl tanouti. Na mysl jemu to hrozně tanulo. Pulk. Na mysli mu tanulo, že atd. Kom. To slovo Klimentovi na srdci tanulo. Leg. — **Tanouti v čem.** Jak kohout brzo zapěl, tak ihned Jesu Kristova slova jemu v srdci tanula. Leg.

Tanutí. Tanutí mysli. Všeliká mysli tanutí zná, er kennt im Herzen aufsteigende Gedanken. Br. Tanutí srdce, Bewegung des Herzens. Kom. Tanutí na mysl, Einfall. Kom. Prv nežli mi jaké tanutí na mysl přichází. Br.

Tápati na čem. Tápati na moři, Schiffbruch leiden. Vel. — **Tápati v čem.** V bludích a hříších tápati, versunken sein. Br. V rozkošech, v žrádle a pití tápati. Vel. Tápati ve světě = blouditi. Kom. Tápati v temnostech. Kom.

Tázati neb tázati se koho, čeho. Tázali jsme star-

ších. Jel. Když jsme se ho tázali, kde bychom se o peníze objíti mohli. Vrat. Kterak se nám dařilo, nás se tázal. Vrat. Proč se takových věcí na mne tážete. Han. Výb. — **Tázati se na kom, na koho, na co.** I na Abelských mělo býti tázáno, a podlé toho koncováno. Br. Aby se netázali na příčinu. Vel. — **Tázati se o kom, o čem.** Tažte snažně o dítěti. Výb. Tázati tebe bude o tvých tajných věcech. Vel. O tom tážete mezi sebou. Br. — **Tázati se s kým.** Tázati se s leckýms. Štít.

Terč. Střileti do terče. Us. — Za terč někoho míti. Mají ho za terč. Sych. Phr. Za terč sobě někoho vystaviti. Kom.

Tesati. Z hruba tesati, grob lügen. Tak z hruba teše, až se přirozený člověk před tím děsiti musí. Prov. Tesati z hloupa, albern sein. Ne tak jako ty všudy z hloupa tesati. Kom.

Teskliti koho. Otce svého velmi tesklila. Svěd.

Teskliv býti nad čím. Jest nad tím teskliv. Vel. — **Teskliv býti po kom.** Jest teskliv po svém bratru. Svěd. Dlouhý čas po svém bratru teskliv jsa. Háj. — **Teskliv býti z čeho.** Počal z té škody teskliv býti. Sych. Phr. Z toho velmi teskliv i žalostiv byl. Háj.

Tesknost. Tesknost míti. Vel. Velikou tesknost toho jest měl. St. skl. — K tesknosti býti. Vel. Jsem sobě samému k tesknosti. Jel. Jest mi k tesknosti, k ošklivosti člověk. Jel.

Těsno. Do těsna se dostati, in die Klemme kommen. Sych. Phr. Do těsna někoho vehnati. Sych. Phr. — V těsno přijíti. Často v takové těsno přicházejí, že nevědí co činiti, a kudy vyvaditi. Vel.

Těšiti se komu, čemu. Těšme se jemu, poněvadž jest dobrotivý, freuen wir uns über ihn. Kom. Těší se svému vysvobození. Vrat. Toběť se těšíme. Br. —

Těšiti se čím. Tím se těší. Jel. — **Těšiti se z čeho.** Těším se z vašeho příchodu. Sych. Phr. Já se z toho velice těším. Jung.

Těžiti čeho. Neb jen ti, kdož kupecky těží peněz, povinni jsou platiti mýto. Štít. — **Těžiti čím.** Penězi těžiti = lichviti, kupčiti. Vel. Odšed pak ten služebník, kterýž vzal pět hřiven, těžil jimi, i vydělal jiných pět hřiven. Br.

Těžkost. Těžkost mysli, těžkost na mysli. Vel. — Těžkosti někomu přičiniti. Daremnými řečmi čas mrháte, a mně těžkosti přičiníte. Br. — Mnohé těžkosti snášeti, vystáti, trpěti, míti. Vel. Těžkost činiti = trápiti. Vel. Již snad máš nad tím těžkost, a želíš toho. Solf. Těžkost nad něčím nésti. Akt. Ferd. — Těžkostmi obklíčenu býti. Jung. — Do těžkostí se zaplésti. Vel. — Jak dlouho nám budeš na těžkosti, zur Last. Flav. Naběhnouti na těžkost. Vel. — Všudy se s těžkostí potkati. Sych. Phr. — U veliké těžkosti býti. Vel. V těžkost upadnouti, přijíti = do veliké bídy a nouze se dostati. Vel. V těžkost uvésti. Vel. Bojím se vám tou prosbou v těžkost přijíti, lästig werden. Sych. Phr.

Těžký. Těžek býti komu = obtížný. V čem jsem byl těžek tobě? Vel. Sluhám těžký = přísný. Let. Troj. — **Těžký býti nad čím** = těžce nésti. Nad tím byl velmi těžek a měl jim za zlé, že o své ujmě, bez povolení jeho pozdvižení v zemi učinili. Plác.

Tisknouti koho neb co. Všecky bídy mne tisknou. Vel. Tiskne mne k zemi tíže. Jel. Knihu dáti tisknouti. Us. — **Tisknouti koho čím.** Břemenem tisknouti. Vel. — **Tisknouti na koho.** Řekové na Trojanské tiskli = dotírali. Let. Troj. Tisknouti se na království. Kom. Porozuměla, že na to tiskne = že tomu chce. Výb.

Tolikéž, adv. **1.** = také tolik. Sedmkrát tolikéž odplatíť tobě. Vel. — **2.** = také tak, eben so. Uchytiv

roucho své roztrhl je, tolikéž i všickni muži, kteříž s ním byli. Br.

Touha. Touhu míti. Aesp. — V touhách býti. Dal.

Toužiti čeho, komu čeho = stýskati sobě, těžce nésti. Toužím příhody své. Kom. Toužiti někomu své bídy. Kom. Touží bohu svých bíd. Br. Má své nehody toužiti zde v Čechách královi. Štít. — **Toužiti na koho neb na co.** Na svůj rod poče toužiti. Dal. Pavel toužil na zákon hřícha. Lom. — **Toužiti po kom, po čem.** Abychom vždy po tom dědictví nebeském toužili. Štít. Po cti a chvále toužiti. Vel. — **Toužiti nad něčím.** Tu všickni nad tak ukrutným divadlem toužili. Ottersd.

Tovaryšiti se k komu. Rovný k rovnému rád se tovaryší. — **Tovaryšiti s někým.** Důvěrně s ním tovaryším. Vel.

Tovaryšství. Tovaryšství s někým míti. Vel. — Zavázati se tovaryšstvím někomu. Vel. — V tovaryšství s někým žíti. Us. V tovaryšství se dáti. Vel.

Trefiti. Trefilo předpovídání. Kom. — **Trefiti komu.** Trefilo se mi tam tehdáž býti. Har. A mnohé věci, kteréž se tu vypravují, jemu se trefují, passen auf ihn. Br. Což obé Kristu výborně se trefí. Br. — **Trefiti k čemu.** Což se k něčemu trefuje. Vel. — **Trefiti na koho neb na co.** V tom trefily jsou na mne ty nešlechetné dívky. Háj. Na jinou radu trefiti. Vel. Chtěje se kyji vyhnouti, trefil jsem na palici. Vel. Toť se v duchovním smyslu dobře na ďábla trefuje. Br. — **Trefiti v co.** V míru, v hod trefiti. Vel. Ještě nebyl v světě ten rod, jenžby trefil každému vhod. Jung.

Trest. Trest na hrdle. Jung. — Stíhati koho trestem. Sych. Phr. Trestem na koho dokročiti. Sych. Phr.

Trestati čím. Smrtí trestati, mečem trestati. Vel. Vězením trestati. Us. Moudří trestcí se neštěstím ji-

ných. Aesp. — **Trestati na čem.** Trestati na hrdle. Vel. — **Trestati z čeho.** Trestati z hříchův, ze zlého. Štít. Protož trestati vás budu ze všech nepravostí vašich. Br.

Trh. Míti trh s kým. Mají trh mezi sebou o to pole. Jung. Trh rovný někomu dáti, billigen Kauf. St. skl. Trhem koupiti. Kteříby něco spravedlivým trhem koupili. Eus. — Na trh vznésti = prodávati. Vel. Na trhu seděti. Vel. — Stojí spolu v trhu o pole. Jung.

Trojiti se v co. Řád duchovní se trojí ve tři pořady. Štít.

Tříti koho neb co. Nelítostivě židy třeli = stíhali. Vel. Tříti nouzi. Plác. — **Tříti se do čeho.** Tříti se do úřadu = dráti se. Kom. — **Tříti na koho, na co.** Hřích naň jest třel. Jel. Na to třel a nastupoval, bestand darauf. Eus. Tříti se na to místo. Kom. — **Tříti se k čemu.** Aby k vyššímu stavu se netřeli. Mudr. — **Tříti se o co.** Tříti se o důstojenství nějaké. Kom. O chválu se s kým tříti = potýkati se. Jel. — **Tříti proti komu.** Proti odporné straně nahým mečem třeli. Tur. kr. — **Tříti se v co.** Netru se v to všetečně o své ujmě. Br. Netři se v nic všetečně.

Truchliti čím. Čímž by měl člověk truchliti, tím se veselí. Štít.

Trvati na čem. Vstávaje a léhaje na modlitbách trvá. Sych. Phr. — **Trvati o čem.** Kteřížto pokrmem z trávy se živíce, o tom trvali (živi byli), aby poškvrny účastny nebyli. Br. — **Trvati v čem.** Posavádе v podrobenství trváme. Har. Posud ve své váze a stálosti trvá, bleibt sich noch immer treu. Sych. Phr. Trvati v úmyslu, předsevzetí. Har. Víno neporušené trvá v barvě, behält die Farbe. Har. Chléb dvakrát pečený v dobrotě trvá, bleibt bei seinem Geschmacke. Har.

Tržení na mysli, Wahnwitz. Vel.

Tušiti komu neb sobě = naději dávati. Xerxes dobře sobě tuší. Vel. Zle své zemi tušiti počal, protož sám u sebe na jiné rady pomýšlel. Kom. Neb kdožť by z lenosti neb z hrdosti nedbal toho, ani chtěl dbáti, jistěť bych jemu nedobře tušil. Štít. — **Tušiti sobě čím.** Darmoť sobě tuší ty panny tím panenstvím, aneb ačť kdo pochlebuje jim, i tuší jim zlým. Štít.

Tvář. Smutné tváři býti. Vel. Šlechetné a libé tváři. Vel. Protřelé tváři, unverschämt. Vel. — Tvář divnou z sebe učiniti. Let. Troj. — Tváři v tvář, von Angesicht zu Angesicht. Br.

Tvárnost. Tvárnost něčí míti. Ty věci, kteréž mají velikou tvárnost pobožnosti. Br. Tvárnost na se vzíti. Nebo kdyžť může tvárnost anděla na sebe vzíti. Br. — Pod tvářnosti, unter dem Scheine. Pod tvárností nějakou z víry sobě vystupovali manžele. Mudr.

Tvrditi koho neb co. Poručníky sirotkům dávali a tvrdili = potvrzovali. Vel. Něco důvodně tvrditi, etwas gründlich behaupten. Sych. Phr. — Za pravdu tvrditi. Vel.

U.

U, předl. 1. s gen. U sebe zachovati = zamlčeti. Vel. Dáti u sebe místo. Dal tomu u sebe místo. Vel. Něco u sebe uvážiti. Vel. — **2. S akkus.** U veliké přišel nebezpečenství. Har. Vzali si ho Pražané u velikou nelibost. Sych. Phr. U velikou to summu vzrostlo. Vel. — **3. S lokálem.** U velikém strachu, u velikém nebezpečenství býti. Vel. Ta věc položena jest u vůli činícího. Vel. Ale co pak u příčině jest, že se tak děje. Kom.

Uběhnouti komu. Z rukou někomu uběhnouti. Vel. — **Uběhnouti co.** Uběhl tři míle. Us. — **Uběhnouti v**

co. Uběhne v bludy. Koc. Ubíhati v zmatek, v potupu. Kom. V nemilost lidskou uběhnouti. Kom. Uběhnouti v hříchy proti bohu. Plác. Z ponuknutí zlých rad v mnohé neposlušenství uběhli. Apol.

Ubezpečiti koho čím. Až jej císař hrdlem i zdravím ubezpečil = že se mu nic nestane. Háj. Prosil ho, aby je statky a hrdly ubezpečil. Koc. — **Ubezpečiti se na koho neb na co,** sich verlassen. Pakli na ně v čem se ubezpečíš a spolehneš, tedy jakoby na tom se zpodepřel, jen se ubodneš. Br. Ubezpečím se na štěstí. Mudr. J. M. C. je na to ubezpečiti ráčil, že ten lid do království vtrhnouti nemá. Apol.

Ublížení. Na ublížení jeho dobré pověsti a cti mluviti. Vel. Konšel na ublížení spravedlnosti jedné strany od druhé darův bráti nemá. Pr. měst.

Ublížiti komu na čem. Někomu na dobré cti jeho ublížiti. Vel. Ublížiti na poctivosti. Vel.

Ubyti čeho. Měsíce ubývá. Dob. Dne ubývá. Us. Mohli jsme již dobře jednu míli ujeti, a této nevole ubyti. Háj.

Uctivost. Uctivost k někomu zachovávati. Br. K někomu největší bázně a uctivosti dokazovati. Br. — V uctivosti někoho míti. Kom.

Učení. Učení chápati. Vel. Učení vésti. Že v Krista věříme, a jeho učení vedeme. Br. — Do učení koho dáti, vzíti. Us. — Mysl přiložiti k učení. Vel. — Na učení se dáti, sich den Studien widmen. Vel. Jest na učení v Olomouci, er studiert in Ollmütz. Sych. Phr. Na učení koho dáti, vzíti. Us. — Vysoké učení = kollej, academia. Vel. Učení pražské = universita. Vel.

Učený v čem. Učený v písmě, Schriftgelehrter. Vel. V svobodném umění učený. Vel.

Učiniti co. Ten, kterýž nebe i zemi učinil. Vel. Konec učiniti. Vel. Úředníci mají o škody útratní a o náklady, kteréž pro tu při vzal, vedlé průvodu konec

učiniti. Zříz. Ferd. Pohřeb učiniti. Vel. Kratochvíl učiniti. Vel. Pohoršení, věc neslušnou učiniti. Vel. Křivdu, bezpraví učiniti. Vel. Učiniti mír. Vel. Učiniti vpád, outok. Vel. Učiniti pomoc. Vel. Vděčnou službu, vděk učiniti. Vel. Řeč učiniti. Vel. Přímluvu učiniti. Vel. Učiniti rozkaz. Vel. Přítrž něčemu učiniti. Kom. Učiniti vraždu nad někým. Pulk. Učiniti svádu mezi někým. Let. Troj. Velikou pomstu nad nimi učinili. Flav. Velikou se mnou milost učinil. Pass. Ten klevetník pomluvou svou lehkost nám učinil, hat uns in üblen Ruf gebracht. Sych. Phr. Učiniti někomu zrádně. Han. Výb. Učiniti někomu poctivost, čest. Har. Poděkování učiniti. Har. Učinila se mu ta výpověď, Urtheil. Kom. Učiniti čemu odpor. Sych. Phr. Počet z něčeho někomu učiniti. Jel. Divadlo ze sebe učiniti. Sych. Phr. Že s nimi učiní rozvod = rozvede se. Výb. Učiniti poctivost. Který učiniv poctivost a přivítání, do veliké síně nás uvedl. Vrat. Učiniti odboj. — **Učiniti sobě** = sich betragen. Kteráž jsi učinila sobě zmužile. Vel. — **Učiniti proti komu,** gegen Jemanden fehlen. Když uzří, že je jim žel, že jsou protiv jemu učinili. Štít. — **Učiniti s předl. za.** Za spravedlivé někomu učiniti. Loupežníkům oprátkou za spravedlivé učinili. Sych. Phr.

Učiti čemu. Mládež muzice učili. Har. Katolickému náboženství poslouchače náležitě učí. Kom. Svobodnému umění se učiti. Vel. Učím se české řeči. Us. — **Učiti co.** Zvěstovali jemu všecko, i to co činili i co učili. Br. — **Učiti o čem.** Hádaje se a uče o království božím. Br. — **Učiti koho v čem.** Učí apoštol Římany i v tom, což k bohu, i v tom, což k bližnímu přileží. Vel.

Udati se na někoho = jíti, dáti se do něho. Udati se na koho udatně. Let. Troj. — **Udati se s conj.**

že. Udalo se mu, že jest uzřel. Kom. — **Udati se s inf.** Udalo mi se o tom zmínku činiti. Jel.

Udělati komu = učarovati. Ona mu udělala. Us. — **Udělati co.** Dílo udělati. Vel. Otázku udělali. Vel. Lov, shon, vpád, outok, bitvu udělati. Vel. Pohodlí, mír, pokoj, svornost udělati. Vel. Jméno věčné sobě udělati. Vel. Zálohy na někoho udělati. Háj. Udělal se hluk lidu. — **Udělati z koho co.** Udělati z sebe smích. Kom. Udělal z žida novověrce. Sych. Phr.

Uděliti čeho. Chvály, rady uděliti. Vel. Almužen ráda ndílela. Vel. — **Uděliti co.** Což mu zde udělil. Br. Abych vám udělil částku nějakou milosti duchovní. Br.

Udeřiti koho neb co. Udeřil ho do hlavy. Us. Lermo udeřiti. Již udeřil. Vel. Udeřivše lermo, šikovali se proti vojsku. Flav. — **Udeřiti kým.** Někým o zem udeřiti. Vel. — **Udeřiti na koho neb na co.** Egypští udeřiti na židy nemohli. Vel. Na někoho nenadále a mocně udeřiti. Plác. Udeřila bouře a nechvíle na nás. Aesp. Udeřiti na buben. Sych. Phr. — **Udeřiti o co.** Bez mála bych byl o pravdu udeřil, bald hätte ich mich an der Wahrheit versündigt. Sych. Phr. — **Udeřiti v co.** Udeřím se v bedra. Br. Udeřiti v tvář, v hubu. Vel. — **Udeřiti po kom.** Kůň splašený po pobočním udeřil kopytem. Sych. Phr.

Uhnati co. Já každý den tři míle uženu. Svěd. Hledí, kde by co uhnal = vypracoval, vydělal. Us.

Uhoditi. Uhodilo deset hodin. Us. Hrom uhodil. Vel. — **Uhoditi koho neb co.** Uhodila ho lenost pod kolena. Us. Uhodil ho Jidáš váčkem = stal se lakomcem. Us. — **Uhoditi k čemu.** On k dluhu uhoditi nemůže = přijíti. Pr. měst. Nevím, kterak jsem do tohoto místa k vám uhodil. Solf. — **Uhoditi na koho neb na co.** Uhoditi na jinou zprávu a cestu = přijíti. Kom. Uhoditi na pravou cestu. Brikc. Abychom na tvou svatou vůli uhodili. Lom. — **Uhoditi o co**

= smluviti se, shodnouti se, porovnati se. Že s lidem služebným a žoldnéři o službu i o škody uhodí. Vel. Již s císařem o pokoj uhozeno bylo. Vel. Oni o záplaty slušně s lidmi uhozovati mají. Prvk. Když se o to přičiní, aby s obecným sněmem o náboženství a víru uhodili. Vel. — **Uhoditi v koho neb v co.** Kopím v něho udodiv, srazí jej s koně. Let. Troj. Doufáme, že s boží pomocí v dobrý prostředek mezi vámi uhodíme, že země a vy v míru ostanete. Výb. Aby ne vždycky na samy rady své spoléhali, ale také sami bez nich v něco uhoditi a vyříditi mohli. Vel.

Uhoniti koho. Pospěšně za ním jeli, a kníže své na té cestě uhonili = dohonili. Háj. — **Uhoniti sobě co.** Ránu sobě uhoniti. Vel. Nemoc sobě uhoniti. Dob. Uhoniti si kořist. Aesp.

Ucho. Ucha nastaviti. Ucha jsem nastavoval. Kom. Nakloň ke mně ucha svého. Kom. — Uši otevříti. Vel. Naklonil mu ucho. Jel. Slibnými řečmi uši někomu lektati. Sych. Phr. Uši zatvrditi. Kdož zatvrdí ucho, aby neslyšel. Štít. Před zdravou radou uši zacpati. Sych. Phr. Ucho vléci = pozorovati, lauschen, spähen. Vel. Mnozí všudy po lidech uši vlekli a očima slídili mohliby kde co zaslechnouti, aneb shlídnouti. Cyr. — Ušima slyšeti, ušima vyrozuměti. Vel. — Slovo mimo uši s větrem pustiti. Br. — Sám na vlastní uši jsem slyšel. Us. Někomu v uších ležeti. Jung. Což jsem slyšel v své uši. Br. Čeho v své uši poslouchati. Vel.

Uchovati se neb koho čeho, bewahren. Kdyby nás zatím Pán bůh smrti uchovati neráčil. Žer. Sám pán bůh nás toho uchovati ráčil. Preff. Bůh toho uchovej, aby se mezi námi nevole zběhly. Sych. Phr. A na časy budoucí že se chtí uchovati takové příhody. Háj. — **Uchovati co.** Na to za odpověď dáti ráčil, aby to bůh uchoval, aby v tom jaké rozmyšlení míti měl. Apol. — **Uchovati od čeho.** Uchovají je od skutku smil-

stva. Štít. A tak Pán bůh všemohoucí sám jest nás od té zlé příhody ohně uchovati ráčil. Preff. Aby od úrazu hromového byli uchováni. Leg.

Uchvátiti koho neb co. Vlk berana uchvátí. Jel. Krahujec holubici uchvátil. Rkp. Kr. Uchvátiti vrch = zmocniti se, osaditi. Chtěje s některými pěšími nějaký vrch, dříve nežli by jej nepřátelé opanovali sám uchvátiti. Cyr.

Uchýliti se k komu, k čemu. Utíkaje hněvu otcova k nám se uchýlil, nahm seine Zuflucht zu uns. Sych. Phr. Uchylovati se k marnomluvnosti. Kom. — **Uchýliti se na co.** Na zlou stranu se uchýliti, male verti. Vel. — **Uchýliti se od čeho.** Od prvnějšího zdání se uchýliti. Vel. Uchýliti se od cesty; od svého předsevzetí. Vel. Od cesty pravdy se uchýliti. Koc. — **Uchýliti se po čem.** Ale Soběslav, jakož muž opatrný, po žádných nechtěl se uchýliti dařích. Háj. — **Uchýliti se z čeho.** Uchýliti se z cesty. Jel. Uchýliti se z pravé cesty. Vel.

Ujeti čeho. Napomínal nás, abychom se zpátkem strojili a horka nastávajícího ujeli. Har. — **Ujeti co.** Dobrý díl jsme ujeli. Har. On na dlouhem dni ujede osm mil. Jung.

Ujistiti koho neb se čím. Zázračně tím ujištěn byl, že atd. Br. Bůh kajícímu milost dáti slíbil, však hřešícího zejtřejším dnem neujistil. Vel. Že jsou se tím velmi dobře v svých srdcích ujistili, že vítězství míti budou. Háj. Každý dlužníkem svým se ujistiti, aneb jej ku právu dáti může. Pr. měst. — **Ujistiti o čem.** Ujistím tě o tom. Jel. — **Ujistiti v čem.** V tom ujištěn jsem, bin überzeugt. Br.

Ujíti čeho. A protož čím dále čeká Bůh polepšení, tím neujdou většího hoře. Štít. Mnohých zlých věcí uchází. Vel. Kteříž pak ujdou meče. Br. Že božího soudu ujdou. Br. — **Ujíti čemu.** Všemu uchází. Vel.

Pospíšil bych ujíti větru prudkému. Br. — **Ujíti koho neb co.** Truden byl, a krev jej byla ušla. Let. Troj. An ho již krev ušla a sstydlý byl. Vel. Kolik mil jsi ušel? Sych. Phr. Ustavičným chozením nohy jsem si uchoditi mohl. Sych. Phr. — **Ujíti se ke komu, k někomu o něco** = vyhledávati, žádati On se k němu ušel. Jung. Uchází se k němu o to. Jung. Vít k nám se ušel, a čeho žalobně pohledává. Jung. — **Ucházeti se o co.** Ucházeli jsme se o to u práva. Sych. Phr. — **Ujíti od čeho.** Obyčej mají moudří ucházeti od toho místa, na němž se bojí. Vel. — **Ujíti před čím.** Před správou obcí a měst jak mohou, ucházejí a utíkají. Vel. Neucházeti před soudem. Vel.

Ujma. Ujma na něčem. Vel. Ujmu dělati. Vel. Ujmu na něčem nésti. Měsíc ujmu nese na svém světle. Vel. Na cti a slávě úhonu a ujmu nésti. Vel. Ujmu na zdraví trpěti. Vel. — Čehožs k užívání vypůjčil, totéž navrať, a to, pokudž býti může, bez ujmy tvé svobody. Kom. Nemá jim býti k ouhoně a ujmě jich dobré pověsti. Apol. — Jest mi to na ujmu poctivosti. Har. Na ujmu svobody Němcův. Vel. — O své ujmě něco učiniti = o své moci, sám od sebe. Sám o své ujmě stolici biskupskou opanoval. Koc. Osoba o své ujmě i jmenem svým vlastní a plnou mocí vládne. Har. Propustili vězně o své ujmě, mimo poručení krále. Sych. Phr.

Ujmouti, ujímati, ujíti. Strom se ujímá. Vel. Símě se ujímá. Br. — **Ujmouti čeho.** Břemena ujíti = umenšiti. Vel. Závist a hněv ujímají dnův. Br. Zármutek srdce ujimá síly. Br. Ujal se jiné cesty, er schlug einen andern Weg ein. Har. Ujmouti se království. Har. — **Ujmouti koho neb co.** Ujal mne za ruku. Kom. Smysl obecný věcí spatřených podobizny ujímá, fasst. Kom. Dědičně ujali domy. Br. Ujíti správu obce. Vel.

Ujíti něčí místo. Háj. Smlouvu ujíti, einen Vergleich eingehen. Vel. Slova zle ujíti = rozuměti. Kom. Aby lidi v koupi neujímal = nešidil. Vel. Také i na minci je (lidi) ujímají, a tudy sobě nový zisk přivozují. Vel. — **Ujmouti se o co.** Zasaď se, ujmi se o mne. Br. Ujímá se o vše. Kom. — **Ujmouti za co.** Aby za toho ujat nebyl, že bych utrhati chtěl. Eus.

Ukázati čeho. Potřeba toho ukazuje, lehrt es. Har. — **Ukázati koho neb co.** Tuť veškeren svět, a celý jazyk jako v krátké summě ukáži. Kom. Tím pak příkladným mluvením ukazuje boha tak mocného a hotového, jakoby se to přítomně dálo. Br. Radost na sobě ukazovati. Jung. Když nepodobnou věc ukáže do sebe. Výb. Hřbet, zadek, paty ukázati. Vel. Čest ukázati, Ehre bezeigen. Vel. Vděčnou mysl ukázati. Vel. Otec jeho ukázal mi milost, praestitit gratiam. Vel. — **Ukázati kým neb čím.** Hodnověrnými svědky ukázati = dokázati. Vel. — **Ukázati k čemu.** On mu k kněhám ukazuje, verweist ihn. Jel. Byla k ouřadu rychternímu ukazována. Jung. Druhé ukazuje k její chvále, že ještě mladá jsouc, ostala vdovou, dient zu ihrem Lobe. Štít. K sprostému sprostně se ukazuješ. Br. — **Ukázati s předl. na.** Neukazuj mi mnoho na tvé předky. Vel. Nic při něm obdržeti a spraviti nemohl, tak že s touž věcí na příjezd můj ukázati mu musel, verweisen. Žer. Kteréžto dluhy ukázala na dvůr. Jung. Ten dluh jemu na domě svém ukazuje. Jung. Poněvadž není naň toho, co se žaluje, ukázáno = dokázáno. Háj. Svědkem nemůž býti, na koho nářek jest ukázán. Brikc.

Ukládati, uložiti čeho. Ukládati cíle neb meze. Vel. Ukládám cíle. Jel. — **Ukládati čemu.** Nenávistníci hrdlu tvému ukládají, trachten dir nach dem Leben. Sych. Phr. — **Ukládati co.** Ukládati bolesti = utišiti. To bolesti ukládá. Vel. Bouře a nevole ulo-

žiti a spokojiti. Koc. Ten skutek hněv Justiny poněkud uložil. Koc. Míru sobě uložiti. Vel. Uložiti den, čas, rok. Vel. Uložiti sněm. Uložili mně osudové tam místo. Let. Troj. Všechněm smrt od boha uložena. Vel. To což jsem uložil, k cíli svému přivedu = což jsem umínil. Br. Ukládati lest, List ersinnen. Vel. Uložiti komu dílo, práci, povinnost, daň, plat, pokutu. Dob. Uložiti mlčení. Uloživ ruky své pokynutím mlčení. Let. Troj. Ukládati komu právo. Jel. Rozkaz, práva, zákony uložiti. Vel. Uložen byl pokoj mezi nimi. Pulk. Uložiti příměří s někým. Pulk. — **Ukládati s předl. na.** Na mysli uložiti = umíniti. Vel. Což jestli uložíš na své mysli učiniti. Let. Troj. Uložili naň, aby jim dával plat veliký. Br. Mnoho peněz na ně ukládá. Har. Uložil na každého službu. Vel. — **Ukládati o koho neb o kom.** Uložil o mně bůh, hat über mich verhängt. Br. Že jest o něm již zle uloženo od krále, über ihn beschlossen. Br. Ukládám o něm, abych jej zahubil = zamýšlím, úklady strojím. Br. Kteříž všelijak o mně zle ukládají. Br. Ukládáš o bezživotí mé. Vel. Ukládají o tobě, insidiantur tibi. Vel. Tak dlouho o něj ukládal, až ho z světa zprovodil. Vel. — **Ukládati proti komu.** Pakli lstivě ukládáte proti mně s nepřátely mými. Vel. Ty na hrdle trestati, kteřížby něco zrádného proti vlasti ukládali. Vel. — Vítr se uložil. Us. Vítr se ukládati, a ticho býti počalo. Preff. — **Uložiti s inf.** Protož jsem uložil mlčeti. Kom. Bůh uložil, je trestati. Br.

Ukliditi co. Ukliditi dům. Br. Ukliditi stůl, pokoj. Us. Ukliditi z cesty překážky, beseitigen. Jung. Ukliditi škody a bezpráví. Let. Troj. Zdá se mi, kdyžby věci, poněvadž jsou mezi nimi tak zašly, byly prvé uklizeny, že by i obecních snáze bylo porovnati, wenn die Sachen beigelegt werden. Jung. Stav uklizený = pokojný. Let. Troj. Svědomí uklizené = pokojné. Ctib.

Ukrátiti čeho. Ukrátils dnů mladosti jeho. Br. Závist a hněvivost ukracují života. Vel. — **Ukrátiti někomu na čem** = ublížiti, ujmu činiti. Někomu na spravedlnosti ukracovati. Apol.

Ukřiviti čeho. Rouhali mu se, ukřivujíce hlav svých. Br. — **Ukřivovati čím.** Mudráček nosem ukřivá, a jiným se posmívá. Vel.

Ukrutný komu. A svým sluhám ukruten nebuď i své ženě. Štít. — **Ukrutný na koho.** Na ty, kdož ho napomínají, ukrutný. Jel.

Ukryti se čeho. Zde se Pražanů ukryjete. Dal. Ukrývaje se hněvu otce svého. Vel. Chtěje tam ukryti se rány morové. Mudr. — **Ukryti co.** Ukryti tvář, obličej. Vel. — **Ukryti se před kým, neb před čím.** Ukrýval se před císařem. Vel. Neukrývati se před soudem. Vel. — **Ukrývati se s něčím.** On se s tím ukrývá. Us.

Ukvapiti na koho. Pro zlost kat ukvapil na ně = pospíšil jim oči vyloupati. Tur. kr. Že bych se na ně unáhlil a ukvapil. Br. — **Ukvapiti se s čím.** Vel.

Ukydati koho čím. Ukydají tě ohavnými věcmi. Br. Krucifix blátem ukydati a o něm volati dal. Vel.

Ulakoměti se na co, wornach geizen. Na něž (peníze) se ulakoměv, krev nevinnou zradil. Br.

Uleviti. Ulevilo = zima ulevila. Us. Okolo dvou hodin tužil se vítr, potom pomálu ulevoval. Har. Láska jejich uleví. Jel. — **Uleviti z čeho.** Uleviti z summy. Žer. On z svého žoldu uleviti nechtěl. Vel. Aby z svých žoldův nějakého dílu ulevili a upustili. Vel.

Umělý čeho. Umělý všeho učení svobodného. Let. Troj. — **Umělý v čem.** V právích umělý. Vel. V svobodném umění umělý. Vel.

Umenšiti čeho. Břemena umenšiti. Vel. Umenšiti hoře, bolesti, těžkosti srdce. Vel.

Umétati, umítati co, komu co, vorwerfen. Umítal mně

zanedbávání modliteb. Kom. — **Umítati co mezi koho.** Mezi pokojné umítá utržku. Br. — **Umítati na koho co.** Umítati léčky na někoho. Kom. Neboť umítají na mne lživé věci. Br.

Umlčeti se čeho, verschweigen. Umlčel jsem se i spravedlivého odporu. Br. — **Umlčeti se o čem.** O věcech duchovních se chytře umlčel. Br. — **Umlčeti se s čím.** Když vám o něčem takovém poroučím, což by se vám nelíbilo, s tím se rádi umlčíte. Žer. — **Umlčeti se v něčem.** Nemá se v tom žádný umlčeti, ale s jinými se sděliti.

Umluviti co. Umluvil pokoj. Koc. — **Umlouvati se o co.** Měla se s ním o ten dluh umlouvati. Svěd. Než o peníze nevím, jak jsou se umluvili. Svěd.

Umříti čemu. Hříchům umříti. Us. Hříchům umírati, ctnostem živu býti. Kom. — **Umříti čím.** Hladem umříti. Vel. Umříti náhlou smrtí. Vel. Mečem umříti. Jel. — **Umříti od čeho.** Až od hladu umřel. Štít. Od rány umříti. Vel.

Úmysl. Úmysl můj k tomu směřuje, meine Absicht ist dahin gerichtet. Har. — Jsem toho úmyslu. Háj. Jsem konečného úmyslu se tam osaditi. Har. Jednoho srdce a úmyslu. Vel. — Úmysl míti. Úmysl maje toho města se zmocniti. Háj. Mám k tomu úmysl, habe Neigung. Kom. Ale jakž má úmysl k zisku a žádost, tak brzo v hřích zajde pro to lakomstvo. Štít. Změniti, proměniti úmysl. Vel. — Na jiný úmysl vstoupiti, andere Gedanken fassen. Sych. Phr. Na svém úmyslu státi. Vel. — Od svého úmyslu neupouštěti. Vel. Od toho úmyslu přestal. Háj. Při svém úmyslu zůstati. Vel. — V počestném úmysle nepohnutě zůstati. Kom. V úmyslu míti. Vel. V úmysl vzíti, bráti. Vel. — Z oumysla, absichtlich. Z oumysla to učinil. Br. — Tím oumyslem, in dieser Absicht. Vel.

Unáhliti se čím. Unáhliti se hněvem. Jung. — **Uná-**

hlíti se na koho. Prosím neunáhluj se tak na své poddané, gerathe nicht in Zorn. Solf. Že se bůh na oboje svými pomstami neunáhlil, ale dlouho snášel. Br. — **Unáhliti se proti komu.** Že jest unáhlil se proti němu hospodář jeho. Výb. — **Unáhliti se v čem.** Unáhlil se v tom předsevzetí. Jung.

Upadnouti do čeho. Do bludu upadnouti. Jel. — **Upadnouti v co.** Upadnouti v hněv a nemilost. Vel. Upadnouti v nepřátelství, v nelásku, v nelibost, v nenávist. Vel. V hřích upadnouti. Vel. V poddanost židům upadli. Flav. Upadnouti v potupu a lehkost. Vel. V mdlobu upadnouti. Vel. Upadne v ruce lékaři. Br.

Upomínati se čeho. Tento od nich těch pět set dukátů se upomínal. Kom. — **Upomínati co.** Dluh upomínati. Vel. — **Upomínati z čeho.** A dokudž počtu neudělá, nemůže ze svého věna upomínati. Prvk. Když by mi co byl dlužen, mohu jej upomínati z svého. Štít. Upomínal ho ze dvou zlatých. Us.

Uposlechnouti čeho. Já takové rady uposlechla. Vel. Uposlechnouti rozkazu. Vel. — **Uposlechnouti v čem.** Neuposlechli v té zápovědi, gehorchten nicht auf das Verbot. Vel.

Uprázdniti komu = místo udělati. Uprázdnils mu. Br. — **Uprázdniti se k čemu.** K jídlu se uprázdniti. Br. — **Uprázdniti se od čeho.** Uprázdniti se od světských prací. Štít. Když se uprázdní od žádostí světských. Štít. Od jiných sborů uprázdniti se nemohl. Br. — **Uprázdniti se před kým** = s krku ho zbýti. Jali se sami o to přemýšleti a ukládati, kterak by jej z světa odkliditi a před ním se uprázdniti mohli. Plác. — **Uprázdniti z čeho.** Uprázdniti z vlasti, auswandern, entfliehen. Vel.

Uprositi na kom co. Jakož jsem slýchal, že jeden král pohanský byl uprosil na svých bozích. Štít. Nedati na sobě nic uprositi. Vel.

Uprostraniti komu. Bezbožným vše přehlídal, a jim uprostraňoval = volnost působil. Br. Nyní uprostranil nám Hospodin, a vzrostli jsme na zemi. Br.

Uptati se čeho. A čehož se tam tak uptal, to pěkně sepsav zanechal. Har. Každý může se ho uptati. Br. — **Uptati se na co.** Chceme se na to ptáti, a jak se na to uptáme, věru musíš boku nastaviti. Solf. — **Uptati se o něčem.** Což se kde mohl o budoucích knížatech uptati. Kuth.

Upustiti čeho. Zlého upustiti a dobře činiti. Vel. On svého upustil. Vel. — **Upustiti co.** Srdce pod lavici upustiti. Vel. — **Upustiti od čeho.** Od svého předsevzetí upustiti. Vel. Nechce od svého mínění upustiti. Vel. Ode vší dobré naděje upustil. Har.

Uraditi se na co neb na čem. Na tom se uradili, aby s nepřátely o příměří mluvili. Vel. Aby se na to s svými pilně uradil. Vel. — **Uraditi se oč.** Vel.

Úřad. Tvůj úřad jest = tvá jest povinnost. Vel. Purkmistrovský úřad má pořádně jíti. Pr. měst. — Úřadu dojíti. Vel. Úřadu zbaviti, zprostiti. Vel. Všech úřadův obecní zběř zhoštěna jest. Har. — Úřad na někoho vzložiti, strčiti, úřad někomu poručiti. Vel. Ouřad spravovati. Vel. Úřad zastávati. Dob. Biskupský ouřad na sobě nésti. Vel. Úřad na se vzíti. Vel. Úřad komu odníti. Vel. Pakli by kdo z světských ten některý úřad na se vztahoval, a jej držal. Háj. — K tvému úřadu náleží = tvá jest povinnost. Vel. K úřadu dopomoci. Vel. K úřadu přijíti, povýšenu býti. Vel. Na úřad někoho vsaditi, posaditi, dosaditi. Vel. — O úřad připraviti. Vel. — S úřadu svrženu býti. Vel. S úřadu koho složiti. Vel. S všech úřadů složen byl. Vrat. — Z úřadu vypadnouti. Vel. Aby jemu dopustil z ouřadu svého = mocí ouřadu svého. Háj. To z moci ouřadu svého dobře učiniti mohl. Vel.

Úraz. Úraz vzíti. Mudr. Bez úrazu střízlivosti, ohně

Verletzung der Mässigkeit. Jel. Bez úrazu uší to slyší. Jel. — Do úrazu. Kom. Do úrazu se namáhati = do přetržení se. Jung. — K ourazu přijíti Mudr. K úrazu přivésti Vel. — Běží to o ouraz. Us. — Umřel od ourazu. Vel. — Zboží s ourazem duše dobýváme. Mudr.

Uraziti co. Uraziti kus cesty. Us. Některého dne za dva dny cesty uráželi. Koc. Uraziti díl cesty. Kom. — **Urážeti se na kom, neb na čem,** Aergerniss, Anstoss nehmen. Mlynáři starší, přísežní — mají býti na cti dobře zachovalí, aby se na nich žádný neurážel. Prvk. Skutkové jeho u svatých spravedliví jsou; ale bezbožní se na nich urážejí. Koc. Aby nebylo na čem spravedlivě se urážeti. Br. — **Uraziti se nad čím.** Nebo té povahy jest přirození lidské, že se více nad cizími, nežli nad vlastními nešlechetnostmi a stydkostmi uráží. Vel. — **Uraziti se o co.** O kámen se uraziti. Vel. Že jedna náve se o druhou urazila. Preff. — **Uraziti se v co.** V nohu svou neurážíš se. Br. Uražený v hlavu, v mozek = nesmyslný. Vel.

Úrok. Úrok bráti, vytahovati. Kom. Z peněz úrok bráti. Jung. — Ourokem na nás deset ze sta pohledával. Sych. Phr. — Na ourok půjčiti, peníze dáti. Vel. Na ourok vzíti. Vel. — Peníze pod ourok půjčiti. Vel. Pod ourok vzíti. Vel.

Uručiti něco, verbürgen. Dali jsme jistinu řádně uručiti. Sych. Phr. Také jest Patron to všecko tu hned v Benátkách, než odjel, dostatečně několika znamenitými měšťany Benátskými uručil. Preff. Kým mi chceš tu smlouvu uručiti. Tur. kr. Pokoj mezi stranami uručen pod pokutou 14 tisíc, kdoby toho míru nezdržel. Vel. — **Uručiti k čemu.** Aby uručila k stání = aby zjistila rukojměmi neb základem, že bude státi k soudu. Ctib. — **Uručiti na co.** Císař prvé

uručil na zdržení (té smlouvy), potom napomenul i krále, aby také uručil. Tur. kr. — **Uručiti z čeho.** Kdož pohání z více nežli sám má, ze škod má uručiti. Prvk.

Usedati. Udatnost vojáků tuhnouti a usedati počala = slaběti. Koc. Plakati a naříkati jsme počali, až nám srdce usedalo. Vrat.

Usilovati o co. Usilovaltě o to nepřítel, jakby při tom svou zlost provésti mohl. Br. Usilovati o bezhrdlí někoho. Kom. Usiluje a přičiní se oč koli může. Kom. — **Usilovati proti komu,** gegen Jemanden arbeiten. Jel. — **Usilovati s inf.** Usiloval podvrátiti zeď. Br. I nespravedlivě zbohatnouti usiluje. Vel. — **Usilovati s conj. aby.** Usiloval, aby zkazil zdi. Vel.

Uskrovniti čeho. Uskrovniti smutku svého v nočních temnostech. Let. Troj. Leč vy těch ohavností uskrovníte. Br. — **Uskrovniti čemu.** Proč by v psaní svém pravdě uskrovnil, a lži zoumyslně pochleboval. Vel. Hubě své aby drobet uskrovňoval. Lom. — **Uskrovniti co.** Uskrovniti svou žádost. Štít. — **Uskrovniti sobě v čem.** I sobě v potřebných a náležitých outratách uskrovniti a něco od nich odtrhnouti jsme povinni. Vel.

Usnoubiti komu koho. Synu ženu usnoubiti. Jel. Ona mu usnoubena byla. Háj. — **Usnoubiti za koho.** Že by byla usnoubena za tesaře. Štít.

Usouditi komu co. Usouditi lopatu někomu. Let. Troj. — **Usouditi koho za co.** Za hodného smrti usouditi. Vel. Usouzen za nejmoudřejšího. Jel. — **Usouditi s inf.** Usoudil jsem ji pojíti sobě. Br.

Uspíšiti na koho neb na co. Křesťané proto, že jsou na ně tak nenadále pohané uspíšili, postupovati počali. Háj. Aby sobě toho, jakoby na ně uspíšeno bylo, stěžovati nemohli = dass mann sie überraschte. Akt. Ferd. Uspíšili jsme sobě na vás, a předce jsme se opozdili. Sych. Phr. — **Uspíšiti**

s čím. Důležité věci nechtí, aby s nimi uspíšeno neb ukvapeno bylo. Vel.

Ustanoviti koho neb co. Ustanoviti lodí spuštěním kotví. Let. Troj. Ustanovili sobě krále Amry. Br. — **Ustanoviti koho čím.** Ustanovil králem Šalamouna. Vel. Ty jsi ustanovil služebníka svého králem. Br. — **Ustanoviti se na čem.** Ustanovil jsem se na tom, že se chci pomstiti. Jel. Na tom se v mysli ustanovil. Jel. Na tom mi se ustanovovala mysl, abych. Kom. — **Ustanoviti se v čem.** V tom jsem se ustanovil, abych toho šibala s jeho básněmi a podvody jiným jako povyrejsoval a vymaloval. — **Ustanoviti koho za co.** Nad nímž jsem tě ustanovil za krále. Br.

Ustati, ustávati, müde werden. Ustala síla tvá. Jel. Ustala ruka jeho. Br. — **Ustati čím.** Ježíš ustav cestou, seděl nad studnicí. Výb. Ustal jsem prací. Jel. Ustati horkem. Aesp. Naše srdce strachem ustávalo. Vrat. — **Ustati od čeho.** Tu mi ustavše od chůze a horka jsme sobě odpočinuli. Har. — **Ustati pod čím.** V té příčině více pohlédati máme k obhájení vší křesťanské říše, nežli k škodám, pod nimiž od mnoha drahně let ustáváme. Vel. — **Ustati s čím.** Obojí strana s tou válkou ustala. Vel. — **Ustati v čem.** Nikdy neustal v boji. Let. Troj. Ustal jsem v bolestech. Lom.

Ustáti koho. Předce jsme ho ustáli = stáním přemohli. Jung. — **Ustáti na kom neb na koho co.** Pakli kdo na kom právo ustojí v komoře. Všeh. Ustál na Pražany právo, pro vypálení a vyhubení městečka. Vel. Polané před papežem na Čechy z násilí žalovali, na ně v Římě právo ustáli.

Ustaviti co. Ustaviv hrad na vysoké hoře. Dal. Ustavěl věži u prostřed ní. Br. Ustavěti most. Vel. Ustavěti chrám. Let. Troj. Ustavěl mu hrob. Jel. Město ustavil. Dal. — **Ustaviti komu co.** Veliká nebezpe-

čenství jsou ustavena tomu, bestimmt. Let. Troj. — **Ustaviti koho čím.** Ustavím tě pánem. Let. Troj. — **Ustaviti co na čem** = založiti. Hvězdářství soudové a hádání jsou na nejistém ustaveni. Let. Troj. To jest na nejistém ustaveno, das ist schlecht begründet. Sych. Phr. Ustaviti se na čem, Entschluss fassen, sich fest vornehmen. Netřeba se nám o to dlouho raditi a rozmýšleti, co bychom činiti měli, proto že jsme se již na tom cele ustavili, abychom atd. Br. Neustaviti se na něčem = pochybovati. Vel. — **Ustaviti se v čem.** Ustaviti se v doufání. Br.

Ustoupiti čeho. Abychom práva svého dobrovolně ustoupili. Vel. Pro tebeliž bůh řádu a práva svého ustoupí a zanechá. Br. Nechtěje své vůle ustupovati. Br. Žádný nemá pravdy ustupovati. Vel. — **Ustoupiti čemu.** Jehož moci všecko ustoupiti musí. Vel. Podobným k pravdě příčinám ustupujeme. Kom. — **Ustoupiti od čeho.** Od předsevzetí svého ustoupiti. Vel. — **Ustoupiti před kým.** Lev neustupuje před žádným. Br.

Ustraniti komu. Nám ustranil = odešel. Žer. — **Ustraniti od čeho.** Od připovědi ustraniti, sein Versprechen zurücknehmen. Vel.

Ustrčiti se na co neb na čem = uraziti se, pohoršení vzíti. Ale na to se žádný neustrkuj, by kdo řekl. Štít. Co by pak řekl, kdyby se na verše znamenitého poety ustrčil. Jel. Ustrčil se na to. Jel.

Ústrk, Streit, collisio. Měšťané z ponoukání některých kněží častá záští, kyselosti, nechuti, sváry a ústrky mezi sebou mívali. Vel.

Usvědčiti na koho = svědectvím dokázati. A to na ně usvědčili lidé. Dal. Bylo naň shledáno a usvědčeno. Otters.

Ušinouti se od čeho. Od zákona jeho daleko se uši-

nuli. Br. Ušinouti se od pravé cesty. Sych. Phr. — **Ušinouti z čeho.** Ušinouti z pravé cesty. Jel.

Utéci čeho. Pokuty neuteku. Štít. Ruky všemohoucího nemohu utéci. Vel. Utíkali spolků zlých. Br. Utíkati hříchů. Let. Troj. Utíkati zahálky. Kom. — **Utéci čemu.** Kdo jste utekli meči. Vel. — **Utéci co.** Ti, ješto o budoucí věci myslí, přítomné utíkají. Jel. — **Utéci se k komu o co.** K tomu se o pomoc utečete. Br. O pomoc k někomu se utéci. Vel. — **Utéci se na koho** = obořiti se. On se s důtklivou řečí naň utekl. Vel. Hleď, aby se zase s útokem na svého pohnaného prvé nežli on na tě utekl. Všeh. — **Utéci před čím.** Utíká, jako ďábel před křížem. Prov.

Útěcha. Útěchu míti v čem. Dobrá jest věc, ne v těchto světských věcech útěchu míti. Štít.

Utěšiti se komu. Běda mně nebožce siré, komu se utěšiti mám, mit wem soll ich mich trösten. Ctib. — **Utěšiti se čím.** Nevelmi se tím utěšil. Štít. — **Utěšiti se v kom.** Ať se v něm duše cele utěší. Br.

Utíkání. K utíkání se strojiti, hotoviti. Vel. — Na utíkání se dáti, obrátiti. Vel. Na utíkání obrátiti, přivésti, přinutiti. Vel. Na utíkání se strojiti, hotoviti. Vel. — V utíkání se dáti. Vel.

Útisk. Útisky činiti komu. Žádných jim útiskův nečiňte. Vel. Útisk trpěti. Kom.

Utkati koho = potkati. Svini divokou utkav na hoře, za uši jest lapil. Vel. Když Hektor sem i tam mezi vojsky sekal, tu král jeho utkal. Let. Troj. — **Utkati koho čím.** Bojem koho utkati, im Kampf begegnen. Háj.

Útok. Útok na někoho učiniti, udělati. Vel. Město zdrželo outok jeho. Flav. Útok na někoho vložiti = žalobu ohlásiti. Prvk. — Útokem hnáti na město. Jung.

Utratiti koho = usmrtiti. A tu toho vraha utratiti

dal. Br. Hanebnou smrtí byl utracen. Let. Troj. — **Utratiti co.** Statek marně, neužitečně, zbytečně utratiti. Vel.

Útrata. Velikou outratu vede. Vel. Když svědkové nesvědčí, že pro tu při útraty vedl, nejsou ty svědkové ke škodě, dass er Auslagen hatte. Prvk. — V nemírné útraty se dáti. Sych. Phr.

Utrhati komu neb čemu. Utrhují mi. Jel. On tobě jizlivě utrhal. Sych. Phr. Na člověka nesluší, moudrosti božské, jeho radě a soudům utrhati. Koc. Utrhati cti, dobrému jmenu a pověsti. Vel. — **Utrhati komu neb koho na čem.** Blázny mu dávaje i jináč ho na poctivosti utrhal. Prvk. Na cti jim utrhá. Vel. Utrhnouti se na koho = obořiti se. Když jí co řekne, utrhne se na něj. Us. Na chudé potom se neutrhneš. Ctib.

Utvrditi co. Utvrditi pokoj. Vel. Utvrditi království. Jel. — **Utvrditi co čím.** Utvrditi rukojměmi. Vel. Utvrdil slib přísahou. Jel. — **Utvrditi se v čem.** Utvrzoval se v tom více, že, atd. Br.

Uvaliti na koho co. Práci, břemeno na koho uvaliti. Vel. Práci na svá ramena uvaliti. Vel. — **Uvaliti se v co.** Uvalil se v blud. Pass.

Uvázati co. Ránu uvázati. Vel. — **Uvázati se v co.** Uvázal se v dědictví. Jel. Cyrus se uvázal v ty pevnosti. Cyr. Uvázati se v království. Let. Troj. V dobytek se dědičně uvázali. Br. Přijel do města a v nebytu doma bratra svého v ouřad ten se uvázal. Plác.

Uvážení. Něco k uvážení poručiti, připustiti. Však takovou přímluvu svou a radu jiným k uvážení poručil. Vel. Čtenáři upřímnému k uvážení připouštím. Har. Všecku tu věc k uvážení a radě vaší připouštíme, überlassen eurer Erwägung. Vel. — S zdravým rozmyslem a uvážením. Vel. — Vzíti něco v uvážení. Kom.

— Aby ten soud z rozumu dobrého, zdravého, a rozšafného uvážení pocházel. Eus.

Uvážiti. Něco při sobě, u sebe uvážiti. Vel. Bůh sám s sebou jako uvažuje, co má činiti. Br.

Uvésti do čeho. Do škody uvésti. Jung. Aby zlé mince do země uvozovány a dobré z země vynášeny nebyly. Vel. Summu peněz do počtu uvésti. Vel. Do rukou uvésti. Vel. Do češtiny uvésti = přeložiti. Jung. — **Uvésti k čemu.** Ke škodě uvésti. Jung. — **Uvésti s předl. na.** Bloudícího na cestu uvésti. Vel. Své děti na místo uvésti = zaopatřiti. Jung. Uvedl na mne hanění. Jel. Nebo sami na sebe uvodí zle. Br. Uvedlo to na mne neduh. Let. Troj. Podrobenství na zem uvedu, das Land in Sklaverei stürzen. Har. Uvodil strach na nepřátely. Jel. Uvedu pokoj na svět. Vel. Uvésti požehnání na svůj dům. Kom. Uvésti lid na to. Kom. A pakli by kdy, maje s kým jaký spolek aneb dání aneb bratr jeho, seděl v tom soudu a nevstal a taková věc byla by naň uvedena, tehdy takový každý aby vedlé pokuty trestán byl. Prvk. — **Uvésti v co.** V držení někoho uvésti. Har. V dědičné panství koho uvésti. Vel. V poddanost, v služebnost, v porobu, v člověčenství, v manství, v svou moc uvésti. Vel. V nebezpečenství, v těžkost, v neštěstí koho uvésti. Vel. V hanbu, v řeč a pokřik uvésti. Vel. V pustinu uvésti. Vel. V zlé domnění uvésti. Vel. V jednotu, v mír a pokoj, v svornost, v řád, v pořádek uvésti. Vel. V známost, v zvyk, v zapomenutí uvésti. Vel. V poznamenání uvésti, verzeichnen. Vel. V spis uvésti, aufsetzen. Vůli svou poslední v spis uvésti. Vel. Uvésti něco v mysl a pamět. Kom. V nic, v nivec uvésti = zničiti. Jung. V pochybnost uvésti. Sych. Phr. Uvedlo mne to jemu v nenávist. Jel. V nemilost uvésti. Vrat. V děti dobré obyčeje uvoditi, angewöhnen. Kom. Víru v lidi

uvoditi, den Glauben verbreiten. Jung. To kaž a uvozuj v ty, o nichž víš, že je přijmou. Br. Uvoditi lidi v dobrou mysl. Aesp. V úřad uvésti. Jung.

Uvěřiti komu, čemu. Kdyby se krájel, nikdo mu neuvěří, poněvadž jest lhář. Us. Takovým řečem uvěřil. Har. — **Uvěřiti komu co** = na dluh dáti. Prosil, abychom mu mandel vajec uvěřili. Sych. Phr. — **Uvěřiti v koho.** Kteříž neuvěřivše v spasitele, sešli z tohoto světa. Štít.

Uzda. Uzdu dáti koni. Vel. Rozkošem uzdu pouštěti. Vel. Všeho jim vůli a uzdu pouštějí, netrescí opravdově. Vel. — Na uzdě držeti. Vel. Jazyk na uzdě držeti. Vel. Popudlivost svou na uzdu vzal. Sych. Phr. Hněv a jazyk na uzdě měj. Prov. Aby tou poctivou lží měšťany své jako na uzdě zdržovali. Vel. — V uzdu pojíti, pojmouti. Pojala koně v uzdu. Sych Phr. V uzdu pojímejte své žádosti. Sych. Phr.

Uzdraviti co. Nemoc uzdraviti. Vel. — **Uzdraviti koho na co.** Na ránu koho uzdraviti. Vel. — **Uzdraviti koho od čeho.** Uzdravil ji ode všech ran. Pass. Koho od neduhův uzdravovati. Eus.

Uznati koho v čem. Soudce žádný z peněz ani z darův aby nemluvil, a pakli by kdo v tom uznán byl, ten aby trestán a svého místa v soudu zbaven byl. Prvk. — **Uznati za co.** To což nestatečného jest, za neužitečné se uznává. Br. Uznalo se za slušno, by smrt potupnou nesl. Sych. Phr. — **Uznati s infin.** Naposledy uznal jsem toho potřebu a užitek nemalý býti. Har.

Uzříti čeho. Obmeškáli se kdo, v těžkých mukách daleko od utěšení uzří svého hoře. Štít. — **Uzříti koho.** Tu král velmi rád jej uzřel. Háj. — **Uzříti do koho co.** Když to do ní uzří = zpozoruje. Výb.

Uža nouti se čeho. Užásl se tak velikého bohatství. Har. Čerstvost mám, kteréž se užasnete. Jel. Užasli se

toho, že je slyšel. Br. — **Užasnouti nad čím.** Užasnouť se nad tím upřímí. Br.

Užitek. Užitek jde z čeho. Žer. — Užitek míti čeho. A měl toho veliký užitek. Štít. Když kdo chce užitek toho míti. Štít. Užitek přinášeti, nésti. Jung. Užitek z čeho bráti, míti. Jung. Jaký máš na tom užitek, že mne sužuješ. Br. Což užitek vynáší. Vel. Užitek učiniti. Ani také pohříchu mezi nimi užitku kterého učiniti mohu, Nutzen stiften. Pulk. — Býti k užitku. Vel. Nic jiného jsem vám nemluvil, jediné to, což by vám k užitku bylo. Flav. Něco k svému užitku obrátiti. Jung. K dobrému a k užitku posloužiti. Vel. — Kdyby všecken svět v jeho užitcích byl, ještě by mu snad málo bylo, wenn ihm die ganze Welt zinsbar wäre. Sych. Phr.

Užiti koho neb čeho. Všech prostředků, cest užiti. Vel. Vojenské chytrosti užívati. Kom. Průtahů, okolků užívati. Kom. Slova nějakého užívati. Tak i jinde se toho slova užívá. Br. Proti odpůrcům užívej své síly. Sych. Phr. Užiti přítomného času. Vel. Nespravedlivě nabytého statku neužive třetí dědic. Vel. Cokoli bývá zle nashromážděno, toho neužije třetí koleno. Lom. Přidrž ho (vražedlníka), ať k právu stojí, a což mu ono přinese, ať toho užive. Br. Poroučím vám, abyste mu (vražedlníku) právo osadili, a co mu z práva neb z naučení od práva vyššího usouzeno bude, toho mu užiti dali. Žer. Práva a spravedlnosti užiti. Pr. měst. Rozumného člověka ke všemu dobře užívej. Cyr. Užívám ho velmi tovaryšsky a důvěrně = utor eo familiariter. Vel. Užiti své prosby na kom. — **Dáti se komu užiti,** sich brauchen lassen, willfährig sein. Dej se sousedům někdy užiti, u tebe v nouzi objíti. Lom. Páni mají se dáti svým poddaným užiti. Vel. — **Užiti čeho čím.** Zlým čeho užiti, entgelten, büssen. Zlý člověk to musí býti, kterýž

pro své dobré dá obci zlým užiti. Dal. Ty a tvoji mají toho na budoucí časy dobrým užiti. Háj. Cožkolivěk králové bláznivě spáší, to lid zlým užiti musí, quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.

Užívání. To slovo jest v užívání, ist gebräuchlich. Jung. V obecném užívání jest. Vel. V užívání jazyk přivésti. Dal. Nic není tak hrubě zašlého, aby zase v zvyklost a užívání pojato a přivedeno býti nemohlo. Vel.

V.

V, předl. s akkus. a lokalem. 1. O místě. Vstoupil v nebesa. Štít. Tataři obývají v staních. Háj. Smrt ve dveřích jest. Jel. To ještě v dalekém poli = pochybno. Us. V sobě míti, v sobě držeti, zavírati, obsahovati. Málo v sobě řeka vody má. Har. Rozstoupí se síla v oudech. Rkp. Kr. — **2. K vytknutí cíle, kam se činnost pohybuje.** Meč padal v Pražany. Rkp. Kr. Hnal v Spitibora. Rkp. Kr. V Tatary teče. Rkp. Kr. Ve zvony zvoní. Pass. V píšťalku píská. Jung. — **3. O způsobu a činnosti, kam se co uvodí, do jakého stavu co přichází.** Dal se v lání. Svěd. Dali jsme se ve hru. Svěd. Ta města v pokoj uvedena jsou. Háj. Uvalil se v blud. Pass. V těžkou poddanost upadli. Flav. A všel s nimi v smlouvu. Br. To jsi mne v posměch uvedl. Br. To v známost uvodili synům svým. Br. Chceť nás v omyl uvésti. Flaš. Hádající se v mír uvésti. Sych. Phr. V záhubu chceš vrci dobré lidi. Rkp. Kr. Shlučí se tu množství v jednu sílu. Rkp. Kr. Myš pastem v loupež bývá. Kom. Nejeden se v úřad vkoupil. Flaš. Uvažme se dědičně v příbytky tyto. Br. V ruce tvé dal jsem jej. Br. Bratr v ten účet pojat nebyl a není. Svěd. Mějte je v čest. Štít. V chudobu, v nouzi, v podezření, v po-

tupu, v nesnáz přijíti. Us. V domnění někomu přijíti, in Verdacht kommen. Har. V blud vede dověra. Sych. Phr. Tebe si v obyčej vzali. Sych. Phr. Žádný z šlechticův s obecným lidem v příbuzenství nevcházej. Vel. Pozdvihl se v pýchu. Lom. Přišlo to v nepaměť, v zapomenutí. Jung. Práce vaše přišla v nic, v nivec. Sych. Phr. Hotovi nohú v krok, ruku v braň. Rkp. Kr. — **4. K vytknutí vztahu** = in Betreff, in Bezug. A pak umřel, pak pohřben v tělo = dlé těla. Štít. Jest v nohy velmi rychlý. Jung. Byl v peníze velmi bohatý. Svěd. — **5. K vyměření míry, čísla a počtu.** Kupoval konev novou asi v pět žejdlíkův. Svěd. A počítal sobě toho všeho v osm kop. Svěd. Kníže přijel do Prahy ve dvou stech koních. St. skl. Čekal ho v desíti koních. Háj. Ve velikém počtu lidí se s ním potkal. Háj. Rada v pěti osobách, ein Rath aus fünf Personen. Har. — **6. K vytknutí jakosti.** Mluvil v tato slova. Jung. O tom v ten smysl píše. Vel. V hrdlo lžeš = hanebně. Svěd. V svou hlavu lhal = nemírně. Jung. V pěti dnech budou slepice v divy tlusté. Vel. — **7. O věcech, s kterými se kdo obírá, zvláštně po časoslovech:** kochati se, veseliti se, těšiti se, chlubiti se, radovati se, líbost míti, naději míti, klásti atd. Kochají se v neštěstí mém. Br. Chlubí se v svém padoucím zboží. Vel. Nesluší se v lidském větru ani v své dobrotě chlubiti. Jel. Těš se v Hospodinu. Br. Ať se veselí v něm, ať se raduje v spasení jeho. Br. V tom svůj obchod vedu. Har. Poznal se ve svém skutku podvodném před císařem. Háj. — **8. V následujících frásích.** Býti v držení nějaké věci. Jung. Býti v dobrém, ve zlém stavu, v nouzi, v chudobě. Jung. V krevnosti a v příbuznosti někomu býti, mit Jemanden verwandt sein. Sych. Phr. Jest mi v krvi příbuzný. Sych. Phr. Býti někomu v nenávisti. Sych. Phr.

Býti v poctivosti, vzácnosti, potupě. Br. Ve při býti, im Prozess sein. Jung. Trvati v dobrotě. Chléb dvakráte pečený v dobrotě trvá. Har. Celá jest v slzách. Let. Troj. Mnozí pověsti hledají, v tom dvorně i moudře činí. Dal. Pochybovali, aby co toho v pravdě bylo. Vel. V tom svůj obchod vedu. Har. V mysli přemítati. Jung. Dlouho vlasti naše v míře byly. Rkp. Kr. Ve snách býti. Jung. Ve své váze zůstati. Jung. Ve spisu podati, schriftlich einreichen. Har. V spisu chovati. Vel. Syny v základě a rukojemství za otce odeslati, v zástavě něco vzíti, ve věně něco dáti. Jung. Býti v překážce. Němčina jest v překážce, když jadrně česky psáti toužíme. Sych. Phr. V lidu, unter dem Volke. Bouřku v lidu stropiti. Vel. Pakli bude jeden děti míti a druhý nic, opět z toho hotov kramol a nejvíc v obecných lidech. Štít. V pohanech, v židech, v křesťanech. Ctib. — **9. O čase.** Při městské ve třech létech, útrpné ve dvou létech výpovědí poděleny a vyřízeny byly. Vel. I v těch časích vinici prodali. Svěd. A tak v brzce odkryji mrzkost její. Br. V ty časy královal. Let. Troj. V dobré chvíli nepromluvil, er gab eine gute Weile keine Antwort von sich. Har. Asi v týden umřel. Svěd.

Vada. Vadu míti. Ten kůň měl velkou vadu. Us. Tu vadu do sebe má, že každému přezdívá. Sych. Phr.

Váda = hádka. Vádu svésti. Vel. Vádu přetrhnouti. Har.

Vaditi koho = ponoukati k nevoli, svářiti. Kterýž lidi v hromadu vadí. Vel. Vršovci je vadili = sváděli. Dal. Bezbožný vadí v hromadu dobré přátely. Koc. — **Vaditi koho s kým.** Jedny s druhými strubuje a vadí. Br.

Váha. V jídle, v pití měj vždy váhy, Mass. Lom. To u mne nemá žádné váhy, kein Gewicht. Us. — Svou vahou něco konati = váhavě. Šel jako jindy svou vahou, seinen Schritt. Us. Osel svou vahou jde. Preff.

Jeli hodnou vahou. Let. Troj. — Na váhu dáti, vzíti, klásti. Béře všecko na váhu, er überlegt alles gut. Sych. Phr. Něco na lehkou váhu bráti. Sych. Phr. Na vahách býti, státi = pochybným býti. Jung. V nejistotě a jako na vahách zavěšený. Vel. — Při své váze zůstaviti koho = při povaze. Koc. — V jednostejné váze vždy trvati, sich immer gleich bleiben. Sych. Phr. To ve své stálosti a váze trvati nemůže. Vel.

Valem. V tom Lipníci s hradu na Čechy sběhli, a jako valem se na ně valili = houfem. Háj. Mohli by se v tom času na nás nebešťané valem obořiti, žebychom my nevěděli kudy ven. Solf. Valem se oddati na někoho = se vší prudkostí. Let. Troj. To valem k zkáze přichází. Vel.

Válčiti proti komu. Vy proti bohu válčíte, my pak podlé boha proti vám se postavujem. Br. — **Válčiti s kým.** Ti, jenž s tebou válčí. Br.

Váleti co. Váleti hody = strojiti. Ne vždycky válej hody. Lom. Váleti kým smích = posměch sobě z koho tropiti. Když jedni druhými smích válejí. Štít. — **Váleti se čím.** Moře vlnami odevšad se válelo. Kom. — **Váleti se v čem.** Obecní filosofové se v tom bludu váleli. Jel. Váleti se v ohavnostech hříchů a nepravostí. Vel.

Válka. Válka vypukla. Sych. Phr. Válka někoho zajde. Dříve než je zajde válka. Štít. — Válku vésti. Vel. Válku proti někomu zdvihnouti. Br. Válku vzbuditi. Br. Válku stropiti. Hrozné války domácí a městské mezi sebou stropili. Vel. Válku nésti. Pravou nese Hospodin válku. Štít. A protož, kdož by nerádi nesli válek křivých, sluší jim hledati spravedlných hospod. Štít. — K válce se chystati. Dal.

Varovati se čeho. Oplzlosti varovati se má každý. Kom. S dobrými obcuj a zlých se varuj. Lom. — **Varovati**

se od čeho. Varujte se od kvasu farizejského. Br. Kdož na soud boží pamatuje, od nejmenších hříchův varovati se bude. Vel.

Vášeň. Vašně spravovati a krotiti. Jel. Vášně zdržovati. Vel. — Vášněmi zaslepenu býti. Lom.

Vázati koho. Toto přikázaní i podnes lidi víže. Br. — **Vázati čím.** Neváži tě ceremoniemi. Kom. Ani ženou ani dětmi se tak neváže. Kom. Vázati se svědomím. Br. — **Vázati se k čemu.** Každý potentát neb kníže k těmto se věcem vždy víže. Lom. — **Vázati se v co.** Když se přihodí, že se v kterou při uváže, tu má dokonati a se v jinou nevázati. Br. V hádku se vázati. Dal.

Vazba. Do vazby dáti, uvrci, vzíti, vsázeti. Vel. — U vazbě držeti. Jung. Býti ve vazbě. Let. Troj. — Z vazby propustiti. Vel.

Vážiti si čeho. Lehce sobě váží přízně naší. Sych. Phr. Výstrahy naší za nic sobě váží. Sych. Phr. Má sobě toho vážiti nad jakékoli klenoty. Br. Slušíť sobě toho draze vážiti. Br. — **Vážiti se čeho** = odvážiti. Že jest pro malou lahodu nechtěla se vážiti lopoty těžké. Štít. — **Vážiti co.** Bedlivě ty otázky vážiti. Vel. Lehce své všecko váží. Jel. Své váží nad ono cizí. Štít. Vážiti co lehce u sebe. Háj. Buď tím vesel, když se zlým nelíbíš, a za velikou chválu važ to sobě. Štít. Laskavě, milostivě něco někomu vážiti, gütig aufnehmen, verzeihen. Jung. Prosme, ať nám to milostivě ráčí vážiti a odpustiti. Solf. Prosím pane, nevaž nám tak těžce toho hříchu. Bibl. Mnoho vážiti při někom, gelten. Vel. Nic neváží tvé proroctví, hat keinen Werth. Br. — **Vážiti s předl. na.** Duchovní lidé proč by tak na ženy vážili, jako vlci na ovce. Aesp. Nevážiti na koho = nenáviděli, nevražiti. Ušel z obce, kdež naň nevážili. Vel. Na něho pro jeho ukrutenství nevážili. Plác. Vážím to na

pravdomluvnost jeho, messen nach. Kom. — **Vážiti s předl. s.** S sebou ať to váží. Jel. Vážiti hříchy s ctnostmi. Jel. — **Vážiti za co.** Krvavá vůle za skutek vraždy byla vážena. Sych. Phr.

Vážnost. Býti ve vážnosti. Vel. Míti koho ve vážnosti, u vážnosti. Vel.

Vdáti se za koho. Aby se za muže nevdala. Jel. Vdala se za Přemysla oráče. Vel. V moci jest každé vdovy neb vnuky městské, vdáti se neb nechati za koho by chtěla. Brikc.

Vděčnost. Kde jest tvá vděčnost takého dobrodiní. Let. Troj. — Vděčnost prokázati. Kom.

Vděčný čeho. Každý má vděčen býti toho, což má dobrého. Štít. Mají toho vděčni býti svým lidem, a pomníti jim to vším dobrým. Štít. Vděčen toho jest, es ist ihm lieb. Háj. Nebyl smrti jeho vděčen. Vel. Nic toho vděčen nebyl Agrippa, že by židé se království římskému zprotiviti chtěli, er sah es nicht gern. Flav. — **Vděčný z čeho.** Nejsouce vděčni z obdaření cti. Vel. — **Vděčný za co.** Jsem Vám za to vděčen. Us.

Vděk. Vděk mi přišlo, že jsem aspoň toho se doptal, ich war froh. Har. Ten sýr nám velmi vděk přišel, kam uns willkommen. Vrat. Buď tobě vděk nebo nevděk; buď vděk anebo žel = ať jest to milé neb ne, chtěj neb nechtěj. Vel. Jinému toho, jako i jiný jemu buď vděk anebo žel, postoupiti musil. Vel. — Vděk někomu učiniti, udělati. Vel. — Za vděk něčím vzíti = spokojenu býti. Kusem chleba za vděk béře. Sych. Phr.

Vdlužiti se v co. Měštěnín ten i v jiných rozličných městech i v městě, v němž bydlel, v rozličné dluhy vdlužil se. Br.

Věc. To je hrozná věc, že ani hrst mouky na chléb nemáme. Sych. Phr. To je pro mne věc, das ist etwas

für mich. Us. To jest má věc, das ist meine Sorge. Us. Věci válečné, Kriegswesen. Har. Věci vojenské, duchovní, světské, domácí, peněžné, Angelegenheiten. Har. Věci vaše na nejlepší míře a u veliké bezpečnosti postaveny jsou. Sych. Phr. — Svou věc vésti = záležitost. Podlé času život a své věci vésti. Vel. Sedíte při knížeti v radě, a vedete svou věc tak jako sedláci v krčmě. Solf. Aby skrze úředníky věci řídili. Kom. — Živou věcí, žádnou věcí = žádným spůsobem. Živou věcí nechce jíti. Us. Nechtěl tomu živou věcí svoliti. Sych. Phr. — K věci mluviti = co se hodí. Kom.

Věděti koho neb co. Knížete nevědí věrnějšího = neznají. Dal. To jsem psal o hercích, dokudž jsem nevěděl tak velikého jich zlosynstva = neznal. Štít. Dobrý sluha ví vůli svého hospodina. Pass. — **Věděti co do koho.** Věděti do sebe které dobré skutky. Štít. — **Věděti o čem.** Co platno jest, že o tom žádný neví, když ty to sám do sebe víš. Mudr.

Věk. Letitý věk, prodloužený, prodloužilý věk. Vel. — Sešlejšího věku býti. Vel. Starého věku dojíti. Vel. Všech věkův, zu allen Zeiten. Har. — Věkem předčiti, předcházeti. Vel. Věkem zcházeti. Vel. Věkem dospívati. Vel. — K svému věku přijíti. Vel. K věku dospělému jíti. Vel. — Na věku i postavé zrůst bráti. Vel.

Věřiti komu čeho neb co. Pomluvačům tyranové všeho věří. Plác. Já ti to věřím. Us. Jako slovu božímu věřiti. Vel. — **Věřiti co.** Že by měl se prvé naučiti, co má věřiti. Štít. — **Věřiti na co.** Věřiti na čáry. Sych. Phr. — **Věřiti o čem.** Věřme jednostejné o svatém božím těle. Han. Výb. Všetečné se věří o něčem tém, ježto toho nezkusili. Jel. O nesmrtelnosti duší věřiti. Jung. Věřím o životu věčném. Kom. — **Věřiti v co.** Věříc ve mnohé věci, ježto víra věřiti

brání. Štít. Věřiti v Krista. Vel. Věřiti v čerta, v kouzly, v čáry. Sych. Phr.

Veseliti se čím. Sliby se blázni veselí, ale moudří se jimi kají. Prov. — **Veseliti se z koho neb z čeho.** Z cizího štěstí se veseliti. Vel. Veseliti se budu z tebe. Br.

Vésti co. Vésti práci. Když jest již byl věku sešlého, nemohše mnohých prací s Alexandrem po světě vésti. Han. Výb. Přísný regiment vésti. Har. Úřad vésti. Vel. Počet, knihy vésti. Jung. Obchod, živnost vésti. Vel. Péči a starost o koho vésti. Vel. Zbytečné útraty vésti. Har. Náklad vésti. Jung. Věc sobě poručenou velmi nedbanlivě vedl. Solf. Učení takové vedl. Eus. Právo, soud, při vésti. Vel. Odpor proti komu vésti. Bibl. Vojnu, bitvu, boj vésti. Dob. Nářek vésti. Sych. Phr. Stížnost vésti. Kom. Pokojný život vésti. Vel. Vésti vítězství. Jel. Řeč vésti. Potom dále Job vedl řeč svou. Br. Vedli křivé svědky, sie führten falsche Zeugen auf. Sych. Phr. A to také chce vésti a pravé činiti. Prvk. Vésti svědomí = svědectví. Chceme také, aby žádný host neb příchozí o dluh neb o kterékoli při nemohl vésti svědomí hostinského proti měšťanům. Br. — **Vésti sobě nějak** = počínati. Pokojně, poctivě, zdvořile, mravně, chvalitebně, udatně, zmužile sobě vésti. Vel. Přepyšně sobě ve všem vede. Kom. Za jiné nedržíce, nežli že se do města dostaneme, zhojna jsme sobě vedli. Har. — **Vésti, vedenu býti čím.** Duchem božím vesti a spravovati. Vel. Nadějí vedenu býti. Vel. Veden prchlivostí. Jel. — **Vésti do čeho.** Tito mě vedli do nouze. Us. Vojsko do pole, do bitvy vésti. Jung. — **Vésti k čemu.** Vede mne k tomu mysl. Jel. Dítě k dobrým skutkům vésti. Jel. Tvá povinnost tě k tomu vede. Vel. — **Vésti s předl. na.** Kdož by na koho před soudem co vedl buď řečí neb svědomím, oč pře

není, druhé straně k lehkosti, bude kárán = kdoby naň žaloval. Prvk. Vésti se na něčí statek, pfänden. I dáno jemu za právo, že jest se mohl vésti na ty dědiny, poněvadž jsou oni knížata a ne Nymburští, ve dskách měli. Prvk. On je na to vedl = navedl. Háj. Na dobré vésti. Vel. Ta věc mne na to vede. Kom. Na bezpečnost nás vede. Sych. Phr. Na velikou cenu vésti = dražiti. Vel. — **Veseliti v čem.** Bůh můj přikázal mi, abych vedl vás mé dítky v jeho cestách. Štít.

Vetknouti se do čeho = vbodnouti, vraziti. Vetknouti do země prut. Háj. — **Vetknouti v co.** Vtekl meč v bok odporníka. Vel. Vtekl osten v zemi. Háj.

Vetříti, vtírati se do čeho. On se do všeho vetře. Us. Že se mocí do portu vetřeli. Vel. — **Vetříti se na co.** Kteříž se po smrti Julia Caesara skrze dary a přízeň na ten ouřad vetřeli. Vel. — **Vetříti se v co.** Netři se v nic všetečně. Vel. V boží věci se vtírali. Br.

Viděti co do koho. Jakožto vidíme do opilcův. Štít. — **Vidí se komu** = zdá, líbí se. Vidí se mi nespravedlivé býti. Eus. Vidí se mi věc nehodná na muže moudrého. Sych. Phr. Vidí se mně za potřebné. Kom. Vidíli se za dobré králi. Br. Bohu se jinak vidělo = líbilo. Jung. Nevidí se mi o tom mnoho psáti. Vel.

Vjíti v koho neb v co. Tu pak se hned prohlašovalo, žeby on biskup nebyl, než nějaký kurtisan, až taková věc široce v lid vešla. Háj. V pověst, v pokřik vjíti. Vel. V přátelství, v příbuzenství, v mír a přízeň vjíti. Vel. V stav sv. manželství vjíti. Vel. Vjíti v radu, do rady. Vel. Lidem v domnění to vešlo. Lom. Vešlo to ve vzácnost, v přísloví. Jel. To vešlo ve zvyklost. Kom. V pořádek vjíti. Jel. V zapomenutí vjíti. Všeh. Vjíti v známost. Ten v krátkém času všel jest v známost knížeti Boleslavovi. Háj. Vjíti někomu

v nenávist. Jel. Vjíti v dobrou vůli s protivníkem. Flav Vjíti v mír s někým. Dal. S někým v nevoli vjíti. Sych. Phr. V smlouvu s kým vjíti. Vel. Radil jsem, aby všel v zoufalství, a bohu se nepoddával. Solf.

Vina. Hledati na někoho viny. Na váš lid bude hledati viny. Dal. — Vinu na někoho vzkládati, sčítati. Vel. Vinu z čeho dávati. Z čeho mi vinu dáváš. Svěd. Vinu na koho obrátiti. Štít. Dávati vinu o co. Pak, jakož nám také vinu dáváte o korunu a svatost, o klenoty, toť jsme vzali a schovali ne k škodě české země. Han. Výb. Míti vinu proti někomu = stížnost. Mášli vinu proti některému ze tří nejvyšších úředníkův atd. Všeh. Vinu z sebe odložiti. Vel. — V vinu uražené velebnosti upadnouti, Majestätsverbrechen. Kom. — Za vinu dávati komu. Vel.

Vinen čím. Vinen jest hříchem smrti jeho. Vel. Sami sebou vinni byli, a hodně zahynuli. Br. Žeby nebyl člověk vinen nikterýmž hříchem. Štít. — **Vinen od čeho.** Nevinný já jsem od krve spravedlivého tohoto. Preff. — **Vinen z čeho.** Z té tvrdosti jest před Bohem vinen. Štít. Aby z toho vinen byl, že atd. Br. — Dali se vinni, sie bekannten ihre Schuld. Sych. Phr. Známeť se k hříchům, dáváme se vinni. Br.

Viniti koho čím. Neb těch vojen kníže blíž deset jest učinil, a dokudž byl živ, svou škodou je vinil = ze své škody se nad nimi mstil. Dal. A proto snad bůh dcery otcovým hříchem vinil. Dal. — **Viniti co.** Viniti statek něčí, Ansprüche machen. Har. — **Viniti koho z čeho.** Z čehož mne nyní viní. Vel. Neznámý, který od jinud přijda, člověka víry hodného z věci nemovité viní. Br.

Víra. Něčemu víry přiložiti. Nechtěl psaní místa dáti, a jemu víry přikládati. Sych. Phr. Nejsme do nich té víry, žeby závazkem svým věrně stáli. Sych. Phr. Té celé dokonalé a jisté i milostivé víry na vás všech

jsouc. Akt. Ferd. — Víru dáti čemu. Kteříž jich slibování víru davše. Háj. Víru míti k komu. Viztež jeho veliké víry, již jest k vám měl v ty časy. Han. Výb. Víru držeti komu, Treue. Kdyby byl králi babylonskému víru držel. Br. Víru zdržeti. Vel. Víru svou rušiti. Apol. Víru někomu zachovati. Solf. Zmrhali jste si víru, ihr habt das Zutrauen verscherzt. Sych. Phr. — Ctí a věrou zavázati. Jung. Věrou a slibem se zavázati. Vel. — To se k víře podobá. Vel. — Za víru dáti. Tomu bych dal za víru. Us.

Viseti na kom neb na čem. Živobytí jeho na niti visí. Sych. Phr. Svět na bohu visí a leží všechen. Kom. — **Viseti z čeho.** Visí z vůle jeho. Mudr.

Vítěziti komu. Nemohli jsou jemu nižádným činem zvítěziti. Pass. — **Vítěziti nad kým.** Jakby již nad křesťany vítězili. Vel.

Vkročiti do čeho. Do domu vkráčeti. Vel. Vkročiti do chrámu. Kom. — **Vkročiti v co.** Vkročiti v cestu čemu, Einhalt thun. Chtíce, aby neslušnému procedirování náležitě v cestu vkročeno bylo. Prvk. Neduhu lékařstvím v cestu vkročil. Flav. Vkračovati někomu v práva, Eingriff thun. Solf. Vkročiti v statky sobě náležité = uvázati se. Jung. Kdež synové po otcích v ten ouřad vkračovali dědičně, oni to všecko zjinačili. Plác. Ta věc v to vkročila, die Sache trat dazwischen. Bibl.

Vláda. Na kom vláda, na tom pravda. Prov. — Vládu a zprávu nad někým míti. Kom.

Vládnouti kým neb čím. Neb soud nejtvrzší v těch, ješto jinými vládnou, bude. Štít. Protož každá dobrá hospodyně těchto věcí střež se pilně i braň jich jiným, kterýmiž vládne. Štít. Vládnouti kopím. Vel. Vládnouti krajinou. Vel. Vládnouti světem. Kom. Nebo nevládne sebou, kdo se tak rozzlobí, aby se pamatovati nemohl. Kom. Mnohým bohatstvím, zbožím vládnou-

ti. Vel. — **Vládnouti nad kým.** Bezděčný král nad nimi vládne. Sych. Phr. Kteříž vládnete nad množstvím. Vel.

Vložiti do čeho. Do země, do hrobu vložiti koho. Vel. Do počtu něco vložiti. Vel. Vkládati do řeči, do knihy nějakou věc, einschalten. Jel. Do mysli vložiti. Vel. Do mysli mu to vkládal. Kom. Vložiti do paměti. Vel. — **Vložiti s předl. na.** Jho železné vložím na šíji. Br. Vložili na krále prosebnou žádost, aby výsady jejich potvrdil. Sych. Phr. Vložen ouřad na mne. Cyr. Vlož na svou žádost uzdu. Han. Výb. — **Vložiti s předl. proti.** Odpor vložiti proti čemu, Widerspruch einlegen. Kdož proti čemu odpor vloží, a k tomu odporu nepožene, než opustí odpor, a v jiný půhon se o túž věc dá, jest zmatek. Prvk. = **Vložiti v co.** V počet přátel vložiti. Vel. V mysl sobě vložiti. Vel. V srdce vložiti. Br. Vložiti v pamět. Vel. Vložiti se v něco. Aby se v to nevkládali a nepletli. Vel. Vložila se v to vrchnost. Kom.

Vniknouti do čeho. Do těch zemí vnikl. Vel. — **Vniknouti v co.** Vyrojivše se na zemi všickni v boj vnikli. Let. Troj. Nepraví smyslové v mysl vnikají. Jel.

Vojsko. Vojsko sbírati. Vel. Vojsko šikovati, sšikovati. Jung. I hned sšikovali proti nim vojsko, válečně se potkali. Flav. Vojsko spraviti, rüsten. Har. Vojsko vésti. Us. Nepřátelská vojska pobiti, zahnati. Vel. — V čele vojska se postaviti. Sych. Phr. — Sraziti vojskem, mit dem Heere zusammenstossen. Kom.

Volati koho (gen). Proviňujícím promíjí, bloudících volá. Kom. Volejte jich. Br. — **Volati koho neb co.** Všecky ze jmena volá. Vel. Vojnu volati = pobízeti k bitvě. Vel. Pomstu volá všem Sasům plenícím. Rkp. Kr. — **Volati s předl. k.** K bohu volati. Rkp. Kr. Uslyš k sobě volající. St. skl. Volati se k komu

neb k čemu, appelliren, sich an Jemanden wenden, sich worauf berufen. Job s svou pří k bohu se volá. Br. Volati se ku právu, Recht verlangen. Všudy oznamuje, že jsme mu křivdu učinili, volaje se ku právu a chtě o to s námi soudem býti rozeznán. Solf. — **Volati na koho neb na co.** Na služebníka svého volám. Br. Volati na pomoc. Vel. — **Volati o co.** Volati o pomoc. Vel.

Voliti koho. Ambrože biskupa volte. Pass. — **Voliti čím.** Čechové sobě oráčka ale velmi moudrého jmenem Přemysla knížetem volili. Pass. Tehdy sv. Viktorina biskupem zvolili. Pass. — Vol neb nevol; volme neb nevolme, volte neb nevolte, willig oder unwillig. Vel. Tak ubohý vol, nevol vstáti musil. Har.

Vpadnouti do čeho. Petr s mečem do zástupu vstoupil. Kom. On do Čech vpadl. Háj. — **Vpadnouti na co.** Pes vzteklý běhá sem i tam, a nač vpadne sápá, trhá. Kom. — **Vpadnouti v co.** Vpadnouti v řeč. Vel.

Vpeřiti s předl. do. Do cizího statku ruce vpeřiti, fremdes Gut antasten. Vel. Vpeřil se mu do vlasů = popadl ho za vlasy. Us. Vpeřiti se do někoho = dáti se do něho. Vpeřili se do sebe, a pěstili škaredě. Kom. — **Vpeřiti se v koho, neb v co.** Já se v tebe tak vpeřím, o zemi tebou udeřím. Kom. Lichva zrostla, tak se ve všecky stavy i lidi vpeřila, a je posedla. Vel.

Vraziti do čeho. Bůh nás v okamžení s prstí smásti aneb do pekla vraziti může. Kom. Nepřátelé do země vrazili. Sych. Phr. — **Vraziti co na co.** Žbán jí na hlavu vrazil. Us. Vzali břevno, na jehožto hlavu vrazili lebku z nejlepšího železa. Flav. — **Vraziti s předl. v.** Křepce v helm mu vrazí ránu. Rkp. Kr. S dluhy se vraziti = zadlužiti. V dluhy se vráželi. Br.

Vražda. Vraždy se dopustiti, dočiniti. Vel. — Vraždu spáchati. Vel. Vraždu nad kým provésti. Eus.

Vrci co. Los vrci. Vel. Vrhou náspy. Rkp. Kr. — **Vrci kým neb čím.** Neví kam sebou vrci = neví kam se má obrátiti. Sych. Phr. Kostkou vrci. Vel. Knihama o zem vrci. Vel. — **Vrci se po kom.** Po otci se vrci. Vel. Po kom se asi ten nezbeda vrhl? Us. — **Vrci v co.** V záhubu vrci lidi. Rkp. Kr. Vrci se v nebezpečenství. Vel.

Vrch. Vrch dobrého, summum bonum. Jung. V čemž vrch pravé moudrosti záležel, die Hauptsache. Br. Vrch umění. Kom. Vrch vtipu lidského. Kom. — Novoměstští zjednali sobě majestát, aby vrch práva bez odvolání k Staroměstským měli, summum jus sine appellatione. Dal. Zase to, což snědl, vrchem vrátiti. Vel. — Do vrchu naplniti. Vel. -- Na vrch důstojenství přijíti. Na vrch práva dojíti, nechati. Všeh. Dal jim majestát na vrch práva, aby od nich odvolání nebylo leda na krále. Vel. Na vrchu míti, Recht haben. On má na vrchu. Us. On svou na vrchu postavil. Kom. Chce svou na vrchu postaviti. Dob. — Má na něj s vrchu. Us.

Vrchnost. Vrchnost míti nad někým. Vel. Nejvyšší vrchnost vésti. Vel. Vrchnost a panství sobě nad někým osobovati. Apol.

Vsaditi co do čeho. Kámen do díry vsaditi. Har. Vsaditi do úlu včely. Jel. Rozkázal všecky do věže vsázeti. Vel. — **Vsaditi koho na co.** Na úřad někoho vsaditi. Vel. Na království vsaditi. Vel. Na místo jiného vsaditi. Vel.

Vskočiti do čeho. Uhři do Moravy vskočivše. Háj. Do Moravy mocně vskočiti umínili. Háj. Vskočil do města nepřítel. Jel. — **Vskočiti na co.** Vskočiti na mysl, beifallen. Kom. — **Vskočiti v co.** Vskočiti v řeč. Vel. Pakli mi v řeč vskákati budete, škodu z toho vezmete. Flav.

Vstáti k čemu. Vstáti k vojně. Vstachu voje, vstachu

k vojně. Rkp. Kr. — **Vstáti na co.** Nesměl na vojnu vstáti. Dal. — **Vstáti proti komu.** Musil jsem proti němu vstáti. Dal.

Vstoupiti do čeho. Vojáci vstupují do šiku. Dob. Vstoupiti do lože. Let. Troj. Vstoupiti do služby. Dob. — **Vstoupiti na co.** Na jeho místo vstoupil. Vel. Po ní syn na království vstoupil. Flav. Vstoupilo mi to na mysl. Jel. Vstoupí na mysl tanutí. Kom. Na srdce lidem nevstoupilo. Br. — **Vstoupiti v co.** Vstoupiti v radu. Let. Troj. V mír vstoupiti. Jung. Nelzeť se smrti vykoupiti, ani v smlouvu s ní vstoupiti, Vertrag eingehen. Vel. Vstoupiti v manželství za koho. Vstoupil jsem v stav sv. manželstva za dceru Václava Černého. Han. Výb. V manželství s některou vstoupiti. Vel. Památka smrti člověka přivodí, aby v pokání vstoupil. Vel. Vstupuje milost v mé srdce. Jung. Čert v Strachkvasa vstoupil. Dal.

Vtasiti co do čeho. Meč do pošvy vtasiti = schovati. Vel. — **Vtasiti co v co.** V srdce meč vtasi. Rkp. Kr.

Vtěliti komu co. Vtěleno jest to ženám od přirození. Let. Troj. — **Vtěliti v co.** Její krása v mysl se mu vtěluje. Let. Troj. V zlaté bulle císař Karel IV. připojuje a vtěluje knížetství polská a slezská v korunu českou. Vel.

Vůle. Jestli vaše vůle v tom, co jsem mluvil. Solf. Budeli vůle boží. Vel. — Jedné vůle býti. Vel. Jedné mysli a vůle býti. Vel. Své vůle požívati nad kým. Práva jsou proto nařízena a ustanovena, aby jeden každý ve spravedlnosti své jimi rozeznán byl a ne své vůle požíval mocnější nad mdlejším. Prvk. — Tu vůli míti. Vel. Na tom jsme se svolili, aby každý vůli toho měl. Prvk. Vůli pustiti. Vel. Vůli svou lomiti. Vel. Vůli svou provoditi, učiniti, míti, seinen Muthwillen ausüben. Aby s jich ženami a přátely svou

vůli a zvůli měli. Ctib. Svou vůli nad ní provedli, vášně své vykonali. Br. Kdo by nad kým svou vůli provedl, jeho bil, rval atd. Pr. měst. Vůli napásti. Aby svou zlou vůli mohl napásti v obžerství. Štít. Dal jemu v tom vůli. Háj. Vyvádím vůli tvou. Let. Troj. Vůli svou poslední pronésti, oznámiti, v spis uvésti, sepsati. Vel. Dobrou vůli míti. Vel. Popros ho o to, až bude dobrou vůli míti, bis er bei guter Laune sein wird. Sych. Phr. Hody a dobrou vůli někomu přistrojiti, Gasterei. Vel. — Do vůle míti. Dob. — K mé vůli. Vel. Někomu k vůli býti = žádost jeho splniti. Vel. Žena, kteráž každému k vůli bývá. Vel. — Mimo vůli mou, gegen meinen Willen. Vel. — Na svobodné vůli míti. Vel. Na dobré a svobodné vůli měl obětovati, neb tak nechati. Br. Na vůli nechati, dáti. Vel. Na mé vůli to jest, steht mir frei. Jel. Pozvav několik na dobrou vůli (hody), po obědích zmordovati je rozkázal. Vel. Oddati se na dobrou vůli a hody. Vel. — Po něčí vůli činiti. Dal. Nejíti po vůli = nedařiti se. Vel. Svolím tomu, aby po tvé vůli bylo. Sych. Phr. — Podlé mé vůle se to státi mělo. Us. — Zanechal ho při vůli svobodné jeho. Br. — Sjednati se s vůlí druhého. Vel. S vůlí knížete. Vel. — V zlé vůli s kým býti. Vel. Byl v zlé vůli se svým sultanem. Kron. tur. — Z dobré, vlastní vůle = rád. Vel. Z čisté dobré vůle. Vel. Ten list z vůle nás všech vydán není, než z tří osob. Svěd.

Vybiti co, plündern. Domy vybíjeli a loupili. Cyr. Nedal domu vybíjeti, ani žádnému ubližovati. Vel. Vybiti chrám brannou rukou. Let. Troj. — **Vybiti se z čeho.** Z zástupu se vybil. Let. Troj. Z dluhů se vybiti. Vel.

Vybitý k čemu, durchtrieben. Odkudž někteří byli k tomu (šizení) tak velmi schopní, a tak vybití, že velmi dobře uměli jiné podvésti a oklamati. — **Vybi-**

tý v čem. Kteříž v chytrostech prvé vycvičeni a vybiti jsouce. Br. Baba příliš ostrá a vybitá v své lsti jsoucí. Aesp.

Vybrati koho neb co. Vybrali ze všech nejudatnější vůdce. Flav. Vybral sobě šedesáte tisíc pěších. Flav. Město vypálili a vybrali, plünderten. Vel. Dvůr jeho všecken i ves jeho vybrali. Háj. — **Vybrati se na koho neb na co.** Kněz Vlastislav se naň vybral, zog gegen ihn. Dal. Vybrati se na cestu. Us. — **Vybrati se proti komu.** Lučané toho nemohouce vytrpěti, proti němu se z města vybrali. Háj. — **Vybrati se z čeho.** Z domu, z města, z země se vybrati = vyjíti, vytáhnouti. Vel.

Vybyti koho neb co. Dceru vybyti = věno dáti. Dob. Vybyl dcery slušným způsobem. Sych. Phr. Vybyti syna, sluhu, statek, dědictví = ze své moci propustiti. Vel. — **Vybyti koho odkud** = vypraviti, odbyti. Vyžeň, vybyď z domu svého lidi žvavé. Lom. Aby židův všechněch z města vybyli. Vel.

Vycvičený k čemu. K výmluvnosti vycvičeným býti. Vel. — **Vycvičený na co.** Mnozí na to vycvičeni jsou. Har. — **Vycvičený v čem.** V uměních vycvičený. Vel.

Vycvičiti čemu. Vycvičili je svým šejdům. Har.

Vyčistěn čeho. Když bude duše všech svých poškvrn vyčistěna. Štít.

Vydati koho neb co. Jatého vydati. Har. Vydám všecky tyto k zabití Israelovi. Bibl. Peníze vydati. Vel. Knihy vydávati. Vel. Vydával od sebe jasný blesk. Vel. Vydávati žalostivé hlasy. Let. Troj. Plod vydávati. Vel. Tato škola mnoho učených mužů vydávala. Har. Počet vydati. Kom. Přikázání, poručení vydati. Vel. — **Vydati čemu.** Nebezpečenstvím jsouce vydáni. Jel. Vydán lsti. Jel. — **Vydati s předl. do.** Do rukou vydati = zraditi. Vel. — **Vydati s předl. na.** Někoho na smrt vydati. Bibl. Syna svého jednorozeného

na obět vydati jest ráčil. Preff. Otázky na někoho vydávati. Eus. Vydal krupobití na hovada jejich. Br. Na cestu se vydati. Dob. Na moře se vydáme. Har. Vydali se na hledání stříbra. Háj. Vydal se na to vší snažností, aby atd. Plác. Vydali se na to, aby písma falšovali. Eus. Na pití, na ožralství se vydati. Vel. Mnozí všemi způsoby na rozkoše a rozpustilosti se vydávají. Koc. On se tím na zjevné nebezpečenství vydal. Let. Troj. — **Vydati v co.** Vydati hrad v moc a v panování někoho. Pulk. V cizí moc vydaný. Vel. Vydal je Hospodin v ruku Hazaele krále. Bibl. V nebezpečenství koho vydati. Har. Vydati v posměch, v pohanění. Jung. Vydati v loupež. Že když vydáni budou v loupež, k meči, ohni a vězení, tehdáž se jim pomoc stane. Plác. Vydati se v hádku. Br. Vydati se v pláč a zpínání rukou. Kom. V mnohá přestoupení se vydali. Br. Vydati se v pýchu. Har. Vydati se v nezbednost, v lakomství. Kom. Vydati se v službu. Kom. — **Vydati se z čeho.** On se z peněz vydal. Vel. Vydati se z pokladův. Vel. — **Vydati s předl. za.** Dceru za muže vydati. Vel. Za pravdu vydávati. Dob. O čem neví, vystříhá se, aby to za jisté vydával, neb se přel. Kom. Pokrytci i tehdáž, když se za nejlepší vydávají, nejhorší bývají. Br.

Vyděkovati se komu. Nemůžeme se dosti bohu vyděkovati. Kom. Nevím, jak se vám dosti vyděkovati mám. Žer. Nevím se téměř Vaší Milosti jak toho vyděkovati. Žer.

Vyhlásiti co. Ortel někomu vyhlašovati. Jung. Vojna se skrze herolda vyhlašuje. Kom. — **Vyhlásiti koho za co.** Za spravedlivého jej vyhlásili. Br. Všecky, beze všeho vyslyšení odvodu neviny jejich, za nevěřící vyhlašovali. Vel.

Vyhledávati čeho. Kterýž svého zisku vyhledává. Vel.

Moudrosti všechněch předkův vyhledává. Br. Když bylo toho vyhledáváno, našlo se tak = když bylo vyšetřováno. Br. Vyhledává toho sláva království. Kom. — **Vyhledávati koho neb co.** Kteříž vyhledávati je budou s kopím v domích jejich. Br. Skryté věci v příslovích vyhledává. Br. — **Vyhledávati na koho neb na kom co.** Nemá na něj bezprávně sahati, ani sobě naň nižádných obtížností zúmyslně vyhledávati. Prvk. Toho na něm nevyhledáváno. Br. — **Vyhledávati co od koho.** Nevyhledává se toho od nás. Sych. Phr. — **Vyhledávati co při kom.** Nepřestávali toho při nás skrze znamenité a vzácné přímluvy vyhledávati. Apol.

Výhost dáti komu neb čemu. Papeži výhost dávati počali. Kom. Zlostem, hříchům výhost dáti = odřeknouti se. Kom. Výhost světu dáti, entsagen. Kom.

Vychladnouti z čeho. Z první horlivosti vychladl. Bibl. Z pobožnosti tudíž vychladli. Br.

Vyjednati co na kom. Pro mandát lstivě na králi proti národu jejímu vyjednaný, erschlichen. Br. — **Vyjednati při kom.** Při papeži vyjednal. Vel. — **Vyjednati se odkud.** Z vojny se vyjednati = vymoci. Jung.

Vyjíti. Ječmen vychází = roste. Třtí a sítí v bahnitých místech vycházejí hojně. Kom. Vyšel již vysoko lidský vtip. Kom. Oheň vyšel. Us. Rod Habspurský vyšel, ist erloschen. Har. — **Vyjíti čím.** Málem vyjíti, auskommem. Us. Nevyjde svým platem. Us. — **Vyjíti s předl. na.** Vyšel na svět. Kom. Zjevné i tajné věci na jevo vyjdou. Kom. Žádnému to na dobré nevyšlo = dobře se neskončilo. Tur. Kr. Nač tobě má smrt vyjíti. Mudr. — **Vyjíti v co.** Vyjíti v cestu. Vel. Poraďmež se, jak by se tomu v cestu vyšlo, wie man dem vorbauen könnte. Sych. Phr. Vyjdu ti vstříc. Kom. — **Vyjíti z čeho.** Divná jest to řeč z jeho úst vyšla. Jel. Vyjíti z mrákoty. Kom. Z moci něčí vy-

jíti. Jung. Vyjíti z dluhů. Vel. Vyjíti z mysli, z paměti. Vel. Nikdy z mysli mé nevycházíš. Vel. Vyjíti ze zvyku. Kom. Nevychází z mezí. Jel. Vyjíti z koleje. Kom. Vyšli jsme všickni z otce jednoho. Dal. Co z toho vyjde, nejisté jest. Jel. Proto že z toho nevyšlo nic dobrého, než svády a různice. Solf.

Vykonati co. Vykonati život = dokonati. Vácslav nemocí přemožen jsa, v mladém věku život vykonal. Háj. Práci vykonati. Vel. Poručení, rozkaz, povolání své vykonávati. Vel. Vykonati svou připověď. Vel. Žádost, prosbu vykonati. Vel. Cestu vykonati. Vel. Ukrutenství, šálenství vykonávati. Jung. Vášně své vykonali. Br.

Vykoupiti z čeho. Sluší se nám snažně stříci hříchu, z něhož abychom byli vykoupeni, sám se ráčil za nás dáti. Štít.

Vykročiti z čeho. Z tohoto světa vykročiti. Vel. Z tělesného stánku a podružství vykročiti. Vel. Z pravé cesty vykročiti. Sych. Phr. Z mezí vykročiti. Vel.

Vyležeti něco. Ten ležák si žebráckou hůl vyleží. Sych. Phr. — **Vyležeti čím.** Až žena dítětem vyleží. Sych. Phr. Položil lidi před hradem, aby jej vyleželi hladem. Dal. Žeby nejlépe bylo, abychom ty milé Řeky oblehli, a je hladem vyleželi. Cyr.

Vylévati co. Krev, slzy vylévati. Vel. Prosby vylévati. Br. Duši vylévati. Na to pak když se rozpomínám, takměř duši svou, žalostě nad sebou, vylévám. Br. — **Vyliti co na koho.** Již tudíž vyliji prchlivost svou na tě. Br. Vylím hněv svůj na tebe. Vel. Zlořečenství, pomstu na někoho vyliti. Br. — **Vyliti se po čem** = dáti se v co. Vylili se po všelijakých nepravostech. Plác. — **Vyliti se v co,** sich ganz hingeben. Kterýž se ve všelijaké rozkoše a rozpustilosti vylévá. Vel. Kterýž se ve všelijaké hříchy vyleje. Br.

Vyložiti do čeho. Vyložiti z jednoho jazyka do dru-

hého. Vel. — **Vyložiti co k čemu.** Což se ku prodaji vykládá. Vel. — **Vyložiti na co.** Na mísu vyložiti. Vel. Na prodej vyložiti. Vel. Něco zle neb na zle vykládati. Vel. Něco na dobrou stranu neb stránku vyložiti. Vel. — **Vyložiti v co.** Kdož z jednoho jazyka v jiný vykládají. Všeh. V jinou řeč vykládati. Vel. V lepší vyložiti. Vel. — **Vyložiti čím.** Tlumač od jiného mluví, a řeč jeho druhému jazykem jemu známým vykládá. Vel.

Vyměřiti komu = ustanoviti. Vyměřuje jim, jak se mají míti k vyloučeným. Br. Vyměřuje a rozkazuje mu, co by měl činiti. Cyr. Žákům učitelové řád vyměřují. Har. — **Vyměřiti co.** Pole, les vyměřiti. Us Vyměřiti meze. Vel. Ležení vyměřiti. Kom. Vyměřeni jsou dnové jeho. Br. — **Vyměřiti o čem.** O božských věcech tak smýšleti náleží, jak samo slovo boží o nich vyměřuje. Vel. Jakž zřízení zemské o tom patrně vyměřuje. Apol. — **Vyměřiti se z čeho** = vymluviti, ospravedlniti se. Z toho se chytře vymluvil a vyměřil. Plác. Aby i ti sněmovní biskupové z podezření kacířstva lidem se vyměřili. Koc.

Výmluva. Výmluva toho býti můž, že k přetržení toho nepořádku, za toho věku, za dosti jsou byly. Br. — — Jalové výmluvy užívati. Vel. — Výmluvám místa nedati. Sych. Phr. — Výmluvu míti, předložiti. Vel. Vratislav měl toho slušnou výmluvu. Háj. Jalovou výmluvu míti. Vel. Poraziti výmluvu. Vel.

Vymstiti čeho. Bůh vyhledával a vymstíval toho mordu hroznými pokutami. Plác. — **Vymstiti se čeho na kom neb nad kým.** Chtěje se toho na něm vymstiti. Plác. Že se chce vymstiti na židech krve římské. Flav. Žádostiv byl nad ním se vymstívati. Apol.

Vynésti co. Lež na světlo vynésti. Jel. Vynésti potaz, nález, soud. Vel. Vynésti výpověď, právo. Vel. Rozdíl mezi pobožnými a bezbožnými pravý vynesl. Br.

— **Vynésti neb vynášeti čím.** Měl-li by jeden s druhým co činiti, to by mělo před Jeho Milostí právem a ne válkami vynešeno býti, sollte entschieden werden. Výb. Vynášeti se silou, opatrností, sich rühmen. Dob. Vynášeti někoho velikou poctou. Let. Troj.

Vyniknouti čím nad koho. Vynikati rozumem nade všecky. Pulk. Což jim braně vzteklost naskytne, s touť každý nad ctného muže vynikne. Vel. — **Vyniknouti z čeho** = utéci. Nepřátelům z rukou vyniknouti. Vel. Z osidel smrti vyniknouti. Kom. Vynikl z vazby. Plác. Vyniknouti z nebezpečenství. Bibl.

Vypínati se čím. Vypínati se štěstím, bohatstvím. Dob. — **Vypínati se nad koho.** Vypínati se nad jiné. Vel. Aby se nad poddané spolubratří své příliš vysoce pýchou nevypínal. Vel.

Výpověď. Výpověď učiniti, udělati, vynésti. Vel. Král učinil výpověď mezi nimi o té věci. Vel. Výpověď na nepřítomného a mrtvého činiti se nemá. Prvk. Soudy a výpovědi konati. Kom. — Výpovědí něco najíti. Cožkoli smlouvcové buď oustní neb psanou výpovědí najdou. Pr. měst. Výpovědí někoho poděliti. My potom výpovědí spravedlivou je poděliti chceme. Prvk

Vypovědíti co. Ortel, nález vypovědíti. Přátelství pokoj, příměří vypovědíti. Vel. Službu, nájem komu vypovědíti. Jung. — **Vypovědíti koho odkud.** Z vlasti, z země, z města vypovědíti. Vel. Vypovědíti ze školy. Br. — **Vypovědíti za co.** Něco za právo vypovědíti. Vel.

Vypraviti neb vypravovati co. Historik historie v kronikách vypravuj. Kom. Moudrost jejich vypravují lidé. Bibl. Život něčí vypravovati. Har. Své chvály vypravovati. Vel. Aby vypravovali na Sionu jmeno Hospodinovo. Br. Vypraviti pohřeb, svatbu. Jung. Věci vlasti své lépe při dvoře vypravoval a řídil = vyjednával. Vel. Posly vypraviti. Vel. Poselství vypra-

viti. Vel. Psaní vypraviti, expedieren. Měl jsem některá pilná psaní vypravovati. Žer. Vojsko vypraviti, ausrüsten. Háj. Vypraviti statek = vyplatiti. Dluh vypraviti. Vel. Toho, což povinny jsou, nevypravují = neplatí. Žer. Kdož jest koli která zboží králova, kněžská aneb cizí dskami dědicky neb listy prodal od smrti krále Vácslava až do nynějšího času, takový aby to zboží zase vypravil tomu, číž jest bylo. Prvk. Desátky vypraviti, entrichten. Jung. Ouroky vypraviti. Apol. Pole hnojem vypraviti = vzdělati. Vel. — — **Vypraviti koho kam.** Vypraviti koho do cizí země. Let. Troj. Padesáte mužů do Athen vypravili. Har. Jsem vypraven do lodi, ich bin bereit ins Schiff zu steigen. Har. Vypraviti se do pole. Jung. — **Vypraviti z čeho.** Nemohli jsme ji z domu vypraviti. Us. Z dluhů se vypraviti. Vel.

Vyprostiti koho od čeho. Kdo mne vyprostí od roboty těla tohoto? Štít. Vyprostiti někoho od zkázy. Vel. Od rohův jednorožcových vyprosť mne. Br. — **Vyprostiti koho z čeho.** Vyprostiti někoho z poroby. Br. Vyprosťuje ze zlého. Bibl. Vyprostil nás Pán ze všech zlých věcí těchto. Br.

Vypustiti co. Vypustiti duši. Vel. Tak ho dusili, že by byl málem ducha vypustil. Sych. Phr. Hlas vypustiti. Jel. Vypustil jakousi řeč. Jel. Květ vypustiti. Vel. Strom z sebe vypouští ratolesti. Pulk. Pížmo libou vůni vypouští. Kom. Vypustiti střelbu. Jung. — **Vypustiti z čeho.** Vypustiti ze služby žoldnéře. Jung. Z přísahy koho vypustiti. Jung. Vypustiti něco z mysli, z paměti. Vel.

Vyraziti, vyrážeti. Strom vyráží. Us. Po něm bolaví a palčiví nežitové se vyrazili. Har. — **Vyraziti co.** Slzy někomu vyraziti, Thränen erpressen. Vel. Vyrazil mu naději. Jel. Aby takové zlé domnění vyraženo bylo. Otters. — **Vyraziti co čím.** Křemenem vyrážíme

oheň. Kom. Kdo dluh dluhem platí, ten klín klínem vyráží. Kom. Něco slovy vyraziti, mit Worten ausdrücken. Jung. Ta společnost to, co bůh poroučí, samou věcí vyrážela, aspoň vyrážeti nebo vyobrazovati se snažovala. Kom. — **Vyraziti s předl. na.** Obraz na penízi vyraziti. Us. Káry, vozy a jiná znamení dávaly na své minci vyrážeti. Vel. Tataré lítě na křesťany vyrazili. Rkp. Kr. Pojav s sebou šest praporcův vojákův, vyrazil se svými na picování. Plác. — **Vyraziti se od čeho.** Vyraziti se od předsevzaté řeči, abschweifen. Vel. Vyraziti se od předsevzetí svého, ablassen. Jung. — **Vyraziti proti komu.** I vyrazil Čestmír proti Vlaslavu. Rkp. Kr. — **Vyraziti v koho.** I vyrazil Záboj hořícíma očima v Luděk. Rkp. Kr. — **Vyraziti z čeho.** Oheň z kamene vyraziti. Vel. Ze spaní koho vyraziti. Vel. Z toho domnění vyražen byl. Br. Z paměti něco někomu vyraziti. Br. Vyraziti z mysli něco. Cyr. Z rozumu, smyslu vyraziti = pomásti. Vel. Vyraziti nedám se tomu z pokojné mysli. Kom. Vyraziti se ze sna. Br. Někteří se z řádu vyráželi, a prchali pryč. Kom.

Vyříditi, vyřizovati co. Vyřizovati potřeby = vykonati. Nemohše mnohých prací s Alexandrem více po světě vésti, ani královských potřeb jako prvé vyřizovati. Výb. Něčí poručení vyříditi, Jemandes Auftrag vollbringen. Vel. Věci sobě svěřené snažně vyřizovati. Solf. Poselství vyříditi. Vel.

Vyřknutí. Učiniti vyřknutí mezi kým. Tehdy páni korouhevní zemští smluvivše se vyřknutí mezi nimi učinili. Han. Výb.

Vyručiti koho odkud = rukojemstvím vymoci. Vyručiti koho z žaláře. Br. Člověka vyručiti od rychtáře. Jung.

Vysaditi se čemu = sich aussetzen. Nenadálým příhodám se vysadili. Pulk. — **Vysaditi co.** Založil a vysadil kollej Karlovu = zřídil. Vel. Leč by král komu

to vysaditi ráčil, privilegiren. Zříz. Ferd. — **Vysaditi co čím.** Vysaditi město majestátem. Kom. V té kaplici byl strop vysazovaný zlatem. Preff. Vysadil ji vinným kmenem výborným. Br. — **Vysaditi koho na co.** Patron nás dal na břeh vysaditi. Har. Vysaditi koho na stůl, na stolici. Us. — **Vysaditi koho z čeho.** Vysadili nás z návi. Preff. Z tvrda sedla jej vysadi. Rkp. Kr. Z královského trůnu vysaditi koho, stürzen. Kom. Abychom z svobod našich mocí vysazeni nebyli. Akt. Ferd.

Vysmáti se komu. Šiditi a vysmívati se darmotlachům, klukům a čtverákům. Kom. On se mu jen vysmál. Us. — **Vysmáti koho neb co.** Toho jako blázna vysmívali. Kom. Jedni mne vysmáli, druzí na mne fukali, třetí opřáhali. Kom. Mezi tím žádný ze všech nebyl, kterýž by něco promluvil, učinil, postavil, aby mu toho jiní nevysmáli = směšným neučinili. Kom.

Vystaviti co. Hrob vystaviti. Har. Na to místo své modly vystavil. Br. Vystavovati komu chyby. Kom. Něco lidem na odivu vystaviti. Jel. — **Vystaviti koho nad kým.** Hejtmana nad nimi sluší vystaviti. Lom. — **Vystaviti za co.** Vystaviti za řád. Prvk. Ďábel větší, kteréhož by sobě pohané za boha vystavili. Vel. Poněvadž jsi mne za nejvyššího správce vystavil. Solf. Vystavují se za spravedlivé. Br.

Vystíhnouti co = vyzpytovati. Zdaž my spůsob hlubokého tajemství nevystíhneme. Kom. Jak by to lest lidská vymysliti a vystíhnouti mohla. Apol.

Vystoupiti z čeho. Z mezí lidského přirození vystupovati. Let. Troj. Z míry nevystupovati. Vel. Vystoupiti z smyslu. Ona jako z smyslu vystoupivši v divné otrapě na zemi padla. Výb.

Výstraha. Výstrahu dáti, dávati. Vel. Výstrahu bráti. Aby výstrahu sobě z nich bráti užitečně mohli. Br. Výstrahu míti. Mají ve všem výstrahy, sind gewarnt.

Let. Troj. — Aby otcové takový nemoudrý slib k výstraze měli. Br. K výstraze od takových řečí sobě s pilností sloužili. Br. — Vezmi si to za výstrahu. Us.

Vystříci se neb koho čeho. A když by chtěl bůh koho vystříci škody. Štít. Někoho bojův vyztříhati. Let. Troj. Co blázni velebí, toho se vystřežeš. Vel. — **Vystříci od čeho.** A od domácích tvých pilně se vystříhej. Vel. Vystříhá se od toho. Jel. Vystřežte se od falešných proroků. Pass. — **Vystříci před čím.** Před nebezpečenstvím ho vystřáhl. Vel. Vystříhati koho před pádem. Kom.

Vysvoboditi od koho neb od čeho. Mohl jest bůh nás od ďábla vysvoboditi i jinak než svou smrtí. Štít. Od nemoci vysvoboditi. Vel. — **Vysvoboditi z čeho.** Z služebnosti vysvoboditi. Vel.

Vytáhnouti co. Kotve vytáhnouti. Vel. Vytáhnouti obočí. Jel. Několik ran mu holí vytáhli. Us. — **Vytáhnouti do čeho.** Vytáhnouti do pole. Us. — **Vytáhnouti na někom něco.** Nic na něm nevytáhneš. Háj. Úmyslem tím, aby na něm vytáhli, zdali by atd. Br. — **Vytáhnouti proti komu.** Vytáhli v cestu proti nim. Flav. — **Vytáhnouti se z čeho.** Z poddanosti a služebnosti se vytáhnouti. Vel. Chce se z povinnnosti vytáhnouti. Vel. Adam chtěl se z poddanosti bohu vytáhnouti. Vel.

Vytazovati se na co. Na ty věci gruntovně se nevytazuje. Vel. Nebo by se nemoudře na to vytazoval. Br. — **Vytazovati se na kom.** Vytazovali se jeden na druhém. Aesp.

Vytknouti co. Vytknouti článek z kloubu, verrenken. Vel. Vytknul si ruku. Dob. Hranice, mezníky vytknouti. Vel. Cíl vytknouti. Kom. Že jsi cíle nohám mým vyměřil neb vytkl. Br. — **Vytknouti komu čím.** Jej drbe, bode, ačkoli mu ničím hany hodným vytknouti nemůže. Kom. Vytknouti komu čím oči, ins Gesicht sagen. Vytkla mu ona oči tím ukrutným rozkazem

jeho. Plác. Vytekl oči tím jemu. Jel. Vytýkala jí tím oči, že byla bezdětkyně. Br.

Vytřeštiti co. Oči na někoho vytřeštiti = vyvaliti. Oči na nás vytřeštili. Vrat. Turci vytřeštíce na nás oči hleděli. Tur. kr.

Vytrhnouti co. Vytrhnouti kořen. Jel. Vlasy vytrhati. Vel. Meč nahý vytrhnouti. Vel. — **Vytrhnouti do čeho.** Vytrhnouti do pole. Jung. — **Vytrhnouti na co.** Vytrhla vojska na pole. Let. Troj. Vytrhl z bláta na sucho. Prov. -- **Vytrhnouti proti komu.** Vytrhnouť Židé směle proti Kaldejským, ale nic nespraví. Br. — **Vytrhnouti z čeho.** Vytrhnouti meč z pošvy. Vel. Vytrhnouti koho ze žaláře. Jel. Vytrhnouti z nebezpečenství. Vel. Z služebnosti vytrhnouti. Vel. Z mysli koho vytrhnouti, entzücken. Vel. Vytrhnouti se z myšlének. Jung.

Vyučiti koho čemu. Katolickému náboženství posluchače vyučuje. Kom.

Vyvaditi, vyvazovati co, auslösen. Víru, přípověď svou vyvaditi = splniti. Vel. Vyvadím víru, kterou jsem zavázal. Jel. Dluh vyvaditi = zapraviti. Vel. Na koho statek nápadem neb odkazem přijde, ten závady a dluhy toho, po komž statek má, vyvazuj. Pr. měst. Zápis od ouředníka tvého vyvazený a vyplacený míti žádá. Žer. — **Vyvaditi z čeho.** Z rukojemství se vyvaditi = splniti, co rukojemstvím slíbeno. Žer. Vyvaditi koho z základu. Br. Vyvazený z svazků. Jel.

Vyvarovati se čeho. Zdá se lidem, že pekla se vyvarují. Vel. Kterak by se ourazu mohl vyvarovati. Lom.

Vyvěřiti co, ausborgen. Jest-li že by pak kdo u koho co vyvěřil a na čas určený nezaplatil. Prvk.

Vyvésti co. Plod vyvésti. Vel. Lékové pot vyvodící. Kom. Vyvésti čin, skutek. Dob. Aby sobě svého práva sám hájil a své těžkosti sám vyvozoval. Žer. Vůli něčí vyváděti. Let. Troj. Vyvésti zeď. Jung. — **Vyvésti**

na co. Vyvésti koho na opici, na vrch střechy, na vrch makovice. Us. Něco na jevo vyvésti. Vel. — **Vyvésti k čemu.** K bitvě vyvedení houfové. Kom. — **Vyvésti z čeho.** Rád bych vás z toho bludu vyvedl. Sych. Phr. Z omylu je vyvedl. Vel. Z poroby vyvésti. Vel. Svůj rod z Litvy vyvodí. Jung. Vyvésti pravdu z něčeho. Let. Troj. Z podezření se vyvésti. Sych. Phr. Z nářku se vyvésti. Br. Kdybychom tomu mandatu povolili, obáváme se toho, že bychom se vyvedli z svobod. Akt. Ferd.

Vyvinouti se čeho, vermeiden. Vyvinu se lidských hanebností. Kon. — **Vyvinouti si co.** On si ruku vyvinul, verrenkte. Us. On si rámě vyvinul. Let. Troj. — **Vyvinouti se od koho,** sich loswinden. A rozumný umí se vyvinouti od něho. Vel. — **Vyvinouti neb vyvinouti se v čem** = vykročiti, vychýliti se. V čemž když i nejvyšší kněz s svou rodinou vyvinul, nebyl k tomu představen. Br. Jestliže cítíš, žes se v něčem obzvláštně vyvinul, to sobě k svému zahanbení připomínej. Kom. — **Vyvinouti neb vyvinouti se z čeho.** Z mezí vykročiti, vyvinouti. Vel. Aby ty všechny smlouvy vždy zachovány a zdržovány byly, a více potom aby z nich nebylo vyvinuto. Jung.

Vyvléci na co. Vyvléci koho na světlo. Jel. — **Vyvléci koho z čeho.** Vyvláčeti střeva z někoho. Pass. Sotva z domu nohy vyvlekl. Vel. Vyvléci z odění. Háj. Z kůže vyvléci. Vel.

Vyvrátiti co. Město z kořene vyvrátiti. Dob. Kteréž jest město otřásl, a vyviklal, to vnuk jeho aby vyvrátil a zbořil. Jel. Město ze dna vyvráceno. Kom. Tvrz, dům vyvrátiti. Us. Vyvrátiti což snědl. Vel. — **Vyvrátiti ze sebe.** Vyvrátiž z sebe. Vel. Opíte se, anobrž vyvracejte z sebe. Vel.

Vyvrhnouti, vyvrci. Neštovice se na ni vyvrhly. Lom. Vyvrhl se vřed. Bibl. Něco se mu hrubého na hřbetě

co nežit vyvrhlo. Vel. — **Vyvrhnouti z čeho.** Z vlasti, z země, z města vyvrci. Vel. Vyvržen z řádu toho. Jel.

Vyvříti se z čeho = odejíti, odskočiti. Čapek, hejtman ve věcech válečných zběhlý, vyvřev se z boje, utekl a na Kolín se obrátil. Vel.

Vyvýšiti se čím nad koho. Vyvýšil se zrostem, mravy a ctnostmi nad jiné. Pass.

Vyzdvihnouti koho neb co. Konšelé povaleče a zaháleče, žebráky a chodce bezbožné vyzdvihovati a z měst hnáti mají = bráti, jímati. Pr. měst. Vyzdvihlo ho štěstí. Jel. Hrob vyzdvihnouti. Vyzdvihl mu hrob. Jel. Hrob vysoký jim vyzdvihli. Cyr. Památku vyzdvihnouti, ein Denkmal setzen. Dob. Psaním ustavil a vyzdvihl tu památku. Br. Stavení vyzdvihnouti = vystavěti. Vel. Arcibiskupství vyzdvihnouti = založiti. Vel. Karel, otec vlasti nazván, učení obecné vyzdvihl, most pražský založil. Vel. Odpor, nevoli, nesnáz mezi stranami vyzdvihnouti = způsobiti. Vel. Válku vyzdvihnouti. Br. — **Vyzdvihnouti koho neb se čím.** Chvalami někoho vyzdvihovati. Jel. Král vida jich hotovost, tím svou smělost více vyzdvihl. Let. Troj. — **Vyzdvihnouti s předl. nad.** Vyzdvižený nade všecky. Kom. Bůh ty hejtmany nad nimi k obraně jich sám vyzdvihoval. Jel. — **Vyzdvihnouti koho za co.** Vyzdvihnouti koho za knížete. Háj. Vyzdvihl za hlavu jejich měst Lubek. Vel.

Vyznati se čeho. Vyznati se toho hříchu. Br. Když se těch nešlechetností vyznal. Háj. Že lidé nebudou hříchův zbaveni, leč se jich vyznají. Vel. — **Vyznati co.** Pravdu svobodně vyznati nestyď se. Kom. Vyznávati víru. Jung. Původ táhl se na pamět pánův a vladyk, a oni vyznali pamět, a dali stané právo. Prvk. — **Vyznati na koho.** Vyznám na sebe Hospodinu přestoupení svá. Br. Jiní dva, kteříž také v jeho radě byli, a on na ně vyznal, jati jsou. Háj. — **Vyznati**

se z čeho. Vyznávám se z toho skutku, ich bekenne mich zu dieser That. Sych. Phr. — **Vyznati za co.** Vyznati koho za krále. Jung. Ten užitek každý za veliký vyznati musí. Har.

Vyznamenati co. Meze vyznamenati, bestimmen. Vel. — **Vyznamenati co čím neb skrze co.** Znáti věcí rozdíly, a moci jedno každé vyznamenati svým jmenem, bezeichnen. Kom. Vyznamenati nepravost slovy = vyjádřiti. Kom. Skrze rozbití láhvice vyznamenal prorok zkažení Jerusaléma. Vel.

Vyzvěděti co. Vyzvím světa krajiny. Jel. Vyzvídati tajnosti. Kom. Bedlivě ty věci vyzvězuje. Eus. — **Vyzvídati co na kom.** Znamenílíž budoucích věcí na mně vyzvídati chcete. Br.

Vzácno. Toť jest bohu do vás velmi vzácno. Štít.

Vzberu, vzebrati co. Vzebrati město, plündern. Br. Dal město vzebrati. Tur. kr. Lid vzebral ležení Syrské. Br.

Vzdálený od čeho. Země vzdálená od moře. Vel. Vzdálený od pravdy. Vel.

Vzdáliti se koho čeho. Kdož jsou se světských vzdálili obyčejův. Štít. Chlouby a chvály se vzdalovati. Br. Kteříž se vzdalují tebe. Br. — **Vzdáliti se od čeho.** Kteříž se od zákona tvého vzdálili. Br. — **Vzdáliti se s inf.** Vzdalují se něco psaného od sebe dáti, weigern sich. Kom.

Vzdáti co neb komu co. Potom své království svému synovi vzdal, übergab. Pass. Vzdáti komu knížetství. Háj. Vzdáti ouřad, povinnost, niederlegen. Pr. měst. Biskupství dobrovolně vzdal. Vel. Bohu díky vzdáváme. Sych. Phr. Chválu vzdáti. Vel. Vzdáti bohu obět. Pass. Otázku vzdáti, eine Frage aufwerfen. Vel. — **Vzdáti se na co.** Vzdáti se na milost i nemilost. Sych. Phr. — **Vzdáti se v co.** Vzdáti se v bujnost. Kom.

Vzdvihnouti co. Kostel sv. Jiří na hradě vzdvižen a

udělán byl. Pulk. Vzdvihnouti umělost. Let. Troj. Válku proti někomu vzdvihnouti. St. skl.

Vzeptati se čeho, etwas erfragen. Vysla holúbka věrného, by se vzeptal toho všeho. St. skl. — **Vzeptati se čeho na kom.** A že tak vzácen jest jemu Čech, jako latinník; by chtěli, dobře by se toho vzeptali na svatém Pavlu. Štít. Posly své poslal k jedné modle pohanské, když nemocen byl, aby se vzeptali na ní, zhojíli se té nemoci. Štít. — **Vzeptati se koho na co.** Vzeptej se kněží na zákon. Br.

Vzhlédnouti do čeho. Vzhlédá se do zrcadla. Vel. — **Vzhlédnouti na koho neb na co.** Vzhlídl jsem na něj. Kom. Vzhlédaje pokorně na tvář stvořitele svého. Solf. — **Vzhlédnouti se v co.** Vzhlédnouti se v zrcadlo. Plác.

Vzjíti. Po malé chvíli vzešel křik mezi nimi. Svěd. Oheň veliký vzešel. Har. Pokřik v městě vzešel. Vel. Pověst vzešla o tobě. Cyr. Škody vzešly. Sych. Phr. Aniž tudy mnoho outrat vzejde. Vel. Slunce vzešlo. Háj. Símě vzejde. Br. Po málu jiní úřadové vzešli = povstali. Har. — **Vzjíti na co.** Hostivit na otcův stolec vznide. Dal. Může mi to na mysl vzjíti, že vás káži všecky zbiti. Dal. Poněvadž všemu zlému na vrch vzešlo, weil das Böse einen hohen Grad erreicht hat. Plác.

Vzložiti na někoho něco. Vzložiti na někoho práce břímě, jho. Vel. Vzkládati na někoho úřad. Vel. Vzkládati na někoho vinu. Vel. Vzložiti na koho žádost, prosbu. Žer. Vzložiti prosbu na nejvyšší moc. Aesp. Vzložiti na někoho útok. Již po tento dnešní den kdo na koho útok vzloží, ten má tudíž hned jmenovati, a napsáno má dáti, z čehož chce pohnati. Prvk.

Vznésti co na koho, anbringen, berichten, der Entscheidung überlassen. Aby na hejtmany aneb na hejtmana toho kraje to vznešeno bylo. Prvk. Komuž soudce

svědčí, že prvé svou žalobu na něho vznesl, toho žaloba má prvé jíti. Brikc. Povinen jest to na obec vznésti. Vel. — **Vznésti se nad co.** Aby se věrou nade všecko, což se viděti aneb pochopiti může, vznášeli. Br.

Vzpomínati co. Aby s větší chutí svého srdce to slavné pozdravení matky boží vzpomínali. Štít. — **Vzpomínati na koho neb na co.** My jsme na vás vzpomínali. Us.

Vztáhnouti, vztahovati se k čemu = náležeti, patřiti, k tomu. Kterak to zapření samých sebe vztahuje se poněkud k lidem, poněkud k bohu. Vel. Jiní rozumějí, že by se toto k Jobovi vztahovalo. Br. Ještoby spis se vztahoval ke cti boží. Vel. — **Vztahovati s předl. na.** Vztáhnouti ruku na někoho. Na pomazaného ruky nevztahuj. Sych. Phr. On na se zprávu vztáhl = osvojil sobě. Vel. Že po jeho smrti budou mnozí chtíti důstojenství císařské na sebe vztahovati. Háj. Tomu pak, což o malém počtu správcův povědíno jest, chtěl bych toliko o správách městských rozuměti, totiž na sama toliko města a obce měst, a ne na celá království a země vztáhnouti. Vel.

Z.

Z, předl. s gen. 1. O místě. Vltava nad míru z břehův svých vycházela. Háj. Byl vyobcován z domu hospodinova. Br. Ze sedla koho vyhoditi. Jung. Vyjdiž z svatyně. Br. — **2. O čase.** Hned z rána pracuje. Vel. Tak z dávna bylo přijímáno. Kom. Z dětinstva. Let. Troj. Z rok do roka. Har. — **3. Po časoslovech:** vyjíti, vyvésti, vyjednati, vypraviti, vytrhnouti, vysvoboditi, obnažiti, oloupiti atd. Vyplatila se z dluhův. Svěd. Vyprosť ny z osidel krutých Tatar. Rkp. Kr. Žádal

mne, abych ho vyjednal z vězení. Svěd. Posavád své cti nevypravil ani se nevyvedl z toho nářku. Svěd. — **4. K naznačení celku, jehožto část se vytýká.** Kdo z lidí smrtedlných může se tvé přirovnati moci. Flaš. Z těch peněz jemu některého groše půjčila. Svěd. Nejsiliž i ty z učedlníků člověka toho? Br. Jistě z nich jsi. Br. — **5. O látce, z níž se co dělá.** Ta modla ze zlata byla. Háj. Ozdoba z ryzého zlata. Br. Tu kázal král veliké stavení z dříví a z prken vzdělati. Br. Z vody víno učinil. Flaš. — **6. O původu.** Láska z boha jest. Br. Z čehož byl veliký nedostatek v chlebích. Vel. Každý poklid jest z dobré vůle. Všeh. Z toho přišla škoda na obec. Svěd. A z toho leknutí se rozstonal. Svěd. To se samo z sebe hýbe. Kom. — **7. O příčině.** Veselí se ze zlého činění. Br. I těšili se z něho muži. Br. Oni vždy z toho smích měli. Svěd. Z takové vrchnosti boha chválí. Kom. Král Jan byl z toho na Ludvíka velmi hněviv. Háj. Já jsem ji z toho trestala. Svěd. Když by pohnal ze škod, nežaluj z úrokův zadržalých. Všeh. — **8. O účelu aneb pohnútce.** Z kratochvíle se projížděl. Flaš. Z kratochvíle jen zpíval. Kom. — **9. O výmínce aneb příslušnosti aneb směru.** Proč by nás nevezl z našich peněz. Svěd. Najal ze mzdy sto tisíc mužův. Br. Krok z rady Lecha volen jest za kníže. Háj. Ten list z vůle nás všech vydán není než z tří osob. Svěd. Jim násilí dálo se z vyšší moci. Háj,

Za, předl. s gen., akkus. a instr. — 1. O místě. Za předlouhé stoly sedli. Rkp. Kr. Já za kamna vskočil. Svěd. Ležel za stolem. Svěd. Za Prahou se promodřují vrchy. Rkp. Kr. — **2. O času.** Umřel za věku mladého. Dal. A ten mi dluh za živnosti jeho vyplnili společně. Svěd. A pobyl tam za tři dni. Br. Zpravoval zemi za čtyry léta. Vel. Zavřel se na zámku Bamberku za sedm let. Vel. Za chuti dej se do toho =

pokud ještě chuť máš. Us. — **3. Po časoslovech:** bráti, bojovati, býti, ctíti, jíti, míti, pokládati, přivlastniti, souditi, uznati, vyhlásiti atd. Byl u nás za tovaryše. Svěd. Sloužil u něho za kuchaře. Svěd. A vezmu vás sobě za lid. Br. Za muže se vdala. Jel. Nechtěci za císaře Fridricha jíti, do kláštera se dala. Vel. U Turků mnohé ženy jsou za jedním mužem. Jel. Měl sestru za bohatým hrabím. Jung. Nazvali mne za zloděje. Svěd. Bažanti za lahůdky se mají. Kom. Onomu mudrci zdálo se to za pořádné. Háj. To za věc podivení hodnou ukazuje. Br. Za úkladníka odsouzen jest. Jung. Pohané Venuši za boha slavili. Háj. Peršané oheň za boha ctili. Jung. Jest pak u nich to za obyčej. Jung. To buď za jmeno příbytku mého. Háj. Světí Turci pátek za neděli. Vrat. I pomazali Davida za krále. Vel. Tu Bořivoje za kníže vyzdvihli. Háj. Sebe samého za nehodného položil. Br. Klade jej za nemocna nebo ven z země. Všch. Jan z Rokycan chtěl býti arcibiskupem a za toho se tituloval. Vel. Já jsem s ním za dobré. Us. Za jedno s bratrem smýšlejí. Jsme s vámi za jedno. Vrat. Samému sobě za spravedlivé činiti nesluší. Jung. — **4. K vytknutí ceny a váhy.** Mandel žita platil za šest kop. Vel. Hádali jsme vší summy v těch měšcích více než za tři sta kop. Svěd. Naše vojsko za mnoho stane. Svěd. Nemůže býti ceněna moudrost za zlato. Br. Zač tu knihu ceníte? Us. Stříbra za nic sobě nevážili. Bibl. — **5. Po časoslovech:** odměniti, odplatiti, nahraditi, slíbiti atd. Odplatiž tobě hospodin za skutek tvůj. Br. Rovným za rovné odměnil. Svěd. Za to mně ručí udatnost vaše. Jung. A jest za tebe netřeba slibovati. Svěd. — **6.** = in Betreff, wegen, um. Bojí se za životy své. Br. Za to se styděti náleží. Br. Boha za pomoc žádá. Za to bohu dosti vyděkovati nemůže. Kom. — **7. O pořadu, jak věci jedna za druhou jde.** Vlna

za vlnou se žene. Rkp. Kr. Za hříchem pokuta v patách běží. Vel. Za západem jde soumrak. Kom. Jde za svými myšlénkami. Kom. Za zbytkem lakomství chodí, za lakomstvím pýcha, za pýchou pád. Prov. — **8. K vytknutí příčiny skutečné aneb zdánlivé.** Tak i archa Páně do kouta za nedbalstvím i kněží i vrchnosti se dostala. Br. Za vražedlným úmyslem ze tmy naň vystoupil. Leg. Za dovolením jeho mu to zjevil. Kom. Za tou příčinou sněm držán jest. Har. Za mírem kázal mu vyloupiti oči, unter dem Vorwande des Friedens. Dal. Za příměřím pozvali jich na svůj hrad a tím činem mnoho dobrých zbili. Dal. — **9. K vytknutí míry.** Pramen ten prudkým tokem za dvě míle teče. Har. Vyjeli proti knížeti z města až za dobrou míli. Vel.

Zabrániti komu neb čemu. Zabránili lidu hřešiti. Br. — **Zabrániti komu čeho.** Zabrániž mi toho, kotře. Svěd.

Začátek. Začátek učiniti, udělati. Vel. Začátek vzíti. Vel. Začátek vzalo to město. Har. Labe řeka v Čechách svůj začátek béře. Vel. Začátek míti. Všecky věci a zvláště všickni lidé ponejprv chatrné a nepatrné začátky své mívají. Vel. — V začátcích. Vel. — V tom pak toto buď nám za začátek a základ (Grundsatz), že v užívání darů božích nezabloudí ten. Vel.

Zadržeti čeho. Kdo zadrží cizího, víli komu, nejprv navrať. Štít. — **Zadržeti koho neb co.** Zadržeti koně, vůz. Jung. Zadržel mne, a ptal se. Us. Zadržovati žádosti. Jel.

Zahájiti komu čeho neb co = zapověditi. Zahaj mi toho. Svěd. — **Zahájiti co.** Soud zahájiti. Já tento soud zahajuji boží mocí. Všeh. Dříve než se soud zahájí. Žer. Zahájiti sněm. Us.

Zahnati co. Zahnati neduh, nemoc. Vel. Hlad zahnati.

Vel. Zahnati sen, spaní. Vel. Zahnati tesknost. Kom. Dlouhou chvíli zahnati. Vel.

Zahoditi se = náhodou přijíti. Tu teprva rozprávěl mu Krésus, kterak jednoho času zahodil se k němu nějaký moudrý muž. Vel. Když se k nám zahodí hosté. Koc.

Zahrnouti koho mezi koho. Mezi obecný lid počteni a zahrnuti jsouce. Br. — **Zahrnouti s čím.** Zahrnuje pak to pokolení s jinými. Br. Nezahrnujž s hříšnými duše mé. Br. — **Zahrnouti v co, v čem.** Zahrnutý v počtu bezbožných. Jung. Že v spolek bezbožníků jej zahrnuje. Br.

Záhuba. Záhubu nésti, přinésti. Vel. — Na záhubu přijíti, naběhnouti. Vel. Na záhubu přivésti. Vel. Války, kteréž se na velikou záhubu říše vedou. Vel. — V záhubu vrci. Rkp. Kr.

Zachovati se komu. Zachovati se všechněm nelze. Lom. V řečích a skutcích nijakž se jim vyběhati a zachovati nemůže. Br. — **Zachovati koho neb co.** Bůh ho podivně zachoval. Flav. Mlčení a tajnost něčeho zachovati. Har. Poslušnost, mírnost, čest a kázeň zachovati. Vel. Aby k soudcím od něho ustanoveným poctivost a poddanost zachovali. Háj. Zachovati někomu víru, Wort halten. Jel. Ten způsob se podnes zachovává. Har. Zač kdo slíbil, zachovati povinen jest. Kom. Pannenství zachovati, zachovati úmysl nepohnutedlný. Vel. — **Zachovati koho čeho,** vor etwas bewahren. Toho nás rač zachovati. Br. Zachovej nás srdce nevděčného. Kom. — **Zachovati koho neb co od čeho.** Zachovati někoho od zahynutí. Vel. Zachoval mne od neštěstí. Jel. Zachovati co od zlého, od škody. Vel. — **Zachovati koho před čím.** Zachovávají je před neřády. Kom. — **Zachovati koho při čem.** Zachovati koho při životu. Háj.

Zachystati čím = zaopatřiti. Takéť se těmi věcmi mu-

sime zachystati, kterýchž nemocní lidé k lékařství potřebují. Cyr. Zachystali se koňmi dobrými. Kom. — **Zachystati se proti komu,** sich rüsten. Nepřátelé rodu našeho na nás silně strojí, protož jsem o tom pracoval, kterak bychom nejlépe mohli se proti nim zachystati. Žer.

Zajíti koho. Noc ho zašla. Us. Něco zašlo mého bratra, že nepřišel. Us. V tom zašly jiné příčiny, že tím kníže musil prodliti. Háj. Když ho zajde kletva. Štít. Vůně libá všecky zašla. Lom. — **Zajíti čím.** Zajdou zubové nečistotou. Jel. Kov ten rzí zachází. Br. To rzí zašlo. Háj. — **Zajíti od čeho** = zablouditi. Abychom od začaté věci nezašli. Jel. Od ctnosti zašli a zbloudili. Jel. — **Zajíti, zacházeti s kým.** On s námi špatně zachází. Us. Těžko jest s tím zarputilcem zacházeti, umgehen. Sych. Phr. S černým uměním zacházeti. Kom. Kterýž s léky zachází a obírá se. Vel. — **Zajíti v co.** Zajíti v dluhy. Pro krále v dluhy zašli, a ty z toho poplatiti chtěli. Vel.

Zakázati se komu čím = zavázati se, slíbiti. Mnohými budoucími se knížeti svému službami zakazuje, jeho za ten hrad prosil. Háj. Já nemoha se čím jiným bezpečně Vaší Milosti zakázati a zamluviti, jako svou věrností, vděčností. Lom. — **Zakázati se k čemu.** Zakázal se jim ku příznivosti hodné i ke všemu slušnému pohodlí. Let. Troj. — **Zakázati se v čem.** Bůh skrze proroka v tom se ráčí zakazovati. Lom. Někdo pro hanbu příteli se v lásce zakazuje. Br. Jemu se ve všem zakazuje, že chce učiniti, což káže. Let. Troj.

Základ. Základ klásti, položiti. Vel. Všeho umění položil základy, kdo se vyjmenování přirození a řemesel naučil. Kom. Základ míti. Kdybych dobrého základu pře své neměl. Br. Že toho v božím slovu základu nemají, ale na odpor. Br. Základ vzíti, Pfand nehmen. Vel. Základ složiti. Vel. Základ odnésti, den

Wettpreis davon tragen. Běhouni k cíli během chvátají, a první základ odnáší. Kom. — Dal jsem krev svou na základ. Flav. Na základ dáti = půjčiti. Vel. — O základ něco činiti. Cyr. — Vypůjčiti něco peněz proti základu. Žer. — Moji i tvoji děti budou při něm jako v základu, zum Unterpfand. Vel. Byl v Římě v základu, jako vězeň. Plác. Dcery jeho k sobě v základu vzal. Koc. Oba dva Konstantinovi v základu dal. Vel. — Prostupuje všemohoucnost jeho všecko, nýbrž za základ všemu stojí. Kom. Toto buď nám za základ. Vel.

Zakládati, založiti komu. Zakládati dobytku. Us. Založil jsi volům? Us. — **Založiti co.** Založiti dům, stavení. Vel. Grunt založiti. Vel. Založiti klášter, biskupství. Jung. Založiti dřevce. Vel. Založiti komu cestu. Založil jemu cestu množstvím rytířstva. Let. Troj. Všecky pasy a cesty založiti, besetzen. Koc. — **Založiti koho čím.** Ničímž nás založiti nechce. Sych. Phr. Kdo by neměl, já ho chci penězi založiti. Cyr. — **Zakládati na kom, na čem.** Mnoho na někom zakládati. Vel. Všecka myšlení a předsevzetí na bohu zakládati. Vel. Založeno jest to na chuti. Kom. Zakládá se přátelství na ctnostech. Jel. — **Zakládati se o co.** Oč se založíš? Us. Založil se o sto dukátů. Jung. — **Zakládati v čem.** Zakládám v tom svobodu. Kom. Zakládá hrdinství v hubení. Kom. Když se v tom zakládá obrana, pokoj, štěstí. Br.

Zákon. Zákon uložiti. Vel. Zákon dáti. Jung. Zákon zrušiti. Sych. Phr. Zákon ostříhati. Zákonové výborně ostříháni byli. Br. — Souditi někoho po zákonu. Us. — Za starého i nového zákona. Har.

Zakusiti čeho. Zakusiti sladkosti. Kom. Zakusiti práva. Har. Zakoušeti škod. Apol. — **Zakusiti co.** A dáli více (bůh), jeho dobrotu v tom zakoušeti budu. Kom.

Záležeti čím. To náboženství jest pravé, které ctností a spravedlností záleží. Koc. — **Záležeti na kom neb na čem.** Na někom záležeti. Vel. To na něm záleží. Us. Na něm moc záleží. Har. Na tom záleží všecka pře. Vel. Na samém jediném diktátorovi v Římě častokráte obecné dobré města záleželo. Vel. Pravda na prostých a patrných slovích záleží a ne na množství osob. Prvk. Urození nezáleží na bohatství, kteréž více vnadí k nešlechetnosti a zlosti. Vel. — **Záležeti v čem.** Svaté čtení, v němž světlo vší pravdy záleží. Let. Troj. Záleží v tom moudrost. Kom. Dobrý pořád u přirození, v němž zdraví záleží. Štít. Záleží v tobě mé doufání. Let. Troj.

Zalíbiti se komu. Těžko se mnohým zalíbiti. Vel. — **Zalíbiti co neb sobě co.** A že jsem o tom pannám psal dříve, zalíbiti-li jest lépe čistotu, či nezalíbiti. Štít. Jestliže sobě zalibujete královské stolice a berly. Br. — **Zalíbiti se v čem.** Zalíbil se mi v tom. Jel. V nich sobě se zalibovali. Br.

Zalítiti se proti komu. Pro velikou ukrutnost, kterouž se jedni proti druhým zalítili. Koc.

Záloha. Zálohy dělati, líceti, činiti. Vel. Zálohu na toho mládence učinila. Háj. Léceti zálohy lidem. Kom. — Uveden jsa na zálohy. Plác. — V záloze čekati. Dal. Měl nemalý počet lidu v záloze. Plác. V záloze má něco peněz, im Vorrath. Sych. Phr.

Zameškati co. Potřebnější věci zameškati. Štít. Zameškati práci, službu. Us. — **Zameškati se čím.** Zameškal se tuze tou prací. Us. — **Zameškati se v čem.** Aby se druhý v svém zameškal. Štít.

Zamilovati koho neb co. Jeden z služebníkův zamiloval jednu služebnici své paní, verliebte sich. Háj. Zamiloval jsem ji. Kom. Seznámivši se s nějakým kupcem, zamilovala ho. Vel. Zamilovati statek. Kom.

Zamluviti se komu, versprechen, angeloben, sich ver-

pflichten. Vám jsem se zakázal a zamluvil. Lom. Že jsi nás sobě za zvláštní lid zvolil, nám se zamluvil, v péči přijal. Br. — **Zamluviti se komu čím.** Slovo to, jímž jsi se zamluvil služebníku svému, naplniž je. Br. Což připoví, a čím se zamluví a zaváže. Vel. — **Zamluviti se, neb koho k čemu.** Zamluviti k stavu manželskému pannu. Vel. Panna zamluvená k manželství = zasnoubení. Vel. K stavu manželskému se zamluviti, sich verloben, Ehe versprechen. Žer. S ním se k boji zamluvil, sie bestellten einander zum Duell. Leg. — **Zamluviti se na co.** On se sám na vojnu zamluvil, hat sich angeboten. Vel. — **Zamluviti se v čem.** Aby při tom pokojně zůstaveni byli, v tom se milostivě zamluviti ráčil. Apol. Zamlouvám se vám ve všem přátelství. Žer. V čem já sice Vašnosti pak příjemně a přátelsky sloužiti mohu, zamlouvám se Vašnosti v tom na každý čas. Žer. Všemi službami se vám zamlouvám. Jung.

Zámysl. Zámyslu hledati. Vel. — Zámysl bráti. Vel. — Pod zámyslem, unter dem Vorwand. Vel. Pod jalovým zámyslem. Sych. Phr.

Zamysliti co, erfinden, ersinnen, erdichten. Měděnou minci zamyslil. Vel. Zamyslil nový způsob honění. Vel. Pekelný bůh, jakéhož sobě pohané zamyslili. Vel. Homerus zamyslil mnohé věci, které se nedály. Let. Troj. Veliké věci zamýšlíme. Sych. Phr.

Zanechati koho čeho. Zanechal díla svého. Br. Zanechati války, boje. Vel. Zanechati strachu, bázně, starosti. Jung. Budoucím potomkům paměti zanechati. Vel. Nesmrtedlné památky po sobě zanechati. Vel. Zanechal po sobě dvou dcer osiřalých. Vel. — **Zanechati sobě čeho,** sich vorbehalten. Čehož jsem já sobě samému zanechal. Br. — **Zanechati do čeho.** Všecky řeči vyslyšav, tak toho až do dalšího času zanedbal, liess es auf sich beruhen. Háj. — **Zanechati při čem.**

Při vůli zanechati. Vel. Zanechati koho při hrdle. Sych. Phr. Poraziv kníže Zlické, při hrdle a panství ho zanechal. Zanech toho při tom, lass es dabei. Har. Při službě koho zanechati. Har.

Zanedbati čeho. My věčných věcí zanedbáváme. Mudr. Nezkušeného jest zanedbávati příhod. Kom.

Zaneprázdniti se čemu. Ne tak, abych prázdnosti mařila, ale některým z těch řemesel se zaneprázdnila. Kom. — **Zaneprázdniti koho čím.** Abych vás mnohou řečí a dlouhou nezaneprázdnil. Solf. Nemnoho se péči o dobré obecné zaneprážďnují. Vel.

Zanésti neb zanášeti čím. Paní Martinovou k náboženství katolickému přivésti se snažili, a tím ji velmi zanášeli. Apol. Tancováním bujní mohou se zanášeti. Kom. — **Zanášeti se na co.** Na to se zanášeli = k tomu směřovali. Kom. Vědouce, nač se zanáší, wo es hinaus will. Kom.

Zapáliti se čím. Horlivostí se zapáliti. Flav. Milostí se zapáliti. Vel. Zapálen jest žádostí ouřadů. Sych. Phr. — **Zapáliti se v co neb v čem.** Zapáliti se v horlivost. Let. Troj. V závisti se zapaluje. Vel.

Zápas. V zápas jíti, ringen. Podobně jako ti, kteříž v zápas chodí, jeden druhému nohy nepatrně podraziti hledí. Br.

Zapisovati, zapsati se komu. Jemuž se zapsali. Vel. — **Zapsati čím.** Zapsán dědicem, zum Erben eingesetzt. Jel. — **Zapsati v čem neb v co.** V počet přátel zapsati. Vel. V čemž se též zapsali. Vel.

Zaplésti se čím. Nezaplétej se časnými věcmi. Kom. Zaplésti se dobrovolnými závazkami. Jel. Domácími válkami zapleten byl. Vel. — **Zaplésti se do čeho.** Do těžkostí se zaplésti. Vel. — **Zaplésti se v co.** Proč se máš zaplétati v takové zlé. Br. V práce bezpotřebné se zaplétá. Vel. Zapleten v bludu. Jel.

Zapomenouti čeho. A tak prvního úmysla zapomněvše

šly za muž. Štít. Zapomenuv života. Štít. — **Zapomenouti co.** Co jsem zapomněl, kdo pamětliv jest, ať mi připomene. Kom. — **Zapomenouti na koho neb na co.** Nebo celý ten den tam strávili, a při tak hrozném divadle podobné, že i na jídlo zapomenuli. Br. Neměj naděje v přátelích a bližních: neb spíše na tebe zapomenou, než ty se domníváš. Vel. — **Zapomenouti se nad kým.** Zdaliž se může zapomenouti žena nad nemluvňátkem svým. Br. Panny, ježto se nade ctí a slušností zapomínaly. Jel. Aby se nad ní nezapomínal, ho prosila. Vrat. Kráčejíc po šlepějích mateřiných, zapomenula se i nad přirozenou láskou k manželi svému. Plác.

Zapříti čeho. Muž jí toho všeho zapřel. Pass. Soudcové vzkříšení budoucího zapírali. Br. Zapírá ve všem vůle své. Br. — **Zapříti koho neb co.** Zapříti slavné předky své. Vel. Zapírá mu to. Jel.

Zaraziti co. Zaraziti náboženství. Že lid Israelský náboženství modlářské zarazil. Br. Zaraziti školu. Vel. Orakula sobě zarazil. Cyr. Aby nějaký svátek, posvícení a hody zarazil a ustanovil. Br. Zaraziti sobě hostinský dům. Vel. Ležení sobě zaraziti, Lager aufschlagen. Vel. Zaraziti důl, Erzgrube anfangen. Han. Výb.

Zarmoutiti se z čeho. Zarmoutil se z toho náramně. Vel. Zarmoutiti se z neštěstí bližního. Vel. Podivil se tomu a zarmoutil se z toho velmi. Han. Výb.

Zasaditi se na čem. Na těch věcech zasadil se lidských bíd kořen. Jel. — **Zasaditi se o koho neb o co.** Kdo se zasadí o něho = ujme se ho. Br. Proti nepřátelům stále bojovati a o pravdu se až do smrti zasazovati povinni jsou. Kom. Rač se o mou při spravedlivou zasaditi a ji hájiti. Br. Zasadím se oč chcete, že mne v běhu nedohoníte = sadím se. Sych. Phr. — **Zasaditi se podlé koho neb čeho.** Podlé pravdy s nebezpečenstvím života se zasazují. Br.

Ačkoli vší silou svou při nich se postavuješ, neb podlé nich zasazuješ, však nic neprospíváš. Br. Ti dva biskupové zasadili se zmužile a statečně podlé královny = zastali ji. Plác. — **Zasaditi se proti komu.** Mohliť jsou se páni naši proti týmž nezbedným služebníkům tvým postaviti a zasaditi. Solf. Aby se s námi proti těm zasadili. Akt. Ferd. — **Zasaditi se při kom,** beistehen. Kterak při pánu svém se zasadili. Vel. Kterak Čechové rekovsky při pánu svém se zasadili a nad Vlachy zmužile zvítězili. Vel.

Zasekati co. Zasekati cestu, verhauen. Vel. Cesty na horách zasekali. Br.

Zaskočiti koho neb co. Myslil nepřátele zaskočiti = cestu jim zaběhnouti. Jel. Od lodí je zaskočil. Háj. Utíkajícímu cestu zaskočiti. Br.

Zasloužiti čeho. Zasloužiti milosti, lásky, přízně. Vel. Hodné pomsty sobě zasluhují. Br. Zasloužili toho jmena, aby ničemní slouli. Eus. — **Zasloužiti co.** Odhoďte jí toho, cožť jest zasloužila. Pass.

Zasnoubiti koho komu. Zasnuboval sobě pannu. Háj. Že se jednomu muži mnoho žen zasnubuje. Lom. Že synovi dceru vaši zasnoubí. Sych. Phr. — **Zasnoubiti k čemu.** Zasnoubiti pannu k manželství. Vel.

Zastati koho neb co. Ale Tymotea na těch místech nezastali = nenalezli. Br. Kdežto dostavše se do Jerusalema, zastali jsme ty, kteříž se navrátili z zajetí. Br. Nezastala jsem ho doma. Us. Smrtedlné ouzkosti jsme zastali = zakusili. Sych. Phr. Zastati nějakou práci, einer Arbeit gewachsen sein. Us. Stranu zastávati, při zastávati. Vel. Pravdu zastávati. Vel. — **Zastávati koho před kým.** Před vlky a jiným nebezpečenstvím ho zastávali. Br. Před křivdou koho zastati. Vel.

Zástava. Učiniti něčemu zástavu. Hříchům zástavu učiniti. Br. — Do zástavy něco dáti. Zboží mu do zá-

stavy dal. Sych. Phr. — Zprostiti od zástavy. Jestliže by věřitel z užitkův dluh svůj postihl, právem základ zproštěn buď od zástavy. Brikc. — V zástavě býti. Kteříž byli v zástavě v Římě. Vel. V zástavě držeti věc, statek. Vel. — Z zástavy vyprostiti. Aby z zástavy, kterouž na místě jeho v Římě podnikl, vyproštěn byl. Br.

Zastaviti co. Vrchnost má zastavovati neřády. Jung. Zastavovati moc. Vel. Užitek někomu zastaviti. Vel. — **Zastaviti se nad čím,** sich worüber aufhalten, sich woran stossen. Zastavil se hned nad těmi slovy. Kom. — **Zastaviti se na čem.** Nechť se na tom žádný nezastavuje. Br. Smrt jeho, na níž se Petr málo před tím zastavil. Br.

Zastírati se kým neb čím. Nižádným spůsobem té žádosti místa dáti nechtěl, zastíraje se císařem. Plác. Tím se vždy zastíral. Vel.

Zastoupiti koho neb co. Zastoupiti komu cestu. Us. Zastoupiti komu dvéře. Us. Zastoupiti světlo. Let. Troj. Zastup služebníka svého = zastaň. Br. Povinni jsme ho strany statku N. zastoupiti my zástupníci. Žer. Kteříž ustavičně celou noc stráž držíce, ano jich jiní nezastupují, ablösen. Br. Já to všecko zastupuji a na sebe přejímám, ich nehme es auf mich. Br. — **Zastoupiti co čím.** Že oni i jejich synové to svými hrdly zastupují, mit ihrem Leben dafür haften. Br. — **Zastoupiti koho v čem.** Adame, jsi mi dlužen za 6 pinet malvazí, zaplať mi; a nebo jsem dlužen šenkýřce zlatý uherský, zastup mne při ní v tom dluhu. Prvk.

Zatajiti co. Zatajiti jmeno mlčením. Jel. Zatajiti dech, duch. Us. — **Zatajiti co před kým.** Před závidícími tobě zataj úmysl. Br. Čehož před ženami zatajili. Flav. — **Zatajiti se s čím.** Nic se na to neohlédajíce, že se před bohem s ničímž nezatají. Br.

Zavaditi, zavázeti komu = v cestě býti. Bylli jsem komu trnem v očích, ustupuji: zavázelli jsem komu, uprázdňuji. Kom. Mně ty věci nic nezavázejí. Žer. — **Zavaditi co** = zastaviti, zadlužiti. Zavaditi statek. Všeh. Každý člověk svůj statek můž tak zavaditi a tak spůsobiti, že věčně na krále, po smrti jeho, dětí jeho ani jich nepřipadne. Všeh. — **Zavaditi o co.** Zavaditi o kámen. Vel. Aby o prah nezavadil, pozdvihni hlavy. Kom. — **Zavaditi v koho neb v co.** Tak statečně veň zavadí, že ho hned s koně sbode. Let. Troj. Zavaditi v dluhy = zadlužiti se. Vel. Císař za příčinou dalekých pojezdů do Hišpanie ve mnohé a ve veliké dluhy zavadil. Vel.

Zavaliti komu co = uvaliti na něho. Zavaliti práci někomu. Vel. Mnoho práce císaři zavalovali. Kom. Všecko hejtmany, kteříž jim tu nevoli zavalili, zjímali, die ihnen diesen Zwist verursachten. Vel. Zavalili komu starost, mrzutost, soud, neštěstí. Jung. — **Zavaliti čím.** Zavalili brány kamením. Br.

Závazek. Závazky činiti. K ouřadu přísahy a závazky činiti museli. Vel. Závazek s kým míti. Bibl. — Závazkům svým věrně státi. Sych. Phr. — Na závazek koho vzíti, bráti, einen zu etwas auf Ehre und Treue verhindlich machen. Mnozí na závazek cti a víry vzati. Vel. Sabbatius na závazek vzat, biskupem nebude. Koc. Na závazku býti. Otters. — Žádaje, aby k němu přijel, pod příměřím a závazkem pokoje. Háj. — Z závazku někoho pustiti. Nepropouští jich z závazku, jímž byli zavázáni sloužiti bohu. Br.

Zavázati koho neb co. Na smrtedlné posteli jeho zavázal. Har. Víru zavázati, sein Wort zum Pfand geben. Vel. Těžko lidem ústa zavázati. Vel. — **Zavázati koho čím.** Povinností, slibem zavázati. Vel. Přísahou je sobě zavázal. Sych. Phr. Zavázati se tovaryšstvím někomu. Vel. — **Zavázati k čemu.** Vysvobodiv Isra-

ele, k té povinnosti je sobě také zavázal. Br. K tomu, aby střízlivě na světě živi byli, zavázáni jsou. Br. — **Zavázati v co neb v čem.** Při tom též se znamenitě v tom i potomky a dědice své zavazujem. Han. Výb. Zavázati někoho v dluh. Vykoupil nás a tím nás ještě u větší dluh zavázal k sobě. Štít. — **Zavázati se za někoho,** für Jemanden gut stehen. Vel.

Zavěsiti komu co. Dlouhý nos císaři zavěsili, naději k vítězství mu činíce. Vrat. — **Zavěsiti co k čemu.** Meč k boku zavěsiti. Vel. — **Zavěsiti co na co,** von etwas abhängig machen. Na té výmínce zavěšeno jest volíteli se toho odříci. Sych. Phr. Kterýž konec blahoslavenství zavěsil na jakéms marném zpytování, Vel. Plzkéť jest první místo a netrvanlivá moc na vůli jednoho člověka zavěšena. Vel. Zavěsiti se na lidskou pomoc, sich verlassen. Kom.

Zavésti, zavoditi se na co = před se vzíti něco. Nechci se na to zavoditi, abych se někomu více při bratrskou vésti, nežli historii psáti nezdál. Kom. — **Zavésti v co.** V hřích zavésti. Br. Protož v ty poškvrny moudrost nezřízená lidi zavozuje. Han. Výb. V nějaké umění zavoditi, zu einer Kenntniss anleiten. Br. V větší trestání boží řečmi svými se zavoditi. Br.

Záviděti komu neb čemu. Závistí přílišnou, závidí dobrým. Vel. Otcovským chvalám záviděl. Jel. Což kolivěk bůh působí svou dobrotou, tomu oni závidí všemu. Štít. — **Záviděti komu čeho.** Závidící jí toho liška. Aesp.

Závírka. Závírka z toho šla, žeť i Jerusalém před nímž neostojí, daraus war zu folgern. Br. — Výbornou závírku činíš. Br. — K závírce a konci řeči své přistoupili. Vel.

Záviseti na kom neb na čem. Ten, na němž všecka summa jednání nějakého závisí a točí se jako dvéře na veřejích. Br. Na kom to závisí, že atd. Sych. Phr.

Závod. Závod vyhrati, die Wette gewinnen. V běhu vyhrává závod, kdož nejrychleji běží. Jel. — O závod s ním běžím. Cyr. — V závod běžeti. Kteří v závod běží, všickni zajisté běží, ale jeden béře základ. Br. V závod honiti. Vel. Kůň vyhrál v závod. Vel. Žádný na něm v závod vyhráti nemohl. Vrat.

Zavříti co. Při zavříti, uvážiti a skoncovati. Vel. Nález zavříti, Sentenz beschliessen. Všeh. Zavříti radu. Aesp. Zavřel poslední své zdechnutí. Jel. — **Zavříti co čím.** Závírkou zavírá řeč. Kom. Zavříti život trpký smutným koncem. Jel. — **Zavříti na čem.** Zavřel otázku tu na tomto. Jel. Mnoho na své mysli zavírati, sich viel einbilden. Háj. Naposledy na tom zavřeli, aby, atd. beschlossen sie. Koc. Sami na tom zavřeli. Br. Vyneste úsudek neb ortel, na čem jste zavřeli. Br. — **Zavírati v čem.** Nechť v jednom slově zavru. Vel. V nejkratších slovích přímluvu svou zavřel. Vel. To vše v sobě obsahuje a zavírá. Vel. — **Zavříti z čeho,** Schluss machen. Z jistého důvodu zavříti. Vel.

Zazliti se na koho. I zazli sie Čestmír na Kruvoje. Rkp. Kr. — **Zazliti se proti komu.** Kteříž se tak zazlili proti Římanům. Vel. Tak se proti sobě zazlili. Háj.

Zažívati čeho. Hlad všeho zažije. Vrat. Až jsme té bídy zkoušeti a zažiti musili. Vrat. Mnozí na tom světě jedí, čehož potom v pekle zažívají. Br. — **Zažiti něčeho čím.** Zlým toho zaživeš. Kom. Kdo na plac s tím vyjde, aby tady na slovo vzat byl, ten naposledy zlým toho zažije. Vel.

Zběhnouti se. Ta věc se takto zběhla. Vel. Válka se zběhla. Cyr. Mezi těmi, kteříž by sobě v správě a ouřadu rovni byli, snadno by se zběhnouti mohly nesnáze, závisti a nevole. Vel. Zběhl se mezi nimi soud. Svěd. Za dlouhý čas o ouřady a správu mezi pány radními a obcí rozličné a divné různice, nevole

a nesnáze se zbíhaly. Vel. Zbíhají se neřády ve všech stavích. Kom. Škody outratní obyčejně se zbíhají mezi přespolními. Pr. měst. — **Zběhnouti neb zběhati co.** Zběhá i kraj světa. Lom. Zběhává země a moře. Jel. — **Zbíhati k čemu.** K tomu cíli všechno konání zbíhati se má. Kom. — **Zběhnouti od koho.** Od svých k nepřátelům zběhli. Vel. — **Zběhnouti se v co.** Zběhnouti se v rotu. Let. Troj. — **Zběhnouti z čeho.** Zběhl z řemesla. Us.

Zbraň. Zbraně dobyti, se chopiti. Jung. — Zbraň odejmouti, entwaffnen. Jung. Žoldnéř zbraň skládá. Kom. — K zbrani sáhnouti. Dob. — Ve zbrani býti. Us.

Zbraňovati se neb komu čeho. Tehdy on pravil, že mu ta věc nemožná a zbraňoval se toho, wehrte sich davor. Vel. Kteříž se těchto podpisův zbraňovali. Apol. Zbránil mu toho. Vel. Práva toho zbraňují. Vel. Práva perská toho zbraňovala. Br. Ale bezbožným zbraňováno bylo světla jejich. Br. — **Zbraňovati neb zbraňovati se čemu.** Než sám jediný Histius tomu zbránil a dopustiti toho nechtěl. Vel. Počal se tomu zbraňovati dlouhou řečí. Solf. — **Zbraňovati koho před čím.** Vojsko před úkladnými zálohami zbraňovali bezpečně = hájili. Let. Troj.

Zbroj. Do zbroje vpraviti, bewaffnen. Vel.

Zbýti koho neb čeho = ztratiti, zprostiti se. Kníže Hostivít zbyv koně těžce z té vody vyplynul. Háj. Nebo matky jeho jsem zbyl. Han. Výb. Ten biskup po prvním letě života zbyl. Dal. Tím dobrého jmena zbyli. Dal. Starosti, péče zbýti. Vel. Sotva jsem toho člověka zbyl. Us.

Zdání. Mé zdání jest, aby pan doktor Tartareus k tomu vedl v svém mluvení nejvíce, aby. atd. Solf. — Já jsem toho zdání. Jung. Své zdání oznámiti. Solf. — K něčímu zdání přistoupiti. Vel. K svému zdání nakloniti, přivésti. Vel. — Na něčí zdání přistáti. Roz-

sudího sobě volte, na jehož by zdání přistali obapolně. Kom. — Od prvnějšího zdání se uchýliti. Vel. Podlé, vedlé mého zdání. Vel. — Svésti z jeho domnění a zdání. Vel.

Zdáti se. Zdá se mi to hodné a podobné. Let. Troj. Jak se nyní pokorní zdáte, ale není vám tak na mysli. Solf. — **Zdáti s předl za.** Dříve za veliké štěstí jí se zdálo, když sta dva manžely spolu hřbita. Štít. Zdálo se nám za neslušné. Us. — **Zdáti s conj. že.** Všecko mi se zdá, že ho bůh žádnému nesmí dáti. Solf. — **Zdáti se s inf.** Zdají se býti sebou jisti, že se na ně žádný o tom domlouvati, aniž počtu žádati smíti bude. Vel. Knížeti se toho nezdálo učiniti = nelíbilo. Háj. Lucifer praví, že by se mu nezdálo té poklony činiti sobě rovnému. Solf.

Zdělati co, errichten, aufbauen. Náspy zdělati. Vel. Mosty zdělati. Vel. Zdělati obležení. Let. Troj. Zálohy zdělati. Bibl. Veliké škody kobylky zdělaly. Vel. Zdělati řádně poselství. Let. Troj. — **Zdělati koho čím.** Jich hejtmany zdělal. Vel. — **Zdělati z koho co.** Z nepřátel přátely zdělati. Vel.

Zděliti se s kým neb s čím. Zdíleti se poroučí s tím, od něhož naučení béře. Kom. Oni se vůbec se všemi Čechy a krajany svými zdělují. Vel. Zděliti se s každým tajemstvím. Kom. — **Zděliti se čím s kým.** Zdělím se dary svými s jinými. Kom. — **Zděliti se s kým o co.** Já se s ním o to zdělím. Jel.

Zdobývati čeho, erobern, einnehmen. Jiných měst zdobýval. Vel. Uložil jich (měst) zdobývati sobě. Br. — **Zdobývati co.** Zdobýval všecku zemi. Vel. Města hražená a pevná, že je zdobýval. Br.

Zdržeti se čeho. Zdržeti se skákání nemohli. Kom. — **Zdržeti koho neb co.** Mysl člověka zdržuje, hält aufrecht. Har. Zdržuje ho stud. Jel. Zdržovati řád ve světě = zachovati. Kom. Město zdrželo outok jeho. Flav.

Víru a slib svůj zdržeti. Br. Což kdo připověděl, slíbil, přiřekl to zdržeti, splniti. Vel. Kteří ustavičně věrnost jim zdrželi. Vel. — **Zdržeti s předl. na.** Na sobě zdržeti, zadržeti, zatajiti. Vel. Aby tou poctivou lží měšťany své jako na uzdě zdržovali. Vel. — **Zdržeti se od čeho.** Zdržeti se od smíchu, od pláče, od slzí. Vel. Od jídla a pití se zdržeti. Vel. — **Zdržeti v čem.** Což na nich bylo, všecky v řádu zdržovali. Br. Odplatami a pomstami v povinnosti zdržáni býváme. Kom. Zdržovati se v mezech. Jel. Všecky jak pověry a modlářství téměř v tom trém se zdržují = jsou obsaženy. Br.

Zdvihnouti se. Vítr veliký se zdvihl a moře se bouřilo. Preff. Bouře mořská se zdvihla. Jung. Zdvihla se nevole. Aesp. Moře pomalu se zdvíhati a bouřiti počalo. Preff. — **Zdvihnouti co.** Zdvihnouti válku proti někomu. Cyr. Zdvihli jsme boj, an jsme již byli se rozpáčili. Výb. Boje zdvihá proti nim. Vel. Zdvihati různice. Vel. Protivenství rozličná proti nim zdvihali. Plác. Bouřku zdvihnouti, Aufruhr erregen. Vel. Stany zdvihají a stavějí. Let. Troj. Žaloba spletená a nesrozumitelná se zdvihá. Prvk. Zdvihnouti půhon = žalobu vrátiti, neplatnou učiniti. Prvk. Nevložíli žaloby prvé, než jeho pře k slyšení přijde, tehdy mu ten půhon zdvižen bude. Zříz. Ferd.

Zebrati co, plündern. Zebral město. Plác. Zebrati a zloupiti židy. Pulk. Kostel vyloupán a zebrán. Vel.

Zechtíti. Zechce se mi čeho. Zechtělo se jim masa. Br. Zechtělo se jim krále, kterýžby je spravoval. Plác. — **Zechtíti čemu.** On všemu zechce. Jel.

Zepříti se čemu. Nemohli se zepříti králi Babylonskému. Br. Jehož moci nic se zepříti nemůže. Vel. Zepříti se ďáblu. Kom. — **Zepříti se proti čemu.** Pakli by se kdo proti tomu zepřel. Všeh. — **Zepříti se s inf.** Již se poslouchati zepřel. Kom.

Zhajovati čeho, wehren, verhindern. Nedvěd tobě hněvu zhajuje. Rad. zv. — **Zhajovati co.** Žádné právo tobě toho zhájiti a překaziti nemůže. Vel. V právích se to zřejmě a pilně opatruje a zhajuje, aby se na žádného s útrpným tázáním a mučením nekvapilo. Vel.

Zhoditi čemu = vyhověti. Dobrá hospodyně všemu tomu zhoditi umí. Vel. Zhodíme tomu dobře. Aesp. Všem umíš zhozovati a trefovati. Jel. — **Zhoditi se s kým, s čím** = srovnati. Kdo se s tebou shoditi může. Vel. Aby se hlas zhozoval s slovy a s věcí mluvenou. Jel.

Zhojiti koho neb se čeho. Kdo mne smutku zhojí? Han. Výb. Posly své poslal k jedné modle pohanské, když nemocen byl, aby se vzeptali na ní, zhojí-li se té nemoci. Štít. — **Zhojiti co.** Zhojiti nemoc, ránu. Vel.

Zhoršiti se na kom = pohoršení vzíti. Zhoršili se na Kristu pro to samo, že tělesným králem nebyl. Kom. — **Zhoršiti se nad čím.** Zhoršil jsem se nad tou zlolajicnou řečí. Sych. Phr. Tím tedy jsa skormoucen, a říkaje hněvivě se nad tím zhoršiv, hotov byl s bohem o to se vaditi. Koc.

Zhostiti se koho neb čeho. Cizích bohů se zhošťovali. Br. Protož usiluje, jak by se ho zhostiti mohl. Vel. Příhodně jsme se ho zhostili. Sych. Phr. Zhostiti se ouřadu. Vel. Zhostiti se světa bezbožného, hříchu. Kom.

Zhouba. K nebezpečenství, škodě a zhoubě přivésti. Vel. — Na zhoubu přivésti, na zhoubu přijíti. Vel.

Zhrdati čím. Všelikým vyhledáváním pravdy zhrzejí. Vel. Svatými věcmi mými zhrdáš. Br. Těmito příklady zhrzel. Lom.

Zhrýzti něco = mlčením pominouti. Mlč pravím, zhryz to. Kom.

Zjednati co. Zjednati pokoj = zavříti. Jung. Poručili to, co jsou zjednali neb nezjednali, pánu oznámiti =

vyříditi. Solf. Povděčni jsme tomu, že se to po naší vůli zjednalo, zu Stande kam. Sych. Phr. Zjednati nesnáze. Pass. Pořádné vojsko zjednati. Pulk. Stráž silnou proti městu zjednáme. Let. Troj. Zjednati království své = spořádati. Pulk. Přístup zjednati, verschaffen. Vel. Milosť a přízeň zjednati. Vel. — **Zjednati něco s kým** = umluviti. Pakli bychom jeho vyplatiti nemohli, ale což tři knížata císařská od krále vydaná se třemi jinými smluvcemi zjednají, to chceme učiniti. Pulk. — **Zjednati se s kým** = smluviti se. A tak po mnohých válkách obdržených s Bádenským vévodou po své vůli se jest zjednal. Pulk.

Získati co. Bitvu získati. Vel. Pole získati, das Feld behaupten. Let. Troj. Lásku, pověst, chválu a slávu získati. Vel.

Zkáza. Zkázu přinésti. Vel. — Aby k zkáze nepřivozovali ostatků Israelských. Flav. — Na zkázu přijíti. Vel. S tím se vším na zkázu přišli. Br. Na zkázu přivésti. Vel. — V zkázu přijíti. Har.

Zkusiti čeho. Zkusiv toho, že snáze jest těch poškvrn prázdnu býti. Štít. Oheň zlata zkušuje a zlato člověka. Mudr. Až jsme té bídy zkoušeti a zažiti musili. Vrat. — **Zkusiti koho neb co.** Každé chvíle jej (člověka) zkušuješ. Br. Řečmi našimi jsme jej zkoušeli. Har. Zkusí chrabrost mou. Rkp. Kr. Zkusila to na svém synu. Jel.

Zkyseliti koho = rozhořčiti. Mezi bratry mnoho klevet nadělali, až je spolu zkyselili a svadili. Háj. — **Zkyseliti se proti komu.** Více se proti sobě zkyselili. Vel.

Zlézti co, ersteigen, erstürmen. Táboři zlezli město Boleslav v noci. Vel. Zlézti klášter. Vel. Zlezli a opanovali zeď městskou. Plác.

Zloupiti koho neb co, plündern. Město zloupiti. Vel. Zemi tu zloupiti a vyplundrovati dal. Vel. Židy a kře-

sťany zloupili. Vrat. — **Zloupiti koho čeho.** Zloupil ho dobrého jmena a cti. Us.

Zlý. Zlým se komu odplatiti. Jung. Zlým mi se odplacujete. Flav. Zlým připomínati, übel gedenken. Vel. Zlým ho připomínati, zle o něm mluviti. Vel. Zlým zažiti, übel bekommem. Cožkolivěk králové bláznivě spáší, to lid zlým užiti musí. Prov. Zlým posloužiti. Vel. — Ve zlé obrátiti. Žádný moudrý mi toho ve zlé obraceti nebude. Br. — Za zle míti. Dal.

Zmatek. Přivoditi něco na zmatek, in Ordnung. Lom. Tvé věci na zmatcích jsou, du bist in zerrütteten Umständen. Mudr. Aby na rozličné spletky a zmatky přišli a nevěděli, co před sebe vzíti a činiti. Br. — V divné zmatky ubíhají. Kom. — Kdož maje rozsudek neb stané právo, a to opustí, zase pohání, zmatek jest, frevelhafte Klage. Nález. pr.

Zmocniti se koho neb čeho. Zmocniti se města. Vel. Táhl po zemi, zmocňoval se mnohých měst. Vel. Věřitel chceli od osoby pustiti, může žádati v statek dlužníka zveden a jeho do summy své zmocněn býti. Pr. měst. Kterážkoli vdova věno své nepropuštěné dskami ukáže, a ve dsky žádnému nekladené, má svého věna zmocněna býti, by pak i svědky kdo vedl proti ní. Všeh. — **Zmocniti koho neb co.** Pán mne zmocnil = zsílil. Eus. Jehož pravici zmocním. Br.

Zmrhati koho neb co, zu Grunde richten, verderben. Svou radou krále zmrhal. Tur. kr. Tolik králův, knížat, rytířův i panoší jsme zmrhali Let. Troj. Zmrhati své zdraví. Kom. Zmrhati pověst svou hanebně. Kom. Práci i náklad zmrhati. Vel. Milost zmrhati u někoho, die Gunst verscherzen. Vel. Zmrhali jste si víru. Sych. Phr. Peníze, statek zmrhati. Jung.

Zmýliti komu. Obává se, aby mu nezmýlilo, dass er nicht getäuscht werde. Vel. Trhá sebou jako posedlý, že mu zmýlilo. Sych. Phr. — **Zmýliti koho neb co.**

Ta rada jej zmýlila. Vel. Dověřujte jemu, nezmýlíť vás mzda vaše. Br. Štěstí nás zmýlilo, das Glück wurde uns untreu. Sych. Phr. Ten syn nezmýlil naděje svých rodičů. Sych. Phr. — **Zmýliti koho neb se v čem.** Zmýlil se v počtu. Us. V předsevzetí jeho nic ho nezmýlilo. Vel.

Znak, rücklings. Upadl s stolice znak, zlomil hlavu. Lom. Jej probode, že znak s koně spade. Let. Troj. Když se s ním kůň jeho znak do bahna převrátil. Vel. — Na znak ležeti. Vel.

Znamenati co. To slovíčko hebrejské znamená tajnou radu. Br. Co to vidění znamenává, bůh jemu to vysvědčuje. Br. — **Znamenati čím.** Čímž se rychlá boží pomsta znamená. Br. — **Znamenati o kom, o čem.** Pak o bližních znamenejte. Štít. O tom znamenej, že dvůj jest žalobník. Br. — Tuto jest znamenati, hier ist zu bemerken. Kom. Protož znamenej každého býti hostem u nás, kterýž v jiné zemi než naší obydlí má i sídlo. Br.

Znamení. Znamení zlého člověka jest, zeigt einen schlechten Charakter. Kom. — Cinká penězi na znamení, že má čím platiti. Sych. Phr. — Dal také nám sv. Ducha, v znamení, že nás miluje. Štít. — Mám to za dobré, za zlé znamení. Us.

Známost. V známost uvésti. Vel. Všecky věci, kteréž se byly staly, císaři v známost uvedl. Flav.

Znáti koho, co. Učeným býti jest: znáti věcí rozdíly. Kom. Práva znáti. Pr. měst. Každý bohu oddaný, aby jej toliko jediného boha znal = za jediného boha. Kom. — **Znáti se ke komu neb k čemu** = hlásiti se. K tomu se zná, že to učinil. Sych. Phr. Znám se k tomu býti nešťastného a mdlého. Vel. Bůh se k takovým ctitelům znáti nechce. Br. Neb jsem tvé stvoření, k tobě se znám. Solf. — **Znáti se na čem** = rozuměti něčemu. Kteří se na tom znají. Jel. — **Dáti**

znáti komu o čem. Abychom bez meškání jim do krajin o tom znáti dali. Otters. — **Znáti se v čem.** Jáť se sám v tom dobře znám. Dal. Ale v tomto já se znám před tebou = vyznávám, přiznávám Vel. Král se v tom dobře znaje = k tomu, co slíbil. Dal. Znají se v své křehkosti. Štít. A pohnaný, v čemž se zná, to dej. Prvk. Dal se v tom znáti. Sych. Phr. — **Znáti se z čeho.** Bez mučení se z krádeže známe. Rad. zvíř. — **Znáti koho za co.** Tebe samého za otce laskavého i vykupitele mocného i dobrotivého známe. Br. — **Znáti s inf.** Tytoť já znám býti boží služebníky. Výb. Což ačkoliv jsem znal poněkud tak býti. Har. Znám se s to býti. Kom.

Znik. Míti znik, aufkommen. Vida jiné lidi v hojném štěstí, sám žádného zniku míti nemůže. Vel. Znik dáti něčemu. Nedati zniku kacíři, ale utlačiti jej. Kom. — K zniku přijíti. Vel.

Zniknouti. Počátek toho znikl. Jel. Že by z toho války znikly. Vel. Znikla nenávist mezi nimi. Jel. — **Zniknouti čeho** = ujíti. Zniknouti pokuty. Vel. Toliko aby války zniknouti a pokoj zachovati mohl. Vel. A těch obtížností i hned prázdni budou a zniknou. Vel. Pravda překážek znikla. Let. Troj.

Zobláčeti koho čím. Kněží jeho zobláčím spasením. Vel. Zobláčeni jsou dvojím rouchem. Vel. — **Zobláčeti co.** Zobláčíš je v sukně. Bibl. V své rúcho je zobláčeli. Vel.

Zobyčejiti sobě co. Ti sobě své hříchy tak zobyčejili, že říkaje svědomí jejich zmozolovatilo. Koc. Což sobě lidé tak zobyčejili a zachutnali. Vel.

Zpěčovati neb zpíčiti se čeho. Pak se hned opět zpěčila toho. Svěd. Toho se zpěčoval a bránil. Koc. —. **Zpěčovati se komu neb čemu.** Zpěčil se mu do oupadu. Sych. Phr. Pakli těmto věcem zpíčiti by se směl. Apol. Že se rozkazu jeho žádný nezpíčil. Vel

Daremní věc jest božské vůli se zpěčovati. Vel. — **Zpěčovati se proti komu neb čemu.** Lidé nebudou se proti Římanům zpěčovati a bouřiti. Jel.

Zpírati se čeho. Co se toho zpíráš, však za to nic neztratíš. Svěd. — **Zpírati neb zepříti se komu.** Nemohli se zepříti králi Babylonskému. Br. Všecka země nemohla se mu zepříti. Vel. — **Zepříti se proti čemu.** Pakli by se kdo proti tomu zepřel. Všeh.

Zpoléhati na co neb na čem. Tím se nechlubte, na tom nezpolehejte. Br. Na něm zpoléhá srdce jeho. Br. Vojska, na něž zpoléhal. Kom. — **Zpoléhati v kom.** A v koních zpolehají. Br.

Zpomenouti, zpomínati koho neb co. Poněvadž zpomínáme ony dítky židovské. Han. Výb. Nyní zpomíná nepravost jejich. Br. Hříchu mladosti mé nezpomínej. Br. Tu službu mu král milostivě zpomínati chce. Vel. — **Zpomínati komu co dobrým neb zlým** = odměniti. Hned se hledí vymstívati, a zlým mu to zpomínati. Kom. — **Zpomínati na co.** Zpomeň mi zejtra na to. Us. Chtělbych tě tak pochovati, žeby na mne musila věčně zpomínati. Solf.

Zpovídati se čeho. Zpovídati se hříchův. Štít. Je člověk povinen se zpovídati každého zhřešení smrtelného. Štít. Že se chce jich zpovídati a vzíti rozhřešení od kněze. Štít. — **Zpovídati se z čeho.** Z hříchů se zpovídati. Jel.

Zpráva. Došla mne zpráva. Vel. Zpráva se roznáší, že atd. Us. Zpráva o něm byla, že by on mezi jinými byl statečnější. Háj. — Zprávu činiti. Jakou nám zprávu s strany prodeje dvoru činíte, tomu jsme porozuměli. Prvk. Zprávu dáti. Vel. Zprávu o tom tuto vezmi. Jel. Mám toho z věrných našich a jistých poslův a špehův jistou zprávu. Solf. Zprávu na sobě míti. Vel. Kdežto nejpřednější z obyvatelův země všecku zprávu na sobě mají, a jako v svých rukou

drží. Vel. Nejvyšší zprávu držeti. Vel. Zprávu nad královstvím držeti. Vel. — Město Janusovi k zprávě poručiti. Vel. Jíti ke zprávě boží = k zpovědi. Us. Pod něčí zprávu náležeti. Ten ostrov náleží pod zprávu Benátčanův. Har. Pod zprávu přijmouti. Aby pod svou zprávu přijal. — V zprávě býti. Vel. V zprávě a na úřadě seděti. Vel.

Zpraviti koho čeho, Jemanden von etwas benachrichtigen. Prosím tebe, jsili ty co toho svědom, zprav mě té věci. Svěd. Žádají úmyslu tvého zpraveni býti. Ctib. Kdož by ho toho zpravoval. Jel. — **Zpraviti se čeho** = očistiti se, ospravedlniti se. Aby se bludův, z nichž obviněn, zpravil. Vel. Toho skutku se před ním zpravil. Vel. Nicméně, že se takového otevření téhož kostela bez snešení dopustil, v kanceláři české se postavíc osobně toho se zpravil. Apol. — **Zpraviti, zpravovati co.** Cizí věci zpravovati. Br. Nic při nich nezpravíš, richtest nichts aus. Br. To při králi tak mnoho zpravilo. Kom. Zpraviti dluhy, bezahlen. Vel. Hospodářství, dům, čeládku zpravovati. Vel. Království zpravovati. Vel. Otázku zpraviti, beantworten. Aby aspoň jednu otázku zpravili. Br. Jak by ta otázka zpravena býti měla. Kom. I byloli mu co od Hendryče přečiněno, od toho právo jest, aby svou věc proti němu právem zpravil. Prvk. — **Zpraviti co čím** = dokázati. Lidé nevinu svou rozpáleným železem aneb studenou vodou zpravovali. Vel. Něco přísahou zpraviti. Preff. — **Zpraviti se čím** = říditi se. Králové řádem a právem se zpravují. Vel. Radou jiných se zpravovati. Vel. Tím napomenutím se měli zpraviti. Br. — **Zpraviti na koho co** = strčiti. Co tento na mne zpraviti chce. Vel. — **Zpraviti o čem.** O tom zpraven byl. Let. Troj. Jsme o tom zpraveni, že zkázy naší hledáte. Sych. Phr. — **Zpravovati se po čem neb podlé čeho.** A po tom

světle se zpravovali. Preff. On se podlé něho zpravuje. Us.

Zprostiti čeho. Úřadu, služby, nebezpečenství zprostiti. Vel. Vězení zprostiti. Vrat. — **Zprostiti od čeho.** Aby od hříchův byli zproštěni. Vel. A ruce jeho od nádob zednických zproštěny byly. Br. Zprosť mne od bázně. Bibl.

Způsob, způsoba. Způsoba bohův = podoba, obraz. Let. Troj. Způsoba ušlechtilá, mladá; mužská; panenská. Let. Troj. Způsob věcí, species. Jel. Důvodný způsob, Schlussform. Kom. — Na všechen způsob. Jung. Na mnohý způsob. Vel. — Pod způsobem a zástěrou, unter dem Vorwand. Plác. Že jsme se sem vloudili pod způsobem poselství. Solf. Pod způsobem přátelství, aby Lidmilu života zbavili. Háj. — Býti v nějakém způsobu = stavu, míře. V nešťastném a zlém způsobu. Vel. V tomto mých věcí způsobu mnoho mám přátel. Jel. Aniž (lidské věci) v jednom jistém, stálém a trvanlivém způsobu zůstati mohou. Vel.

Zraditi koho neb co. Ten jest zradil město. Jung. On jej zradil. Us. — **Zraditi komu co,** widerrathen. Zradil mi to. Us. — **Zraditi nad kým neb nad čím.** Nad svým národem zradili. Br. Proto že jest nad vlastí svou zradil a ji opustil. Vel. Přísahou je prvé zavázal, aby nad ním ani nad potomky jeho nezrazovali. Plác.

Zření. Na někoho neb k někomu zření míti = pozornost. Neb na něj vždy mají zření, zda by ho kde podskočili. Lom. K němu všech oči zření své měli. Vel. K samému toliko bohu zření své míti. Vel. K nimž o pomoc své zření měli. Br. Na čas zření míti. Vel. — Jest ve vážnosti a zření u lidu. Plác.

Zřetel. Zřetel panovníkův jest dobro občanstva, das Ziel des Herrschers ist das Wohl des Staates. Sych. Phr. — Zřetel na něco obraceti. Načež i sám spa-

sitel zřetel náš obrací. Br. Aby k němu zřetel obraceli. Br. K samému bohu zřetel míti. Vel. Vaše vášeň má lepší zřetel, besseres Absehen. Sych. Phr. Malý zřetel míti, im geringen Ansehen stehen. Vel. Potom zřetel a zevnitřní způsob náboženství do konce z tebe složil. Koc. — On nic na zřetel nečiní, zum Schein. Lom.

Zříditi koho neb co. Zříditi vojsko, die Armee ordnen. Vel. Zřídil jsem své věci, in Ordnung gebracht. Jel. Zříditi dům svůj, einrichten. Vel. Zříditi vrchnost = ustanoviti. Br. Úředník zřízený. Jung. Pokoj zříditi a způsobiti. Vel. Poselství zříditi. Vel. Poručení zříditi. Vel. — **Zříditi o kom.** Kdyžby otec o svých dětech nezřídil (pořízení neučinil v kšaftu), není žádný bližší k spravování a k zřízení těch dětí nežli strýc vlastní. Prvk.

Zříti k komu, k čemu. Zříti ku pánu = důvěřovati. Jel. Zří ta věc k tomu, bezieht sich darauf. Jel. Zří všecko k tomu. Jel.

Zšikovati koho neb co. Zšikovati lid k bitvě. Vel. Šik svůj zšikoval. Cyr. Vojsko proti nepřátelům zšikovati. Kom.

Ztáhnouti. Ruku na někoho ztáhnouti. Ztáhl naň ruku. Jel.

Ztéci co, erstürmen. Hrad zlezou a ztekou. Let. Troj. Ztéci město. Dob. Staré město ztéci a zebrati chtěli ale vyhnáni jsou. Vel. — **Ztéci na koho neb na co,** angreifen. Kdež na ně nepřátelé se všech stran ztéci a je přemoci mohou. Vel. Ztekl na buřiče, kteří byli na poušti. Plác. Táboři vypadše z hradiště, ztekli na městečko. Vel.

Ztráta. Na kohož spadne ztráta, zavři před ním, dějí, vrata. St. skl. — Ztrátu vzíti. Vel. Ztrátu trpěti. Dob. — K ztrátě přijíti. Vel. Budu při vás k zisku i k ztrátě. Sych. Phr.

Zůstání = ustanovení, snešení. Co se však chudých krmení u veliký čtvrtek dotýče, na tom jest jisté a konečné zůstání naše, aby atd. Han. Výb. — Dle zůstání s jedním Benátským, der Abrede gemäss. Har.

Zůstati na čem = ustanoviti se. Zůstali jsme na tom, abychom se rozprchli. Vrat. Knížata Perská na tom spolu jednomyslně zůstali, aby se zase na druhé ráno na určité místo sjeli. Vel. Na tom zůstáno, aby král poslal ku papeži. Vel. — **Zůstati při čem.** Při svém úmysle zůstati. Vel. A tak vždy ještě při tom zůstává, že mnohem příhodněji, prospěšněji a pohodlněji jest jednoho pána míti, nežli mnohé. Vel. — **Zůstati v čem.** V nejisté péči zůstávati. Vel. V mezech svých nezůstávati. Vel. — **Zůstati za koho.** Když před právem stane, ať zůstane šza lechetného. Br.

Zůstaviti co, komu co. Zůstaviti po sobě památku, slavné jmeno, dobrou paměť. Us. Z toho ze všeho ovoce jísti budeš, kromě tohoto, neb to sobě zůstavuji = vymíňuji. Solf. Město sobě v moci zůstaviti. Vel. — **Zůstaviti koho při čem.** Při přirozené svobodě, právích každého zůstavil. Vel. Při vůli zůstaviti. Vel. Kterýž každého při jmění a statku zůstavuje. Vel. První příjemec má při své první žádosti zůstaven a ochráněn býti. Prvk. Žádaje aby podlé průvodu při své nevině zůstaven byl. Prvk. Při hrdle zůstaviti jej poručil. Sych. Phr.

Zváznouti v čem = uváznouti. V snězích zvázli a zemřeli. Vel. Toť jsou ďábelská osidla, v nichžto nyní mnozí zvázli. Br.

Zvěděti co. Na samého boha sluší budoucí příhody v jistotě zvěděti. Let. Troj. Zvěděv bratra svého mrtva. Pulk. — **Zvěděti o čem.** O čem zvěděv Matatyáš. Br. Kdyby o smrti vůdce vojáci byli zvěděli, město byli by zloupali. Vrat.

Zvoliti koho v co. Že nás jest zvolil v syny. Štít. Neb jest jistě vzvolil nás v syny. Štít. — **Zvoliti za co.** Zvoliti koho sobě za syna. Jel.

Zvoniti. V zvony zvoniti. Kažte v zvony zvoniti. Háj. Ve zvonec se zvoní. Vel.

Zvyk. Mám to v zvyku. Jung. Má v zvyku všecko nad míru zveličiti. Sych. Phr. V zvyk vjíti. Lidu v zvyk vešlo. Kom. Co jest v zvyku. Vel. — To přišlo ze zvyku. Jung.

Zvyknouti čemu. Zvykne těm obyčejům. Háj. Nemírné přísaze ať nezvykají ústa tvá. Br. — **Zvyknouti co.** Ale snadnoli by tu práci zvykli úředníci. Štít.

Zželeti. Zželí se mi čeho = slituju se. Toho když se mu zželelo. Vel. Pomyslil jsem na to, jak krátký jest život lidský, a protož slitovalo a zželelo mi se tohoto množství lidu. Vel.

Ž.

Žádati koho, čeho. Cti a chvály náramně žádati. Vel. Manželky žádá. Vel. Žádati pravdy. Štít. Velikou naději mohou míti, kdož jsou právě doufali veň a žádali milosti jeho. Štít. Toho jsem dávno žádal, co nyní trpím. Pass. — **Žádati co.** Cožs žádal. Vel. Aby mi dal, což žádám. Vel. — **Žádati čeho komu** = přáti, chtíti. Svým dětem aneb přátelům žádají duchovních úřadův. Štít. Vezdejšího také chleba tělu máme žádati. Štít. Dobrého jinému žádati. Vel. Někomu dobře žádati. Aesp. Toho Vaší Milosti věrně a upřímně žádáme. Prvk. — **Žádati čeho na kom.** Toho na bohu žádá. Br. Jemu dobrého a dlouhého, zdraví na bozích žádajíc. Háj. Žádám vám zdraví na pánu bohu. Plác. Na něm toho žádají, aby atd. Preff — **Žádati čeho od koho.** Od tebe toho žádají. Vel.

Žádal od boha smilování. Štít. Sobě vysvobození, jim pak spravedlivé pomsty od boha žádá. Br. — **Žádati za koho neb za co.** Boha za pomoc žádá. Br. Žádej zač chceš, a dám tobě. Br. Žádaje starších a moudrých za pokoj a smlouvu. Flav. Za někoho žádati, für Jemanden bitten. Har. — **Žádati s inf.** V ty mi se lesy jeti žádá. St. skl.

Žádost. Žádost zlata, stříbra, statku, peněz. Vel. Žádost k něčemu. Vel. Nenasycená jest žádost jeho k shromažďování statku. Vel. Pojala mne žádost po vodě se voziti. Sych. Phr. — Té vůle a žádosti býti. Vel. Žádosti své dosáhnouti, dojíti. Let. Troj. — Žádosti uzdu pustiti. Vel. Sloužiti žádostem. Vel. Žádosti místo dáti, žádosti místa nedati. Vel. Žádost, milost a chuť míti k něčemu. Vel. Žádosť něčí naplniti. Kom. Něčí žádost vykonati, vyplniti. Vel. Žádost na někoho vložiti. Br. — K žádosti něco učiniti, udělati. Vel. — Na velikou žádost mu to učinil. Har. — Po smilných žádostech těla se pustiti. Vel.

Žaloba. Útrpná žaloba, peinliche Anklage. Vel. Jakž o té žalobé, která se dála na Břetislava před císařem' uslyšeli. Háj. — Žalobu učiniti. Jaká by žaloba na něho od Jiříka Uchynského učiněna byla. Prvk. Žaloba, kterouž Lykurgus učinil na Leokrata. Vel. Žalobu nalezti proti komu. Aby nalezli žalobu proti němu. Br. Žalobu proti komu vésti. Mnohé a těžké žaloby proti Pavlovi vedouce. Vel.

Žalost. Žalost míti čeho. Má toho žalost, že jest hřešil. Štít. Žalost nad hříchy. Vel. Velikou bolest a žalost míti z bídy jiného. Vel. Žalost někomu působiti. Har. — Žalostí obklíčený. Vel. Žalostí trápený. Let. Troj.

Žalovati čeho. I žalovala mi toho s pláčem. Svěd. Žalovati někomu zlého skutku. Háj. — **Žalovati koho.** Někoho u hrdelního práva žalovati. Dob. — **Žalovati**

na koho, na co. Což na mne žalují. Br. Na neštěstí své žalovati. Vel. — **Žalovati na koho z čeho.** Jal se na bratra z války žalovati. Dal. Ďáblové vnukají hříchy činiti a potom z toho žalují. Vel. Polané před papežem na Čechy z násilí žalovali. Dal.

Žehnati komu. Žehnal otec synům, když se na cestu do ciziny chystali. Sych. Phr. Bůh rač vám ve všech věcech žehnati. Vel. — **Žehnati koho.** Žehnej tě bůh a měj se dobře, Gott segne, erhalte dich. Kom. — **Žehnati se s kým neb s čím,** Abschied nehmen. Když jsme se s ním žehnali, všem se nám oči slzami zalily. Sych. Phr. S světem se žehnati. Vel.

Žehrati komu. Hříšným nekajícím žehrati. Br. — **Žehrati na koho.** Žehří naň všickni. Vel. Dobře na ně žehře spasitel. Lom. — **Žehrati proti komu.** Priamus s hněvem proti Antenorovi a Eneášovi žehře. Let. Troj.

Žert. Z jiných své žerty má. Vel. Aby ze všech jiných žerty měli. Br. — Žertem něco dělati. Vel. — Pod žertem mluviti. I když jsem co pod žertem k nim mluvil. Br. — Za žert jest bláznu, činiti nešlechetnost. Br. Z žertu to činil. Kom.

Živ. Neměti nač živ býti. Vel. Dávej králi, cos povinen, aby on na to živ jsa, tebe z rukou nepřátelských vyňal. Rad. zv. Na fatku živ býti. Vel. Má z čeho živ býti. Sych. Phr. O němž jest psáno, že ne v jednom chlebě jest živ člověk, ale ve všelikém slovu, jež pochází z úst božích. Štít. — Jak živ, co živ. Jak živ jsem to neviděl, mein Lebtag. Us. — Živou mocí, živou věcí = žádným způsobem. Živou věcí nechtěl to udělati. Us. Nechtěl tomu živou věcí svoliti. Sych. Phr. — Do živého dojmouti. Právě vás do živého dojme. Br.

Život. Na mále jest života jeho. Sych. Phr. Života mého nebude na dlouze. Sych. Phr. Polepšiti života. Vel. — Život zachovati. Takť jest život před křesťany zacho-

val. Háj. Někomu život vzíti, odníti. Vel. Dokonati život. Vel. Život složiti, dokonati: poslední den života vyplniti. Vel. Své životy složili. Háj. Za někoho život klásti. Sych. Phr. Chudý život vésti. Vel. — Do života vjíti. Vel. Zastaviv mu šest zámkův až do života = jak dlouho živ bude. Vel. Každý kdož sobě dům postavil, do svého života toliko jej držel. Háj. — Někomu na život jíti. Jung. — Někomu o život státi. Jung. — Někoho o život připraviti. Vel. — Někoho při životu zachovati. Br. — Aby za života jeho před se nebral. Vel.

Žížniti čeho. Kterýž chvály žížní, co vody. Vel. Žížní duše má boha. Br. Náramně žížnil té slávy. Koc. — **Žížniti po čem.** Žížniti po bohatství, zboží. Vel.

PG 4440 .S4 C.1
Ceska fraseologie /
Stanford University Libraries
3 6105 038 478 405

PG
4440
.S4

DATE DUE

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305

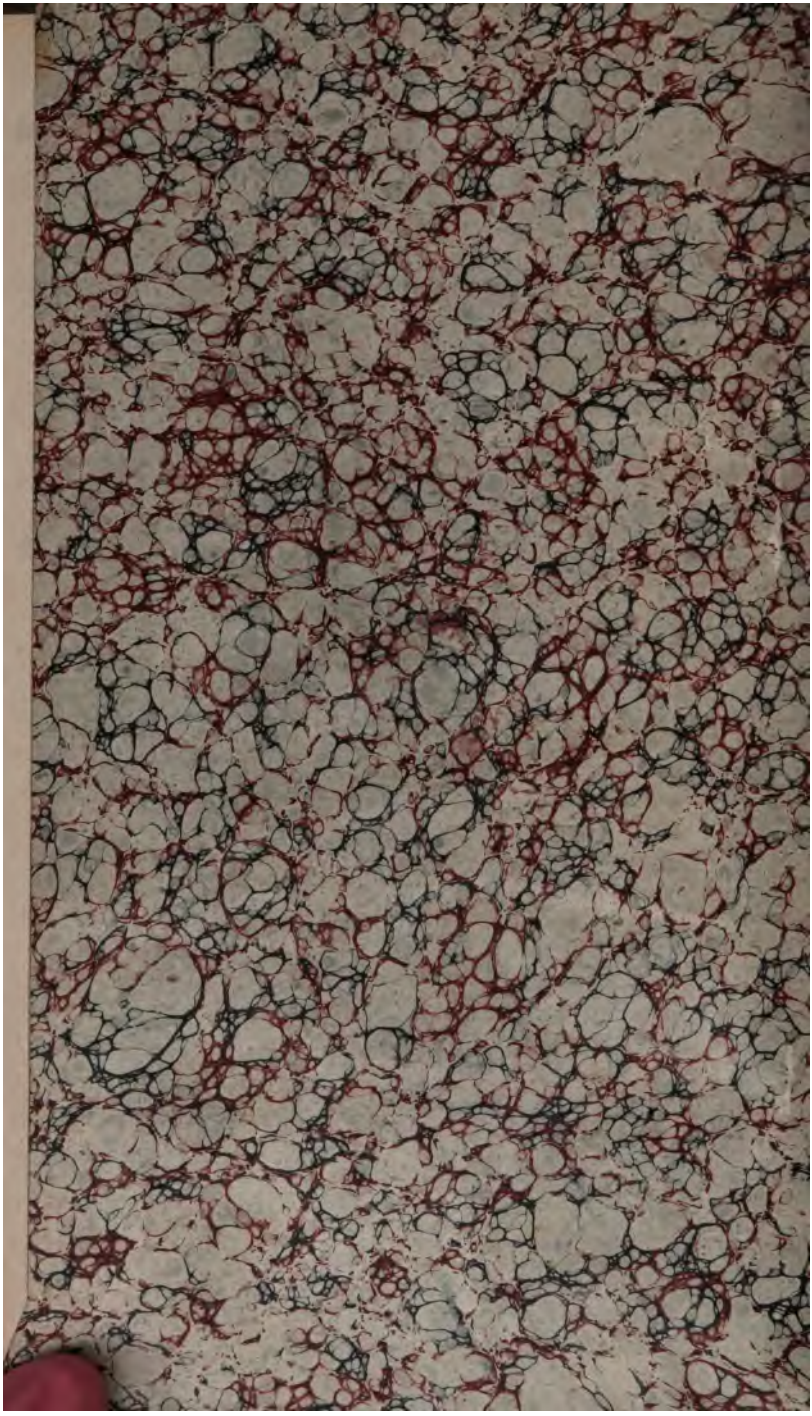

PG
4440
.S4

DATE DUE

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305